

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ
ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2001 (13.12)
(OR. en)

15223/01
ADD 1

SOC 538
ECOFIN 400
EDUC 161
SAN 167

ΔΙΑΒΙΒΑΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

του : Συμβουλίου (Απασχόληση και Κοινωνική Πολιτική)

προς : το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

αριθ. πρότ. Επιτρ. : 13926/01 SOC 447 ECOFIN 327 EDUC 136 SAN 147

Θέμα : **Κοινή έκθεση για την κοινωνική ενσωμάτωση**
- Μέρος II: Τα κράτη μέλη

Επισυνάπτεται για τις αντιπροσωπίες το κείμενο της κοινής έκθεσης για την κοινωνική ενσωμάτωση, Μέρος II : Τα κράτη μέλη, όπως έχει μετά την έγκρισή του από το Συμβούλιο (Απασχόληση και Κοινωνική Πολιτική).

Το «Μέρος I: Η Ευρωπαϊκή Ένωση», που περιέχει και την εκτεταμένη σύνοψη, περιλαμβάνεται στο έγγρ. 15223/01 SOC 538 ECOFIN 400 EDUC 161 SAN 167.

Το «Μέρος III: Παραρτήματα της κοινής έκθεσης» περιλαμβάνεται στο έγγρ. 15223/01 SOC 538 ECOFIN 400 EDUC 161 SAN 167 ADD 2.

Τα κείμενα μεταφράστηκαν από τις υπηρεσίες της Επιτροπής.

Κοινή θέση για την κοινωνική ενσωμάτωση

Μέρος II – ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ

Μέρος ΙΙ - Τα κράτη μέλη.....	
ΒΕΛΓΙΟ	5
ΔΑΝΙΑ	13
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	21
ΕΛΛΑΔΑ	29
ΙΣΠΑΝΙΑ	37
ΓΑΛΛΙΑ.....	45
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	53
ΙΤΑΛΙΑ	63
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ.....	71
ΚΑΤΩ ΧΩΡΕΣ.....	77
ΑΥΣΤΡΙΑ.....	85
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	93
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	101
ΣΟΥΗΔΙΑ	109
ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ.....	117

ΒΕΛΓΙΟ

Συμπεράσματα

Κατάσταση και βασικές τάσεις: Από το 1997, οι εξελίξεις για τη βελγική οικονομία είναι ευνοϊκές. Ωστόσο, το ποσοστό της μακροχρόνιας ανεργίας και το μερίδιο του πληθυσμού που ζει σε νοικοκυριά που πλήττονται από την ανεργία παραμένουν σημαντικά. Το 1997, το 15% του πληθυσμού διατρέχει τον κίνδυνο φτώχειας (εισόδημα κατώτερο του 60% του διάμεσου εισοδήματος). Ο μέσος όρος της ΕΕ ανέρχεται σε ποσοστό 18%. Από τη διαφορά μεταξύ του ποσοστού αυτού και του ποσοστού πριν από τις μεταβιβάσεις (28%) προκύπτει το καλά ανεπτυγμένο σύστημα κοινωνικής προστασίας του Βελγίου. Τα παιδιά που προέρχονται από νοικοκυριά με χαμηλό εισόδημα βρίσκονται σε μειονεκτική θέση σε ό,τι αφορά την εκπαίδευση και υποεκπροσωπούνται στην περαιτέρω κατάρτιση και εκπαίδευση. Το σύστημα υγειονομικής ασφάλισης καλύπτει το 99% του πληθυσμού, και ενισχύεται σε ό,τι αφορά κάποιους εξαιρετικούς κινδύνους υγείας. Η προσφορά κοινωνικής στέγασης δεν αντιστοιχεί στη ζήτηση και τα ενοίκια έχουν αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία 15 χρόνια.

Στρατηγική προσέγγιση: Το ΕΣΔ του Βελγίου παρέχει μια εκτεταμένη επισκόπηση όλων των πρωτοβουλιών κοινωνικής πολιτικής που ελήφθησαν από τις διάφορες βελγικές αρχές στο πλαίσιο της προσέγγισης «ενεργό κοινωνικό κράτος», αλλά θα μπορούσε να αναπτύσσει καλύτερα βασικές προτεραιότητες. Το ΕΣΔ/Εν εστιάζει μόνο σε πρόσφατα μέτρα πολιτικής χωρίς να γίνεται αναφορά στο υπάρχον εκτενές σύστημα κοινωνικής πολιτικής. Παρέχει μια ευρεία επισκόπηση των εν λόγω μέτρων χωρίς, ωστόσο, να κάνει συστηματική εκτίμηση της επίπτωσής τους στην κοινωνική ενσωμάτωση. Η ένταξη στην αγορά εργασίας θεωρείται βασικό στοιχείο, σε συνδυασμό με βελτιωμένα προγράμματα κοινωνικής προστασίας. Βελτιώσεις σε άλλους σημαντικούς τομείς πολιτικής (στέγαση, εκπαίδευση και υγειονομική περίθαλψη) θα πρέπει να βοηθούν στην πρόληψη του κοινωνικού αποκλεισμού. Η συνέργια μεταξύ των πολιτικών των διαφόρων κυβερνήσεων των περιφερειών και των κοινοτήτων θα μπορούσε να ενισχυθεί και οι τοπικές αρχές θα μπορούσαν να συμμετέχουν περισσότερο στην ανάπτυξη του ΕΣΔ. Η συμμετοχή των ενδιαφερομένων παραγόντων ήταν περιορισμένη, αλλά το ΕΣΔ διασφαλίζει αυξημένη συμμετοχή στην εφαρμογή, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των ενεργειών.

Μέτρα πολιτικής: Οι δύο πρώτοι από τους στόχους της Νίκαιας περιέχουν μεγάλο αριθμό μέτρων, μερικά από τα οποία περιλαμβάνουν ποσοτικοποιημένους στόχους και χρονικά όρια. Κάποια από αυτά τα μέτρα είναι καινοτόμα, όπως η πίστωση επιστρεπτέου φόρου, ένα πρόγραμμα σχετικό με το σύστημα εξασφάλισης ελάχιστου εισοδήματος και η εισαγωγή ενός μέγιστου λογαριασμού υγείας. Σύμφωνα με τον στόχο 3 το ΕΣΔ/Εν εστιάζει σε ευάλωτες ομάδες όπως τα άτομα με ειδικές ανάγκες, οι μετανάστες και οι μόνοι γονείς. Η συμμετοχή των ενδιαφερομένων παραγόντων θα ενισχυθεί περαιτέρω, μεταξύ άλλων, μέσω του κέντρου πόρων για την καταπολέμηση της φτώχειας.

Μελλοντικές προκλήσεις: Η επίδραση των γενικών μέτρων πολιτικής στην κατάσταση των πλέον ευάλωτων ομάδων θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο ενδελεχούς εξέτασης και παρακολούθησης. Η περαιτέρω ανάπτυξη ενός ενεργού κοινωνικού κράτους ως μέρος μιας συνεκτικής προσέγγισης για την αντιμετώπιση των διαφόρων πτυχών του προβλήματος του κοινωνικού αποκλεισμού (εισόδημα, εκπαίδευση και κατάρτιση, συμμετοχή στην αγορά εργασίας, στέγαση) αναγνωρίζεται ως σημαντική πρόκληση. Δεδομένης της πολυπλοκότητας της ομοσπονδιακής δομής του Βελγίου, παραμένει ουσιαστικός ο συνεχόμενος συντονισμός μεταξύ όλων των επιπέδων. Το βελγικό ΕΣΔ περιέχει μια μεγάλη ενότητα σχετική με δείκτες και στοχεύει στη διευκόλυνση της συγκρισιμότητας χρησιμοποιώντας κοινοτικές πηγές. Η περαιτέρω ανάπτυξη τέτοιων δεικτών, συμπεριλαμβανομένης μιας ανάλυσης κατά φύλο, ώστε να παρακολουθείται και να αξιολογείται η επίπτωση των μέτρων πολιτικής, αναγνωρίζεται ως βασική πρόκληση. Η συμμετοχή των ενδιαφερομένων παραγόντων θα πρέπει να ενισχυθεί.

1. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Από το 1997, οι εξελίξεις για τη βελγική **οικονομία** είναι ευνοϊκές. Το ποσοστό ανάπτυξης της απασχόλησης ήταν 1,8% το 2000 και το ποσοστό απασχόλησης αυξήθηκε από 56,3% το 1996 σε 60,5% το 2000. Το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών (51,5% το 2000) αυξήθηκε κατά 6 εκατοστιαίες μονάδες από το 1996. Η ανεργία μειώθηκε σημαντικά τα τελευταία χρόνια (από 9,7% το 1996 σε 7% το 2000), αλλά το ποσοστό της μακροχρόνιας ανεργίας εξακολουθεί να είναι σημαντικό. Σύμφωνα με εθνικά στοιχεία, το ποσοστό του πληθυσμού που διαβιεί σε νοικοκυριά που πλήττονται από την ανεργία παραμένει υψηλό (14%), ενώ ποσοστό 2% του εργαζόμενου πληθυσμού μπορεί να θεωρηθεί «απασχολούμενοι φτωχοί». Κύριος παράγοντας είναι η σύνθεση των νοικοκυριών.

Το Βέλγιο δαπάνησε 27,5% του ΑΕΠ στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας το 1998, ποσοστό που γενικά συνάδει με τον κοινοτικό μέσο όρο. Παρόλο που το Βέλγιο διαθέτει ένα καλά ανεπτυγμένο **σύστημα κοινωνικής προστασίας**, το 15% του πληθυσμού ζούσε διέτρεχε τον κίνδυνο φτώχειας το 1997 (με εισόδημα κάτω από το κατώφλι του 60% του διάμεσου εισοδήματος). Το ήμισυ αυτής της ομάδας αντιμετωπίζει μόνιμο κίνδυνο φτώχειας. Ειδικά οι δικαιούχοι παροχών πρόνοιας και οι άνεργοι διατρέχουν υψηλό κίνδυνο να βρεθούν αντιμέτωποι με το πρόβλημα αυτό. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1980, οι κοινωνικές παροχές δεν έχουν αναπτυχθεί παράλληλα με την εξέλιξη των μισθών.

Ωστόσο, το χαμηλό εισόδημα είναι μόνο μία από τις διαστάσεις της φτώχειας, και για να μετρηθεί και να αναλυθεί αυτό το φαινόμενο με μεγαλύτερη ακρίβεια, είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη άλλες εξίσου σχετικές πτυχές, όπως η πρόσβαση στην απασχόληση, τη στέγαση, την υγειονομική περίθαλψη και το επίπεδο ικανοποίησης των βασικών αναγκών.

Η **εκπαίδευση** και η **κατάρτιση** είναι βασικοί παράγοντες για την ένταξη στην αγορά εργασίας. Τα παιδιά που προέρχονται από νοικοκυριά με χαμηλό εισόδημα βρίσκονται σε μειονεκτική θέση σε ό,τι αφορά την εκπαίδευση και υποεκπροσωπούνται στα προγράμματα περαιτέρω κατάρτισης και εκπαίδευσης. Το σύστημα **υγειονομικής** ασφάλισης καλύπτει το 99% του πληθυσμού, παρόλο που συγκεκριμένες ομάδες που χρειάζονται μεγάλη φροντίδα αντιμετωπίζουν σημαντικές δυσκολίες. Η παροχή κοινωνικής **στέγασης** είναι μικρή σε σύγκριση με την αντίστοιχη σε άλλες δυτικοευρωπαϊκές χώρες και δεν ανταποκρίνεται στη ζήτηση. Τα ενοίκια έχουν αυξηθεί κατά 46% πάνω από τον πληθωρισμό τα τελευταία 15 χρόνια και ειδικά τα ενοίκια στο χαμηλότερο τμήμα της αγοράς.

Το ΕΣΔ/Εν προσδιορίζει τις **μελλοντικές προκλήσεις** σε γενικές γραμμές, αλλά οι βελγικές αρχές υπογραμμίζουν τρεις παραμέτρους. Πρώτον, η προσέγγιση του «**ενεργού κοινωνικού κράτους**» χρησιμοποιείται ως πολυδιάστατη στρατηγική για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού. Η απασχόληση θεωρείται σημαντικός παράγοντας για την κοινωνική ενσωμάτωση, με ιδιαίτερη έμφαση στις ομάδες που διατρέχουν κίνδυνο. Η επίπτωση των νέων πολιτικών ενεργοποίησης σχετικά με την ένταξη μειονεκτουσών ομάδων γίνεται ορατή: έπειτα από μια κορύφωση το 1998, ο αριθμός των ατόμων με ελάχιστο εισόδημα μειώνεται. Δεύτερον, δεδομένης της πολύπλοκης ομοσπονδιακής δομής του Βελγίου, πρέπει να επιτευχθεί καλύτερος **συντονισμός της πολιτικής κοινωνικής ένταξης** μεταξύ της ομοσπονδιακής κυβέρνησης και των κυβερνήσεων των περιφερειών και των κοινοτήτων. Οι βελγικές αρχές προσπάθησαν να αντιμετωπίσουν την πρόκληση αυτή με μια συμφωνία συνεργασίας που συνάφθηκε το 1998 και η οποία συνέβαλε στη διατήρηση του ζητήματος της φτώχειας μόνιμα στο πρόγραμμα πολιτικών. Τρίτον, οι βελγικές αρχές έχουν καταβάλει αξιοσημείωτη προσπάθεια για την επεξεργασία και τον υπολογισμό **δεικτών** οι οποίοι να είναι συγκρίσιμοι σε επίπεδο ΕΕ. Η περαιτέρω ανάπτυξη τέτοιων δεικτών θα πρέπει να καθιστά δυνατή τη στενότερη παρακολούθηση και αξιολόγηση της επίπτωσης των μέτρων πολιτικής στην κοινωνική ενσωμάτωση. Πρόθεση της κυβέρνησης είναι να συνεισφέρει στην ευρωπαϊκή δέσμευση προς την ανάπτυξη μιας ομάδας κοινών δεικτών που θα στηρίζουν την ανάπτυξη μελλοντικών ΕΣΔ/Εν.

2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Το παρόν ΕΣΔ/Εν παρέχει μια ευρεία επισκόπηση μέτρων κοινωνικής πολιτικής τα οποία ελήφθησαν τα τελευταία χρόνια, αλλά δεν εκτιμά συστηματικά τη συγκεκριμένη επίπτωση αυτών στην κοινωνική ενσωμάτωση. Η στρατηγική προσέγγιση στο ΕΣΔ ενστερνίζεται τους 4 στόχους και καλύπτει τα σημαντικότερα πεδία πολιτικής.

Η ένταξη στην **αγορά εργασίας** πρέπει να διευκολυνθεί από μια προληπτική προσέγγιση επικεντρωμένη στην ενεργοποίηση, κυρίως μέσω επενδύσεων στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την καθοδήγηση και με την αντιμετώπιση των παιδιών της ανεργίας. Για αυτούς που παραμένουν εξαρτημένοι από παροχές, προβλέπονται προσαρμογές σε προγράμματα κοινωνικής προστασίας και γενικές και επιλεκτικές αυξήσεις στα επίπεδα των παροχών. Η πρόσβαση στην **εκπαίδευση** θα βελτιωθεί με τη μείωση κάθε κόστους σχετικού με την εκπαίδευση και με αύξηση της χρηματοδότησης στα σχολεία και στις περιοχές προτεραιότητας.

Η στρατηγική προσέγγιση επίσης στοχεύει στη βελτίωση του τομέα κοινωνικής **στέγασης** και στην προώθηση της πρόσβασης στον ιδιωτικό τομέα μισθώσεων. Στον τομέα της **υγειονομικής περίθαλψης**, οι πολιτικές θα ενισχυθούν για να καλύπτουν εξαιρετικούς κινδύνους υγείας και για να ενισχύσουν την προληπτική και την έκτακτη υγειονομική περίθαλψη.

2.1. Μακροπρόθεσμη στρατηγική προοπτική

Η προσέγγιση καλύπτει τις περισσότερες από τις σημαντικότερες προκλήσεις παρόλο που στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό σε γενικά μέτρα. Η στοχοθέτηση των πλέον ευάλωτων ομάδων παραμένει υποτιμημένη. Το ΕΣΔ/Εν είναι σαφές σχετικά με τους πρόσθετους προϋπολογισμούς προς διάθεση σε μέτρα πολιτικής, αλλά ποσοτικοποιημένοι στόχοι και χρονικά όρια σε σχέση με την φτώχεια και την κοινωνική ενσωμάτωση ορίζονται μόνο για έναν περιορισμένο αριθμό μέτρων πολιτικής στον τομέα της ένταξης στην αγορά εργασίας.

2.2. Το καινοτόμο περιεχόμενο του ΕΣΔ/Εν

Αυτό το πρώτο ΕΣΔ σχετικά με την κοινωνική ενσωμάτωση εστιάζει σε πρόσφατα μέτρα πολιτικής, χωρίς να αναφέρεται στο υπάρχον εκτενές σύστημα κοινωνικής πολιτικής. Τα περισσότερα από τα μέτρα που περιγράφονται είναι πρόσφατα και αποτελούν νέες κατευθύνσεις στο πλαίσιο του «ενεργού κοινωνικού κράτους». Ορισμένες πρωτοβουλίες σε ό,τι αφορά το εισόδημα και την κοινωνική προστασία, την ένταξη στην αγορά εργασίας και την υγειονομική περίθαλψη είναι καινοτόμες. Σε ό,τι αφορά την εκπαίδευση και τη στέγαση, το καινοτόμο στοιχείο είναι πιο περιορισμένο.

2.3. Μια συντονισμένη και ολοκληρωμένη προσέγγιση

Η πολιτική εισοδήματος και κοινωνικής προστασίας ολοκληρώνεται με την πολιτική επαγγελματικής κατάρτισης και απασχόλησης. Στον τομέα της απασχόλησης, τα θέματα της ένταξης οργάνων και μέσων και της συνεργασίας μεταξύ των διαφόρων αρχών δεν αντιμετωπίζονται στο ΕΣΔ. Σε ό,τι αφορά την εκπαίδευση και τη στέγαση, οι στρατηγικές και τα μέτρα των διαφόρων αρμοδίων αρχών δίδουν έμφαση σε διαφορετικά θέματα. Στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης, ο κεντρικός ρόλος των ομοσπονδιακών αρχών στο σύστημα ασφάλισης υγείας στοχεύει σε μια πιο συντονισμένη και ολοκληρωμένη προσέγγιση. Γενικά, ωστόσο, το ΕΣΔ στερείται μιας συνεκτικής προσέγγισης, λόγω της δυσκολίας συνδυασμού των συνεισφορών των διαφόρων ομοσπονδιακών οντοτήτων.

Δεδομένων των ιδιοτήτων της βελγικής ομοσπονδιακής δομής, η κατάρτιση μιας στρατηγικής προσέγγισης σχετικά με την κοινωνική ενσωμάτωση καθιστά αναγκαίο τον στενό συντονισμό μεταξύ της ομοσπονδιακής κυβέρνησης και των κυβερνήσεων των περιφερειών και των κοινοτήτων. Το ΕΣΔ αναπτύχθηκε στο πλαίσιο ενός ευρέος φόρουμ: την ομάδα εργασίας για τις κοινωνικές υποθέσεις της βελγικής διακυβερνητικής συνδιάσκεψης (στην οποία συμμετέχουν οι υπουργοί της ομοσπονδιακής κυβέρνησης και οι υπουργοί των ομόσπονδων κυβερνήσεων μετά τη διαδικασία της Λισσαβώνας). Η συμμετοχή των ενδιαφερομένων παραγόντων, συμπεριλαμβανομένου του Κέντρου Πόρων για την καταπολέμηση της φτώχειας, της αβεβαιότητας και του κοινωνικού αποκλεισμού, ήταν περιορισμένη λόγω χρονικών περιορισμών, αλλά το ΕΣΔ/Εν αναφέρει ότι η συμμετοχή τους θα είναι ενεργή στην εφαρμογή, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των ενεργειών.

2.4. Η συμβατότητα των στρατηγικών προσεγγίσεων σε σχέση με το εθνικό σχέδιο δράσης για την απασχόληση

Η ενότητα σχετικά με την πολιτική απασχόλησης στο ΕΣΔ για την ενσωμάτωση είναι σύμφωνη με το ΕΣΔΑ. Η έμφαση σε ενεργητικές πολιτικές της αγοράς εργασίας, με ιδιαίτερη έμφαση στην ένταξη νέων ατόμων, μακροχρόνια ανέργων, μη εξειδικευμένων εργαζομένων και κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων και τα μέτρα για την αντιμετώπιση των παγίδων της ανεργίας απαντούν και στα δύο ΕΣΔ.

3. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

3.1. Διευκόλυνση της συμμετοχής στην απασχόληση

Αναφέρεται ολόκληρη σειρά ενεργειών για τη βελτίωση της πρόσβασης όλων στην αγορά εργασίας μέσω ενεργοποίησης, της προώθησης της κοινωνικής οικονομίας, προγραμμάτων δια βίου μάθησης, μεθόδων για την ένταξη των νέων, προγραμμάτων ΤΠΕ. Άλλες πρωτοβουλίες στοχεύουν στη βελτίωση της πρόσβασης σε λογικό εισόδημα, σε αξιοπρεπή στέγαση, στην υγεία και την εκπαίδευση. Το ΕΣΔ ορίζει ότι οικογένειες με πολύ χαμηλό εισόδημα δεν μπορούν να επωφεληθούν πλήρως της έκπτωσης φόρου για συντηρούμενα τέκνα επειδή το σύνολο των φόρων τους είναι πολύ χαμηλό. Αυτή η αδυναμία του φορολογικού συστήματος αφορά ένα ποσοστό οικογενειών μεγαλύτερο του 10%. Επομένως, από το φορολογικό έτος 2001 θα εφαρμοστεί μια πίστωση επιστρεπτέου φόρου για συντηρούμενα τέκνα, ως μέσο για τη βελτίωση της κατάστασης εισοδήματος και για την αντιμετώπιση της παγίδας της ανεργίας. Παρά την πρόσφατη θετική εξέλιξη στην απασχόληση, κατά τη διάρκεια των τελευταίων δέκα ετών ο αριθμός των ατόμων που εξαρτώνται από την κοινωνική μέριμνα έχει αυξηθεί σημαντικά, λόγω του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας καθώς και της διάβρωσης των παραδοσιακών παροχών κοινωνικής ασφάλισης. Το πρόγραμμα Spring στοχεύει στην αντιμετώπιση αυτών των διαρθρωτικών αιτιών με μέτρα ενεργοποίησης και αυξάνοντας τα ελάχιστα επίπεδα παροχών. Το πρόγραμμα δεν έχει ακόμη εφαρμοστεί πλήρως. Θέτει φιλόδοξους ποσοτικούς στόχους και έναν χρονικό ορίζοντα: ο συνολικός αριθμός των ατόμων με ελάχιστο εισόδημα θα πρέπει να μειωθεί κατά ένα τρίτο σε περίοδο πέντε ετών, ο αριθμός ενεργοποιημένων δικαιούχων πρέπει να αυξηθεί από 5% σε 20%. Δεν υπάρχει λεπτομερής στρατηγική σχετικά με τις ΤΠΕ, αλλά περιλαμβάνονται κάποιες καλές πρωτοβουλίες σχετικά με την κατάρτιση στις ΤΠΕ.

3.2. Πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού

Η πρόληψη είναι μια σημαντική συνιστώσα της βελγικής πολιτικής για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Η βελγική υγειονομική περίθαλψη μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως παράδειγμα. Το σύστημα ασφάλισης υγείας καλύπτει καθορισμένα ποσά για ιατρικές υπηρεσίες, ενώ ο ασθενής επιβαρύνεται με κάθε επιπρόσθετο ποσό. Παρότι κάποιες κοινωνικές κατηγορίες είναι επιλέξιμες για μειωμένες προσωπικές εισφορές, τα νοικοκυριά με χαμηλό εισόδημα ή/και εκείνα που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα υγείας χρειάζονται καλύτερη κάλυψη. Προηγούμενα μέτρα ήδη προέβλεπαν επιστροφές χρημάτων πάνω από ορισμένα επίπεδα δαπανών για κάποιες κατηγορίες. Ο μέγιστος λογαριασμός υγείας (maximum health bill) επεκτείνει και απλοποιεί τα μέτρα αυτά, επιτρέποντας την άμεση επιστροφή των δαπανών πάνω από ανώτατα όρια που τίθενται από το εθνικό ταμείο ασφάλισης υγείας. Τα ανώτατα αυτά όρια σχετίζονται με τη δήλωση φορολογίας εισοδήματος του νοικοκυριού. Το μέτρο αυτό προλαμβάνει τον κίνδυνο αποκλεισμού λόγω σοβαρών προβλημάτων υγείας (στόχος 2) και βελτιώνει τη δυνατότητα πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη (στόχος 1).

3.3. Βοήθεια στους πιο ευάλωτους

Το βελγικό ΕΣΔ/Εν εστιάζει σε ευάλωτες ομάδες όπως οι μακροχρόνια άνεργοι, τα άτομα με ειδικές ανάγκες, οι μετανάστες, ομάδες αποκλεισμένες από τον τομέα της υγείας, οι μόνοι γονείς. Εφαρμόζεται μια περιφερειακή προσέγγιση μέσω σχεδίων για την προώθηση μιας συντονισμένης και ολοκληρωμένης δράσης για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού σε επιλεγμένους δήμους (με σύναψη «εταιρικών σχέσεων» μεταξύ δημοσίων και ιδιωτικών φορέων).

3.4. Κινητοποίηση του συνόλου των συναφών φορέων

Η διαρθρωτική συμμετοχή των παραγόντων θα εξασφαλιστεί μέσω διαφόρων οργάνων, συμπεριλαμβανομένου του Κέντρου Πόρων για την καταπολέμηση της φτώχειας, της αβεβαιότητας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Το κέντρο αυτό δημιουργήθηκε το 1999, προκειμένου να διασφαλίσει ένα μόνιμο διάλογο με όλους τους ενδιαφερόμενους καθώς και συνεχή αξιολόγηση της πολιτικής κατά της φτώχειας σε όλα τα επίπεδα. Έχει μια σταθερή νομική διάρθρωση και περιλαμβάνει στη συντονιστική ομάδα του εκπροσώπους των ενώσεων των φτωχών, των κοινωνικών εταίρων, των (τοπικών) δημοσίων υπηρεσιών και των οργανισμών ασφάλισης υγείας. Η συμμετοχή αυτής της πλατφόρμας στην ανάπτυξη του ΕΣΔ είναι περιορισμένη.

4. ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Το ΕΣΔ/Εν ασχολείται με την ενσωμάτωση της διάστασης της ισότητας των δύο φύλων, αλλά σε περιορισμένο βαθμό. Οι δείκτες συχνά στερούνται προοπτικής σχετικής με ζητήματα ισότητας των φύλων και οι περισσότερες από τις στρατηγικές που σχετίζονται με τα δύο φύλα αφορούν το σύνολο του πληθυσμού και ως εκ τούτου δεν αντιμετωπίζουν τα ζητήματα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Τα κύρια στοιχεία σχετικά με τα δύο φύλα τα οποία αναφέρονται στο ΕΣΔ/Εν αφορούν την παροχή παιδικών σταθμών για τη διευκόλυνση της ένταξης των γυναικών στο εργατικό δυναμικό. Παρουσιάζονται χρήσιμες πρωτοβουλίες στους τομείς της απασχόλησης, της κατάρτισης και των υπηρεσιών στήριξης, για τη βελτίωση της κατάστασης των μόνων γονέων.

Η κυβέρνηση εκφράζει την ανησυχία της για την υποεκπροσώπηση των γυναικών στις ΤΠΕ. Προκειμένου να δημιουργήσει ένα σαφή δεσμό μεταξύ γυναικών και νέων τεχνολογιών, αναπτύχθηκε ένα σχέδιο δράσης για την ισότιμη πρόσβαση των γυναικών στις νέες τεχνολογίες στο πλαίσιο της διυπουργικής συνδιάσκεψης για την ισότητα. Στον τομέα της υγείας, το ΕΣΔ θεσπίζει νέα μέτρα για την αντιμετώπιση ειδικών προβλημάτων υγείας κάθε φύλου τα οποία έχουν προσδιοριστεί.

5. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΤ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

Καθένα από τα βελγικά προγράμματα των στόχων 1 και 3 του ΕΚΤ (συνολικό χρηματικό κονδύλι ανερχόμενο σε 929 εκατομμύρια ευρώ) περιέχει συγκεκριμένες προτεραιότητες ή μέτρα σχετικά με την κοινωνική ενσωμάτωση. Οι προτεινόμενες ενέργειες του ΕΚΤ έχουν ως στόχο όλες τις κατηγορίες ατόμων που διατρέχουν τον κίνδυνο στέρησης και οι πολυδιάστατες πτυχές του κοινωνικού αποκλεισμού αντιμετωπίζονται βάσει μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης. Βάσει των προγραμμάτων που εγκρίθηκαν το 2000, μπορεί να αναφερθεί ότι οι διάφορες βελγικές κυβερνήσεις σκοπεύουν να δαπανήσουν 378,5 εκατομμύρια ευρώ για την κοινωνική ενσωμάτωση (40% του συνολικού κονδυλίου).

Το πρόγραμμα EQUAL, με κονδύλι ύψους 74,1 εκατομμυρίων ευρώ, θα επικεντρωθεί επίσης στην ένταξη αυτών που είναι αποκλεισμένοι από την αγορά εργασίας. Παρά τη σημασία του ΕΚΤ και του EQUAL, το ΕΣΔ/Εν δεν αναφέρεται στην πιθανή επίπτωσή τους στην πολιτική για την προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης στο Βέλγιο.

ΔΑΝΙΑ

Συμπεράσματα

Κατάσταση και βασικές τάσεις Το δανικό σύστημα κοινωνικής πολιτικής βασίζεται στην αρχή της οικουμενικότητας: σε όλους τους κατοίκους εξασφαλίζονται ορισμένα θεμελιώδη δικαιώματα σε περίπτωση που αντιμετωπίσουν κοινωνικά προβλήματα. Η αποτελεσματικότητα και η εκτενής φύση του συστήματος επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι η Δανία είχε το χαμηλότερο ποσοστό κινδύνου φτώχειας στην ΕΕ το 1997.

Οι θετικές τάσεις στη δανική οικονομία, με το υψηλότερο ποσοστό απασχόλησης στην ΕΕ και χαμηλό ποσοστό ανεργίας, αποτελούν μια καλή βάση για ενισχυτικές πολιτικές για την οικοδόμηση μιας κοινωνίας που ευνοεί περισσότερο την κοινωνική ενσωμάτωση και θα έχει μεγαλύτερη συνοχή. Σύμφωνα με τα εναρμονισμένα στοιχεία του Ευρωπαϊκού Πάanel για τα Νοικοκυριά (ECHP), ποσοστό 8% του πληθυσμού της Δανίας ζούσε με εισόδημα μικρότερο του 60% του διάμεσου εθνικού εισοδήματος και το ποσοστό των ατόμων που ζούσαν κάτω από συνθήκες κινδύνου φτώχειας συνεχώς κατά την τριετία 1995-1997 ανερχόταν σε ποσοστό 3% του πληθυσμού.

Στρατηγική προσέγγιση Η προσέγγιση της Δανίας στην κοινωνική ενσωμάτωση επικεντρώνεται στην ανάπτυξη μιας αγοράς εργασίας χωρίς αποκλεισμούς, επιτρέποντας σε περισσότερους ανθρώπους να αποκτήσουν ή να διατηρήσουν σταθερή απασχόληση. Αυτός θεωρείται ο καλύτερος δρόμος για την ένταξη και, επίσης, η καλύτερη άμυνα κατά της φτώχειας και του αποκλεισμού. Άλλοι στόχοι είναι η διασφάλιση της χρηματικής στήριξης των μεμονωμένων πολιτών για μια αρκετά αξιοπρεπή ζωή και η βελτίωση των συνθηκών ζωής των πλέον ευάλωτων ομάδων, εκείνων που δεν μπορούν να συμμετέχουν στην αγορά εργασίας. Η στρατηγική βασίζεται επιπλέον στην προθυμία συμμετοχής του συνόλου των ενδιαφερομένων παραγόντων στην ανάπτυξη κοινωνικής πολιτικής.

Μέτρα πολιτικής Η Δανία ανταποκρίνεται και στους τέσσερις στόχους εστιάζοντας, όμως, επίμονα στην κοινωνική διάσταση της προσέγγισης ενεργοποίησης. Το φάσμα των σχετικών μέτρων είναι εκτενές. Είναι ελεύθερη η πρόσβαση όλων στην εκπαίδευση και την υγειονομική περίθαλψη και υπάρχει μέριμνα για τα παιδιά και τους ηλικιωμένους. Η πρόληψη αποτελεί επίσης εδώ και πολλά χρόνια ένα σημαντικό στοιχείο της πολιτικής για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, της οποίας μέρος είναι σήμερα η ένταξη στις τεχνολογίες της κοινωνίας της πληροφορίας (eInclusion). Για τις πλέον ευάλωτες ομάδες, εστιάζει σε πρωτοβουλίες όπως η προώθηση της νομικής προστασίας και σχεδίων ατομικής δράσης. Στο πνεύμα της «εταιρικής σχέσης», έχουν συσταθεί το κοινωνικό συμβούλιο, τοπικές επιτροπές συντονισμού και δίκτυα για την εταιρική κοινωνική ευθύνη. Ένας νέος νόμος περί ίσων ευκαιριών εγκρίθηκε το 2000, κατοχυρώνοντας νομικά την Ενσωμάτωση της διάστασης της ισότητας των φύλων.

Μελλοντικές προκλήσεις Η μεγαλύτερη μελλοντική πρόκληση είναι η επίτευξη μιας αγοράς εργασίας χωρίς αποκλεισμούς. Αυτό πρέπει να αντιμετωπιστεί στο πλαίσιο του γηράσκοντος εργατικού δυναμικού και του συνολικού μακροπρόθεσμου στόχου αύξησης της απασχόλησης κατά 100.000 άτομα. Μια άλλη πρόκληση είναι η εξασφάλιση της κοινωνικής, γλωσσικής, πολιτισμικής και εργασιακής ένταξης προσφύγων και μεταναστών. Ένα ακόμη αντικείμενο προβληματισμού αποτελούν τα άτομα με πολλαπλά κοινωνικά προβλήματα και προβλήματα υγείας, που αποτελούν μεγάλο ποσοστό των ατόμων που καταλήγουν άστεγα.

1. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ

Το ποσοστό **απασχόλησης** το 2000, το οποίο ανερχόταν σε ποσοστό 76,3%, συνεχίζει να είναι το υψηλότερο στην ΕΕ. Επιπλέον, το ποσοστό **ανεργίας** είναι χαμηλό - 4,7% - και η μακροχρόνια ανεργία είναι σήμερα της τάξης μόλις του 1%. Το ποσοστό της ανάπτυξης του ΑΕΠ ήταν 2,9% το 2000.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Ευρωπαϊκού Συστήματος Ενοποιημένων Στατιστικών Κοινωνικής Προστασίας (ESSPROS) από τη EUROSTAT, η Δανία δαπανά το 30% του ΑΕΠ στον τομέα της **κοινωνικής προστασίας** ενώ ο μέσος όρος της ΕΕ των 15 ανέρχεται στο 27,7% (στοιχεία 1998). Υπολογιζόμενες ως κατά κεφαλήν δαπάνες σε μονάδες αγοραστικής δύναμης (ΜΑΔ), οι δαπάνες της Δανίας για την κοινωνική προστασία ανέρχονται σε 7.098 ΜΑΔ, σημαντικά πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ των 15 που είναι 5.532 ΜΑΔ.

Η αποτελεσματικότητα και η εκτενής φύση του μοντέλου κοινωνικής πολιτικής της Δανίας επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι η Δανία έχει το χαμηλότερο ποσοστό κινδύνου φτώχειας στην ΕΕ. Σύμφωνα με τα εναρμονισμένα στοιχεία του ECHP (1997), το 8% του πληθυσμού της Δανίας ζούσε με εισόδημα μικρότερο του 60% του διάμεσου εθνικού εισοδήματος. Το ποσοστό των ατόμων που ζούσαν κάτω από τον κίνδυνο φτώχειας συνεχώς κατά την τριετία 1995-1997 ήταν 3% (στοιχεία ECHP).

Ωστόσο, το χαμηλό εισόδημα είναι μόνο μία από τις διαστάσεις της φτώχειας, και για να μετρηθεί και να αναλυθεί αυτό το φαινόμενο με περισσότερη ακρίβεια, είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη άλλες σχετικές πλευρές όπως η πρόσβαση στην απασχόληση, τη στέγαση, την υγειονομική περίθαλψη και το επίπεδο ικανοποίησης των βασικών αναγκών.

Ο **σημαντικότερος γενικός στόχος** είναι η ανάπτυξη της **αγοράς εργασίας χωρίς αποκλεισμούς**, η οποία θα επιτρέψει σε περισσότερα άτομα να αποκτήσουν ή να διατηρήσουν σταθερή απασχόληση. Για την μεγάλη πλειονότητα των ανθρώπων, η ποιότητα ζωής είναι στενά συνδεδεμένη με μια ενεργό εργασιακή ζωή όπου η απασχόληση δεν αποτελεί αυτοσκοπό, αλλά επίσης μειώνει τον κίνδυνο κοινωνικής περιθωριοποίησης. Για την επίτευξη αυτού του γενικού στόχου, παρουσιάζονται οι ακόλουθες προκλήσεις:

- Παρά τη σημαντική μείωση της ανεργίας και την αύξηση της απασχόλησης **ο αριθμός των μακροχρόνια αιτούντων επιδόματα συντήρησης** – δηλαδή ατόμων που λαμβάνουν παροχές σε μετρητά, για την ενεργοποίηση ή την επανένταξη τους για τουλάχιστον 10 μήνες κατά τη διάρκεια του ημερολογιακού έτους – αυξήθηκε από 115.000 την περίοδο 1994-1998 σε σχεδόν 122.000 το 1999. Κατά προσέγγιση, περίπου το 70% (85.000 άτομα) από αυτούς αντιμετωπίζουν προβλήματα πέραν της ανεργίας.
- Η πρόωθη και η οικοδόμηση κοινωνιών χωρίς αποκλεισμούς παρουσιάζουν μια αυξανόμενη εθνοτική διάσταση. Είναι σημαντικό να ανοίγονται και να προσαρμόζονται πολιτικές κατά τρόπο ώστε να διασφαλίζεται ότι η αυξανόμενη εθνοτική ποικιλομορφία στην κοινωνία μετατρέπεται σε πλεονέκτημα και δεν γίνεται παράγοντας αποκλεισμού και κοινωνικού διαχωρισμού. Οι μετανάστες καταλαμβάνουν ένα αυξανόμενο ποσοστό των μακροχρόνιων αποδεκτών χρηματικής ενίσχυσης (34% το 1999 έναντι ποσοστού 24% το 1994).
- Άλλος ένας τομέας ενδιαφέροντος είναι τα άτομα με ειδικά κοινωνικά προβλήματα. Εκτιμάται ότι 50.000 άτομα είναι κοινωνικά περιθωριοποιημένα (π.χ. περίπου 14.000 χρήστες ναρκωτικών, περίπου 4.500 άστεγοι, και περίπου 30.000 άτομα που αντιμετωπίζουν προβλήματα ψυχικής υγείας, που χρειάζονται ειδικές κοινωνικές πρωτοβουλίες). Υπολογίζεται ότι μόνο μια μικρή αναλογία των αλκοολικών εμπίπτει στην ομάδα των κοινωνικά περιθωριοποιημένων ατόμων.

Οι θετικές τάσεις στη δανική οικονομία αποτελούν μια καλή βάση για ενισχυτικά μέτρα για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων και την οικοδόμηση μιας κοινωνίας χωρίς αποκλεισμούς και με μεγαλύτερη συνοχή. Εντός της ερχόμενης δεκαετίας, η κυβέρνηση στοχεύει να αυξήσει την απασχόληση κατά 100.000 άτομα. Αυτό πρέπει να αντιμετωπιστεί στο πλαίσιο του γηράσκοντος συνολικού εργατικού δυναμικού. Οι δημογραφικές εξελίξεις σημαίνουν ότι το εργατικό δυναμικό θα μειωθεί κατά έως και 40.000 έως το 2010, αν παραμείνουν αμετάβλητα η παρούσα ηλικία και τα ειδικά ως προς το φύλο ποσοστά συμμετοχής.

2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Το σύστημα κοινωνικής πολιτικής της Δανίας βασίζεται στην αρχή της οικογενεικότητας: σε όλους τους κατοίκους εξασφαλίζονται ορισμένα θεμελιώδη δικαιώματα σε περίπτωση που αντιμετωπίσουν κοινωνικά προβλήματα όπως ανεργία, ασθένεια ή εξάρτηση. Η δανική προσέγγιση στο ζήτημα της κοινωνικής ενσωμάτωσης επικεντρώνεται στην εξασφάλιση μιας ενεργούς πολιτικής στους πολίτες. Η στρατηγική έγκειται στη διασφάλιση παροχής βοήθειας στους ανθρώπους που την χρειάζονται για την επίτευξη όσο το δυνατόν υψηλότερου βαθμού αυτοσυντήρησης.

Οι βασικοί στόχοι στα επόμενα χρόνια σχετίζονται με την αύξηση της απασχόλησης και την επίτευξη μιας αγοράς εργασίας χωρίς αποκλεισμούς, στοχεύοντας στη μείωση του αριθμού των συνταξιούχων και των μακροχρόνια ανέργων αλλά επίσης μειώνοντας το ποσοστό του ενεργού πληθυσμού που λαμβάνει παροχές. Στόχος είναι η κάλυψη των αναγκών του αυξημένου αριθμού των ηλικιωμένων χωρίς να μειωθούν οι υπηρεσίες και τα επίπεδα της σύνταξης ούτε να αυξηθεί η φορολογία. Ωστόσο, το σημαντικότερο είναι να εξασφαλιστεί ότι οι άνθρωποι συνάπτουν ουσιαστικές εργασιακές σχέσεις, καθώς θεωρείται ο καλύτερος τρόπος για την ένταξη και επίσης η καλύτερη άμυνα κατά της φτώχειας και του αποκλεισμού. Άλλα θέματα είναι η διασφάλιση χρηματικής στήριξης σε κάθε άτομο για μια επαρκώς αξιοπρεπή ζωή και η βελτίωση των συνθηκών ζωής για τους πλέον ευάλωτους, εκείνους που δεν μπορούν να συμμετέχουν στην αγορά εργασίας.

2.1. Η μακροπρόθεσμη στρατηγική προοπτική

Η πολυπλοκότητα που ενυπάρχει στην προσπάθεια βοήθειας των ευάλωτων ομάδων για να κερδίσουν (εκ νέου) μια σταθερή θέση στην αγορά εργασίας αντιμετωπίζεται από μια λεπτομερή προσέγγιση κατευθυνόμενη προς όλα τα επίπεδα διαμόρφωσης και εφαρμογής πολιτικής. Η προσέγγιση επίσης αναγνωρίζει την αναγκαιότητα δημιουργίας οικονομικών κινήτρων για τα άτομα και τους εργοδότες, καθώς και αμοιβαίας κατανόησης της ανάγκης συμβολής όλων για την επίτευξη κοινωνικής συνοχής.

2.2. Το καινοτόμο περιεχόμενο του ΕΣΔ/Εν

Ο συνολικός χαρακτήρας της κοινωνικής πολιτικής προσανατολίζεται στη δημιουργία μιας ενεργούς και συνεκτικής κοινωνίας.

Λαμβάνοντας τον τόπο εργασίας ως αφετηρία για την πρόληψη του κοινωνικού αποκλεισμού και της περιθωριοποίησης, τα μέτρα που στηρίζουν την ευθύνη των κοινωνικών εταίρων, ο κοινωνικός δείκτης και οι κώδικες κοινωνικής ευθύνης και δεοντολογίας αντιπροσωπεύουν νέους τρόπους δημιουργίας θετικών κινήτρων για τις εταιρείες, προκειμένου να αποκτήσουν κοινωνική υπευθυνότητα. Άλλο ένα καινοτόμο στοιχείο είναι το πρόγραμμα ανάπτυξης μεθοδολογίας και ειδικότερα η συνιστώσα που συνεπάγεται την προετοιμασία τοπικών σχεδίων δράσης σχετικά με την αγορά εργασίας χωρίς αποκλεισμούς.

2.3. Συντονισμένη και ολοκληρωμένη προσέγγιση

Η στρατηγική συνεπάγεται υψηλού βαθμού συνεργασία μεταξύ των διαφόρων επιπέδων διακυβέρνησης καθώς και μεταξύ δημοσίων αρχών, ΜΚΟ και κοινωνικών εταίρων τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο.

2.4. Συμβατότητα των στρατηγικών προσεγγίσεων σε σχέση με το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την απασχόληση

Η προσέγγιση κοινωνικής πολιτικής στο ΕΣΔ/Εν είναι συνδεδεμένη με άλλους τομείς πολιτικής σε μια κοινή προσπάθεια για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Τόσο το ΕΣΔΑ όσο και το ΕΣΔ/Εν αποδίδουν ιδιαίτερη έμφαση στη διασφάλιση της συμμετοχής του μεγαλύτερου δυνατού ποσοστού πολιτών στην εργασιακή ζωή. Το ΕΣΔΑ εστιάζει περισσότερο σε εκείνους που ανήκουν στο εργατικό δυναμικό (κυρίως άτομα που έχουν ασφάλιση ανεργίας), ενώ το ΕΣΔ/Εν εστιάζει περισσότερο στη δημιουργία μιας αγοράς εργασίας χωρίς αποκλεισμούς. Και στα δύο ΕΣΔ, υπάρχουν μόνο λίγες λεπτομέρειες σχετικά με προσφορές στους ανασφάλιστους άνεργους (άτομα το μόνο πρόβλημα των οποίων είναι η ανεργία) τα οποία λαμβάνουν χρηματικές παροχές. Το ΕΣΔ/Εν περιλαμβάνει επίσης πολιτικές που στοχεύουν σε εκείνους που δεν είναι σε θέση να συμμετέχουν στην αγορά εργασίας.

3. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

3.1. Διευκόλυνση της συμμετοχής στην απασχόληση

Μεγάλη έμφαση δίδεται στην προώθηση της συμμετοχής στην απασχόληση και ο στόχος της ενεργού κοινωνικής πολιτικής είναι άτομα τα οποία για κάποιο λόγο δυσκολεύονται να παραμείνουν ή να εισέλθουν στην αγορά εργασίας. Η πολιτική στοχεύει να δώσει σε κάθε άτομο την ευκαιρία να συμμετέχει αναπτύσσοντας τις ικανότητές του/της και δημιουργώντας ταυτόχρονα περισσότερες ευκαιρίες εργασίας για άτομα που δεν έχουν πλήρη ικανότητα εργασίας.

Η ενεργός κοινωνική πολιτική περιλαμβάνει σειρά μέτρων με γενικό στόχο να καταστήσει ανεξάρτητα άτομα ικανά να στηρίζουν τους εαυτούς τους και τις οικογένειές τους. Τέτοια μέτρα περιλαμβάνουν παροχές επανένταξης, ευέλικτες εργασιακές ρυθμίσεις, προστατευμένη απασχόληση με επιδότηση μισθού, προστατευμένη εργασία και ημερήσια άσυλα. Έχουν επίσης εισαχθεί κοινωνικά κεφάλαια σε όλες σχεδόν τις συλλογικές συμβάσεις, θεσπίζοντας ένα πλαίσιο για την απασχόληση και την επανακατάρτιση ατόμων με μειωμένη ικανότητα προς εργασία. Οι κοινωνικές ρήτρες αποτελούν ένα ακόμη μέσο στη διάθεση των δημοσίων αρχών που επιθυμούν να συμβάλλουν στη δημιουργία μιας αγοράς εργασίας χωρίς αποκλεισμούς. Ως μέρος της προσπάθειας ενίσχυσης της ενεργού κοινωνικής πολιτικής, από το 2001 έως το 2003 θα εφαρμοστεί η προληπτική μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού προγράμματος. Αυτή η μεταρρύθμιση συνεπάγεται την ύπαρξη ενός νέου κριτηρίου «ικανότητας προς εργασία», το οποίο εστιάζει στους πόρους και τη δυνατότητα ανάπτυξης του ατόμου αντί στους περιορισμούς του. Αυτό το κριτήριο συνάδει με τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται σε άλλα προγράμματα.

3.2. Διευκόλυνση της πρόσβασης όλων σε πόρους, δικαιώματα, αγαθά και υπηρεσίες

Η Δανία εξασφαλίζει την πρόσβαση όλων στην εκπαίδευση όπως και στη στέγαση και την υγειονομική περίθαλψη. Όλοι έχουν επίσης δικαίωμα σε κάποια μορφή παροχής εάν δεν μπορούν να στηρίξουν τον εαυτό τους και από την ηλικία των 65 ετών όλοι οι πολίτες έχουν το δικαίωμα να λαμβάνουν μια δημόσια σύνταξη γήρατος. Η πρόσβαση στη στέγαση διασφαλίζεται με στέγαση επιδοτούμενη από το δημόσιο και με ατομικές παροχές στέγασης για ομάδες με χαμηλό εισόδημα. Η μέριμνα για τα παιδιά, τους ηλικιωμένους και άλλα άτομα που δεν μπορούν να φροντίσουν τον εαυτό τους στη Δανία είναι επίσης εκτενής. Το 2000, το 76% των τοπικών αρχών παρείχαν μια εγγύηση παροχής θέσης σε παιδικό σταθμό για παιδιά ηλικίας από 0 έως 5 ετών. Στους ηλικιωμένους και τα άλλα άτομα που χρειάζονται βοήθεια οι τοπικές αρχές υποχρεούνται να παρέχουν προσωπική και πρακτική βοήθεια. Οι οικοδομικοί κανονισμοί για τη δυνατότητα πρόσβασης των ατόμων με ειδικές ανάγκες βασίζονται στους πρότυπους κανόνες για την ισότητα των ευκαιριών για τα άτομα με ειδικές ανάγκες του ΟΗΕ (UN Standard Rules on the Equalisation of Opportunities for Persons with Disabilities). Το ΕΣΔ/Εν δεν ασχολείται με ζητήματα σχετικά με την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, τον πολιτισμό, τον αθλητισμό και την αναψυχή.

3.3 Πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού

Η πρόληψη αποτελεί εδώ και πολλά χρόνια ένα σημαντικό χαρακτηριστικό της δανικής πολιτικής για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν τομείς στους οποίους περαιτέρω προληπτική δράση θα ήταν επωφελής. Περαιτέρω ανάπτυξη μπορεί να παρατηρηθεί στο πρόγραμμα δημόσιας υγείας, όπου ένας από τους γενικούς στόχους είναι η βελτίωση της υγείας των πλέον μειονεκτουσών ομάδων. Άλλο ένα θέμα είναι η βελτίωση των στερημένων αστικών συνοικιών βάσει μιας ολιστικής προσέγγισης που θα εστιάζει σε τοπικούς πόρους και υλικές, πολιτιστικές και κοινωνικές βελτιώσεις.

Για τα άτομα που διατρέχουν κίνδυνο περιθωριοποίησης και για τα άτομα που συντηρούν εξαρτώμενα άτομα, εφαρμόζεται ειδική στήριξη για τη βελτίωση της οικονομικής τους κατάστασης αλλά και των συνθηκών στέγασης και της υγείας τους. Η Δανία λαμβάνει μέτρα για να ανταποκριθεί στην πρόκληση της ένταξης μεταναστών και εθνοτικών μειονοτήτων. Για τους νεόφερτους μετανάστες και πρόσφυγες, υπάρχει από το 1999 ένα τριετές πρόγραμμα ένταξης που έχει στόχο να τους εξασφαλίσει ισότιμη πρόσβαση στην κοινωνία και την αγορά εργασίας. Πρόσφατα ελήφθησαν κάποιες άλλες πρωτοβουλίες σε σχέση με εθνοτικές μειονότητες, συμπεριλαμβανομένων σχεδίων για άτομα που αντιμετωπίζουν προβλήματα ψυχικής υγείας και άστεγους, της συλλογής περισσότερων πληροφοριών σχετικά με τις εθνοτικές μειονότητες, περισσότερης στήριξης για γονείς, πρωτοβουλιών για οικογένειες με άτομα με ειδικές ανάγκες και περισσότερων παιδικών σταθμών για δίγλωσσα παιδιά. Ενώ δεν παρουσιάζεται λεπτομερής στρατηγική για την ένταξη στις τεχνολογίες της κοινωνίας της πληροφορίας (**eInclusion**), το σχέδιο αναφέρει πρωτοβουλίες σε διάφορους τομείς: ΤΠΕ και τα άτομα με ειδικές ανάγκες, με ένα συγκεκριμένο Πρόγραμμα Δράσης Πληροφορικής, και ΤΠΕ και η τρίτη ηλικία.

3.4. Βοήθεια στους πιο ευάλωτους

Στη δράση για τους πλέον ευάλωτους δόθηκε μεγάλη προτεραιότητα και ενισχύονται προσπάθειες για την πρόληψη της επιδείνωσης προβλημάτων, στοχεύοντας παράλληλα στη διασφάλιση αξιοπρεπούς ζωής για κάθε άτομο. Η Δανία φαίνεται να έχει υιοθετήσει μια ισορροπημένη προσέγγιση, βασισμένη τόσο σε διαρθρωτικές πολιτικές που μειώνουν τους κινδύνους αποκλεισμού όσο και σε μέτρα προσαρμοσμένα στις ανάγκες ατόμων που διατρέχουν κίνδυνο. Εστιάζει σε πρωτοβουλίες για την προώθηση της νομικής προστασίας, σε ατομικά προγράμματα δράσης, στη συμμετοχή του χρήστη, στην παροχή συμβουλών από εξειδικευμένα άτομα, στη συνοχή και την ισότητα.

3.5. Κινητοποίηση του συνόλου των συναφών φορέων

Το δανικό μοντέλο στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στη νοοτροπία της «εταιρικής σχέσης», η οποία χαρακτηρίζεται από τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων, των τοπικών αρχών και άλλων σχετικών οργανώσεων, συμπεριλαμβανομένων οργανώσεων των χρηστών, σε όλα τα επίπεδα. Η εφαρμογή της κοινωνικής νομοθεσίας είναι αποκεντρωμένη και αποτελεί κυρίως ευθύνη των τοπικών αρχών. Η νομική προστασία διασφαλίζεται από τη δυνατότητα προσφυγής κατά αποφάσεων σχετικών με κοινωνικά θέματα σε δευτεροβάθμιες διοικητικές επιτροπές και τελικά ενώπιον των δικαστηρίων.

Έχει δημιουργηθεί **ένα κοινωνικό συμβούλιο** σε εθνικό επίπεδο, το οποίο συγκεντρώνει μεταξύ άλλων εκπροσώπους των κοινωνικών εταίρων, των τοπικών αρχών και του δανικού συμβουλίου οργανώσεων ατόμων με ειδικές ανάγκες. Το ίδιο εύρος εκπροσώπησης μπορεί να παρατηρηθεί σε τοπικό επίπεδο, με **τις τοπικές επιτροπές συντονισμού**. Άλλο ένα παράδειγμα της προσέγγισης εταιρικής σχέσης είναι η εκστρατεία για την **εταιρική κοινωνική ευθύνη** κατά την οποία δημιουργήθηκε ένα εθνικό δίκτυο καθώς και πέντε περιφερειακά δίκτυα στελεχών επιχειρήσεων με στήριξη από το υπουργείο Κοινωνικών Υποθέσεων για την προώθηση της κοινωνικής δέσμευσης του επιχειρηματικού τομέα. **Το κέντρο της Κοπεγχάγης** διαδραματίζει επίσης ένα σημαντικό ρόλο σε αυτόν τον τομέα. Θεσπίζονται ο **κοινωνικός δείκτης** και οι **κώδικες κοινωνικής ευθύνης και δεοντολογίας** για να μπορούν οι εταιρείες να έχουν ένα σημείο αναφοράς σε σχέση με άλλες εταιρείες σε ό,τι αφορά κοινωνικές παραμέτρους.

4. ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Το καθολικό σύστημα της Δανίας, το οποίο εξασφαλίζει ίσα δικαιώματα σε όλους, συμβάλλει στην ισότητα μεταξύ των φύλων. Το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών είναι υψηλό και η συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας υποστηρίζεται από μεγάλη προσφορά παιδικών σταθμών. Το 2000 εγκρίθηκε ένας νέος νόμος περί ισότητας των ευκαιριών, υποχρεώνοντας τις δημόσιες αρχές να λαμβάνουν υπόψη τα ζητήματα ισότητας των φύλων στον προγραμματισμό και τη διοίκησή τους. Μια συντονιστική ομάδα θα επιβλέπει και θα διαχειρίζεται τη διαδικασία ενσωμάτωσης της διάστασης της ισότητας των δύο φύλων. Οι γονείς δικαιούνται γονική άδεια έως ένα έτος για παιδιά κάτω των 9 ετών. Το αποτέλεσμα του προγράμματος αδειών δεν είναι ισόρροπο ως προς την εκπροσώπηση των δύο φύλων, καθώς περίπου το 90% των γονέων σε άδεια είναι γυναίκες. Παρότι μόνο μερικοί από τους κοινωνικούς δείκτες που παρουσιάζονται στο ΕΣΔ/Εν αναλύονται κατά φύλο, προκύπτουν σημαντικές διαφορές σχετικές με τα δύο φύλα. Προκειμένου να αναλυθούν περαιτέρω οι εν λόγω διαφορές και να πραγματοποιηθεί η παρακολούθηση της προόδου, θα χρειαστούν περισσότερες πληροφορίες.

5. Ο ρόλος του ΕΚΤ στην καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού

Η επιχορήγηση του ΕΚΤ στο ΕΕΠ του Στόχου 3 είναι 379 εκατομμύρια ευρώ και αντιστοιχεί σε ποσοστό 50% του συνολικού ποσού. Το ΕΕΠ περιλαμβάνει μια προτεραιότητα που στοχεύει στην προώθηση της ισότητας των ευκαιριών για όλους σε ό,τι αφορά την πρόσβαση στην αγορά εργασίας και θα διατίθεται επίσης στήριξη σε τοπικό επίπεδο προκειμένου να παρέχεται σε μειονεκτούσες ομάδες, όπως οι εθνοτικές μειονότητες, απασχόληση και ευκαιρίες κατάρτισης (κατανομή πίστωσης ΕΚΤ ύψους 105 εκατομμυρίων ευρώ, η οποία αντιπροσωπεύει ποσοστό 27% του προϋπολογισμού). Άλλο ένα πρόγραμμα είναι το πρόγραμμα EQUAL με επιχορήγηση από το ΕΚΤ ύψους 29,9 εκατομμυρίων ευρώ, που αντιστοιχεί στο 50% του συνολικού ποσού. Περίπου το 58% αυτού θα συγκεντρώνεται σε ενέργειες για την ένταξη ατόμων που αντιμετωπίζουν κάποια μορφή αποκλεισμού από την αγορά εργασίας. Παρά την ύπαρξη των ανωτέρω προγραμμάτων, το δυναμικό τους δεν αναφέρεται στο ΕΣΔ/Εν.

GERMANIA

Συμπεράσματα

Κατάσταση και βασικές τάσεις: Το σύστημα κοινωνικής προστασίας της Γερμανίας είναι επικεντρωμένο στην απασχόληση και βασίζεται σε διάφορα προγράμματα κοινωνικής ασφάλισης, παρέχοντας ασφάλιση κατά των σημαντικότερων κινδύνων ζωής – γήρας, ασθένεια, αναπηρία, την ανάγκη μακροχρόνιας φροντίδας, και ανεργία – και, ως δικλείδα ασφαλείας, στο δικαίωμα των κατοίκων της Γερμανίας στην κοινωνική μέριμνα. Αυτό εγγυάται στους πολίτες που δεν έχουν επαρκές εισόδημα τους βασικούς πόρους για την αντιμετώπιση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών τους αναγκών. Παρά την οικονομική ανάπτυξη των τελευταίων ετών (ανάπτυξη ΑΕΠ το 2000: 3%) και μια αύξηση στον αριθμό των εργαζόμενων της τάξης του 1,1 εκατομμυρίου περίπου από το 1998 έως το 2000, η Γερμανία αντιμετωπίζει επίμονα υψηλά επίπεδα ανεργίας στα ανατολικά ομόσπονδα κράτη. Τα εναρμονισμένα στοιχεία του ECHP αποκαλύπτουν ότι, το 1997, το 14% του γερμανικού πληθυσμού διέτρεχε τον κίνδυνο φτώχειας (δηλαδή με εισόδημα μικρότερο του 60% του διάμεσου εισοδήματος), χαμηλότερο ποσοστό από το μέσο όρο του 18% της ΕΕ. Το 8% των Γερμανών βρισκόταν στην κατάσταση αυτή για (το λιγότερο) τρία συνεχή έτη.

Στρατηγική προσέγγιση: Το ΕΣΔ εμμένει ρητά στην έννοια μιας «κοινωνικά δίκαιης κοινωνίας» και συνδυάζει την αναδυόμενη «κοινωνία της γνώσης» με την ανάγκη ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής. Ταυτόχρονα το κοινωνικό κράτος πρέπει να ενεργοποιεί και να προωθεί (*fördern und fordern*). Κάθε άτομο πρέπει να είναι σε μεγαλύτερο βαθμό υπεύθυνο για τον εαυτό του και ταυτόχρονα πρέπει να εξασφαλίζεται η συμμετοχή του στην κοινωνική ζωή. Το ΕΣΔ αποδίδει ιδιαίτερη έμφαση στην πρόθεση αποφυγής δημιουργίας κύκλων φτώχειας. Η συμμετοχή των μη κυβερνητικών φορέων θεωρείται πολύ σημαντική προϋπόθεση για την επίλυση κοινωνικών προβλημάτων.

Η δημοσίευση της πρώτης κυβερνητικής έκθεσης για την φτώχεια και την ευημερία τον Απρίλιο του 2001, η οποία έδινε έμφαση στις πολλαπλές διαστάσεις του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού, αποτέλεσε ένα σημαντικό βήμα προς μια περισσότερο τεκμηριωμένη δημόσια συζήτηση. Το ΕΣΔ για την απασχόληση θεωρείται ότι διαδραματίζει σημαντικό ρόλο σε σχέση με την αντιμετώπιση των φαινομένων της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Μέτρα πολιτικής: Το ΕΣΔ εστιάζει σε τέσσερις προτεραιότητες για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού: ένταξη στην αγορά εργασίας και προσόντα, συνδυασμός της επαγγελματικής με την οικογενειακή ζωή, μέριμνα για τις πλέον ευάλωτες ομάδες και βελτίωση της αποδοτικότητας των προγραμμάτων μέριμνας καθιστώντας τα πιο στοχοθετημένα. Το ΕΣΔ παρέχει μια επισκόπηση του γερμανικού συστήματος κοινωνικής προστασίας και αναφέρεται σε πολλά υπάρχοντα και πρόσφατα εγκεκριμένα, καθώς και σε ορισμένα σχεδιαζόμενα, ατομικά μέτρα και ορθές πρακτικές για την εφαρμογή αυτών των στόχων. Αναφέρεται ένα πλήρες φάσμα τομέων πολιτικής και ομάδων κινδύνου, καθώς και συγκεκριμένη βοήθεια για αυτές. Περισσότερες εξηγήσεις πρέπει να δοθούν για τις περισσότερες από τις γενικές δεσμεύσεις σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο πολιτικές πιο ευνοϊκές προς την ενσωμάτωση θα μεταφραστούν σε νέες επιχειρησιακές ρυθμίσεις. Οι ποσοτικοποιημένοι στόχοι και ένας μηχανισμός παρακολούθησης οι οποίοι να είναι ικανοί να μετρούν την πρόοδο πρέπει να αναπτυχθούν καλύτερα.

Μελλοντικές προκλήσεις: Οι κύριες μελλοντικές προκλήσεις είναι η προώθηση ολοκληρωμένων πολιτικών ένταξης σχετικά με ανθρώπους με προβλήματα που εισέρχονται στην αγορά εργασίας, οι οποίες θα αντιμετωπίσουν αυτό το ζήτημα μάλλον ως ζήτημα διαρθρωτικό και όχι ως απλό ζήτημα ομάδας-στόχου. Για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, οι κοινές προσπάθειες από όλους τους σχετικούς εταίρους στους τομείς της εκπαίδευσης, της επαγγελματικής κατάρτισης και της δια βίου μάθησης είναι ουσιώδους σημασίας. Πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο υψηλότερο ποσοστό ανεργίας στα ανατολικά ομόσπονδα κράτη και στις επιπτώσεις που έχει στον κοινωνικό αποκλεισμό.

Είναι αναγκαίο να επιτευχθεί καλύτερη συμμετοχή του περιφερειακού και του τοπικού επιπέδου στην ανάπτυξη και την εφαρμογή της διαδικασίας κοινωνικής ενσωμάτωσης, προκειμένου να καταστεί δυνατή μια συζήτηση για τους στόχους και τις πρωτοβουλίες σε επίπεδα κατάλληλα για το γερμανικό ομοσπονδιακό σύστημα.

1. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ

Η ανάπτυξη της οικονομίας και της απασχόλησης το 2000 ήταν (στο 3% και 1,5% αντιστοίχως) η μεγαλύτερη της τελευταίας δεκαετίας. Η ανεργία συνέχισε να μειώνεται στο 7,9%, αλλά το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας (4,0%), ενώ μειώνεται με αργό ρυθμό, παρέμεινε πάνω από το μέσο όρο της ΕΕ. Η ανεργία προσβάλλει ιδιαίτερα άτομα χωρίς πιστοποιημένη εκπαίδευση / επαγγελματική κατάρτιση· ηλικιωμένους εργαζόμενους· άτομα με αναπηρίες· μετανάστες – ειδικά γυναίκες μετανάστες· και γυναίκες με μικρά παιδιά ή μόνες μητέρες. Υπάρχει ένα σημαντικό κενό στην παροχή παιδικών σταθμών τόσο για παιδιά ηλικίας έως τριών ετών όσο και για παιδιά σχολικής ηλικίας στα δυτικά ομόσπονδα κράτη. Η ανάπτυξη της απασχόλησης και η μείωση της ανεργίας συγκεντρώνονται στη δυτική Γερμανία, όπου ορισμένες περιοχές παρουσιάζουν σχεδόν πλήρη απασχόληση, ενώ σε πολλές περιοχές των ανατολικών ομόσπονδων κρατών η ανάπτυξη της απασχόλησης είναι στάσιμη και η ανεργία παραμένει σε υψηλά επίπεδα.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του ESSPROS, η Γερμανία δαπανά το 29,3% του ΑΕΠ της για την κοινωνική προστασία σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ των 15 που είναι της τάξεως του 27,7% (στοιχεία 1998). Υπολογιζόμενη ως κατά κεφαλήν δαπάνη σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης, η δαπάνη της Γερμανίας για την κοινωνική προστασία, της τάξεως των 6.459 ΜΑΔ, είναι σημαντικά ανώτερη του μέσου όρου της ΕΕ των 15 που είναι 5.532 ΜΑΔ.

Το εκτενές σύστημα κοινωνικής προστασίας στη Γερμανία εξηγεί σε μεγάλο βαθμό τους λόγους για τους οποίους ο κίνδυνος της φτώχειας παραμένει χαμηλός παρά τα προβλήματα της αγοράς εργασίας. Σύμφωνα με τα στοιχεία του ECHP (Πάνελ Νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας), το 1997, το 14% του πληθυσμού ζούσε με εισόδημα κάτω του 60% του διάμεσου εθνικού εισοδήματος, ποσοστό μικρότερο του κοινοτικού μέσου όρου που ήταν 18%. Το ποσοστό της επίμονης σχετικής φτώχειας ήταν 8%. Σύμφωνα με τη διακύμανση του 1998 της εθνικής γερμανικής έρευνας σταθερού δείγματος (SOEP) στα δυτικά γερμανικά ομόσπονδα κράτη, το 13,0% των Γερμανών - αλλά το 25,4% των μη Γερμανών πολιτών - διέτρεχαν τον κίνδυνο της φτώχειας.

Ωστόσο, το χαμηλό εισόδημα είναι μόνο μία από τις διαστάσεις της φτώχειας, και για να μετρηθεί και να αναλυθεί αυτό το φαινόμενο με περισσότερη ακρίβεια, είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη άλλες σχετικές πτυχές του, όπως η πρόσβαση στην απασχόληση, τη στέγαση, την υγειονομική περίθαλψη και το επίπεδο ικανοποίησης των βασικών αναγκών.

Μερικές από τις σημαντικότερες προκλήσεις είναι οι ακόλουθες:

- Οι μισοί μη-Γερμανοί πολίτες (σε σύγκριση με το ένα τέταρτο των γερμανών πολιτών) δεν έχουν καμία πιστοποιημένη επαγγελματική εξειδίκευση ή εκπαίδευση. Οι αναλογίες για τα άτομα μεταξύ 20 και 29 ετών διευρύνονται σε έναν στους τρεις εκ των μη Γερμανών σε σύγκριση με «μόνο» έναν στους δώδεκα Γερμανούς.

- Υπάρχουν ακόμα περιφερειακές διαφορές εισοδήματος μεταξύ των παλαιών και των νέων γερμανικών ομόσπονδων κρατών. Το 1998, η γερμανική έρευνα εισοδήματος και κατανάλωσης (EVS) της Ομοσπονδιακής Στατιστικής Υπηρεσίας αποκαλύπτει ότι ένα ποσοστό ατόμων σε νοικοκυριά με εισόδημα μικρότερο του 60% του εθνικού μέσου κατωφλιού είναι της τάξεως του 11,0% στα «παλαιά» ομόσπονδα κράτη, ενώ στα «νέα» ομόσπονδα κράτη το αντίστοιχο ποσοστό είναι της τάξεως του 18,7% (12,5% συνολικά σε εθνικό επίπεδο)¹.
- Επιπροσθέτως, η Ανατολική Γερμανία χαρακτηρίζεται από συγκεκριμένες προκλήσεις, όπως η υψηλή διαρθρωτική ανεργία και η ανάγκη διατήρησης δημόσιων και ιδιωτικών υποδομών.
- Τον Δεκέμβριο του 2000, ποσοστό 3,3% του πληθυσμού λάμβανε επίδομα κοινωνικής πρόνοιας, με άλλα λόγια «τακτική ενίσχυση για δαπάνες διαβίωσης». Ενώ οι συνθήκες για τη θεμελίωση δικαιώματος κοινωνικής πρόνοιας παρέμειναν αμετάβλητα, ο αριθμός των ανθρώπων που λαμβάνουν ενίσχυση για δαπάνες διαβίωσης μειώνεται (-4,2% το 2000 σε σύγκριση με το 1999 και -3,2% το 1999 σε σύγκριση με το 1998. Περισσότερα από ένα στα τέσσερα μονογονεϊκά νοικοκυριά (28%) στηρίζονται στην κοινωνική πρόνοια (στοιχεία του 1998).

2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Βάσει ενός κοινωνικού κράτους που ενεργοποιεί και προωθεί την κοινωνική πρόνοια, το ΕΣΔ εστιάζει σε τέσσερις προτεραιότητες για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού: ένταξη στην αγορά εργασίας και εξειδίκευση, συνδυασμός επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, μέριμνα για τις πλέον ευάλωτες ομάδες και βελτιωμένη αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων κοινωνικής αρωγής με τη στοχοθέτησή τους. Λόγω της ομοσπονδιακής δομής, κατά την κατάρτιση του ΕΣΔ διεξήχθησαν διαβουλεύσεις τόσο με το ομοσπονδιακό επίπεδο διακυβέρνησης όσο και με τα ομόσπονδα κράτη. Τα ομόσπονδα κράτη, και στο πλαίσιο αυτών οι δήμοι, ευθύνονται για την αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Η ομοσπονδιακή κυβέρνηση είναι κυρίως υπεύθυνη για την προώθηση της συμμετοχής και της πρόσβασης όλων στην αγορά εργασίας, με τη δημόσια υπηρεσία απασχόλησης να είναι υπεύθυνη για τη διαχείριση/εφαρμογή της νομοθεσίας για την ανεργία και την πρόνοια.

Τα ομόσπονδα κράτη είναι υπεύθυνα για την εκπαίδευση, τον πολιτισμό, καθώς και για τη χρηματοδότηση και την υλοποίηση της κοινωνικής μέριμνας και, επίσης, σε ορισμένο βαθμό, για την επαγγελματική κατάρτιση, τη δια βίου μάθηση και τη στέγαση. Αυτό οδηγεί στη διαφοροποίηση των στρατηγικών περιφερειακά και τοπικά.

¹ Ωστόσο, αν οι διαφορετικές οικονομικές συνθήκες, όπως τα διαφορετικά επίπεδα τιμών ληφθούν υπόψη και το όριο χαμηλού εισοδήματος υπολογίζεται σύμφωνα με τα περιφερειακά διάμεσα τότε τα ποσοστά των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος είναι χαμηλότερα στα ανατολικά κρατίδια (8,4%) από ό,τι στα δυτικά (13,1%).

Σε αυτό το πλαίσιο και σε αυτό το στάδιο, το Bundesrat (Ομοσπονδιακό Συμβούλιο), το νομοθετικό σώμα των γερμανικών ομόσπονδων κρατών, έχει εγκρίνει ένα ψήφισμα με το οποίο ζητά την τήρηση του καταμερισμού των αρμοδιοτήτων, όπως ορίζεται στη συνθήκη ΕΕ και εκφράζει σκεπτικισμό απέναντι στη θέσπιση ποσοτικοποιημένων εθνικών στόχων ή επιμέρους στόχων στο ΕΣΔ. Ως αποτέλεσμα των χρονικών περιορισμών, το ΕΣΔ κάνει αναφορά κυρίως σε πολιτικές και μέτρα για περισσότερη ενεργοποίηση και καλύτερα ολοκληρωμένες προσεγγίσεις, που εφαρμόζονταν ήδη ή είναι εν εξελίξει. Λίγες μόνο δεσμεύσεις σχετίζονται πραγματικά με το ίδιο το ΕΣΔ/Εν.

2.1. Μακροπρόθεσμη στρατηγική προοπτική

Η πρώτη επίσημη έκθεση για την φτώχεια και την ευημερία υπογραμμίζει τους κινδύνους της φτώχειας που συνδέονται με την κατάσταση όσον αφορά στην απασχόληση, την εκπαίδευση και την οικογένεια. Επομένως, οι πλέον ευάλωτες στον κοινωνικό αποκλεισμό ομάδες είναι οι άνεργοι, τα άτομα με λίγα προσόντα, οι μόνοι γονείς και οι οικογένειες με τρία ή περισσότερα παιδιά, καθώς και οι μετανάστες, συμπεριλαμβανομένων των παλιννοστούντων. Ωστόσο, το ΕΣΔ θα μπορούσε να έχει εστιάσει περισσότερο σε πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση μη ολοκληρωμένων τμηματικών πολιτικών και την κατάρτιση συνεκτικών περιφερειακών προσεγγίσεων. Πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω ειδικές στρατηγικές για τις προκλήσεις στα ανατολικά ομόσπονδα κράτη.

Από τις γενικές δεσμεύσεις λείπουν εξηγήσεις σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο πολιτικές ευνοϊκότερες για την ενσωμάτωση θα μεταφραστούν σε επιχειρησιακές ρυθμίσεις. Η εφαρμογή στρατηγικών για την παροχή περισσότερων και καλύτερων παιδικών σταθμών παραμένει ασαφής. Λίγες είναι οι νέες δεσμεύσεις που υπερβαίνουν την διετή προοπτική του τρέχοντος ΕΣΔ (π.χ. μεταρρυθμίσεις στο συνταξιοδοτικό σύστημα, νομοθεσία για την εργασία μερικής απασχόλησης, ενεργοποίηση της αγοράς εργασίας) και οι προτάσεις σχετικά με τη μεσοπρόθεσμη στρατηγική για ολοκληρωμένες προσεγγίσεις βρίσκονται σε πολύ αρχικό στάδιο. Δεν γίνεται κατάλληλη αναφορά στη 10ετή προοπτική που τονίστηκε στη σύνοδο κορυφής της Λισσαβόνας.

2.2. Το καινοτόμο περιεχόμενο του ΕΣΔ/Εν

Το ΕΣΔ αναφέρεται κυρίως σε πολιτικές και μέτρα για μεγαλύτερη ενεργοποίηση και καλύτερα ολοκληρωμένες προσεγγίσεις, που ήδη εφαρμόζονται εφέτος και εν μέρει θα εφαρμόζονται και τον επόμενο χρόνο. Πολλές νέες πρωτοβουλίες είναι δοκιμαστικά μέτρα σε περιορισμένες περιοχές δοκιμής ή σε ορισμένους δήμους.

2.3. Συντονισμένη και ολοκληρωμένη προσέγγιση

Η ανάγκη για καλύτερο συντονισμό των τμηματικών πολιτικών έχει αποτελέσει για χρόνια αντικείμενο συζητήσεων μεταξύ των ενδιαφερομένων φορέων και αναγνωρίζεται επίσης ευρέως στο ΕΣΔ. Λόγω της ομοσπονδιακής δομής, η διαδικασία διαβουλεύσεων μεταξύ των εθνικών, περιφερειακών και τοπικών αρχών και τους άλλους εταίρους πραγματοποιείται εντός του πλαισίου και των διαδικασιών που προβλέπονται από την ομοσπονδιακή δομή της Γερμανίας. Το ζήτημα αυτό σχετίζεται με τον μάλλον πολύπλοκο διάλογο σχετικά με την κατανομή των δημοσίων δαπανών και εσόδων μεταξύ του ομοσπονδιακού επιπέδου και των ομόσπονδων κρατών, καθώς και την πολιτική αυτονομία των τελευταίων.

2.4. Συμβατότητα των στρατηγικών προσεγγίσεων σε σχέση με το εθνικό σχέδιο δράσης για την απασχόληση

Στόχος του ΕΣΔ/Εν είναι να συμπληρώσει το ΕΣΔ/Απ προωθώντας την «πρόσβαση σε μια απασχόληση διαρκείας και υψηλής ποιότητας για όλες τις γυναίκες και τους άνδρες οι οποίοι είναι σε θέση να εργασθούν», ειδικά για μακροχρόνια άνεργους που λαμβάνουν κοινωνική μέριμνα, άτομα με λίγα προσόντα, άτομα με ειδικές ανάγκες και μετανάστες. Σε ό,τι αφορά τη συμμετοχή (ειδικά νέων) μεταναστών στα μέτρα εκπαίδευσης και κατάρτισης, το ΕΣΔ/Εν καθορίζει ότι το ποσοστό τους πρέπει να αυξηθεί ώστε να φτάσει το αντίστοιχο ποσοστό όλων των ανέργων. Αναφέρονται τα παραδείγματα τεσσάρων τοπικών πιλοτικών προγραμμάτων για πρωτοβουλίες που έχουν ως στόχο τη νεότητα την περίοδο 2001 – 2003. Ποσοτικοποιημένοι επιμέρους στόχοι σχετικά με μέτρα για τον συνδυασμό της επαγγελματικής με την οικογενειακή ζωή λείπουν και από τα δύο ΕΣΔ.

Θα μπορούσαν να αναμένονται συνέργιες μεταξύ των δύο ΕΣΔ στους τομείς της συνεχούς κατάρτισης και της δια βίου μάθησης, όπου το ΕΣΔ/Εν αντιπροσωπεύει μια πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση των μη εξειδικευμένων ατόμων και άλλες ομάδες με τις μεγαλύτερες ανάγκες.

3. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

3.1. Διευκόλυνση της συμμετοχής στην απασχόληση

Το ΕΣΔ εστιάζει στη βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ της δημόσιας υπηρεσίας απασχόλησης και της διοίκησης κοινωνικής μέριμνας στοχεύοντας σε πιο αποτελεσματική συνδρομή για την ένταξη στην αγορά εργασίας και σε απλούστερες γραφειοκρατικές διαδικασίες. Η συνεισφορά των πολιτικών εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης στον στόχο αυτό παραμένει, ωστόσο, ασαφής. Για τα άτομα με χαμηλά επίπεδα προσόντων ή τα οποία δεν διαθέτουν τις βασικές δεξιότητες και δεξιότητες ΤΠ, και τα οποία αντιμετωπίζουν την ένταση μεταξύ του στόχου της δια βίου απασχόλησης και της πραγματικότητας των πολυάριθμων διακοπών της σταδιοδρομίας τους στην αγορά εργασίας, η απάντηση μοιάζει να βρίσκεται σε μερικώς συμπληρωματικά και μόνο μερικώς συνδεδεμένα μέτρα – ο κίνδυνος του «μαθησιακού χάσματος» παραμένει υψηλός. Υπάρχει επίσης μια σημαντικότερη πρωτοβουλία για να ευνοηθεί η ένταξη ατόμων με αναπηρία στην αγορά εργασίας («50.000 νέες θέσεις εργασίας για τα άτομα με ειδικές ανάγκες»). Προβλέπεται να ενσωματωθούν σε ολόκληρη τη Γερμανία προγράμματα που θα παρέχουν υπηρεσίες προσαρμοσμένες στις ανάγκες των ατόμων με ειδικές ανάγκες μέσω «επαγγελματικής βοήθειας» (*Arbeitsassistenten*).

3.2. Διευκόλυνση της πρόσβασης όλων στους πόρους, τα δικαιώματα, τα αγαθά και τις υπηρεσίες

Η κυβέρνηση έχει διατυπώσει το στόχο ενός βασικού εισοδήματος προσανατολισμένου στις ανάγκες, το οποίο θα βελτιώσει το υπάρχον σύστημα της «ενίσχυσης για το κόστος διαβίωσης» και σκοπεύει να τον επιτύχει σταδιακά. Ως πρώτο βήμα, η πρόσφατη μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος περιλαμβάνει διατάξεις, οι οποίες έχουν καταστήσει ευκολότερη την πρόσβαση των ηλικιωμένων ατόμων που βρίσκονται σε δυσμενή κατάσταση στη χρηματοδοτική ενίσχυση. Η μεταρρύθμιση του στεγαστικού επιδόματος στοχεύει να καταστήσει το πρόγραμμα φιλικότερο προς την οικογένεια. Δίδεται προσοχή στις διαρθρωτικές βελτιώσεις των παροχών υγειονομικής περίθαλψης για μετανάστες (Εθνοιατρικό Κέντρο Ανοβέρου).

3.3. Πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού

Υπάρχει μεγάλη ποικιλία υπηρεσιών παροχής συμβουλών για ειδικές ομάδες όπως οι μετανάστες, οι οικογένειες, οι νέοι, τα άτομα με ειδικές ανάγκες ή οι άστεγοι. Μεγάλο μέρος των υπηρεσιών αυτών προσφέρονται από μη κυβερνητικούς οργανισμούς. Οι εκστρατείες προώθησης των ΤΠΕ που ξεκίνησαν το 1999 και το 2000 περιλαμβάνουν επίσης ειδικά μέτρα για άτομα με ειδικές ανάγκες, τους ηλικιωμένους και τις γυναίκες καθώς και για τη βελτίωση της δημόσιας πρόσβασης σε εγκαταστάσεις ΤΠΕ π.χ. σε δημόσιες βιβλιοθήκες. Για την πρόληψη του φαινομένου της έλλειψης στέγης, το ΕΣΔ αναφέρει τη δυνατότητα προσωρινής καταβολής ενοικίου για ενοικιαστές που αντιμετωπίζουν δυσκολίες. Προκειμένου να βελτιωθεί η ποιότητα των συμβουλών που παρέχονται από υπηρεσίες παροχής συμβουλών για χρέη, καταρτίζονται πρότυπα ποιότητας για περαιτέρω κατάρτιση στην παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών για χρέη, τα οποία θα εφαρμόζονται σε ολόκληρη τη χώρα. Ωστόσο, φαίνεται σημαντικό να διασφαλιστεί η απαραίτητη χρηματοδοτική στήριξη των εν λόγω κέντρων πληροφόρησης.

3.4 Βοήθεια στους πιο ευάλωτους

Ο στόχος 3 εστιάζει σε άτομα με ειδικές ανάγκες, μετανάστες και άτομα με ιδιαίτερα κοινωνικά προβλήματα. Πρέπει να γίνουν περισσότερες δεσμεύσεις πέρα από τη διετή προοπτική του σημερινού ΕΣΔ για τη στήριξη των ολοκληρωμένων προσεγγίσεων και των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Υπάρχει έλλειψη πληροφόρησης για μερικούς τομείς προβλημάτων και άτομα που διατρέχουν κίνδυνο, π.χ. για ολόκληρη την ομάδα των ατόμων που είναι εθισμένα σε νόμιμα ή παράνομα ναρκωτικά.

Το ευρείας κλίμακας πρόγραμμα «η κοινωνική πόλη» (*'Soziale Stadt'*) στοχεύει στην πιο ολοκληρωμένη περιφερειακή προσέγγιση της καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού σε αστικό περιβάλλον.

3.5 Κινητοποίηση του συνόλου των συναφών φορέων

Η διαδικασία του ΕΣΔ περιέλαβε επανειλημμένες διαβουλεύσεις των σχετικών εταίρων από την ομοσπονδιακή και τις περιφερειακές διοικήσεις με εκπροσώπους των κοινωνικών εταίρων, της κοινωνίας των πολιτών και ειδικούς από τον ακαδημαϊκό κόσμο. Επομένως, συνέχισε τη συνεργασία που θεσπίστηκε από το συμβουλευτικό σώμα για την «έκθεση για την φτώχεια και την ευημερία». Η μελλοντική πρόκληση έγκειται στην οργάνωση της συνεργασίας αυτής κατά τρόπο ώστε να προωθούνται ολοκληρωμένες και καινοτόμες προσεγγίσεις κατά την εφαρμογή των στόχων της Νίκαιας.

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Το ΕΣΔ δίδει έμφαση στους γενικούς στόχους για αύξηση της γυναικείας συμμετοχής στην αγορά εργασίας και για συμβιβασμό εργασιακής και οικογενειακής ζωής. Για την επίτευξη του στόχου αυτού ανακοινώθηκε ότι η διαθεσιμότητα των εγκαταστάσεων παιδικής φροντίδας θα βελτιωθούν. Επιπλέον, προάγεται η μερική απασχόληση με ένα νόμο σχετικά με το ίσο καθεστώς γυναικών και ανδρών στο δημόσιο τομέα με την αύξηση του δικαιώματος σύνταξης των γυναικών που εργάζονταν μερικά εξαιτίας των παιδιών τους και με εκστρατείες ΔΣ. Τέλος, με την εισαγωγή υποχρεωτικής μακροχρόνιας ασφάλισης φροντίδας υλοποιείται ένα δίκτυο υπηρεσιών εξωτερικής περίθαλψης, που επιτρέπει σε πολλούς συγγενείς των εξαρτώμενων ατόμων να συνεχίσουν την επαγγελματική τους σταδιοδρομία. Τα άτομα που φροντίζουν μπορούν επίσης να συσσωρεύσουν δικαίωμα δυνάμει του συστήματος σύνταξης. Το ΕΣΔ αναφέρεται ρητά στην Ενσωμάτωση της διάστασης της ισότητας των φύλων στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας 'Soziale Stadt' («η κοινωνική πόλη») εντός της περιφερειακής προσέγγισης καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού. Θα ληφθούν υπόψη συνιστώσες στόχων που έχουν σχέση με τα δύο φύλα κατά την εφαρμογή μέτρων για άτομα με ειδικές ανάγκες, όσον αφορά την προαγωγή των προσόντων ΤΠΕ, στο πλαίσιο της πρόνοιας για τα παιδιά και τους νέους, της εκπαίδευσης και σχετικά με τους μετανάστες. Κατά την προώθηση δεξιοτήτων ΤΠΕ ο στόχος του 40% για τη συμμετοχή των γυναικών σε όλους τους τομείς των ΤΠΕ θα πρέπει να αναλυθεί κατά κατηγορίες απασχόλησης.

Ένας νέος νόμος αποσκοπεί στην περαιτέρω μείωση των στεγαστικών προβλημάτων θυμάτων οικιακής βίας.

5. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΤ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

Η συνολική παρέμβαση του ΕΚΤ από το ομοσπονδιακό επίπεδο και το επίπεδο ομόσπονδων κρατών ανέρχεται σε 10.809 δισεκατομμύρια ευρώ στο πλαίσιο του Στόχου 3 και σε 8.805 δισεκατομμύρια ευρώ στο πλαίσιο του στόχου 1. Οι παρεμβάσεις του Στόχου 1 ακολουθούν στενά τη δομή και την ώθηση του ΕΕΠ του στόχου 3. Σύμφωνα με τον τομέα πολιτικής β («μία κοινωνία χωρίς αποκλεισμούς») η στήριξη του ΕΚΤ ανέρχεται σε 19,9% (2,107 δισεκατομμύρια Ευρώ) και 22,1% (1,29 δισεκατομμύρια Ευρώ) αντιστοίχως, που επικεντρώνεται στην καταπολέμηση της μακροχρόνιας ανεργίας και στη βελτίωση των ευκαιριών απασχόλησης για ευάλωτες ομάδες στην αγορά εργασίας. Επιπλέον, ένα ποσοστό της τάξεως του 10% της συνολικής χορήγησης του ΕΚΤ στον τομέα πολιτικής ε («βελτίωση των ευκαιριών για τις γυναίκες») θα τεθεί κατά μέρος για στόχους κοινωνικής ενσωμάτωσης.

Η κοινοτική πρωτοβουλία EQUAL, με συνολικό προϋπολογισμό στη Γερμανία ύψους 979 εκατομμυρίων ευρώ, στοχεύει στην εξεύρεση νέων λύσεων για την περαιτέρω ανάπτυξη προγραμμάτων απασχόλησης και επαγγελματικής κατάρτισης, ενεργειών και πρακτικών, εστιάζοντας σε περιεκτικές και προληπτικές ενέργειες για την καταπολέμηση των διακρίσεων, των ανισοτήτων και του αποκλεισμού στην αγορά εργασίας. Στις εννέα θεματικές ενότητες πρέπει να ενσωματωθεί, ως οριζόντιο ζήτημα, πέρα από τη διάσταση της ισότητας των δύο φύλων, το ζήτημα της καταπολέμησης του ρατσισμού και της ξеноφοβίας.

Παρά την ύπαρξη των παραπάνω προγραμμάτων, το ΕΣΔ αναφέρεται μόνο σε τρία μέτρα που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ και σε ένα σχέδιο HORIZON από την τελευταία περίοδο προγραμματισμού του ΕΚΤ, αλλά δεν παρέχει επισκόπηση της στήριξης που παρέχει το ΕΚΤ.

Συμπεράσματα

Κατάσταση και βασικές τάσεις: Στην Ελλάδα αναπτύσσεται σταδιακά ένα πλέγμα βασικών κοινωνικών παροχών και κοινωνικής πρόνοιας, βασιζόμενο σε ενιαίες αρχές. Η κοινωνική πολιτική κυριαρχείται από μη στοχοθετημένες παροχές σε χρήμα, γεγονός που αλλάζει ως αποτέλεσμα πρόσφατων εξελίξεων. Σε ό,τι αφορά την παροχή υπηρεσιών και τα προγράμματα για ανοιχτή κοινωνική μέριμνα και προστασία, πρέπει να γίνουν ακόμη πολλές βελτιώσεις όσον αφορά το σχεδιασμό, τις δομές υλοποίησης και τις υπηρεσίες παροχών. Από τα εναρμονισμένα στοιχεία του ECHP προκύπτει ότι το 1997, το 22% του ελληνικού πληθυσμού είχε εισόδημα μικρότερο από το 60% του διάμεσου εθνικού εισοδήματος, ενώ το ποσοστό των ατόμων που διέτρεχαν κίνδυνο φτώχειας συνεχώς κατά την τριετία 1995-1997 ήταν ίσο με 11%.

Παρά την επιτυχή προσχώρηση στην ΟΝΕ και τις συνεχιζόμενες καλές οικονομικές επιδόσεις, η Ελλάδα εξακολουθεί να εμφανίζει χαμηλό ποσοστό απασχόλησης και υψηλά ποσοστά ανεργίας. Ως αποτέλεσμα των προβλημάτων στην αγορά εργασίας και των διαρθρωτικών εξελίξεων - όπως η μετάβαση από την αγροτική στην αστική κοινωνία, η γήρανση του πληθυσμού, η εξασθένιση των οικογενειακών μηχανισμών υποστήριξης και οι μεγάλες εισροές μεταναστών - η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός εξακολουθούν να αποτελούν σοβαρή πρόκληση.

Στρατηγική προσέγγιση: Το ΕΣΔ/Εν διαρθρώνεται σε τρία τμήματα: Γενικές πολιτικές, Εξειδικευμένες πολιτικές και Διοικητικές παρεμβάσεις. Σε αυτό το πλαίσιο προτείνονται τρεις απαντήσεις σε επίπεδο πολιτικής οι οποίες στοχεύουν: α) στην αντιμετώπιση των αναγκών (π.χ. τη ζήτηση) για κοινωνική πολιτική οι οποίες προέκυψαν από τα υπάρχοντα και ανακύπτοντα προβλήματα, τα οποία συνδέονται με την ανεργία και τη μετάβαση σε νέες οικονομικές συνθήκες, β) στην παροχή (π.χ. την προσφορά) της κοινωνικής πολιτικής μέσω της προσαρμογής των διοικητικών δομών για την εξυπηρέτηση του νέου ρόλου της κοινωνικής πολιτικής, και γ) στους νέους τρόπους χειρισμού των πληροφοριών (τόσο στατιστικοί δείκτες όσο και διοικητικές πληροφορίες). Αυτό το πλαίσιο, παρά το ότι προσδιορίζει αποτελεσματικά τις βασικές προκλήσεις, θα μπορούσε να επωφεληθεί από σαφέστερους και πιο συγκεκριμένους στρατηγικούς σκοπούς και στόχους.

Μέτρα πολιτικής: Το ελληνικό ΕΣΔ/Εν περιλαμβάνει μεγάλο αριθμό μέτρων πολιτικής, καταμεμημένων στους τέσσερις κοινούς στόχους. Ιδιαίτερη έμφαση έχει δοθεί σε μέτρα που προβλέπονται στο στόχο 1.1, τα περισσότερα εκ των οποίων περιλαμβάνονται ήδη στο ελληνικό ΕΣΔΑ, καθώς και σε ποικίλα προγράμματα παροχής κοινωνικής βοήθειας (παροχές σε χρήμα), τα οποία αποσκοπούν κατά κάποιο τρόπο στην ικανοποίηση των επιδιώξεων του στόχου 1.2. Η εμπέλευση αυτών των μέτρων επεκτείνεται με τρία νέα μέτρα που θα υλοποιηθούν από τον Ιανουάριο του 2002. Τα μέτρα που παρουσιάζονται στους στόχους 2 και 3 φαίνονται αποσπασματικά, ενώ εκείνα του στόχου 4 εστιάζουν στη δημιουργία των προϋποθέσεων για τη συμμετοχή του συνόλου των παραγόντων. Η προσπάθεια για την προώθηση των εφαρμογών της κοινωνίας της πληροφορία στην κοινωνική ενσωμάτωση (eInclusion) αντανακλάται σε ορισμένα μέτρα γενικότερου περιεχομένου των οποίων η εφαρμογή πρέπει να τροποποιηθεί. Συνολικά, ορισμένα μέτρα περιλαμβάνουν στοιχεία καινοτομίας, ενώ η προσέγγιση γενίκευσης της διάστασης της ισότητας των φύλων δεν συμπεριλαμβάνεται σε όλα τα μέτρα του ΕΣΔ/Εν, εκτός εκείνων που αναφέρονται στον στόχο 1.1. Επιπλέον, η διασπορά των μέτρων πολιτικής σε διαφορετικούς τομείς πολιτικής, παρά το ότι αντικατοπτρίζει την προσπάθεια μετάβασης προς μια ολοκληρωμένη προσέγγιση, απαιτεί την ανάπτυξη κατάλληλων μηχανισμών και την κινητοποίηση του συνόλου των αρμοδίων φορέων στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής για να εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα προσέγγισης στους τομείς όπου προβλέπεται η ανάγκη για δραστηριοποίηση.

Μελλοντικές προκλήσεις: Η σημαντικότερη μελλοντική πρόκληση είναι η επεξεργασία και η υλοποίηση συγκεκριμένων πολιτικών για τη βελτίωση των παρεμβάσεων στον τομέα της κοινωνικής προστασίας υπέρ όλων εκείνων των πολιτών που διατρέχουν κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού και φτώχειας, προωθώντας, έτσι, την κοινωνική τους ενσωμάτωση. Άλλες σημαντικές προκλήσεις είναι η προώθηση των προοπτικών απασχόλησης των πιο ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού, δεδομένης της συσχέτισης ανεργίας και των καταστάσεων φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού και της ανάγκης για μια σημαντική αναμόρφωση του συνταξιοδοτικού συστήματος ώστε να εξασφαλιστεί μακροπρόθεσμα η επάρκεια και η βιωσιμότητα των συντάξεων.

1. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ

Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάζονται στο ελληνικό ΕΣΔ/Εν², το ποσοστό κινδύνου φτώχειας ήταν 17% το 1988, 18,4% το 1994 και 17,3% το 1999. Αυτό υποδηλώνει ότι ο κίνδυνος φτώχειας έχει διατηρηθεί σταθερός παρά τις ταχείες διαρθρωτικές αλλαγές στην οικονομία και την κοινωνία. Τα στοιχεία του ECHP επιβεβαιώνουν τη σταθερότητα στο χρόνο, αν και το ποσοστό του κινδύνου της φτώχειας εκτιμάται στο 22% τόσο κατά το 1995 όσο και κατά το 1997.

Ωστόσο το χαμηλό εισόδημα αποτελεί μία μόνον από τις διαστάσεις της φτώχειας και για να μετρηθεί και να αναλυθεί αυτό το φαινόμενο με περισσότερη ακρίβεια, είναι αναγκαίο να ληφθούν υπόψη άλλες συναφείς πτυχές όπως η πρόσβαση στην απασχόληση, τη στέγαση, την υγειονομική περίθαλψη και το επίπεδο ικανοποίησης των βασικών αναγκών.

Η Ελλάδα εξακολουθεί να παρουσιάζει χαμηλό ποσοστό απασχόλησης και υψηλό ποσοστό ανεργίας. Η ανεργία στην Ελλάδα εξακολουθεί να είναι υψηλότερη από το μέσο όρο της ΕΕ των 15 (2000: 11,1% έναντι 8,2%) και εξακολουθεί να επηρεάζει ιδιαίτερα τις γυναίκες και τους νέους.

Οι σημερινές μορφές δημόσιας παροχής κοινωνικών υπηρεσιών και υπηρεσιών πρόνοιας και υποστήριξης στην Ελλάδα πρέπει να προσαρμοστούν ώστε να καλύψουν τις αυξανόμενες και πολυδιάστατες ανάγκες σε αυτό τον τομέα. Σύμφωνα με τα στοιχεία του ESSPROS (ευρωπαϊκό σύστημα ολοκληρωμένων στατιστικών για την κοινωνική προστασία) της Eurostat, η Ελλάδα έχει αυξήσει τις δαπάνες για την κοινωνική προστασία και δαπάνησε το 24,5% του ΑΕΠ στον τομέα της κοινωνικής προστασίας το 1998 (ο μέσος όρος της ΕΕ των 15 ήταν 27,7%). Υπολογιζόμενες ως κατά κεφαλήν δαπάνες σε μονάδες αγοραστικής δύναμης (PPS-ΜΑΔ), οι δαπάνες για την κοινωνική προστασία στην Ελλάδα, με 3.139 ΜΑΔ, είναι μικρότερες από το μέσο όρο της ΕΕ των 15 που ανέρχονται σε 5.532 ΜΑΔ, εξαιτίας των χαμηλότερων επιπέδων παραγωγικής ικανότητας. Πάνω από το ήμισυ των κοινωνικών δαπανών προορίζεται για συντάξεις γήρατος και επιζώντων (52,6% σε σύγκριση με το 45,7% στην ΕΕ των 15), και ως εκ τούτου απομένουν συγκριτικά λιγότεροι πόροι για τη χρηματοδότηση άλλων κοινωνικών μεταβιβάσεων.

- Η κύρια μελλοντική πρόκληση, ιδιαίτερα υπό το πρίσμα του γεγονότος ότι η αλληλεγγύη που χαρακτήριζε την ελληνική οικογένεια τείνει να υποχωρήσει, είναι η διατήρηση της κοινωνικής συνοχής με επιδίωξη συγκεκριμένων πολιτικών στον τομέα της κοινωνικής προστασίας υπέρ όλων εκείνων των πολιτών που διατρέχουν κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού και φτώχειας. Αυτό δηλώνεται σαφώς στο ελληνικό ΕΣΔ/Εν τόσο ως η σημαντικότερη πρόκληση, όσο και ως προτεραιότητα πολιτικής.

² Στοιχεία από την εθνική έρευνα για τις δαπάνες των νοικοκυριών χρησιμοποιώντας το διαθέσιμο εισόδημα και το όριο φτώχειας ως το 60% του εθνικού μέσου εισοδήματος.

- Μια άλλη πρόκληση, η οποία αναγνωρίζεται από το ΕΣΔ/Εν είναι η περαιτέρω αύξηση της έκτασης και της ποιότητας των υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας, γεγονός που ενδέχεται να οδηγήσει σε περαιτέρω αύξηση της σημασίας τους ως ποσοστού του ΑΕΠ.
- Το ΕΣΔ/Εν δίδει μεγάλη έμφαση στα μέτρα πολιτικής ενεργοποίησης και πρόληψης, τα οποία έχουν ήδη καταρτιστεί ή εφαρμόζονται σύμφωνα με το ελληνικό ΕΣΔ για την απασχόληση. Ως εκ τούτου, η καταπολέμηση της ανεργίας και η προώθηση της απασχόλησης είναι μεγάλες προκλήσεις για το ελληνικό ΕΣΔ/Εν.
- Παρά τις καλές οικονομικές επιδόσεις που συνεχίζει να επιδεικνύει η χώρα από το 1996, η αντιμετώπιση των γεωγραφικών ανισοτήτων εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση για την Ελλάδα, ώστε να ενισχυθεί η κοινωνική συνοχή.
- Η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου (ιδιαίτερα από νέους με «σωματικές», «διανοητικές» ή «κοινωνικές» αναπηρίες), ενώ έχει μειωθεί τα τελευταία χρόνια, παραμένει πρόκληση δεδομένων των ισχυρών συνδέσμων φτώχειας οι οποίοι περνούν από γενιά σε γενιά.
- Η βελτίωση των συνθηκών στέγασης ορισμένων νοικοκυριών με χαμηλό εισόδημα εξακολουθεί να χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή.
- Ένας άλλος τομέας ενδιαφέροντος είναι η ανάγκη για σημαντική μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος. Η αναδιοργάνωση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης είναι εξαιρετικά σημαντική, διότι δεδομένων τόσο της οικονομικής κατάστασης όσο και των μελλοντικών προκλήσεων που θέτει η γήρανση του πληθυσμού, είναι αναγκαία για να εξασφαλιστεί η συνεχής συνταξιοδοτική επάρκεια μακροπρόθεσμα.
- Η προώθηση της πολυπολιτισμικής κοινωνίας μέσω της ομαλής ένταξης των μεταναστών αποτελεί τόσο πρόκληση όσο και προτεραιότητα του ΕΣΔ/Εν.

2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Το στρατηγικό πλαίσιο στο ΕΣΔ/Εν που αποβλέπει στη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής διαρθρώνεται σε τρία τμήματα: Γενικές πολιτικές, με ισχυρές επιρροές σε κοινωνικά μεγέθη και κοινωνικές σχέσεις· Εξειδικευμένες πολιτικές, με συγκεκριμένους στόχους και ξεχωριστά όργανα και Διοικητικές παρεμβάσεις ώστε να διευρυνθεί το πεδίο των επιλογών. Σε αυτό το πλαίσιο προτείνονται τρεις προσαρμογές πολιτικής: α) στις ανάγκες (τη ζήτηση) για κοινωνική πολιτική, προκειμένου να αντιμετωπιστούν κυρίως νέα προβλήματα τα οποία συνδέονται με την ανεργία, τη μετάβαση σε νέες οικονομικές συνθήκες και τις παγκόσμιες επανευθυγραμμίσεις, β) την παροχή (την προσφορά) της κοινωνικής πολιτικής μέσω της προσαρμογής των διοικητικών δομών για την εξυπηρέτηση του νέου ρόλου της κοινωνικής πολιτικής, και γ) για την εξεύρεση νέων τρόπων χειρισμού των πληροφοριών (τόσο στατιστικοί δείκτες όσο και διοικητικές πληροφορίες). Γενικά το ΕΣΔ/Εν συνάδει με τις τέσσερις στρατηγικές κατευθύνσεις: (1) τη συνεχή μακροοικονομική επέκταση, (2) την πολιτική απασχόλησης που αποβλέπει στην καταπολέμηση της ανεργίας και ευνοεί την ευελιξία στην αγορά εργασίας (βοηθώντας τις γυναίκες και τις ομάδες με χαμηλό εισόδημα), (3) μια σειρά μεταρρυθμίσεων σε τομείς που σχετίζονται με τον αποκλεισμό (υγεία, πρόνοια, εκπαίδευση, κοινωνική ασφάλιση, δημόσια διοίκηση, αποκέντρωση), (4) και τρεις νέες στοχοθετημένες πρωτοβουλίες οι οποίες θα δρομολογηθούν τον Ιανουάριο του 2002.

Το ΕΣΔ/Εν επικεντρώνεται σε επιλεγμένες ομάδες στόχους, επειδή εκτιμάται ότι, δεδομένων των σημερινών περιορισμών, η ταχεία πρόοδος προς τον στόχο της δημιουργίας δικλείδας ασφάλειας θα επιτευχθεί με αυτόν τον τρόπο. Αυτή η προσέγγιση θα μπορούσε να υποστηριχθεί από το σαφέστερο προσδιορισμό των ομάδων που διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού (ως προς το μέγεθος, τη σύνθεση, την απασχόληση, τις συνθήκες στέγασης κ.λπ.) και των γεωγραφικών περιοχών που διατρέχουν κίνδυνο – στοιχεία που απουσιάζουν. Υπάρχει, επομένως, περιθώριο για περαιτέρω βελτιώσεις στον τομέα αυτό.

2.1. Η μακροπρόθεσμη στρατηγική προοπτική

Παρ' όλο που γίνονται προσπάθειες για να αναμορφωθούν και να αναπτυχθούν πολιτικές για την αντιμετώπιση ανακυπτόντων προβλημάτων φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, το ΕΣΔ/Εν δεν παρέχει κανέναν ποσοτικοποιημένο στόχο. Οι ανεπαρκείς ποσοτικές πληροφορίες στο ΕΣΔ υπονομεύουν την επεξεργασία ενός πιο συνεκτικού και καλύτερα διαρθρωμένου σχεδίου δράσης. Κατά συνέπεια υπάρχει μεγάλη ανάγκη για απόκτηση αντικειμενικών αποδείξεων μέσω καλύτερων στατιστικών στοιχείων και ανάλυσης, ανάγκη που αναγνωρίζεται στο κεφάλαιο IV του ΕΣΔ/Εν. Αυτά είναι αναγκαία για τη εξασφάλιση της παρακολούθησης και της αξιολόγησης των μέτρων πολιτικής του ΕΣΔ/Εν

Οι συντάξεις αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος των κοινωνικών μεταβιβάσεων. Άλλες κοινωνικές μεταβιβάσεις συμβάλλουν σημαντικά λιγότερο στην ελάφρυνση της σχετικής εισοδηματικής φτώχειας. Τα μέτρα που πρόσφατα θεσπίστηκαν για τις μεταβιβάσεις εισοδήματος σε φτωχά νοικοκυριά (δηλαδή στους κατοίκους ορεινών περιοχών, στις οικογένειες με παιδιά στο σχολείο και στους μακροχρόνια άνεργους) ενδέχεται να συμβάλλουν στη βελτίωση αυτής της κατάστασης. Εξάλλου, κατά την εξέταση των κριτηρίων για την έκταση της κάλυψης των διαφόρων λειτουργιών του συστήματος πρόνοιας, δύο παράμετροι θεωρούνται ζωτικής σημασίας: το επίπεδο των παροχών και ο αριθμός των δικαιούχων. Για τους λόγους αυτούς, η αξιολόγηση της επίπτωσης των μέτρων είναι απαραίτητη.

Γενικά, το ΕΣΔ/Εν καθιστά σαφές ότι η Ελλάδα δεν έχει θεσπίσει ούτε τυπικό όριο φτώχειας ούτε ένα πανελλήνιο ελάχιστο εξασφαλισμένο εισόδημα. Αυτό εξηγεί τη συνύπαρξη μεγάλης ποικιλίας προγραμμάτων μεταβίβασης εισοδημάτων σε ορισμένες ομάδες του πληθυσμού (π.χ. άτομα με ειδικές ανάγκες, άνεργοι, αποφυλακισμένοι, ανασφάλιστες γυναίκες, κ.λπ.). Η ενοποίηση και η εφαρμογή ενιαίων κριτηρίων για τις άνισες παροχές παραμένει μελλοντικό καθήκον.

2.2. Το καινοτόμο περιεχόμενο του ΕΣΔ/Εν

Το ΕΣΔ/Εν περιλαμβάνει κάποιες νέες στοχοθετημένες πρωτοβουλίες οι οποίες θα εφαρμοστούν τον Ιανουάριο του 2002: εισοδηματική στήριξη των νοικοκυριών ορεινών και λιγότερο ευνοημένων περιοχών, παροχές σε μετρητά στους μακροχρόνια άνεργους ηλικίας 45-65 ετών και παροχές σε οικογένειες με παιδιά ηλικίας έως 16 ετών που πηγαίνουν στο σχολείο. Επίσης, ορισμένα μέτρα τα οποία παρουσιάζονται κυρίως στο πλαίσιο των στόχων 2 και 3 χαρακτηρίζονται από καινοτόμα στοιχεία και προσεγγίσεις. Πρέπει να υπογραμμιστεί ιδίως η εκπόνηση χάρτη για την προσφορά και τη ζήτηση υπηρεσιών κοινωνικής μέριμνας σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, οι οποίες θα συνδεθούν με το ολοκληρωμένο γεωγραφικό σύστημα πληροφοριών που θα αναπτυχθεί τόσο για την υγεία όσο και για την κοινωνική μέριμνα.

2.3. Συντονισμένη και ολοκληρωμένη προσέγγιση

Η θέσπιση μηχανισμών και ρυθμίσεων που απαιτούνται για την εξασφάλιση συντονισμένων και ολοκληρωμένων προσεγγίσεων αποτελεί προτεραιότητα. Η κυβέρνηση έχει δεσμευτεί να δημιουργήσει τους εν λόγω μηχανισμούς. Επιπλέον πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω προσεγγίσεις από τη βάση προς τα πάνω και προσανατολισμένες στο χρήστη, καθώς και η επαρκής συμμετοχή στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

3. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

Το ελληνικό ΕΣΔ/Εν περιλαμβάνει μεγάλο αριθμό μέτρων πολιτικής τα οποία κατανέμονται στους τέσσερις κοινούς στόχους και περιλαμβάνουν διάφορες μορφές όπως: ενέργειες, νομοθετικές πράξεις, προγραμματισμένες μεταρρυθμίσεις σε διάφορους τομείς πολιτικής, επέκταση των σημερινών μέτρων, οικονομικές παροχές κ.λπ.

3.1. Διευκόλυνση της συμμετοχής στην απασχόληση

Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται από το ΕΣΔ/Εν στα μέτρα και τις ενέργειες που εξυπηρετούν το **στόχο 1.1** «Διευκόλυνση της συμμετοχής στην απασχόληση», η συντριπτική πλειονότητα των οποίων είναι μέτρα που περιλαμβάνονται ήδη στο ελληνικό ΕΣΔΑ 2001. Ωστόσο ενώ το ΕΣΔ/Εν περιέχει μια σειρά στοχοθετημένων ενεργειών που μπορούν να συμβάλλουν στην αύξηση της πρόσβασης στην αγορά εργασίας για συγκεκριμένες στοχοθετημένες ομάδες δεδομένου του μεγέθους του προβλήματος της ανεργίας, ένας παράγοντας ζωτικής σημασίας για την πιθανή αποτελεσματικότητά τους θα είναι η πρόοδος της μεγάλης κλίμακας αναδιάρθρωσης του ΟΑΕΔ που βρίσκεται εν εξελίξει και η θέσπιση ενός καλά οργανωμένου συστήματος προσδιορισμού, αναφοράς και παρακολούθησης των ροών προς και από την ανεργία. Επιπλέον, ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί σε μέτρα που αποβλέπουν στην παροχή καθοδήγησης και κοινωνικής στήριξης προσαρμοσμένης στις ατομικές ανάγκες.

3.2 Διευκόλυνση της πρόσβασης όλων στους πόρους, τα δικαιώματα, τα αγαθά και τις υπηρεσίες

Στο πλαίσιο του **στόχου 1.2** «Διευκόλυνση της πρόσβασης στους πόρους, τα δικαιώματα, τα αγαθά και τις υπηρεσίες» το ΕΣΔ/Εν αποδίδει επίσης έμφαση σε ένα πλατύ φάσμα προγραμμάτων κοινωνικής βοήθειας (παροχές «σε χρήμα»), τα οποία εξυπηρετούν μόνο μερικώς τον εν λόγω στόχο. Επιπλέον, δεν υπάρχει γενικό πρόγραμμα επιδότησης της μακροπρόθεσμης ανεργίας στην Ελλάδα, ενώ ορισμένες ομάδες που βρίσκονται σε κατάσταση φτώχειας αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο να μην είναι επιλέξιμες για εισοδηματική στήριξη. Όσον αφορά τα υπόλοιπα μέτρα αυτού του στόχου (δικαιώματα, αγαθά και υπηρεσίες), αυτά βασίζονται κυρίως σε προγραμματισμένες γενικές μεταρρυθμίσεις συστημάτων π.χ. εκπαίδευσης, υγείας, κοινωνικής προστασίας κ.λπ. που αποσκοπούν στη βελτίωση μεταξύ άλλων της ισότιμης πρόσβασης. Ένα ερώτημα είναι εάν αυτού του είδους οι μεταρρυθμίσεις από μόνες τους μπορούν να ικανοποιήσουν τις ανάγκες των μειονεκτούντων ατόμων ή των μειονεκτουσών ομάδων του πληθυσμού. Αξίζει να σημειωθεί ότι υπάρχουν λίγες (ή αδύναμες) σχέσεις μεταξύ των πολιτικών που απευθύνονται στους στόχους 1.1. και 1.2.

3.3. Πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού

Σε ό,τι αφορά τα μέτρα που παρουσιάζονται στο πλαίσιο του **στόχου 2**, «Πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού», παρά το ότι καλύπτουν τις περισσότερες ομάδες του πληθυσμού που διατρέχουν κίνδυνο, φαίνονται αποσπασματικά και ότι δεν συνδέονται με οποιαδήποτε μέτρα παρουσιάζονται στο πλαίσιο των λοιπών στόχων. Μερικά από τα προγράμματα που παρουσιάζονται, όπως τα «κέντρα κοινωνικής στήριξης και κατάρτισης για τα άτομα με ειδικές ανάγκες», η «ανάπτυξη και επέκταση του προγράμματος ψυχικής υγείας «Ψυχαργός» και οι «ολοκληρωμένες αστικές αναπτυξιακές παρεμβάσεις» περιλαμβάνουν καινοτόμα στοιχεία, ιδιαίτερα καθώς βασίζονται σε ολοκληρωμένη προσέγγιση. Σε ό,τι αφορά τις ενέργειες για την προώθηση των εφαρμογών της κοινωνίας της πληροφορίας στην κοινωνική ενσωμάτωση (eInclusion), αυτές εστιάζονται κυρίως στην εκπαίδευση και την κατάρτιση.

3.4. Βοήθεια στους πιο ευάλωτους

Στο πλαίσιο του **στόχου 3**, «Βοήθεια στους πιο ευάλωτους», προτείνονται ορισμένα μέτρα, κυρίως μέσω της παροχής στήριξης σε διαπολιτισμικά εκπαιδευτικά προβλήματα, ενώ δεν υπάρχει εμφανής σχέση μεταξύ των προβλεπόμενων ενεργειών και των συνοδευτικών υπηρεσιών κοινωνικής στήριξης που απαιτούνται για τις συγκεκριμένες ομάδες. Ωστόσο, οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις θα είναι επίσης σημαντικές εάν χαθεί η κοινωνική συνοχή. Τα περισσότερα μέτρα στοχεύουν σε συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού. Στο σημείο αυτό πάλι, υπάρχουν ορισμένα μέτρα τα οποία μπορούν να χαρακτηριστούν καινοτομικά, καθώς υποστηρίζονται από μια ολοκληρωμένη προσέγγιση, όπως το ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης για τους Ρόμα (τσιγγάνους), το οποίο συνδυάζει επενδύσεις υποδομής με επενδύσεις σε ανθρώπινο και κοινωνικό κεφάλαιο.

3.5. Κινητοποίηση του συνόλου των συναφών φορέων

Τα μέτρα που παρουσιάζονται στο πλαίσιο του **στόχου 4** «Κινητοποίηση του συνόλου των συναφών φορέων» περιλαμβάνουν σχέδια απαραίτητα για την παρακολούθηση και την εφαρμογή του ΕΣΔ/Εν, καθώς και μέτρα για τη βελτίωση της διακυβέρνησης και της διοικητικής ικανότητας. Ως εκ τούτου η συνάφεια των εν λόγω μέτρων με τον στόχο αυτό είναι έμμεση. Για μερικά εξ αυτών δεν υπάρχει άμεση σχέση με τον εν λόγω στόχο ενώ μερικά άλλα μάλλον θα καθυστερήσουν πολύ να τεθούν σε εφαρμογή. Τα υπόλοιπα μέτρα που αναφέρονται στην ενδυνάμωση εθελοντικών δραστηριοτήτων βρίσκονται στη διαδικασία σχεδιασμού. Η επιδίωξη να οργανωθεί ένα δίκτυο υπηρεσιών υποστήριξης των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού σε επίπεδο Δήμων είναι ελπιδοφόρα.

4. ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Ενώ εκφράζεται σαφώς η πρόθεση για την υιοθέτηση μιας προσέγγισης ενσωμάτωσης της διάστασης της ισότητας των δύο φύλων, το ΕΣΔ/Εν στερείται συνεκτικής στρατηγικής βασιζόμενης στη συστηματική ανάλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες στην Ελλάδα, καθώς και παρακολούθησης των αλλαγών που πραγματοποιούνται. Ελάχιστα είναι αυτά που προσθέτει το ΕΣΔ/Εν όσον αφορά τις ενέργειες για την Ενσωμάτωση της διάστασης της ισότητας των φύλων σε σχέση με το ΕΣΔΑ. Ορισμένα μέτρα παρουσιάζονται υπέρ των πλέον ευάλωτων ομάδων, όπως τα προγράμματα μέριμνας για τις αποφυλακισμένες.

5. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΤ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και η EQUAL συμβάλλουν σημαντικά στην εκπλήρωση των στόχων του ΕΣΔ/Εν. Ωστόσο, το κείμενο του ΕΣΔ περιέχει μόνο λίγες σαφείς αναφορές στο ελληνικό ΚΠΣ 2000-2006. Ειδικότερα, μεγάλος αριθμός μέτρων, ιδίως εκείνα που αναφέρονται στους στόχους της Νίκαιας 1.1, 2, 3 και κάποια που αναφέρονται στον στόχο 4, υπονοούν εμμέσως τη συμβολή του ΕΚΤ. Η έλλειψη αυτή οφείλεται στα ποσά που οριστικοποιήθηκαν μετά την υποβολή του ΕΣΔ. Το ΕΚΤ είναι ενεργό στην Ελλάδα στον τομέα της κοινωνικής ενσωμάτωσης, κυρίως μέσω της ενίσχυσης της απασχολησιμότητας και της ένταξης ευάλωτων ομάδων, συμπεριλαμβανομένης της διευκόλυνσης της πρόσβασης στα συστήματα της εκπαίδευσης και της υγείας. Η στήριξη του ΕΚΤ αντικατοπτρίζεται κυρίως στη συγχρηματοδότηση των επιχειρησιακών προγραμμάτων «απασχόληση και επαγγελματική κατάρτιση», «εκπαίδευση και αρχική κατάρτιση» και «υγεία και πρόνοια». Παρέχεται επίσης υποστήριξη από το ΕΤΠΑ για συναφείς υποδομές και εξοπλισμό.

Επιπλέον η πρωτοβουλία EQUAL OP για την Ελλάδα, η οποία στοχεύει στην προώθηση και τη δοκιμή νέων τρόπων καταπολέμησης της διάκρισης και των ανισοτήτων που αντιμετωπίζουν τα πλέον μειονεκτούντα άτομα στην αγορά εργασίας (νέοι, γυναίκες, εκείνοι που δεν έχουν τίτλους σπουδών, εθνοτικές μειονότητες, άτομα με ειδικές ανάγκες, ηλικιωμένοι εργαζόμενοι, πρόσφυγες, άτομα με προηγούμενη παραβατική συμπεριφορά, άτομα που κάνουν κατάχρηση ναρκωτικών και αλκοόλ και αιτούντες άσυλο) βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στην υποστήριξη από το ΕΚΤ.

ΙΣΠΑΝΙΑ

Συμπεράσματα

Κατάσταση και βασικές τάσεις: Το ισπανικό κράτος πρόνοιας έχει βελτιωθεί σημαντικά κατά τη διάρκεια των τελευταίων 20 ετών. Η ταχεία αύξηση των δαπανών για την κοινωνική προστασία (με ρυθμό ταχύτερο από την αύξηση του ΑΕΠ και των συνολικών δημοσίων δαπανών) έχει επιτρέψει στην Ισπανία να οικοδομήσει ένα σύστημα κοινωνικής προστασίας βασισμένο στην πρόσβαση στην εκπαίδευση, την υγεία και τις κοινωνικές παροχές, ιδιαίτερα στις συντάξεις για τους ηλικιωμένους. Το παραδοσιακό χρηματοδοτούμενο από τη φορολογία σύστημα της επαγγελματικής προστασίας εξελίσσεται σε μικό σύστημα, το οποίο παρέχει επίσης χρηματοδοτούμενες από το δημόσιο παροχές κοινωνικής μέριμνας. Τα τελευταία δέκα χρόνια, η κοινωνική προστασία έχει διευρυνθεί ώστε να καλύπτει τα πλέον ευάλωτα άτομα με τη σταδιακή εφαρμογή συστημάτων κοινωνικής μέριμνας ως ένα τελικό δίκτυ ασφαλείας. Το ποσοστό ανεργίας στην Ισπανία, παρά τη σταθερή βελτίωση που παρατηρείται τα τελευταία 5 χρόνια, παραμένει υψηλό στο 14,1%. Σύμφωνα με τα εναρμονισμένα στοιχεία του ECHP, το 19% του ισπανικού πληθυσμού ζούσε με εισόδημα χαμηλότερο του 60% του διάμεσου εισοδήματος. Οι πρόσφατες τάσεις δείχνουν ότι οι άστεγοι, οι μετανάστες, τα παιδιά τους και οι μονογονεϊκά νοικοκυριά είναι οι κοινωνικά πλέον ευάλωτες ομάδες και ότι το βασικό αίτιο του αποκλεισμού είναι η έλλειψη απασχόλησης.

Στρατηγική προσέγγιση: Οι ισπανικές αρχές θεωρούν τον αποκλεισμό πολυδιάστατο φαινόμενο, το οποίο καθιστά την κινητοποίηση των παραγόντων πολύ πιο δύσκολη και μπορεί επομένως να κάνει δυσκολότερη την εφαρμογή μιας συνεπούς πολιτικής για την ενσωμάτωση. Στο πλαίσιο αυτό, το τρέχον σχέδιο παρουσιάζει έναν κατάλογο των διαφόρων υφιστάμενων μέτρων και των σχεδιαζόμενων βελτιώσεων που προορίζονται για την αντιμετώπιση του ζητήματος της ενσωμάτωσης. Η βασική στρατηγική προτεραιότητα του εν λόγω σχεδίου είναι η κινητοποίηση των δημοσίων αρχών σε διάφορα επίπεδα, των κοινωνικών εταίρων και των ΜΚΟ. Εάν επιτευχθεί αυτό, θα δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για την παρουσίαση ενός σχεδίου, στο πλαίσιο του οποίου τα μέτρα θα είναι περισσότερο ολοκληρωμένα από ό,τι στο τρέχον σχέδιο.

Μέτρα πολιτικής: Η Ισπανία ασχολείται και με τους τέσσερις στόχους. Η ισπανική απάντηση στις προκλήσεις της κοινωνικής ενσωμάτωσης εστιάζεται βασικά στη συνιστώσα εκείνη της κοινωνικής προστασίας που αφορά στην απασχόληση, κυρίως μέσω των συνταξιοδοτικών συστημάτων για τους συνταξιούχους εργαζομένους και τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Στόχος είναι να διασφαλιστεί ένα αποδεκτό επίπεδο προστασίας για τους ηλικιωμένους και τις πλέον ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού. Η άλλη σημαντική δέσμη κοινωνικής προστασίας αφορά το ελάχιστο εισόδημα, το τελευταίο δίκτυ ασφαλείας για τα εν λόγω άτομα, ιδιαίτερα τους νέους και τους πιο ηλικιωμένους άνεργους κάτω από την ηλικία συνταξιοδότησης, οι οποίοι πρέπει να ενταχθούν στην αγορά εργασίας. Παραδοσιακά, οι ισπανικές αρχές υιοθετούν μια στοχοθετημένη προσέγγιση βασισμένη σε ισχυρά εξειδικευμένα δημόσια ιδρύματα και όχι μια ολοκληρωμένη προσέγγιση. Στο σχέδιο αναπτύσσεται επίσης η πρόσβαση στις νέες τεχνολογίες, προκειμένου να αποτραπεί ο αποκλεισμός από την κοινωνία της πληροφορίας.

Μελλοντικές προκλήσεις: Θα απαιτηθεί συντονισμός και συνεργασία μεταξύ των διαφόρων διοικητικών επιπέδων, προκειμένου να προσδιοριστούν ορισμένα ελάχιστα μέτρα για να αντιμετωπιστεί το ζήτημα της ενσωμάτωσης με πιο ομοιογενή τρόπο σε ολόκληρη την επικράτεια της χώρας. Η κεντρική και οι αυτόνομες διοικήσεις δεσμεύονται σε όλες τις αυτόνομες κοινότητες που αναπτύσσουν τα δικά τους περιφερειακά σχέδια, όπως συμβαίνει ήδη σε πολλές περιοχές και ιδιαίτερα στη Ναβάρρα. Μια άλλη σημαντική πρόκληση είναι η αντιμετώπιση δριμύτατων μορφών φτώχειας. Ιδιαίτερη προσοχή αξίζει να δοθεί σε σχετικά πρόσφατες μορφές αποκλεισμού όπως εκείνες που βιώνουν οι ενήλικες και τα παιδιά μετανάστες, οι άστεγοι και εκείνοι που αντιμετωπίζουν προβλήματα ψυχικής υγείας. Τέλος, η βελτίωση των δεικτών που σχετίζονται με τον αποκλεισμό και η εφαρμογή των περιφερειακών σχεδίων κατά του αποκλεισμού πρέπει στο εγγύς μέλλον να αναπτυχθούν περισσότερο.

1. ΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων 20 ετών, το ισπανικό σύστημα κοινωνικής προστασίας έχει γνωρίσει αλλαγές που αντιπροσωπεύουν μια στροφή από το παραδοσιακό χρηματοδοτούμενο από τη φορολογία σύστημα επαγγελματικής προστασίας προς ένα μικτό σύστημα, το οποίο επίσης παρέχει χρηματοδοτούμενες από το δημόσιο παροχές κοινωνικής μέριμνας. Αυτό το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας αφορά κυρίως στην εξασφάλιση ελάχιστου εισοδήματος, την προστασία της υγείας, τις παροχές για τους ανέργους και τους ηλικιωμένους και την ενσωμάτωση στην αγορά εργασίας και τείνει να αποκτήσει καθολικό πεδίο εφαρμογής. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η εγγύηση ελάχιστου εισοδήματος δεν βασίζεται σε ένα ομοιογενές εθνικό σύστημα, καθώς υπάρχουν διαφορετικά περιφερειακά συστήματα τα οποία παρέχουν διαφορετικά επίπεδα παροχών.

Η οικονομική κατάσταση της Ισπανίας βελτιώθηκε το 2000, με ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ ίσο με 4,1%. Αυτό συνέβαλε ιδιαίτερα στην αύξηση του ποσοστού απασχόλησης και τη μείωση της ανεργίας. Παρότι το ποσοστό απασχόλησης αυξήθηκε από το 47,1% το 1996 σε 55% το 2000, παραμένει πολύ κατώτερο του κοινοτικού μέσου όρου του 63%. Παρά τη σημαντική αύξηση στην απασχόληση των γυναικών, εξακολουθεί να υπάρχει μια διαφορά της τάξης του 30 τοις εκατό μεταξύ των δύο φύλων. Παρά τις σταθερές βελτιώσεις της τελευταίας πενταετίας, το ποσοστό ανεργίας βρίσκεται στο 14,1%, παραμένοντας το υψηλότερο στην ΕΕ. Και εδώ υπάρχει ένα σημαντικό άνοιγμα ψαλίδας μεταξύ των φύλων, καθώς το ποσοστό ανεργίας των γυναικών είναι διπλάσιο από το ποσοστό των ανδρών. Άλλα ιδιαίτερα ζητήματα στην Ισπανία είναι το υψηλό ποσοστό ανεργίας των νέων και το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας, που ανέρχονται σε 11,4% και 5,9% αντίστοιχα.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του SESPROS της Eurostat, η Ισπανία δαπανά το 21,6% του ΑΕΠ της στον τομέα της κοινωνικής προστασίας, σε σύγκριση με το 27,7% που είναι ο μέσος όρος στην ΕΕ των 15 (στοιχεία 1998). Οι κατά κεφαλήν δαπάνες σε μονάδες αγοραστικής δύναμης (ΜΑΔ) είναι 3.224 ΜΑΔ σε σύγκριση με τις 5.532 ΜΑΔ που είναι ο μέσος όρος στην ΕΕ των 15. Σύμφωνα με τα εναρμονισμένα στοιχεία του ECHP, το 19% του ισπανικού πληθυσμού ζούσε με εισόδημα χαμηλότερο του 60% του διάμεσου εισοδήματος (ποσοστό κινδύνου φτώχειας). Το ποσοστό των ατόμων που διέτρεχαν τον κίνδυνο φτώχειας συνεχώς για την τριετία 1995-1997 ανερχόταν σε ποσοστό 8% (στοιχεία ECHP).

Ωστόσο, το χαμηλό εισόδημα αποτελεί μόνον μία από τις διαστάσεις της φτώχειας, και για να μετρηθεί και να αναλυθεί αυτό το φαινόμενο με μεγαλύτερη ακρίβεια, είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη και άλλες σχετικές πτυχές, όπως η πρόσβαση στην απασχόληση, τη στέγαση, την υγειονομική περίθαλψη και το επίπεδο ικανοποίησης των βασικών αναγκών.

Ορισμένες από τις βασικές προκλήσεις είναι οι ακόλουθες:

- Η εξασφάλιση μιας ελάχιστης μέριμνας σε ολόκληρη την επικράτεια της χώρας, καθώς ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζεται ο κοινωνικός αποκλεισμός διαφέρει σημαντικά στις διάφορες Αυτόνομες Κοινότητες.

- Η εξασφάλιση στενότερου συντονισμού μεταξύ των ενεργών πολιτικών απασχόλησης και των πολιτικών κοινωνικής ενσωμάτωσης,
- Η εστίαση στις κατ' εξοχήν ευάλωτες ομάδες, όπως οι άστεγοι, οι μετανάστες και οι μονογονεϊκές οικογένειες, καθώς αυτές οι ομάδες είναι αντιμέτωπες με καταστάσεις που τις φέρνουν σε μειονεκτική θέση, όπως η ανεργία, η ανεπαρκής μόρφωση, κακές συνθήκες στέγασης, ειδικές ανάγκες κ.λπ.,
- Η ανταπόκριση στην ανάγκη παροχής κοινωνικής προστασίας σε συνταξιούχους και σε άτομα με ειδικές ανάγκες.

2. Στρατηγική προσέγγιση και κύριοι στόχοι

Το ΕΣΔ/Εν παρουσιάζει τη συνολική εικόνα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και τα διάφορα υφιστάμενα μέτρα και τις σχεδιαζόμενες βελτιώσεις για την αντιμετώπιση του εν λόγω ζητήματος. Αυτό το εγχείρημα απαιτήσε τη συμμετοχή μεγάλου αριθμού διαφορετικών εταίρων σε κεντρικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Στο θεσμικό πλαίσιο της Ισπανίας, το ΕΣΔ/Εν αποτελεί αναγκαστικά περισσότερο μια επισκόπηση των διαφόρων μέτρων, παρά ένα ενιαίο ολοκληρωμένο πρόγραμμα. Ωστόσο, αυτό πρέπει να θεωρηθεί σημαντικό επίτευγμα.

Το ΕΣΔ δεν επισημαίνει σαφώς βασικούς ή ποσοτικοποιημένους στόχους. Ωστόσο, μπορεί να συναχθεί από τα λεπτομερή οικονομικά στοιχεία που παραθέτονται στο σχέδιο ότι το συνταξιοδοτικό σύστημα και το σύστημα ελάχιστου εισοδήματος αποτελούν τα βασικά μέσα για την αντιμετώπιση του προβλήματος του αποκλεισμού. Η κινητοποίηση των ενδιαφερομένων παραγόντων αποτελεί στρατηγικό στόχο, ο οποίος θα επιτρέψει τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της πολιτικής για την ενσωμάτωση.

2.1. Η μακροπρόθεσμη στρατηγική προοπτική

Όπως μπορεί να συναχθεί από την οικονομική ανάλυση, περίπου το 90% των πόρων που αναφέρονται στο ΕΣΔ/Εν στοχεύει στη εξασφάλιση του συμπληρώματος ελάχιστης σύνταξης και το 10% στην προώθηση της ένταξης στην αγορά εργασίας. Στο πλαίσιο αυτό, προτεραιότητα αποτελεί η εξασφάλιση εισοδηματικής στήριξης για τα άτομα που βρίσκονται εκτός της αγοράς εργασίας, όπως οι ηλικιωμένοι και τα άτομα με ειδικές ανάγκες.

Το άλλο 10% χρησιμοποιείται κυρίως για την αντιμετώπιση ζητημάτων που σχετίζονται εμμέσως με την φτώχεια, όπως οι συνθήκες στέγασης, η υγεία, η εκπαίδευση κ.λπ., ή η στήριξη συγκεκριμένων ομάδων στόχων. Τα μέτρα που περιλαμβάνονται σε αυτές τις κατηγορίες καθορίζονται επαρκώς, καθώς αντιστοιχούν σε ενέργειες που υλοποιούνται από εξειδικευμένους δημόσιους οργανισμούς.

Η έλλειψη ποσοτικοποιημένων στόχων αποτελεί αδυναμία του ΕΣΔ. Η βελτίωση των σχετικών με τον αποκλεισμό δεικτών, οι οποίοι πρέπει επίσης να καλύπτουν την παράμετρο της ισότητας των φύλων, είναι απαραίτητη για την καλύτερη κατανόηση της διαδικασίας του κοινωνικού αποκλεισμού και την ενθάρρυνση της προσαρμογής της κοινωνικής πολιτικής στις νέες τάσεις. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι για κάθε στόχο υπάρχει περιγραφή μιας σειράς πρωτοβουλιών οι οποίες θα υλοποιηθούν τα επόμενα δύο έτη, προκειμένου να βελτιωθούν οι πολιτικές που σχετίζονται με την κοινωνική ενσωμάτωση.

2.2. Καινοτόμο περιεχόμενο του ΕΣΔ/Εν

Το πλέον καινοτόμο στοιχείο του ΕΣΔ/Εν είναι η κινητοποίηση των ενδιαφερομένων φορέων, όπως περιγράφεται στο πλαίσιο του στόχου 4. Παρότι στο πλαίσιο των άλλων στόχων υπάρχει μια περιγραφή των πρωτοβουλιών που σχεδιάζονται για τα επόμενα δύο έτη, αυτές αναφέρονται γενικά στη βελτίωση των υφισταμένων μέτρων. Η κινητοποίηση του συνόλου των παραγόντων στον τομέα της κοινωνικής ενσωμάτωσης μπορεί να θεωρηθεί τρόπος προώθησης της συνειδητοποίησης του προβλήματος καθώς και στήριξης συστημικών αλλαγών που θα καταστήσουν δυνατή τη δημιουργία μιας πιο ολοκληρωμένης προσέγγισης.

2.3. Συντονισμένη και ολοκληρωμένη προσέγγιση

Η αποκεντρωμένη διοίκηση της Ισπανίας συνεπάγεται ότι τα περισσότερα στοιχεία που περιγράφονται στο σχέδιο εμπίπτουν στις αρμοδιότητες των Αυτόνομων Κοινοτήτων. Το «υπουργείο προεδρίας» (Ministerio de Presidencia) είναι υπεύθυνο για το συντονισμό της ανάπτυξης, της παρακολούθησης και της αξιολόγησης του σχεδίου. Στο πλαίσιο αυτό, θα έπρεπε να αξιολογηθεί σε περιφερειακό επίπεδο ο βαθμός στον οποίο τα διάφορα μέτρα συντονίζονται και ολοκληρώνονται. Εξάλλου, οι περισσότεροι δημόσιοι φορείς στην Ισπανία στον τομέα των κοινωνικών υποθέσεων οργανώνονται σε μεγάλο βαθμό γύρω από ομάδες στόχους, γεγονός που σημαίνει ότι μια ολιστική προσέγγιση της κοινωνικής ενσωμάτωσης θα είναι δυνατή μόνο μέσω ισχυρής συνεργασίας και καλού συντονισμού. Είναι σαφές από τις ενέργειες που περιγράφονται στο πλαίσιο του στόχου 4 ότι καταβάλλονται τεράστιες προσπάθειες για την αντιμετώπιση αυτού του ζητήματος.

2.4. Συμβατότητα της στρατηγικής προσέγγισης σε σχέση με το ΕΣΔ για την Απασχόληση

Τα δύο ΕΣΔ συνδέονται στενά σε ό,τι αφορά τα μέτρα για την απασχόληση. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τα μέτρα του Στόχου 1, τα οποία σκοπεύουν αφενός στη διασφάλιση των επιδομάτων ανεργίας για τους δικαιούχους και αφετέρου στην προώθηση της ένταξης στην αγορά εργασίας μέσω της επαγγελματικής κατάρτισης. Το σχέδιο περιλαμβάνει την εκτιμώμενη διάθεση πόρων του ΕΣΔ για την απασχόληση, οι οποίοι καταβάλλονται στα πλέον ευάλωτα άτομα.

3. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

3.1. Διευκόλυνση της συμμετοχής στην απασχόληση

Μεγαλύτερη έμφαση δίδεται στα συστήματα ένταξης, τα οποία συνδυάζουν την απασχόληση και την κατάρτιση καθώς και τα επιδόματα απασχόλησης. Η ομάδα στόχος του εν λόγω στόχου είναι οι μακροχρόνια άνεργοι. Το ενεργό εισόδημα για την ένταξη εμπλέκει τόσο τη δημόσια υπηρεσία απασχόλησης όσο και τις κοινωνικές υπηρεσίες. Αποσκοπεί στη διασφάλιση ενός ελάχιστου εισοδήματος και την παροχή βοήθειας προκειμένου να προωθηθεί η ένταξη των δικαιούχων στην αγορά εργασίας. Καθώς το μέτρο αυτό τελεί υπό τη διαχείριση της κεντρικής κυβέρνησης, θα είχε ενδιαφέρον να εκτιμηθεί ο συνδυασμός του με παρόμοια συστήματα για την ένταξη, η διαχείριση των οποίων γίνεται σε περιφερειακό επίπεδο.

3.2. Διευκόλυνση της πρόσβασης όλων στους πόρους, τα δικαιώματα, τα αγαθά και τις υπηρεσίες

Προτεραιότητα δίνεται στη διασφάλιση της πρόσβασης στους ελάχιστους πόρους, οι οποίοι αντιπροσωπεύουν το **65%** των δαπανών στο πλαίσιο αυτού του στόχου και το 32% του συνολικού ΕΣΔ. Οι βασικοί δικαιούχοι είναι κυρίως οι συνταξιούχοι και τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Οι άλλες προτεραιότητες στο πλαίσιο αυτού του στόχου είναι τα εκπαιδευτικά μέτρα, ιδίως για εκείνους που δεν έχουν ένα ελάχιστο μορφωτικό υπόβαθρο, τα οποία αντιπροσωπεύουν το **12%** του εν λόγω στόχου. Ποσοστό **12%** αντιπροσωπεύουν και τα μέτρα για την υγεία, τα οποία εστιάζουν κυρίως στις ολοκληρωμένες υπηρεσίες, οι οποίες περιλαμβάνουν κοινωνικές υπηρεσίες και υπηρεσίες υγείας, με τις περιφερειακές και τοπικές διοικήσεις να αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της περίθαλψης ασθενών με χρόνιες ασθένειες, και στο εθνικό σχέδιο για την καταπολέμηση των ναρκωτικών. Τέλος, ποσοστό 10% διατίθεται σε κοινωνικές υπηρεσίες και για την αντιμετώπιση του προβλήματος της στέγασης.

3.3. Η πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού

Μια από τις δέσμες αυτού του στόχου αφορά στην εφαρμογή σχεδίων ενσωμάτωσης σε περιφερειακό επίπεδο. Μέχρι σήμερα, μόνον 8 Αυτόνομες Κοινότητες έχουν παρουσιάσει σχέδιο, αν και μέχρι το τέλος του 2003 όλες οι Αυτόνομες Κοινότητες, καθώς και οι μεγαλύτεροι δήμοι θα διαθέτουν τα δικά τους σχέδια. Το ΕΣΔ/Εν δεν προσδιορίζει κάποια χρηματοδοτική στήριξη για τα σχέδια αυτά, όμως αυτό πρέπει να θεωρηθεί ως σημείο εκκίνησης. Μια άλλη δέσμη αυτού του στόχου είναι η «οικογενειακή αλληλεγγύη». Τα μέτρα αυτά επικεντρώνονται κυρίως στα συντηρούμενα άτομα και την παιδική μέριμνα και επωφελούνται σαφούς οικονομικής στήριξης.

Σε ό,τι αφορά την πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες, το σχέδιο αναγνωρίζει το ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν οι νέες τεχνολογίες ως προς την παροχή αρωγής στις ΜΚΟ και καθορίζει ορισμένες πρωτοβουλίες για την προμήθεια των ΜΚΟ με εξοπλισμό ΤΠΕ και για την ενθάρρυνση των δικτύων πολυμέσων. Αξίζει να σημειωθεί η πρόθεση για προώθηση των νέων τεχνολογιών για την ανάπτυξη της τηλεργασίας σε ομάδες με κοινωνικές δυσκολίες. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί επίσης ότι 9,8 εκατομμύρια άνθρωποι χαρακτηρίζονται ως άτομα με δυσκολίες πρόσβασης στις νέες τεχνολογίες, γεγονός που σημαίνει ότι το ζήτημα αυτό υπερβαίνει τον συγκεκριμένο τομέα του κοινωνικού αποκλεισμού.

3.4. Βοήθεια στους πιο ευάλωτους

Οι προτεραιότητες παρουσιάζονται από ομάδες στόχους. Κορυφαία οικονομική προτεραιότητα αποτελούν οι «μετανάστες» και οι «οικογένειες με παιδιά» που αντιπροσωπεύουν περίπου το 45% των δαπανών που σχεδιάζονται στο πλαίσιο του στόχου 3. Οι «ηλικιωμένοι» και τα «άτομα με ειδικές ανάγκες» αντιπροσωπεύουν το 40%, ενώ οι «γυναίκες» και οι «νέοι» αντιπροσωπεύουν το 10% των οικονομικών παροχών. Σε ό,τι αφορά το πρόβλημα της έλλειψης στέγης, χορηγείται μόνο ένα μικρό μερίδιο, μικρότερο του 1%. Τα περισσότερα από τα μέτρα ή τα ειδικά σχέδια που περιγράφονται παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την καταπολέμηση του αποκλεισμού και είναι απευθύνονται σε συγκεκριμένες ομάδες στόχους.

3.5. Κινητοποίηση του συνόλου των συναφών φορέων

Το πιο σχετικό στοιχείο του ΕΣΔ/Εν είναι η τεράστια προσπάθεια και δέσμευση από την πλευρά των διαφόρων ισπανικών αρχών και εταιριών για τη συλλογή πληροφοριών, προκειμένου να παρουσιάσουν αυτό το σχέδιο, η οποία κατέστησε δυνατή την ευρεία επισκόπηση των ζητημάτων που αφορούν στην ενσωμάτωση στην Ισπανία. Η παρακολούθηση του ΕΣΔ/Εν θα απαιτήσει σημαντική προσπάθεια, προκειμένου να δημιουργηθούν θεσμικές μορφές λήψης αποφάσεων, συμπεριλαμβανομένων νέων φόρουμ συζήτησης. Σε ό,τι αφορά την κοινωνική ενσωμάτωση, η συνεργασία μεταξύ της κεντρικής διοίκησης και των περιφερειών θα είναι παρόμοια με εκείνη που υπάρχει ήδη για την πολιτική απασχόλησης. Οι κοινωνικοί εταίροι και οι ΜΚΟ επίσης αποσκοπούν στη θεσμοθέτηση του τρόπου με τον οποίο θα συμβάλλουν περαιτέρω στο διάλογο για την κοινωνική ενσωμάτωση. Ωστόσο, θα ήταν καλό να υπήρχαν κάποιες πληροφορίες για τον τρόπο με τον οποίο οι δημόσιες διοικήσεις των Αυτόνομων Κοινοτήτων κινητοποιούν τους διάφορους παράγοντες στο επίπεδό τους, καθώς η κοινωνική ενσωμάτωση υλοποιείται κυρίως σε περιφερειακό επίπεδο. Υπό την έννοια αυτή, το σχέδιο της Ναβάρρα κατά του αποκλεισμού (1998-2005) υποδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο η Αυτόνομη Κοινότητα μπορεί να κινητοποιήσει τους περιφερειακούς εταίρους για τον προσδιορισμό των προκλήσεων και των επιχειρησιακών μέτρων.

4. ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Το ΕΣΔ/Εν αποσκοπεί στην Ενσωμάτωση της διάστασης της ισότητας των φύλων στο πλαίσιο και των τεσσάρων στόχων. Τα ζητήματα που σχετίζονται με την ισότητα των δύο φύλων, ωστόσο, εξετάζονται κυρίως από την πλευρά των αδυναμιών των γυναικών, όπως συμβαίνει στο ευρύ τέταρτο ισπανικό σχέδιο δράσης για την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών, το οποίο εμφανίζεται στο πλαίσιο του στόχου 3. Στο πλαίσιο του ίδιου στόχου παρουσιάζεται ένα νέο εθνικό σχέδιο δράσης κατά της οικιακής βίας, το οποίο καλύπτει τη στήριξη για τα θύματα αλλά και μέτρα για τους δράστες και κατάρτιση για το προσωπικό των αρχών επιβολής του νόμου. Στο πλαίσιο των στόχων 1 και 2, τα ζητήματα της ισότητας των δύο φύλων συχνά εγείρονται για την καταπολέμηση του αναλφαριθμισμού και όταν τα μέτρα έχουν ειδικές επιπτώσεις στην οικογενειακή ζωή, όπως η παιδική μέριμνα και η υγειονομική περίθαλψη, και μπορούν να διευκολύνουν την ένταξη των γυναικών στην αγορά εργασίας.

Ως τμήμα του Υπουργείου Εργασίας, το Ινστιτούτο Γυναικών έχει συμμετάσχει στη διαδικασία κατάρτισης του ΕΣΔ/Εν, ωστόσο δεν υπάρχει σαφής ένδειξη για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση του ΕΣΔ/Εν από την οπτική γωνία της ισότητας των δύο φύλων.

5. Ο ρόλος του ΕΚΤ στην καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού

Οι σημερινοί στόχοι 1 και 3 του ΚΠΣ (2000-2006) στηρίζουν την κοινωνική ενσωμάτωση κυρίως μέσω του άξονα προτεραιότητας «εργασιακή ένταξη των ατόμων με ειδικές δυσκολίες». Τόσο το ΕΚΤ όσο και τα εθνικά επιδόματα αντιπροσωπεύουν για ολόκληρη την περίοδο περίπου 980 εκατομμύρια ευρώ. Οι Αυτόνομες Κοιότητες και οι ΜΚΟ αποτελούν τους βασικούς φορείς προώθησης των μέτρων που σχετίζονται με την κοινωνική ενσωμάτωση. Η πρωτοβουλία EQUAL συμβάλλει επίσης στην κοινωνική ενσωμάτωση, κυρίως μέσω των προτεραιοτήτων που σχετίζονται με την ενσωμάτωση στην εργασία και την ισότητα των δύο φύλων.

Συμπεράσματα

Κατάσταση και βασικές τάσεις Αυτά τα τελευταία χρόνια, η Γαλλία κατέγραψε μια έντονη ανάπτυξη της οικονομίας και γνώρισε μείωση του ποσοστού ανεργίας, καθώς και του αριθμού των ατόμων που βρίσκονται σε κατάσταση φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Η χώρα εξακολουθεί να αντιμετωπίζει υψηλά επίπεδα ανεργίας που πλήττει τις διάφορες κοινωνικές ομάδες και τις διάφορες περιοχές με ιδιαίτερα άνισο τρόπο. Με ποσοστό κινδύνου φτώχειας 17% το 1997, η Γαλλία βρίσκεται ελαφρώς πιο κάτω από το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παρόλο που η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός συνδέονται κατά βάση με την απουσία απασχόλησης, πλήττουν επίσης και εργαζόμενους. Οι βασικές ευάλωτες ομάδες στην φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό είναι: τα παιδιά κάτω των 15 ετών που ζουν σε φτωχά νοικοκυριά, οι μακροχρόνια άνεργοι, οι ανειδίκευτοι νέοι, οι μονογονεϊκές οικογένειες, οι πολυμελείς οικογένειες, οι πληθυσμοί των υποβαθμισμένων συνοικιών και οι αιτούντες άσυλο.

Στρατηγική προσέγγιση Το ΕΣΔ/Εν επεκτείνει και ολοκληρώνει την προσπάθεια για την καταπολέμηση των διαφόρων μορφών αποκλεισμού, η οποία ξεκίνησε το 1998. Θα πρέπει να εφαρμοστεί με τη βοήθεια ενός πλήρους χρηματοδοτικού προγράμματος. Το ΕΣΔ/Εν εφαρμόζει μια διπλή στρατηγική, προσδιορισμένη μεσοπρόθεσμα, η οποία προωθεί ιδιαίτερα μια πολιτική πρόσβασης στην απασχόληση, στηριζόμενη στο ΕΣΔΑ, και οργανώνει την κινητοποίηση των διαφόρων παραγόντων, δημόσιων και ιδιωτικών, για την προώθηση της πρόσβασης των ατόμων που βρίσκονται σε πλέον δυσμενή θέση στα δικαιώματά τους. Αυτή η κινητοποίηση των παραγόντων απαιτεί ενισχυμένο συντονισμό μεταξύ των σχετικών διοικητικών υπηρεσιών και την άμεση συμμετοχή του συνόλου των σχετικών εταίρων, κυρίως των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης. Η εγκεκριμένη διαδικασία βασίζεται στον πολυδιάστατο χαρακτήρα του κοινωνικού αποκλεισμού και δίδει έμφαση σε μια ολοκληρωμένη προσέγγιση των διαφόρων πολιτικών. Το ΕΣΔ/Εν υπογραμμίζει επίσης τη σημασία μιας πιο συγκεκριμένης δράσης στις περιοχές όπου παρουσιάζονται εντονότερα τα φαινόμενα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Τέλος, παρά το ότι πραγματοποιήθηκε μια σημαντική προσπάθεια σε ό,τι αφορά τον προσδιορισμό των δεικτών, δυστυχώς απουσιάζουν στόχοι ή ποσοτικοποιημένοι επιμέρους στόχοι.

Μέτρα πολιτικής Τα μέτρα διαρθρώνονται σε τέσσερις βασικές κατηγορίες, αντιστοιχώντας στους τέσσερις στόχους που καθορίστηκαν στη Νίκαια: Παρότι ένα μεγάλο μέρος των μέτρων επικεντρώνεται στην πρόσβαση στην απασχόληση, το ΕΣΔ/Εν 2001 προτείνει πολλά μέτρα κοινωνικού και πολιτιστικού χαρακτήρα. Αυτά τα μέτρα αφορούν συγκεκριμένες ομάδες, αλλά και περιοχές. Η αυστηρότητα των προτεινόμενων πολιτικών θα μπορεί να αξιολογηθεί μόνο λαμβάνοντας υπόψη τα χρηματοδοτικά στοιχεία του «εθνικού προγράμματος πρόληψης και καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού» του Ιουλίου 2001. Η διατομεακή προσέγγιση της πρόσβασης στα δικαιώματα συμβάλλει στην προώθηση της ισότητας ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών στο πλαίσιο των μηχανισμών και των μέτρων του σχεδίου, γεγονός που θα έπρεπε να ενισχυθεί από την εν εξελίξει ανάπτυξη δεικτών που αναλύονται κατά φύλο.

Μελλοντικές προκλήσεις Η καταπολέμηση των παραγόντων αστάθειας σε ό,τι αφορά το εισόδημα από την εργασία, τη στέγαση, την υγεία, τις γνώσεις και τις δεξιότητες και η εγγύηση της αποτελεσματικής πρόσβασης στα δικαιώματα είναι οι βασικές προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπίσουν οι γαλλικές αρχές. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει επίσης να δοθεί στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ευαίσθητες συνοικίες κοινωνικής στέγασης ή ορισμένες γεωγραφικές ζώνες. Εξάλλου, υπό το πρίσμα της παρουσίασης του «εθνικού προγράμματος πρόληψης και καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού» τον Ιούλιο του 2001, και προκειμένου να ενισχυθεί ο ολοκληρωμένος χαρακτήρας του ΕΣΔ/Εν, αποδεικνύεται ότι είναι απαραίτητο να διασφαλιστεί η στενή παρακολούθηση βάσει κατάλληλων δεικτών και η συνδυασμένη εφαρμογή του ΕΣΔ/Εν και του συνόλου των διαφόρων προγραμμάτων και πρωτοβουλιών που θα εγκρίνουν οι γαλλικές αρχές στον τομέα της κοινωνικής ενσωμάτωσης.

1. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ

Από τα μέσα του 1997, η γαλλική οικονομία, παρά μια πρόσφατη κάμψη, γνώρισε ένα συγκρατημένο ποσοστό ανάπτυξης (αύξηση του ΑΕΠ κατά 3,2% το 2000) και τη δημιουργία μεγάλου αριθμού θέσεων εργασίας (515.000 το 1999, 580.000 το 2000). Το ποσοστό ανεργίας βρίσκεται σε συνεχή ύφεση από το 1997 (8,7 % στο τέλος του Μαρτίου του 2001). Η εν λόγω ύφεση ωφέλησε ιδιαίτερα τους μακροχρόνια άνεργους, τα άτομα άνω των 50 ετών καθώς και τους νέους. Παρά την εν λόγω εξέλιξη, το επίπεδο της **ανεργίας** παραμένει πολύ υψηλό και, κυρίως, **εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές ανισότητες**. Έτσι, το ποσοστό ανεργίας είναι 7,7% για τους άνδρες, ενώ φτάνει το 10,9 % για τις γυναίκες. Οι διάφορες περιφέρειες πλήττονται άνισα, η Βόρεια και η Νότια Γαλλία αντιμετωπίζουν υψηλότερα ποσοστά ανεργίας από ό,τι η Δυτική ή η Κεντρική Γαλλία.

Υπολογιζόμενη βάσει του ποσοστού κινδύνου φτώχειας, που ορίζεται ως το ποσοστό του πληθυσμού που ζει με εισόδημα μικρότερο του 60% του εθνικού διάμεσου εισοδήματος, αυτός έπληττε το 17% του πληθυσμού το 1997, τοποθετώντας τη Γαλλία ελαφρώς κάτω από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (σύμφωνα με τα στοιχεία του ECHP). Σύμφωνα με τα εθνικά στατιστικά στοιχεία, περίπου 5 εκατομμύρια άτομα ζούσαν το 2000 κάτω από το όριο του κινδύνου της φτώχειας (λαμβάνοντας ως καθορισμένο κατώφλι το 50% του διάμεσου εισοδήματος).

Ωστόσο, το εισόδημα αποτελεί μόνον μία από τις διαστάσεις της φτώχειας. Για να αποκτήσει κανείς μια σαφή εικόνα του φαινομένου, είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη άλλες εξίσου σχετικές πτυχές, όπως η πρόσβαση στην απασχόληση, τη στέγαση, την υγειονομική περίθαλψη και το επίπεδο ικανοποίησης των βασικών αναγκών.

Η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός συνδέονται κυρίως με την απουσία απασχόλησης, ωστόσο πλήττουν και άτομα που έχουν μια θέση εργασίας. Αυτοί οι «φτωχοί εργαζόμενοι» αποτελούν μια από τις πλέον ευάλωτες στην φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό ομάδες (1,3 εκατομμύρια άτομα). Οι άλλες ομάδες είναι: τα παιδιά κάτω των 15 ετών τα οποία ζουν σε νοικοκυριά που διατρέχουν τον κίνδυνο της φτώχειας (950.000 το 2000), οι μακροχρόνια άνεργοι, οι ανειδίκευτοι νέοι, οι πολυμελείς οικογένειες, οι μονογονεϊκές οικογένειες, οι αιτούντες άσυλο καθώς και οι πληθυσμοί που ζουν σε υποβαθμισμένες συνοικίες ή στα υπερπόντια διαμερίσματα.

Η επιστροφή ενός τμήματος του φτωχού πληθυσμού στην απασχόληση ή η απαλλαγή του από επισφαλείς συνθήκες ζωής είναι πρόσφατα γεγονότα που απορρέουν από τη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης. **Η καταπολέμηση των παραγόντων αστάθειας σε ό,τι αφορά το εισόδημα από την εργασία, τη στέγαση, την υγεία ή και τις γνώσεις/δεξιότητες είναι η σημαντικότερη πρόκληση που αντιμετωπίζουν οι γαλλικές αρχές. Μια δεύτερη πρόκληση είναι εκείνη της πρόσβασης των ατόμων που αντιμετωπίζουν πρόβλημα κοινωνικού αποκλεισμού στα δικαιώματά τους.** Η πολυπλοκότητα των διοικητικών διαδικασιών που πρέπει να διεκπεραιωθούν, των εντύπων που πρέπει να συμπληρωθούν και των φακέλων που πρέπει να δημιουργηθούν, το περίπλοκο πλέγμα των κανόνων διαχείρισης καθιστούν συχνά δύσκολη την πρόσβαση αυτή στα δικαιώματα. Πρέπει επίσης να δοθεί προσοχή στις υποβαθμισμένες ή ευαίσθητες **συνοικίες κοινωνικής στέγασης**, καθώς και στις **γεωγραφικές ζώνες που αντιμετωπίζουν έντονα προβλήματα κοινωνικού αποκλεισμού.**

2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Το ΕΣΔ/Εν εφαρμόζει μια διπλή στρατηγική, προσδιορισμένη μεσοπρόθεσμα, η οποία προωθεί ιδιαίτερα μια πολιτική πρόσβασης στην απασχόληση, στηριζόμενη στο ΕΣΔΑ, και οργανώνει την κινητοποίηση των διαφόρων παραγόντων, δημόσιων και ιδιωτικών, για την προώθηση της πρόσβασης των ατόμων που βρίσκονται σε πλέον δυσμενή θέση στα δικαιώματά τους. Αυτή η κινητοποίηση των φορέων απαιτεί ενισχυμένο συντονισμό μεταξύ των σχετικών διοικητικών υπηρεσιών και τη στενή συμμετοχή του συνόλου των σχετικών εταίρων, κυρίως των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης. Η προσπάθεια βασίζεται στη διαπίστωση του πολυδιάστατου χαρακτήρα του κοινωνικού αποκλεισμού και δίδει έμφαση σε μια ολοκληρωμένη προσέγγιση των ενεργειών υπέρ της απασχόλησης, της κατάρτισης, της στέγασης και της υγείας.

Το σχέδιο **δεν καθορίζει ποσοτικοποιημένους στόχους** (ή επιμέρους στόχους). Ωστόσο, αυτή η απουσία ποσοτικοποιημένων στόχων μπορεί να αποβεί εις βάρος της καλής κατανόησης και αντίληψης των καταστάσεων φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, κυρίως κατά τη διεξαγωγή των αξιολογήσεων. Η στρατηγική φαίνεται να προσανατολίζεται προς την παρουσίαση των «τάσεων». Για το λόγο αυτό, προτείνεται ένας μακρύς κατάλογος δεικτών με ιδιαίτερη προσοχή στην ανάλυση των δεικτών ανάλογα με το φύλο και σύμφωνα με τις μεταβλητές της ηλικίας, των κοινωνικο-επαγγελματικών κατηγοριών, του εισοδήματος, της κατάστασης στην αγορά εργασίας και της μορφολογίας της οικογένειας. Αντίθετα, το πρόγραμμα του Ιουλίου του 2001 καθορίζει για τα περισσότερα μέτρα ποσοτικοποιημένους στόχους που πρέπει να επιτευχθούν έως το 2003. **Από αυτή την άποψη, πρέπει να υπογραμμιστεί η σημασία της έγκρισης μιας ολοκληρωμένης προσπάθειας για την εφαρμογή, αφενός, του ΕΣΔ/Εν και, αφετέρου, του προγράμματος του Ιουλίου 2001.**

2.1. Μακροπρόθεσμη στρατηγική προοπτική

Η στρατηγική που προτείνεται στο ΕΣΔ/Εν εντάσσεται στην **παράταση των πολιτικών που εγκρίθηκαν το 1998** και στη **μεσοπρόθεσμη προοπτική που έχει καθοριστεί έως το 2003**. Η χρηματοδοτική εκδοχή του ΕΣΔ/Εν βρίσκεται στο **εθνικό πρόγραμμα του Ιουλίου του 2001**. Οι πρώτοι απολογισμοί της νομοθεσίας του 1998 έδειξαν ότι τα μέτρα συνέβαλαν πραγματικά στη βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση, ενώ επηρέασαν σε μικρότερο βαθμό την πρόσβαση στα δικαιώματα (με εξαίρεση την πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη, η οποία βελτιώθηκε με τη θέσπιση καθολικής ιατρικής κάλυψης).

Το ΕΣΔ/Εν στοχεύει αρχικά στην επανένταξη στην αγορά εργασίας εκείνων που αναζητούν εργασία, δίνοντας σαφή έμφαση στα άτομα που είναι περισσότερο απομακρυσμένα από την απασχόληση. Περιλαμβάνει πέντε σημαντικούς στόχους που αναπτύσσουν το πρόγραμμα του 1998 και αντιστοιχούν στις συστάσεις της συνόδου της Νίκαιας.

2.2. Το καινοτόμο περιεχόμενο του ΕΣΔ/Εν

Στη γαλλική πολιτική για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, η πραγματική αλλαγή σημειώθηκε με το νόμο της 29ης Ιουλίου 1998, τις βασικές γραμμές του οποίου επαναλαμβάνει το ΕΣΔ/Εν. Παρόλα αυτά το ΕΣΔ/Εν τονίζει **τις προσπάθειες που γίνονται προς την κατεύθυνση των πλέον απομακρυσμένων από την αγορά εργασίας ομάδων του πληθυσμού**, διευρύνει **την κινητοποίηση των διαφόρων φορέων του κράτους** (στους τομείς της δικαιοσύνης, του πολιτισμού, της εθνικής παιδείας), **καθώς και των επιχειρήσεων** (η ανάπτυξη της κοινωνικής ευθύνης και ο κοινωνικός διάλογος στο πλαίσιο των επιχειρήσεων για την πρόληψη και την αποφυγή των διακοπών της απασχόλησης που οδηγούν στον αποκλεισμό αποτελεί έναν από τους στόχους του σχεδίου νόμου του «κοινωνικού εκσυγχρονισμού»). Το σχέδιο του 2001 υπογραμμίζει επίσης τη σημασία μιας **πιο καθορισμένης δράσης στις περιοχές όπου παρατηρούνται εντονότερα τα φαινόμενα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού**.

2.3. Ολοκληρωμένη και συντονισμένη προσπάθεια

Η στρατηγική προσέγγιση είναι σαφής και ανταποκρίνεται στις προσδιορισμένες προκλήσεις. Βασίζεται στην αναγνώριση του πολυδιάστατου χαρακτήρα του κοινωνικού αποκλεισμού και στην αναγκαιότητα πρότασης διαφοροποιημένων λύσεων. Το ΕΣΔ/Εν προσδιορίζει σαφώς τις συνέπειες του κοινωνικού αποκλεισμού, αναγνωρίζει την αναγκαιότητα της πρόληψής του, διακρίνει τις πλέον ευάλωτες ομάδες και περιοχές. Για να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις, το ΕΣΔ/Εν ακολουθεί συγχρόνως μια στρατηγική βασισμένη **στη συνέργια μεταξύ των διαφόρων πολιτικών** (απασχόλησης, στέγασης, υγείας κ.λπ.) **και στην κινητοποίηση των φορέων**.

Σε ό,τι αφορά τη συνεργασία και το συντονισμό του συνόλου των φορέων, πρέπει να σημειωθεί ότι η ανάπτυξη αυτής της στρατηγικής έγινε αντικείμενο σημαντικού διαλόγου στη γαλλική κοινωνία κατά την περίοδο 1995-1998. Τα συνεργαζόμενα δίκτυα, οι κοινωνικοί φορείς παρέμβασης είχαν κινητοποιηθεί ιδιαίτερα, όπως και οι αρμόδιες κρατικές διοικητικές υπηρεσίες. Παρατείνοντας και αναπτύσσοντας αυτές τις προσπάθειες, το ΕΣΔ/Εν σίγουρα δεν δημιούργησε εξίσου ισχυρή κινητοποίηση εκτός των άμεσα ενδιαφερόμενων συνεργαζόμενων δικτύων και των κρατικών υπηρεσιών. Επίσης, **φαίνεται απαραίτητη η θέσπιση ενισχυμένων μηχανισμών συντονισμού μεταξύ των ενδιαφερόμενων διοικητικών υπηρεσιών καθώς και η διασφάλιση της συμμετοχής των διαφόρων εταίρων στην εφαρμογή των μηχανισμών**. Για το λόγο αυτό, θα έπρεπε να διασφαλιστεί η ισχυρή συμμετοχή των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, ιδιαίτερα των γενικών συμβουλίων (*conseils généraux*) και των δημοτικών αρχών.

2.4. Σχέση των στρατηγικών προσεγγίσεων με το ΕΣΔΑ

Το ΕΣΔ/Εν έχει συγκεκριμένες σχέσεις με τη στρατηγική που προτείνεται στο εθνικό σχέδιο δράσης για την απασχόληση του 2001. Το σχέδιο δράσης λαμβάνει απαραίτητα υπόψη τη γαλλική στρατηγική για την απασχόληση όπως διαμορφώνεται στο ΕΣΔΑ, το οποίο πρόκειται να ενισχύσει και να εμπλουτίσει. Πράγματι, η Γαλλία δίνει ιδιαίτερη σημασία στα προληπτικά ή/και ενεργά μέτρα υπέρ των ατόμων που απειλούνται με κοινωνικό αποκλεισμό όπως μαρτυρούν, κυρίως, η εισαγωγή του νέου μηχανισμού «εξατομικευμένο σχέδιο δράσης», η δημιουργία του «πριμ για την εργασία» ή και η ενίσχυση του προγράμματος TRACE («διαδρομή πρόσβασης στην απασχόληση») που απευθύνεται στους νέους που βρίσκονται σε ιδιαίτερα δυσμενή θέση. Άλλα μέτρα προβλέπουν ενισχύσεις σε άμεση σχέση με την απασχόληση (εμπορικοί ή μη εμπορικοί τομείς).

3. ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

3.1. Προώθηση της συμμετοχής στην απασχόληση και της πρόσβασης όλων στους πόρους, τα αγαθά και τις υπηρεσίες

Η εγκεκριμένη προσέγγιση δεν συνίσταται στη δημιουργία συγκεκριμένων δικαιωμάτων, τα οποία θα προορίζονται για τους πλέον μειονεκτούντες, αλλά προτείνει την προσαρμογή όλων των μηχανισμών του κοινού δικαίου και την ανάπτυξη ενεργειών παρακολούθησης, οι οποίες θα επιτρέπουν την αποτελεσματική κινητοποίησή τους. Τα μέτρα αφορούν κυρίως στην υποστήριξη για την απασχόληση των ανέργων και των πλέον απομακρυσμένων ομάδων από την αγορά εργασίας, την επικύρωση των επαγγελματικών κεκτημένων, τη θέσπιση κοινωνικών τιμολογήσεων βάσει του πραγματικού εισοδήματος των ατόμων. Η πρόσβαση στη στέγαση, η βελτίωση του μηχανισμού πρόσβασης στην περίθαλψη, και, κυρίως, μια σημαντική προσπάθεια υπέρ της φροντίδας ατόμων με διανοητικά προβλήματα ξεχωρίζουν μεταξύ των νέων μέτρων. Το ΕΣΔ/Εν προτείνει επίσης προγράμματα πρόσβασης στην εκπαίδευση, τη δικαιοσύνη και τον πολιτισμό, έστω και αν δεν έχουν το εύρος των προηγούμενων μέτρων.

3.2. Πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού

Η προτεινόμενη στρατηγική είναι συνεπής προς την αρχή της πρόληψης, η οποία ορίστηκε από τη σύνοδο κορυφής στη Νίκαια. Έτσι, προβλέπεται μια σειρά συγκεκριμένων μέτρων με στόχο την προληπτική δράση μέσω στοχοθετημένων παρεμβάσεων στις περιπτώσεις που υπάρχει κίνδυνος διατάραξης των συνθηκών ζωής. Η πρόταση μιας κοινωνικής υποστήριξης των οικογενειών που βρίσκονται σε κατάσταση υπερχρέωσης, η πρόληψη απώλειας της στέγης, η δημιουργία μιας μονάδας εκπαιδευτικής παρακολούθησης, η οποία θα έχει σκοπό την αποφυγή της εγκατάλειψης του σχολείου, καθώς και η πρόληψη της διάλυσης των οικογενειών με αυξημένη στήριξη στους γονείς αποτελούν τα βασικά μέτρα μαζί με την επέκταση των χώρων πρόσβασης στις νέες τεχνολογίες για τους νέους και εκείνους που αναζητούν εργασία.

Παρότι το σχέδιο δεν αναφέρει την ένταξη στις τεχνολογίες της κοινωνίας της πληροφορίας (eInclusion) ως σημαντική πρόκληση, περιέχει ωστόσο μια σειρά **πρωτοβουλιών που αφορούν στις τεχνολογίες πληροφόρησης και επικοινωνίας** (ΤΠΕ) στην εκπαίδευση (όλα τα σχολεία θα συνδεθούν με το διαδίκτυο πριν από το τέλος του σχολικού έτους 2001 – 2002, χορήγηση διπλώματος πληροφορικής και διαδικτύου), στην κατάρτιση (μαθήματα εισαγωγής στο διαδίκτυο και «πιστοποιητικό ικανότητας χρήσης του διαδικτύου» τα οποία προτείνονται σε εκείνους που αναζητούν εργασία και καταρτίζονται, καθώς και στους νέους που επιθυμούν να τα αποκτήσουν στις τοπικές αποστολές) και στη θέσπιση σημείων πρόσβασης του κοινού στο διαδίκτυο (από τώρα έως το 2003 θα έχουν δημιουργηθεί περισσότεροι από 7.000 δημόσιοι χώροι, οι οποίοι θα προσφέρουν πρόσβαση στο διαδίκτυο. Οι 2.500 από αυτούς τους χώρους, οι οποίοι θα υπογράφουν ένα «χάρτη δημόσιων ψηφιακών χώρων», θα παρέχουν σε όλους τη δυνατότητα να αποκτήσουν γενική κατάρτιση υπό τη μορφή ενός «διαβατηρίου για το διαδίκτυο και τα πολυμέσα». Επίσης, θα συνεχιστεί και θα ενισχυθεί το πρόγραμμα «Points Cyb» (κυβερνοσημεία).

3.3. Βοήθεια στους πιο ευάλωτους

Η εγκεκριμένη προσέγγιση είναι προσανατολισμένη τόσο στα άτομα και όσο και στις περιοχές. Ο προσδιορισμός των ευάλωτων ομάδων είναι πολύ σαφής και οι ενέργειες που προτείνονται στοχεύουν στα άτομα και τις ζώνες που εκτίθενται σε μεγαλύτερο βαθμό στα προβλήματα κοινωνικού αποκλεισμού. Θα εγκριθούν, ιδίως, η διεύρυνση του προγράμματος TRACE για τους νέους που βρίσκονται σε κατάσταση επαγγελματικής ένταξης και η ανάπτυξη των δραστηριοτήτων κοινωνικής ωφέλειας στις υποβαθμισμένες συνοικίες. Ιδιαίτερη προσοχή δίδεται στα υπερπόντια εδάφη και διαμερίσματα τα οποία αντιμετωπίζουν το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1980, η Γαλλία δρομολόγησε την επονομαζόμενη «πολιτική της πόλης», μια σημαντική προσπάθεια με στόχο τις υποβαθμισμένες συνοικίες, το Σχέδιο 2001 που τονίζει μια πιο περιφερειακή προσέγγιση της παρέμβασης του κράτους, ιδιαίτερα στον τομέα της πρόσβασης στην απασχόληση των πληθυσμών που βρίσκονται σε πλέον δυσμενή θέση.

3.4. Κινητοποίηση του συνόλου των φορέων

Το ΕΣΔ/Εν αναγνωρίζει και υπογραμμίζει ότι μια αποτελεσματική δράση για την καταπολέμηση των διαφόρων μορφών αποκλεισμού προϋποθέτει τη διασφάλιση **αποτελεσματικού συντονισμού μεταξύ του συνόλου των φορέων**. Για να γίνει αυτό χρειάζεται η ενίσχυση των τοπικών δομών κοινωνικής παρακολούθησης και η ανάπτυξη στην περιοχή χώρων υποδοχής οι οποίοι να συγκεντρώνουν τις διάφορες δημόσιες και κοινωνικές υπηρεσίες. Η μεγαλύτερη κινητοποίηση και ο καλύτερος συντονισμός των αποκεντρωμένων υπηρεσιών του κράτους θα ενισχύσουν τις εταιρικές σχέσεις με τις ενώσεις. Η εταιρική σχέση είναι ένα απαραίτητο στοιχείο του σχεδίου, τόσο στο περιεχόμενό του όσο και στους τρόπους εφαρμογής του.

4. ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Η διατομεακή προσέγγιση που υιοθετήθηκε, η οποία αποσκοπούσε στη διασφάλιση σε όλους αποτελεσματικής πρόσβασης στα ίδια δικαιώματα, θα έπρεπε να συμβάλλει στην προώθηση της ισότητας των ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών στους μηχανισμούς και τα μέτρα που παρουσιάζονται. Η εν λόγω προσέγγιση φαίνεται, ωστόσο, πιο μετριοπαθής σε ό,τι αφορά την κοινωνική προστασία όπου παρουσιάζονται διαφορές, κυρίως σε περιπτώσεις διάλυσης οικογενειών, καθώς και στους τομείς όπου χρειάζεται ανάπτυξη των στατιστικών κατά φύλο, στη οποία το σχέδιο σκοπεύει να προβεί σταδιακά.

Ο προσδιορισμός των σημαντικότερων προκλήσεων δείχνει τις διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών σε ό,τι αφορά την απασχόληση και την οικογενειακή κατάσταση (ποσοστό 85 % των μόνων γονέων είναι γυναίκες). Κατά συνέπεια, οι πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται αντιμετωπίζουν κυρίως τα ζητήματα της πρόσβασης στην απασχόληση (ποσοτικοποιημένοι στόχοι συμμετοχής των γυναικών με χαμηλή εξειδίκευση στο πρόγραμμα TRACE) και της βελτίωσης της οικονομικής ανεξαρτησίας των δικαιούχων του επιδόματος των μόνων γονέων. Επίσης, στο πλαίσιο πολλών στόχων όπως η απασχόληση, η στέγαση, η υγεία, η πρόσβαση στο διαδίκτυο, πρέπει να δοθεί προσοχή στους ιδιαίτερα περιθωριοποιημένους άνδρες, αποφυλακισμένους, άστεγους, άτομα με προηγούμενη παραβατική συμπεριφορά, μετανάστες εργάτες που ζουν σε ξενώνες, ιδιαίτερα από συγκεκριμένα μέτρα. Η ανάπτυξη της εξατομικευμένης κοινωνικής υποστήριξης θα έπρεπε επίσης να συγκλίνει σε μια καλύτερη συνειδητοποίηση των ειδικών αναγκών των ανδρών και των γυναικών.

Απομένει να επιλυθεί το ζήτημα των μέσων εφαρμογής των μέτρων. Το σχέδιο αναλαμβάνει να προσδώσει ιδιαίτερη προσοχή στην ανάλυση των δεικτών ανάλογα με το φύλο, προκειμένου να ενισχυθεί η στοχοθέτηση των μέτρων προς όφελος των γυναικών, οι οποίες συχνά είναι τα βασικά θύματα των καταστάσεων αποκλεισμού. Αυτό το ζήτημα αποκτά μεγαλύτερη σημασία καθώς το πρόγραμμα του Ιουλίου 2001, σε αντίθεση με το ΕΣΔ/Εν, ασχολείται λίγο με τη διάσταση της ισότητας των δύο φύλων.

5. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΤ

Το ΕΣΔ/Εν δεν αναφέρει ρητά τις παρεμβάσεις που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ. **Οι σχέσεις, ωστόσο, είναι ευδιάκριτες** σε ό,τι αφορά την προληπτική πολιτική που ακολουθείται. Για το λόγο αυτό, στο πλαίσιο του προγράμματος στόχου 3 για την περίοδο 2000 - 2006, το ΕΚΤ δίνει ιδιαίτερη στήριξη σε ό,τι αφορά την ενίσχυση της προληπτικής προσέγγισης. Πράγματι, τα μέτρα αντιπροσωπεύουν το 65,5 % των συνολικών εθνικών κονδυλίων (δηλαδή η συμβολή του ΕΚΤ ανέρχεται περίπου σε 3 δισεκατομμύρια ευρώ).

Η στήριξη του ΕΚΤ αφορά ιδιαίτερα στις ενέργειες υπέρ των ατόμων του «εξατομικευμένου προγράμματος δράσης για μια νέα αρχή», καθώς και η στήριξη της ανάπτυξης των τοπικών σχεδίων για την ένταξη και την απασχόληση (PLIE) και των νομαρχιακών σχεδίων για την ένταξη (PDI). Η παρέμβαση του ΕΚΤ προσανατολίζεται επίσης προς τις ενέργειες για την καταπολέμηση των διαφόρων μορφών αποκλεισμού βάσει της προσέγγισης της πρόληψης και της κοινωνικής ένταξης και αναζητώντας το συνδυασμό των προληπτικών προσεγγίσεων κατά της μακροχρόνιας ανεργίας και των ενεργειών για την καταπολέμηση των διαφόρων μορφών αποκλεισμού. Παρεμβαίνει επίσης προληπτικά, προκειμένου να δώσει μια νέα ευκαιρία στους νέους που εγκαταλείπουν το σχολικό σύστημα χωρίς να έχουν εναλλακτική λύση. Κατά τον ίδιο τρόπο, η στήριξη του ΕΚΤ κινητοποιείται υπέρ των εν ενεργεία εργαζομένων. Τέλος, η παρέμβαση του ΕΚΤ υποστηρίζει ενέργειες που αποσκοπούν στην εξάλειψη των εμποδίων της πρόσβασης στην απασχόληση και στην κατάρτιση των γυναικών και στη δυνατότητα διαφοροποίησης των επαγγελματικών τους επιλογών.

ΙΡΛΑΝΔΙΑ

Συμπεράσματα

Κατάσταση και βασικές τάσεις: Το 2000 ήταν το 7^ο έτος εκπληκτικής οικονομικής ανάπτυξης στην Ιρλανδία. Το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 10,7%, τρεις φορές περισσότερο από τον κοινοτικό μέσο όρο και υπερβαίνοντας τα αποτελέσματα των προηγούμενων ετών. Οι επιπτώσεις είναι τεράστιες, με μείωση της ανεργίας στο 4,2% και της μακροχρόνιας ανεργίας στο 1,7%. Παράλληλα με την αύξηση της απασχόλησης παρουσιάζονται αυξανόμενα ελλείμματα σε εργατικό δυναμικό και δεξιότητες. Όσον αφορά την φτώχεια, η εικόνα είναι ανάμεικτη. Βάσει του ορισμού της «επίμονης φτώχειας» της Ιρλανδίας, τα επίπεδα φτώχειας των ενηλίκων έπεσαν από το 15% το 1994 στο 8% το 1998, ενώ τα επίπεδα φτώχειας στα παιδιά κατά την ίδια περίοδο μειώθηκαν στο 12%. Ωστόσο, υπάρχει μια αυξανόμενη εισοδηματική διαφορά: το 1997 το 20% του πληθυσμού είχε εισόδημα κάτω του 60% του διάμεσου εισοδήματος χρησιμοποιώντας τα εναρμονισμένα στοιχεία ECHP. Μια ενδελεχής εξέταση του κοινωνικού αποκλεισμού απαιτεί πιο αναπτυγμένη σύγχρονη ενημέρωση για τη φτώχεια που με τη σειρά της απαιτεί περισσότερες πληροφορίες για ειδικές ομάδες όπως η φτώχεια ανά γεωγραφική περιοχή. Η εξέταση αυτή θα απαιτούσε επίσης την ανάλυση του προβλήματος του κοινωνικού αποκλεισμού. Η ανάλυση αυτή θα έπρεπε να αντιμετωπίσει την υγεία, την φτώχεια που αντιμετωπίζουν οι αγροτικές περιοχές, τις μεταβιβάσεις και τη στέγαση. Αναμένεται τα ζητήματα αυτά να αντιμετωπιστούν στα πλαίσια της επανεξέτασης των ΕΣΔ.

Στρατηγική προσέγγιση: Η ανάγκη αντιμετώπισης της φτώχειας αναγνωρίζεται επαρκώς: για τις πολιτικές κοινωνικής ενσωμάτωσης διατίθενται 10 δισεκατομμύρια ευρώ και το 1997 δημιουργήθηκε η εθνική στρατηγική για την καταπολέμηση της φτώχειας, στην οποία βασίζεται το ΕΣΔ/Εν. Η εν λόγω στρατηγική για την καταπολέμηση της φτώχειας (και ως εκ τούτου η στρατηγική προσέγγιση της φτώχειας στην Ιρλανδία) έχει ένα μακροπρόθεσμο πρόγραμμα δράσης (10ετές) και αποτελείται από ειδικούς στόχους που καλύπτουν συγκεκριμένους τομείς και ομάδες προγραμμάτων. Η απασχόληση και η πρόσβαση όλων σε θέσεις εργασίας θεωρούνται ζωτικής σημασίας παράγοντες για την αντιμετώπιση του προβλήματος του κοινωνικού αποκλεισμού. Δημιουργήθηκε η διοικητική υποδομή καθώς και διαδικασίες και μηχανισμοί παρακολούθησης (πολλοί από αυτούς για πρώτη φορά), προκειμένου να υλοποιηθεί η στρατηγική. Ιδιαίτερη σημασία έχει το γεγονός ότι οι στόχοι και οι αρχές έχουν ενταχθεί σε εθνικά οικονομικά και αναπτυξιακά σχέδια. Υπάρχει δέσμευση για επανεξέταση και βελτίωση της στρατηγικής για την καταπολέμηση της φτώχειας, και ήδη βρίσκεται σε εξέλιξη μια ευρεία αναθεώρηση. Ωστόσο, ούτε η ανάλυση στην οποία βασίζεται η εθνική στρατηγική για την καταπολέμηση της φτώχειας ούτε και οι πρόσφατες αξιολογήσεις της εν λόγω στρατηγικής αντανακλώνται καταλλήλως στο ΕΣΔ/Εν, από το οποίο λείπει η στρατηγική διάσταση. Η ισότητα των φύλων δεν επισημαίνεται ως ειδικό ζήτημα.

Ωστόσο, όταν ολοκληρωθεί, η αναθεώρηση της εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της φτώχειας αναμένεται να περιλαμβάνει τόσο μια ανάλυση όσο και μια στρατηγική απάντηση στο πρόβλημα του κοινωνικού αποκλεισμού.

Μέτρα πολιτικής: Η Ιρλανδία αναλαμβάνει δράση στο πλαίσιο και των τεσσάρων στόχων, ειδικά ως προς τη διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση και τη βελτίωση του επιπέδου εκπαίδευσης. Οι άνεργοι και τα άτομα με ειδικές ανάγκες αποτελούν ομάδες στόχους, ενώ επισημαίνεται η αξία της δια βίου μάθησης. Δύο ζητήματα που εξετάζονται είναι η σημασία της οικογένειας και η αντιμετώπιση του προβλήματος της έλλειψης στέγης. Αναγνωρίζεται η ανάγκη για δημιουργία αποτελεσματικής υποδομής κοινωνικής μέριμνας για τα παιδιά και τους ηλικιωμένους, ενώ η παιδική φτώχεια αποτελεί βασικό σημείο του ΕΣΔ/Εν. Θεωρείται σημαντική η συμμετοχή και η συμβολή των εμπλεκόμενων παραγόντων ενώ ασχολούνται πλήρως με την επανεξέταση της εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της φτώχειας με σχέδια εργασίας που βρίσκονται εν εξελίξει σε μια προσπάθεια συμμετοχής τους στη στρατηγική για την καταπολέμηση της φτώχειας. Ωστόσο, η συμμετοχή των ενδιαφερομένων φορέων στη διαδικασία του παρόντος ΕΣΔ/Εν θεωρήθηκε μικρή, αλλά πρέπει να αντιμετωπιστεί στο μέλλον.

Μελλοντικές προκλήσεις: Το ΕΣΔ/Εν περιγράφει σε γενικές γραμμές τις μελλοντικές προκλήσεις και δεν προσδιορίζει ειδικούς στόχους. Ωστόσο, είναι δυνατόν να συναχθεί από το ΕΣΔ/Εν ότι κάθε μελλοντική στρατηγική στο πλαίσιο των αναθεωρημένων ΕΣΔ πρέπει να αντιμετωπίζει μια σειρά ζητημάτων. Βασικές προτεραιότητες θα είναι: η ενίσχυση των επενδύσεων στην παροχή υπηρεσιών (υπηρεσίες υγείας, στέγασης και μεταβιβάσεων) για τα άτομα με χαμηλό εισόδημα, η αντιμετώπιση της αγροτικής και αστικής φτώχειας και η θέσπιση μιας υποδομής κοινωνικής μέριμνας (ειδικά για τα παιδιά και τους ηλικιωμένους). Θα πρέπει επίσης να δοθεί προσοχή στη μείωση των αυξανόμενων εισοδηματικών ανισοτήτων, την ένταξη των προσφύγων και των μεταναστών, καθώς και στην ανεξαρτησία (ιδίως την χρηματοοικονομική ανεξαρτησία) και την ευημερία των γυναικών. Πρέπει επίσης να επιλυθούν τα ζητήματα της στοχοθέτησης των ευκαιριών απασχόλησης, της αύξησης του επιπέδου μόρφωσης και της καταπολέμησης του αναλφαριθμητισμού.

1. Σημαντικότερες προκλήσεις και τάσεις

Το 2000 ήταν το 7^ο έτος εκπληκτικής οικονομικής ανάπτυξης στην Ιρλανδία. Το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 10,7%, τρεις φορές περισσότερο από τον κοινοτικό μέσο όρο και υπερβαίνοντας τα αποτελέσματα των προηγούμενων ετών. Αυτές οι εξελίξεις συνοδεύτηκαν επίσης από αυξανόμενα ελλείμματα σε εργατικό δυναμικό και δεξιότητες. Είναι σημαντική αυτή η επίπτωση· ιδιαίτερα ξεχωρίζει η μείωση της ανεργίας στο 4,2% και της μακροχρόνιας ανεργίας στο 1,7% και η αύξηση της απασχόλησης. Υπάρχει μια τάση διαρκούς ανάπτυξης, αλλά με μικρότερο ρυθμό (προβλεπόμενη ανάπτυξη 6,7% του ΑΕΠ του 2001). Ως προς την φτώχεια, η εικόνα είναι μεικτή. Βάσει του εθνικού ορισμού της «επίμονης φτώχειας», τα επίπεδα της φτώχειας στους ενήλικες μειώθηκαν από το 15% το 1994 στο 8% το 1998, ενώ τα επίπεδα φτώχειας στα παιδιά κατά την ίδια περίοδο μειώθηκαν στο 12%. Στις άμεσες συνέπειες της ταχείας οικονομικής μεγέθυνσης ανήκει και η όλο και μεγαλύτερη εισοδηματική διαφορά. Σύμφωνα με τα στοιχεία του ECHP, το 1997, το 20% του πληθυσμού είχε εισόδημα χαμηλότερο από το 60% του διάμεσου εισοδήματος. Ένα σημείο που πρέπει να σημειωθεί είναι ότι η Ιρλανδία δαπάνησε μόνο το 16% του ΑΕΠ για την κοινωνική προστασία το 1998 (το χαμηλότερο ποσοστό στην Ένωση). Αυτό οφείλεται εν μέρει στο σχετικά χαμηλό ποσοστό των ηλικιωμένων. Ωστόσο, το χαμηλό εισόδημα είναι μόνο μία από τις διαστάσεις της φτώχειας και για να μετρηθεί και να αναλυθεί αυτό το φαινόμενο με μεγαλύτερη ακρίβεια, είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη άλλες σχετικές πτυχές, όπως η πρόσβαση στην απασχόληση, τη στέγαση, την υγειονομική περίθαλψη και το επίπεδο ικανοποίησης των βασικών αναγκών. Αυτή η εξέταση θα απαιτήσει πληροφορίες για τις τάσεις της φτώχειας που δεν παρέχονται επαρκώς στο ΕΣΔ/Εν. Αυτή η ενημέρωση θα πρέπει επίσης να κατανοηθεί για να καλύψει ζητήματα όπως ο κίνδυνος φτώχειας ανά γεωγραφική περιοχή ή οι κίνδυνοι φτώχειας που σχετίζονται με πιο ευάλωτες ομάδες. Είναι δυνατό να συναχθούν κάποια από τα σημαντικότερα προβλήματα, όπως η φτώχεια την οποία αντιμετωπίζουν οι αγροτικές περιοχές, η οποία φαίνεται να έχει ενδημικό χαρακτήρα. Αναγνωρίζεται ότι υπάρχουν ανισότητες όσον αφορά στην πρόσβαση στην υγεία, χωρίς ωστόσο να παρέχονται στοιχεία. Τα δικαιώματα του ανθρώπου εξετάζονται κυρίως μέσω του νόμου για την ισότητα, αλλά δεν γίνεται ειδική αναφορά στα κοινωνικά δικαιώματα, ενώ γίνεται ελάχιστη αναφορά στην ιδιότητα του πολίτη. Σε αυτό το στάδιο της αναθεώρησης της εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της φτώχειας, το ΕΣΔ/Εν προσδιορίζει μελλοντικές προκλήσεις με γενικούς όρους και όχι συγκεκριμένους στόχους. Κύριος στόχος της ιρλανδικής κυβέρνησης είναι η διατήρηση ενός βιώσιμου ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης και αύξησης της απασχόλησης, αντιμετωπίζοντας παράλληλα τα προβλήματα του κοινωνικού αποκλεισμού, της φτώχειας και των ανισοτήτων. Ωστόσο, μπορεί να συναχθεί από το ΕΣΔ/Εν ότι, προκειμένου να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά ο κοινωνικός αποκλεισμός, οι πολιτικές θα πρέπει να αντιμετωπίζουν τα ακόλουθα ζητήματα: την παροχή υπηρεσιών (υγείας, στέγασης και μεταβιβάσεων) για τα άτομα με χαμηλό εισόδημα, την φτώχεια που πλήττει αγροτικές και αστικές περιοχές και τη θέσπιση μιας υποδομής κοινωνικής μέριμνας (ειδικά για τα παιδιά και τους ηλικιωμένους). Θα πρέπει επίσης να δοθεί προσοχή στις αυξανόμενες εισοδηματικές ανισότητες, την ένταξη των προσφύγων και των μεταναστών και την ανεξαρτησία, ιδίως την χρηματοοικονομική ανεξαρτησία, και την ευημερία των γυναικών. Πρέπει επίσης να εξεταστούν τα ζητήματα της στοχοθέτησης των ευκαιριών απασχόλησης για τα άτομα που υφίστανται κοινωνικό αποκλεισμό, καθώς και της βελτίωσης του επιπέδου της μόρφωσης και της καταπολέμησης του αναλφαριθμητισμού. Αυτό θα απαιτήσει συντονισμό σε τοπικό επίπεδο και παροχή καλύτερων στοιχείων, ιδιαίτερα για τις περιθωριοποιημένες ομάδες. Αναμένεται ότι τα ζητήματα αυτά θα αντιμετωπιστούν στα πλαίσια της επανεξέτασης του ΕΣΔ.

2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Η ανάγκη αντιμετώπισης της φτώχειας αναγνωρίζεται εδώ και καιρό στην Ιρλανδία μέσω της εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της φτώχειας, καλύπτοντας πολιτικές για τις οποίες δαπανώνται περίπου 10 δισεκατομμύρια ευρώ. Η στρατηγική, η οποία θεσπίστηκε το 1997, εστιάζει στην απασχόληση ως βασική διέξοδο από τον αποκλεισμό. Η διαρθρωτική στήριξη για τη στρατηγική περιλαμβάνει ενισχυμένη νομοθεσία (ειδικά για την ισότητα) και μια προσέγγιση εταιρικής σχέσης, συγκεκριμένα την εθνική συμφωνία εταιρικής σχέσης. Η στρατηγική αυτή βρίσκεται στον πυρήνα του ΕΣΔ/Εν και της στρατηγικής του προσέγγισης: έχει ένα μακροπρόθεσμο πρόγραμμα δράσης (10ετές) και αποτελείται από ειδικούς στόχους που καλύπτουν συγκεκριμένους τομείς προγράμματος, ενισχύοντας την προσέγγιση βάσει ομάδων στόχων. Δημιουργήθηκε διοικητική υποδομή και διαδικασίες και μηχανισμοί παρακολούθησης (πολλοί εξ αυτών για πρώτη φορά) προκειμένου να υλοποιηθεί η στρατηγική. Ιδιαίτερη σημασία έχει το γεγονός ότι οι στόχοι και αρχές οι έχουν ενσωματωθεί σε εθνικά οικονομικά και αναπτυξιακά σχέδια. Υπάρχει δέσμευση για επανεξέταση και βελτίωση της στρατηγικής για την καταπολέμηση της φτώχειας και ήδη βρίσκεται εν εξελίξει μια ευρεία αναθεώρηση.

Ο ατυχής συγχρονισμός του ΕΣΔ/Εν και της αναθεώρησης της εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της φτώχειας συνεπάγεται ότι το ΕΣΔ/Εν δεν περιέχει σαφή ανάλυση του προβλήματος της κοινωνικής ενσωμάτωσης. Τα ζητήματα που αφορούν στην υγεία, την φτώχεια που πλήττει τις αγροτικές περιοχές, τη στέγαση και τις μεταβιβάσεις δεν αναπτύσσονται πλήρως. Η στοχοθέτηση αποτελεί σημαντικό μέρος της αναθεώρησης αλλά μόνο λίγοι στόχοι μπόρεσαν να περιληφθούν στο ΕΣΔ/Εν. Αναμένεται ότι σημαντική συνέπεια της αναθεώρησης των ΕΣΔ θα αποτελέσει η περαιτέρω βελτίωση σε αυτούς τους τομείς.

2.1. Μακροπρόθεσμη στρατηγική προοπτική

Η εθνική στρατηγική για την καταπολέμηση της φτώχειας έχει δεκαετή προοπτική. Η δέσμευση αυτή στην μακροπρόθεσμη προοπτική συνοδεύεται επίσης από την πρόθεση για αναθεώρηση και αλλαγή, όπου απαιτείται. Η εστίαση στην απασχόληση ως την πιο σημαντική διέξοδο από τον αποκλεισμό, ειδικά για τα άτομα με ειδικές ανάγκες και τους ανέργους, εξακολουθεί να είναι ορθή, δεδομένης της κατάστασης στην αγορά εργασίας. Η συμβολή του εθνικού αναπτυξιακού προγράμματος στην κοινωνική ενσωμάτωση συνάδει με την προσέγγιση αυτή. Η χρονική στιγμή της αναθεώρησης της εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της φτώχειας συνεπάγεται ότι το ΕΣΔ/Εν περιορίζεται εν πολλοίς στην περιγραφή της πολιτικής των μέτρων που έχουν ήδη εφαρμοστεί. Δεν παρέχει ποιοτική ή ποσοτική κριτική, ούτε επαρκή στοιχεία αξιολόγησης από τα τέσσερα πρώτα έτη της στρατηγικής για την καταπολέμηση της φτώχειας.

2.2. Το καινοτόμο περιεχόμενο του ΕΣΔ/Εν

Το ΕΣΔ/Εν παρέχει χρήσιμα και ενδιαφέροντα παραδείγματα ορθής πρακτικής, αν και περιλαμβάνει ελάχιστα νέα στοιχεία που υπερβαίνουν την εθνική στρατηγική για την καταπολέμηση της φτώχειας. Ωστόσο, η αναθεώρηση των ΕΣΔ αναμένεται, όπως αποφασίστηκε από κοινού με τους κοινωνικούς εταίρους, να δώσει νέα ώθηση μέσω της εξέτασης έξι θεμάτων: της εκπαιδευτικής υστέρησης, της απασχόλησης, της φτώχειας που πλήττει τις αγροτικές περιοχές, της αστικής υστέρησης, της στέγασης και της υγείας. Κάθε ομάδα εργασίας θα εξετάσει ως οριζόντια ζητήματα τα θέματα που αφορούν στις γυναίκες, τα παιδιά, τους ηλικιωμένους και τα άτομα που ανήκουν σε εθνοτικές μειονότητες. Μια διαφορετική ομάδα, η ομάδα εργασίας συγκριτικής αξιολόγησης και ανάπτυξης δεικτών (Benchmarking and Indexation Working Group – BIG) θα εξετάσει την επάρκεια των επιδομάτων κοινωνικής πρόνοιας. Η αρμοδιότητα κάθε ομάδας εργασίας περιλαμβάνει επίσης στόχους και δείκτες. Η έκθεση για την αναθεώρηση αναμένεται να κατατεθεί το Νοέμβριο του 2001. Έχει δοθεί η υπόσχεση ότι η αναθεωρημένη εθνική στρατηγική θα αναδιαμορφωθεί με τη χρήση του πλαισίου ΕΣΔ/Εν.

2.3. Συντονισμένη και ολοκληρωμένη προσέγγιση

Η διαδικασία της εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της φτώχειας δομείται πάνω σε μια διυπουργική και διυπηρεσιακή προσέγγιση. Κοινωνικοί εταίροι, ΜΚΟ, εθελοντικές ομάδες και φορείς εκπροσώπησης κοινωνικών ομάδων συμμετέχουν στην ανάπτυξη πολιτικής και τη στρατηγική, ενώ βρίσκεται εν εξέλιξη μια προσπάθεια ενίσχυσης της διαδικασίας αυτής. Στη διαδικασία αναθεώρησης της εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της φτώχειας η συμμετοχή των σχετικών φορέων συμβάλλει θετικά και σημαντικά. Η συμμετοχή και η συμβολή στη διαδικασία ΕΣΔ/Εν είναι λιγότερο σαφείς. Οργανώθηκαν διασκέψεις, προκειμένου να δοθεί η δυνατότητα σε ομάδες να συμμετάσχουν, αλλά η άποψη ορισμένων ενδιαφερομένων είναι ότι αυτή η διαδικασία ήταν λιγότερο συλλογική από ό,τι άλλες στρατηγικές διαδικασίες και ότι οι απόψεις τις οποίες κατέθεσαν δεν εκτιμήθηκαν πλήρως. Έχει δοθεί υπόσχεση για πλήρη συμμετοχή στα μελλοντικά ΕΣΔ/Εν. Καταβάλλεται προσπάθεια για τη θέσπιση μιας συνολικής προσέγγισης μέσω της «προστασίας από την φτώχεια». Πρόκειται για μια ριζοσπαστική προσπάθεια που καταβάλλεται για να διασφαλιστεί ότι όλες οι κυβερνητικές πολιτικές θα λαμβάνουν υπόψη την επίδραση στα άτομα που βρίσκονται σε κατάσταση φτώχειας. Στόχος της «προστασίας από την φτώχεια» είναι να παράσχει στους υπεύθυνους για τη χάραξη των πολιτικών μια συστηματική προσέγγιση της αξιολόγησης της επίπτωσης των πολιτικών τους, ιδιαίτερα κατά το στάδιο του σχεδιασμού, στα άτομα που βρίσκονται σε κατάσταση φτώχειας. Μέχρι σήμερα, η κεντρική ιδέα παραμένει η ίδια, αλλά η εφαρμογή χρειάζεται περισσότερη προσπάθεια. Η προσέγγιση πρέπει να ενισχυθεί περαιτέρω και να επεκταθεί στο τοπικό επίπεδο, αφού πραγματοποιηθεί εξωτερική εξέταση της επίδρασής της..

2.4. Η συμβατότητα της στρατηγικής προσέγγισης με το ΕΣΔ για την απασχόληση:

Υπάρχουν σημαντικές δυνατότητες συμβατότητας μεταξύ των δύο ΕΣΔ και το ΕΣΔΑ αντιμετωπίζει ζητήματα που αφορούν στην κοινωνική ενσωμάτωση. Ωστόσο, παρά το ότι το ΕΣΔ/Εν αναφέρεται στο ρόλο του **ΕΣΔ για την Απασχόληση**, οι δεσμοί μεταξύ των δύο εγγράφων δεν είναι ισχυροί και θα μπορούσαν να βελτιωθούν

3. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

3.1. Διευκόλυνση της συμμετοχής στην απασχόληση

Η ενσωμάτωση των ατόμων που υφίστανται αποκλεισμό στην αγορά εργασίας και η εξάλειψη της μακροχρόνιας ανεργίας αποτελούν βασικές προκλήσεις. Η στρατηγική συνίσταται στην παροχή κινήτρων και την κινητοποίηση όλων των πηγών απασχόλησης και στην παροχή των απαραίτητων ευκαιριών εκπαίδευσης, κατάρτισης και δια βίου μάθησης. Το ΕΣΔ/Εν βασίζει την προσέγγισή του στα σχετικά μέτρα απασχολησιμότητας του ΕΣΔ για την Απασχόληση και εστιάζει στα άτομα με ειδικές ανάγκες, τους ανέργους και, σε μικρότερη έκταση, στους νομάδες και τους πρόσφυγες. Έχει συσταθεί μια ομάδα εργασίας για την δια βίου μάθηση προκειμένου να εντοπίσει τα κενά στην παροχή αυτής της μορφής εκπαίδευσης και να υποβάλει προτάσεις. Η επανακατάρτιση ατόμων με ξεπερασμένες ή ανεπαρκείς δεξιότητες αποτελεί προτεραιότητα, ωστόσο δεν έχουν ακόμη τεθεί στόχοι. Έχουν δρομολογηθεί ήδη αρκετές πρωτοβουλίες πολιτικής με στόχο να καταστεί δυνατή η πρόσβαση στην κοινωνία της γνώσης. Πρόκειται είτε για μικρά πιλοτικά προγράμματα για συγκεκριμένες ομάδες, όπως οι δυνατότητες ΤΠΕ για τα άτομα με ειδικές ανάγκες ή για την στήριξη του εθελοντικού τομέα, είτε για μεγάλες γενικές προσεγγίσεις όπως μέτρα για την απόκτηση ικανοτήτων χρησιμοποίησης της ψηφιακής τεχνολογίας.

3.2. Διευκόλυνση της πρόσβασης όλων στους πόρους, τα δικαιώματα, τα αγαθά και τις υπηρεσίες

Στο ΕΣΔ/Εν γείρονται θέματα που αφορούν στην κοινωνική προστασία και το ελάχιστο εισόδημα. Για να τεθεί το θέμα αυτό σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, σημειώνεται ότι η Ιρλανδία δαπανά το χαμηλότερο ποσοστό του ΑΕΠ στον τομέα της κοινωνικής προστασίας από κάθε άλλο κράτος μέλος (16,1% σε σύγκριση με το 27,7% του κοινοτικού μέσου όρου, γεγονός που μπορεί να αποδοθεί στο σχετικά χαμηλό ποσοστό της ηλικιωμένων). Υπάρχουν δεσμεύσεις που υποστηρίζονται από τους κοινωνικούς εταίρους για την αύξηση όλων των παροχών πρόνοιας. Σημαντική πρόοδος έχει επιτευχθεί προς την κατεύθυνση της επίτευξης αυτών των δεσμεύσεων. Ειδικότερα, υπάρχει δέσμευση για την αύξηση του επιδόματος τέκνων, ενώ υπάρχει και ο στόχος ενός ελάχιστου εβδομαδιαίου επιδόματος πρόνοιας της τάξεως των 100 ιρλανδικών λιρών. Στη φάση του σχεδιασμού βρίσκονται η απαλλαγή των χαμηλόμισθων από τη φορολογία και η ανάπτυξη ενός κατωφλιού για την εισοδηματική επάρκεια. Σε ό,τι αφορά την υγεία, αναγνωρίζεται ότι στην Ιρλανδία η πρόσβαση στην υγεία είναι άنيση. Έχουν τεθεί γενικοί στόχοι από το «πρόγραμμα για την ευημερία και τη δίκαιη μεταχείριση», όχι όμως και συγκεκριμένοι ποσοτικοί στόχοι. Σε ό,τι αφορά τις μεταβιβάσεις, η αναβάθμιση των εγκαταστάσεων για την καλύτερη πρόσβαση για τα άτομα με ειδικές ανάγκες έχει συνολικό χαρακτήρα και περιλαμβάνει τα ταξί καθώς και τα λεωφορεία και τα τρένα. Παρότι δεν επισημαίνεται, αυτές οι αλλαγές θα βοηθήσουν και άλλα άτομα (τους γονείς με μικρά παιδιά ή τους ηλικιωμένους). Ωστόσο, δεν προσδιορίζεται ο τρόπος με τον οποίο θα καλυφθούν οι μεταφορικές ανάγκες άλλων ατόμων που υφίστανται κοινωνικό αποκλεισμό, ιδιαίτερα στις αγροτικές περιοχές. Άλλα ζητήματα πρόσβασης, όπως η πρόσβαση στη δικαιοσύνη, την ψυχαγωγία και τις τέχνες, δεν εξετάζονται. Ωστόσο, υπάρχουν αρκετές πρωτοβουλίες με στόχο την αντιμετώπιση της οικιακής βίας, συμπεριλαμβανομένης της εθνικής συντονιστικής επιτροπής των γυναικών κατά της βίας, καθώς και το MOVE και το «πρώτη επαφή» (First Contact), δύο πιλοτικά προγράμματα που στοχεύουν σε δυνητικούς δράστες βίαιων πράξεων.

3.3. Πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού

Η ζήτηση για **στέγαση** υπολογίζεται σε 500.000 νέες κατοικίες για τα επόμενα 10 έτη. Ωστόσο, στο ΕΣΔ/Εν δεν τίθενται στόχοι για την επίτευξη αυτού του στόχου και δεν αποσαφηνίζεται η επίδραση που θα έχει στην κοινωνική ενσωμάτωση. Στόχοι θα τεθούν μετά την αναθεώρηση του ΕΣΔ/Εν. Οι ανάγκες στέγασης των νομάδων έχουν επιλεγεί για να ληφθεί δράση, ωστόσο δεν έχουν χαρακτηριστεί ως προτεραιότητες άλλες ομάδες που υφίστανται κοινωνικό αποκλεισμό ή οι χαμηλόμισθες οικογένειες. Το ΕΣΔ/Εν αναγνωρίζει ότι πρέπει να αντιμετωπιστεί επείγοντως το ζήτημα της έλλειψης στέγης· στο Δουβλίνο έχει ιδρυθεί μια υπηρεσία για τους αστέγους. Το ΕΣΔ/Εν δεν περιλαμβάνει σχετικούς δείκτες/στοιχεία. Για τις **οικογένειες** υπάρχει μια σειρά πολιτικών για τη στήριξη όλων των πτυχών της οικογενειακής ζωής: έχει δρομολογηθεί η δημιουργία της υπηρεσίας παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών περί οικονομικών και προϋπολογισμού για την αντιμετώπιση της **δανειοληψίας** και μια στρατηγική για τη βελτίωση της **ισορροπίας μεταξύ εργασίας και προσωπικής ζωής**, χωρίς όμως να έχουν τεθεί στόχοι. Ένα παράδειγμα εφαρμοσμένης πολιτικής είναι το **δοκιμαστικό πρόγραμμα υπηρεσιών για την οικογένεια**, το οποίο ασχολείται με προβληματικές οικογένειες που αντιμετωπίζουν σύνθετα προβλήματα, όπως οι νέες μόνες μητέρες. Εφαρμοζόμενο σε τοπική βάση, το πρόγραμμα παρέχει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση, προσφέροντας ένα «πακέτο υπηρεσιών στήριξης» προσαρμοσμένων στις ιδιαίτερες ανάγκες κάθε οικογένειας. Περιλαμβάνει καθοδήγηση, παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών και περιπτωσιολογική διαχείριση. Μια πρόσφατη έκθεση αξιολόγησης έχει συστήσει τη θεσμοθέτηση του προγράμματος.

3.4. Βοήθεια στους πιο ευάλωτους

Οι παρεμβάσεις τείνουν να εστιάζονται σε συγκεκριμένες ομάδες αντί να υιοθετούν μια καθολική προσέγγιση. Η **φτώχεια των αγροτικών περιοχών** είναι ενδημική. Σχεδόν το 61% των μαθητών που υστερούν μορφωτικά βρίσκονται σε αγροτικές περιοχές. Όπως συμβαίνει και με άλλα ζητήματα που σχετίζονται με την αγροτική φτώχεια, δεν έχουν τεθεί συγκεκριμένοι στόχοι, παρά το ότι υπάρχουν συνολικοί στόχοι που θα ωφελήσουν τους κατοίκους των αγροτικών περιοχών, όπως ο στόχος για τη δραστική μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και για τη βελτίωση των επιπέδων μόρφωσης. Επισημαίνεται η φτώχεια μεταξύ των **ηλικιωμένων**, ιδιαίτερα η ανάγκη για αποτελεσματική ή βελτιωμένη συνταξιοδοτική κάλυψη. Μια νέα εξέλιξη είναι το **πρόγραμμα RAPID**, το οποίο προσδιορίζει τις 25 περισσότερο μειονεκτούσες περιοχές στην Ιρλανδία με βάση την απασχόληση, τα εισοδηματικά επίπεδα, την οικογενειακή και κοινωνική διάρθρωση, την μορφωτική υστέρηση και τα υψηλά επίπεδα κοινωνικής στέγασης. Το RAPID στοχεύει στην επικέντρωση των μέτρων κοινωνικής ενσωμάτωσης και των επενδύσεων του εθνικού αναπτυξιακού σχεδίου στους πλέον μειονεκτούντες. Πρόκειται για μια περιορισμένη τοπικά και στοχοθετημένη προσέγγιση της κοινωνικής προστασίας. Το **Colaiste Ide – η Επιτροπή Επαγγελματικής Εκπαίδευσης της πόλης του Δουβλίνου** παρέχει ποιότητα, ευέλικτη εκπαίδευση (σε απευθείας σύνδεση και εξ αποστάσεως) στους ανέργους, τους μόνους γονείς και τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Προσελκύει φοιτητές από ολόκληρη την Ιρλανδία και αναλαμβάνει εναλλακτικές δραστηριότητες.

3.5. Κινητοποίηση του συνόλου των συναφών φορέων

Οι ενδιαφερόμενοι φορείς συμμετέχουν στο πρόγραμμα δράσης για την κοινωνική ενσωμάτωση. Η συμβουλευτική υποδομή είναι ισχυρή, ενώ είναι πλέον εμφανής η μεγαλύτερη μεταβίβαση αρμοδιοτήτων στο περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, συμπεριλαμβανομένων της μεταβίβασης σε κάποιο βαθμό του εθνικού αναπτυξιακού σχεδίου και της εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της φτώχειας στα περιφερειακά κοινοβούλια, της σύστασης αναπτυξιακών συμβουλίων πόλεων και κομητειών και της αυξανόμενης συμμετοχής των τοπικών αρχών. Η νεοσυσταθείσα συντονιστική επιτροπή για την ισότητα ευκαιριών και την κοινωνική ενσωμάτωση αποτελείται από ένα ευρύ φάσμα οργανισμών (συμπεριλαμβανομένων ΜΚΟ και κοινωνικών εταίρων) και ένα από τα καθήκοντά της είναι η εξεύρεση τρόπων προώθησης της ισότητας και της κοινωνικής ενσωμάτωσης ως βασικού τμήματος της κυβερνητικής πολιτικής. Μια πρόσφατη λευκή βίβλος για τη στήριξη της εθελοντικής δραστηριότητας θέτει ένα πλαίσιο για την ενίσχυση των σχεδιαζόμενων συμβουλευτικών μηχανισμών ως μέρος της αναθεώρησης της εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της φτώχειας. Για το ΕΣΔ/Εν, πραγματοποιήθηκαν διασκέψεις για τη συλλογή απόψεων, αλλά η διαδικασία αυτή δεν ήταν ικανοποιητική για ορισμένους εμπλεκόμενους παράγοντες.

4. ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Δεν περιλαμβάνεται ανάλυση κατά φύλο στις βασικές προκλήσεις, ωστόσο βρίσκονται εν εξελίξει εργασίες για την αντιμετώπιση της φτώχειας των γυναικών, μεταξύ άλλων και μέσω της αναθεώρησης της εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της φτώχειας. Από άποψη διάρθρωσης, υφίσταται μονάδα για την Ενσωμάτωση της διάστασης της ισότητας των φύλων (Gender Mainstreaming Unit – GMU) που υπάγεται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, Ισότητας και Νομοθετικής Μεταρρύθμισης, καθώς και η σχεδιαζόμενη μονάδα για την ισότητα των δύο φύλων στην εκπαίδευση. Η νέα δομή για την ισότητα καλύπτει 9 μορφές ισότητας, αντικαθιστώντας την εστίαση αποκλειστικά στο φύλο. Η επίδραση αυτής της αλλαγής δεν είναι γνωστή.

Το ζήτημα των φύλων αντιμετωπίζεται στην απασχόληση σύμφωνα με το ΕΣΔ για την απασχόληση. Αντιμετωπίζεται εν μέρει στην κοινωνική προστασία. Παραδείγματος χάρη, έχουν γίνει βελτιώσεις στην προηγούμενη κρατική σύνταξη, αν και η τρέχουσα συνταξιοδοτική μεταρρύθμιση εστιάζεται στις επαγγελματικές και ιδιωτικές συντάξεις. Ωστόσο, ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στις ανάγκες των ηλικιωμένων γυναικών, ιδίως εκείνων που εργάστηκαν λίγο ή καθόλου. Οι βελτιώσεις είναι εμφανείς σε ορισμένους τομείς, ιδίως στην υποστήριξη των ατόμων που παρέχουν φροντίδα, όπου η παροχή χωρίς έλεγχο των πόρων συμπληρώνεται πλέον από την πρόσφατη εισαγωγή του δικαιώματος για έως και 65 εβδομάδες άδεια των ατόμων που παρέχουν φροντίδα. Επιπλέον, χορηγούνται πιστωμένες εισφορές για τη διατήρηση της συνταξιοδοτικής κάλυψης κατά τη διάρκεια απουσίας από την εργασία για την παροχή φροντίδας πλήρους χρόνου για παιδιά ή άλλα εξαρτώμενα άτομα.

Στην πρόσβαση σε υπηρεσίες, όπως η ιατρική περίθαλψη, η στέγαση και η μεταφορά, η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου δεν είναι εμφανής.

5. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΤ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

Το εθνικό ΕΠ για την Απασχόληση και την Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού αντιπροσωπεύει επενδύσεις άνω των 12,5 δισεκατομμυρίων ευρώ. Εξάλλου, η συμβολή του ΕΚΤ στο πρόγραμμα υπερβαίνει τα 900 εκατομμύρια ευρώ ή το 85% του συνόλου του ΕΚΤ. Εξάλλου, το ΕΚΤ συμβάλλει στα δύο περιφερειακά ΕΠ, όπου τα μέτρα ΕΚΤ αφορούν στην παιδική μέριμνα, και στο ΕΠ REACE II, στο οποίο το ΕΚΤ χρησιμοποιείται για τη στήριξη της κοινωνικής ενσωμάτωσης και των ενεργειών για την απασχολησιμότητα. Παρότι το ποσό του ΕΚΤ που χορηγείται στο πεδίο πολιτικής για την κοινωνική ενσωμάτωση είναι σχετικά μικρό (περίπου 12% του διαθέσιμου 1,056 εκατομμυρίων ευρώ), παρέχεται ουσιαστική στήριξη ΕΚΤ μέσω των πεδίων πολιτικής Α και Γ για τις ομάδες που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού.

ΙΤΑΛΙΑ

Συμπεράσματα

Κατάσταση και βασικές τάσεις: Ο κοινωνικός αποκλεισμός στην Ιταλία είναι φαινόμενο που παρουσιάζεται σε ορισμένες περιοχές του νότιου τμήματος της χώρας, ενώ στον Βορρά το φαινόμενο είναι πιο περιορισμένο και αφορά πιο συγκεκριμένες ομάδες. Στο επίκεντρο του κοινωνικού αποκλεισμού βρίσκεται η νομισματική φτώχεια, η οποία, σύμφωνα με τους ευρωπαϊκούς δείκτες, το 1997, βρισκόταν στο 19% (ποσοστό κινδύνου φτώχειας βάσει ενός κατωφλίου της τάξης του 60% του εθνικού διάμεσου εισοδήματος). Ο κοινωνικός αποκλεισμός πλήττει ιδιαίτερα τις πολυμελείς οικογένειες και τις οικογένειες των οποίων ο αρχηγός είναι άνεργος, καθώς και τα άτομα με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και τα συντηρούμενα ηλικιωμένα άτομα. Η γεωγραφική συγκέντρωση των εν λόγω κινδύνων είναι εντονότερη στο νότιο τμήμα της χώρας, όπου το κοινωνικό σύστημα είναι ακόμη επικεντρωμένο στους μηχανισμούς οικονομικής βοήθειας και όχι στη διαθεσιμότητα των υπηρεσιών. Η οικογένεια, η οποία εξακολουθεί να αποτελεί τη βάση του κοινωνικού μοντέλου της χώρας και επωφελείται πολλών φορολογικών πλεονεκτημάτων και άμεσων ενισχύσεων, αναπληρώνει ακόμη την έλλειψη κοινωνικών υπηρεσιών. Αυτό το φαινόμενο ενδέχεται να έχει αρνητικά αποτελέσματα στην απασχόληση των γυναικών, παρά τις πρωτοβουλίες που έχουν ληφθεί υπέρ του συνδυασμού της οικογενειακής και της επαγγελματικής ζωής (ο οποίος αποτελεί ακόμη μια ιδιαίτερα μακρινή προοπτική στην Ιταλία).

Στρατηγική προσέγγιση: Η στρατηγική της κοινωνικής ενσωμάτωσης βασίζεται σε μια συνδυασμένη προσέγγιση, η οποία περιλαμβάνει καθολικές και προληπτικές πολιτικές, καθώς και θεραπευτικές πολιτικές προσανατολισμένες προς ομάδες-στόχους. Η νέα πολιτική προγραμματισμού, που βρίσκεται σε πειραματικό στάδιο, στοχεύει να είναι: **ολοκληρωμένη**, με παρεμβάσεις και κοινωνικές υπηρεσίες σύμφωνες με την αρχή της καθολικής πρόσβασης, μια ενισχυμένη εταιρική σχέση, τη δημιουργία δικτύων και ενός συστήματος παρακολούθησης· ιδιαίτερα **αποκεντρωμένη**, με άμεση συμμετοχή των περιφερειακών αρχών σε όλα τα επίπεδα· **βασισμένη σε εταιρικές σχέσεις**, καθιστώντας τη συμμετοχή των διάφορων φορέων στοιχείο του νέου προγραμματισμού και **πολυτομεακή**, με διάφορα πολυετή σχέδια. Το ΕΣΔ/Εν βασίζεται σε ένα χρονοδιάγραμμα που εκτείνεται έως το 2003, οι στόχοι πολιτικής του οποίου δεν είναι ποσοτικοποιημένοι σε εθνικό επίπεδο. Ωστόσο, το πνεύμα της στρατηγικής και τα εγκεκριμένα μέτρα πολιτικής μαρτυρούν σαφώς τη δέσμευση της κυβέρνησης για μια μεγάλη χρονική περίοδο. Δύο βασικές τάσεις χαρακτηρίζουν τις προτεραιότητες των **δημόσιων δαπανών** μέχρι το 2003: η εξισορρόπηση (1998-2000) των δαπανών σε ό,τι αφορά την κοινωνική προστασία, με μείωση των συντάξεων (αναπηρίας και πολέμου) και αύξηση των μεταβιβάσεων και των υπηρεσιών και την τάση για διπλασιασμό των κονδυλίων του ταμείου για τις κοινωνικές πολιτικές μεταξύ 2000 και 2003.

Μέτρα πολιτικής: Το εθνικό κοινωνικό σχέδιο (ΕΚΣ), το οποίο εγκρίθηκε τον Απρίλιο του 2001, αποτελεί τη βάση για την προετοιμασία του ΕΣΔ και αναφέρεται ρητά στους στόχους της Νίκαιας. Αυτό το σχέδιο εφαρμόζεται μέσω περιφερειακών σχεδίων και αποτελεί το πλαίσιο της νέας στρατηγικής κοινωνικής ενσωμάτωσης και τη βάση της μεταρρύθμισης της κοινωνικής πρόνοιας που εγκρίθηκε πρόσφατα (νόμος πλαίσιο του 2000). Το ΕΣΔ παραπέμπει σε μια σειρά μέσω προγραμματισμού (τέσσερα εθνικά σχέδια και τέσσερα τομεακά), που συμπληρώνονται από άλλες ειδικότερες μορφές παρεμβάσεων (τις δοκιμές στο τοπικό επίπεδο του στοιχειώδους εισοδήματος (Revenu Minimum d'insertion-RMI), το νόμο για την εκπαίδευση των μεταναστών, τη στήριξη των οικογενειών και της μητρότητας, το νόμο για τα δικαιώματα των παιδιών κ.λπ.). Τα ισχύοντα μέτρα ανταποκρίνονται στους τέσσερις κοινούς στόχους και παρουσιάζονται σύμφωνα με αυτή τη δομή.

Μελλοντικές προκλήσεις: Η σημαντικότερη πρόκληση είναι η ανάπτυξη του Νότου της χώρας, που αποτελεί, εξάλλου, προτεραιότητα των ιταλικών διαρθρωτικών πολιτικών. Για το λόγο αυτό, έπρεπε να καταβληθεί μια στρατηγική προσπάθεια. Η φροντίδα των νέων και των συντηρούμενων ηλικιωμένων ατόμων αποτελεί μια εξίσου σημαντική πρόκληση. Εξάλλου, το πρόβλημα της φτώχειας, το οποίο προσδιορίζεται σαφώς στη διάγνωση και θεωρείται ένας από τους πέντε στόχους του ΕΚΣ, παραμένει μια πρόκληση στην οποία δεν ανταποκρίνεται ακόμη κανένα συγκεκριμένο μέτρο, πέρα από το σύστημα του ελάχιστου εισοδήματος, που εξακολουθεί να βρίσκεται σε πειραματικό επίπεδο. Στο θεσμικό επίπεδο, η βασική πρόκληση είναι ο συντονισμός του εθνικού προγραμματισμού, τόσο μεταξύ των διαφόρων τομεακών σχεδίων όσο και μεταξύ του εθνικού και των περιφερειακών επιπέδων. Η παρακολούθηση και η αξιολόγηση, (που διενεργούνται από το Παρατηρητήριο των Κοινωνικών Πολιτικών) και η ικανότητα των περιφερειακών αρχών να αναλαμβάνουν τις ευθύνες που τους ανατίθενται είναι επίσης στοιχεία που πρέπει να παρακολουθηθούν στενά.

1. Σημαντικότερες προκλήσεις και μελλοντικές τάσεις

Το ΕΣΔ αναλύει την φτώχεια με πολύ λεπτομερή τρόπο χρησιμοποιώντας τις έννοιες της **σχετικής** φτώχειας (βάσει ενός κατωφλίου ανάλογου με το επίπεδο των δαπανών) και της **απόλυτης** φτώχειας (σε σχέση με ένα ελάχιστο σύνολο αγαθών και υπηρεσιών). Σύμφωνα με τα εθνικά στοιχεία, το 1999, η σχετική φτώχεια άγγιξε σχεδόν το 12% των νοικοκυριών (περίπου 7.508.000 άτομα), εκ των οποίων το 65,9% βρίσκεται στο Νότο· ποσοστό 4,9% των νοικοκυριών (1.038.000 άτομα) διαβίει κάτω από συνθήκες απόλυτης φτώχειας (το 11% βρίσκεται στο Νότο ενώ μόνο το 1,4% στον Βορρά). Το 1997, σύμφωνα με τα στοιχεία του ECHP για τον κίνδυνο της φτώχειας (μεθοδολογία Eurostat), το 19% του ιταλικού πληθυσμού ζούσε με εισόδημα κατώτερο του 60% του διάμεσου εισοδήματος. Ποσοστό 34,7% των ατόμων αυτών κατοικούν στο Νότο, 9% στο Βορρά και 19,1% στην κεντρική Ιταλία. Η κατανομή του εισοδήματος είναι επίσης άνιση στις γεωγραφικές αυτές περιοχές, γεγονός που αυξάνει τις διαφορές από άποψη κοινωνικής συνοχής. Λαμβάνεται υπόψη ο **κίνδυνος φτώχειας** ως προς το εισόδημα και προσδιορίζονται οι βασικές κατηγορίες των ατόμων που πλήττονται από τον εν λόγω κίνδυνο (π.χ. πολυμελείς οικογένειες, νέοι και συντηρούμενοι ηλικιωμένοι) και διαπιστώνεται ότι η φτώχεια αυξάνεται σύμφωνα με τον αριθμό των ανήλικων παιδιών ανά νοικοκυριό.

Το ιταλικό ΕΣΔ αντιμετωπίζει το εισόδημα ως μία μόνο από τις διαστάσεις της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Για να αποκτήσει κανείς σαφή άποψη για αυτό το φαινόμενο, είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη άλλες σχετικές πτυχές, όπως η πρόσβαση στην απασχόληση, τη στέγαση, την υγειονομική περίθαλψη και το επίπεδο ικανοποίησης των βασικών αναγκών, καθώς και άλλοι παράγοντες όπως, για παράδειγμα, το επίπεδο και η ποιότητα σχολικής εκπαίδευσης, η πρόσβαση στις γνώσεις (κυρίως σε ό,τι αφορά τις νέες τεχνολογίες της πληροφορίας), η έξοδος από το σχολικό σύστημα (στο Νότο, οι νέοι που εξέρχονται από το σχολικό σύστημα χωρίς να αποκτήσουν δίπλωμα είναι οχτώ φορές περισσότεροι από ό,τι στο Βορρά).

Μεταξύ αυτών που διατρέχουν κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού εντάσσονται οι **ανήλικοι** (το 28% των ανηλίκων στο Νότο διατρέχουν τον κίνδυνο της φτώχειας, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στον Βορρά ανέρχεται στο 5,2%), οι **άστεγοι**, τα **άτομα με ειδικές ανάγκες** (κυρίως οι ηλικιωμένοι με ειδικές ανάγκες) και οι **μετανάστες**, που αντιμετωπίζουν δυσκολίες πρόσβασης στην απασχόληση και στο σχολικό σύστημα και έχουν επισφαλείς θέσεις εργασίας.

Η απουσία **απασχόλησης** παραμένει σημαντικός παράγοντας αποκλεισμού (που αγγίζει το 28,7% των νοικοκυριών, των οποίων ο αρχηγός είναι άνεργος). Αυτές οι συνθήκες επιδεινώνονται στο Νότο, εξαιτίας του χαμηλού μορφωτικού επιπέδου των ανέργων και του υψηλού ποσοστού της ευκαιριακής απασχόλησης.

Η οικογένεια αναγκάζεται ακόμη σε πολλές περιπτώσεις να διαδραματίζει, κυρίως στο Νότο, ένα ρόλο κοινωνικού στηρίγματος και διευρυμένου δικτύου βοήθειας και κοινωνικής ενσωμάτωσης. Η φροντίδα των παιδιών και άλλων συντηρούμενων ατόμων από την οικογένεια αντιπροσωπεύει μια σημαντική πρόκληση για την ιταλική κοινωνική πολιτική και για την κοινωνική ενσωμάτωση, η οποία είναι ακόμα επικεντρωμένη σε μεγάλο βαθμό στην οικονομική βοήθεια και όχι στην παροχή υπηρεσιών.

Οι ανάγκες σε **υπηρεσίες φύλαξης των παιδιών** δεν ικανοποιούνται: π.χ., μόνον το 6% των παιδιών (0-2 ετών) γίνονται δεκτά σε παιδικούς σταθμούς. Η φροντίδα των παιδιών και των συντηρούμενων ατόμων έχει αρνητική επίπτωση στην ισότητα των ευκαιριών μεταξύ των ανδρών και των γυναικών στο μέτρο που μπορεί να περιορίσει την πρόσβαση των γυναικών στην απασχόληση και στην οικονομική ανεξαρτησία. Πρέπει να ενισχυθούν οι πολιτικές που αποσκοπούν στον συνδυασμό της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής για την αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος, ιδίως δε να αυξηθεί η διαθεσιμότητα υπηρεσιών ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης.

2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Το ΕΣΔ/Εν παρέχει μια ευρεία απάντηση στην πρόκληση της κοινωνικής ενσωμάτωσης. Βρίσκεται εν εξελίξει μια διαδικασία **σταδιακής εξισορρόπησης των δημόσιων δαπανών** στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας (συμπεριλαμβανομένων της κοινωνικής ασφάλισης και των συντάξεων). Οι βασικές αρχές του ΕΣΔ είναι η προώθηση της καθολικής πρόσβασης, του ελάχιστου εισοδήματος, των αποκεντρωμένων υπηρεσιών και ο εξορθολογισμός των μεταβιβάσεων των δημόσιων πόρων, με καλύτερο προσδιορισμό των πόρων που προορίζονται για την καταπολέμηση της φτώχειας και εκείνων που προορίζονται για άλλους κοινωνικούς σκοπούς, (π.χ. στην κατανομή του φορτίου των οικογενειακών ευθυνών). Το ΕΣΔ αναπτύσσει τις προτεραιότητες που προσδιορίζονται στο Εθνικό κοινωνικό σχέδιο 2000-2003 (ΕΚΣ), που εγκρίθηκε τον Απρίλιο του 2001. Οι πρωτοβουλίες που αναλαμβάνει η κυβέρνηση στο ΕΚΣ καθιστούν σαφές ότι έχει δεσμευτεί για μια μακροχρόνια στρατηγική, η οποία αποσκοπεί να επιτύχει φιλόδοξους στόχους. Εξαιτίας της γεωγραφικής συγκέντρωσης των προβλημάτων, η κάλυψη των κενών του Νότου είναι επίσης ένας στόχος που πρέπει να επιτευχθεί. Η αποτελεσματικότητα της παρακολούθησης, υπό την καθοδήγηση σε κεντρικό επίπεδο ενός παρατηρητηρίου των κοινωνικών πολιτικών, είναι ένα βασικό μέσο της εν λόγω στρατηγικής. Συνεπώς, η ανάπτυξη μεθόδων για την αξιολόγηση των πολιτικών εξακολουθεί να θεωρείται μία από τις προτεραιότητες.

Οι στόχοι πολιτικής του ΕΣΔ που έχουν προτεραιότητα είναι ο σεβασμός των δικαιωμάτων των παιδιών, η καταπολέμηση της φτώχειας, η βελτίωση των υπηρεσιών για τα νοικοκυριά, η βελτίωση των συνθηκών φροντίδας των συντηρούμενων ατόμων και η ενσωμάτωση των μεταναστών. Η μεταρρύθμιση της πολιτικής πρόνοιας επιδιώκει μια μακροπρόθεσμη καθολική προσέγγιση. Η στρατηγική είναι τόσο προληπτική (π.χ. ορισμένα εθνικά και τομεακά σχέδια, όπως το εθνικό σχέδιο για την υγεία, το σχέδιο για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, το σχέδιο για την εκπαίδευση κ.λπ...) όσο και θεραπευτική. Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσονται οι δοκιμές του συστήματος του στοιχειώδους εισοδήματος, η νομοθεσία για τη μητρότητα, τα συντηρούμενα άτομα, τις ειδικές ανάγκες, τα δικαιώματα των παιδιών κ.λπ..

Η στρατηγική προσέγγιση προϋποθέτει την ικανότητα των περιφερειών να αναλαμβάνουν τις νέες ευθύνες που τους έχουν ανατεθεί και να θεσπίζουν μέσα προγραμματισμού (σήμερα, τα σχέδια βρίσκονται υπό εκπόνηση και μόνο 3 περιφερειακά σχέδια έχουν εγκριθεί, στην Κεντρική και Βόρεια Ιταλία).

2.1. Μακροπρόθεσμη στρατηγική προοπτική

Χάρη στην οργάνωση του ιταλικού κοινωνικού συστήματος και την περιφερειοποιημένη δομή του, οι στόχοι που πρέπει να επιτευχθούν παρουσιάζονται κυρίως σε ποιοτικούς όρους και σπανίως είναι ποσοτικοποιημένοι· αντιθέτως, η ποσοτικοποίηση και η θέσπιση χρονοδιαγραμμάτων καλύπτονται από τα υπό έγκριση περιφερειακά και τοπικά σχέδια.

Η ιταλική κυβέρνηση είναι επομένως έτοιμη να προβεί στην ποσοτικοποίηση των εθνικών στόχων μετά την έγκριση των εθνικών σχεδίων.

Το σύστημα παρακολούθησης, η εργασία επί των δεικτών, η φύση των προβλημάτων και η προσέγγιση πολυετούς σχεδιασμού επιτρέπουν τη διαπίστωση της συνοχής μεταξύ των κυριότερων προκλήσεων και της προτεινόμενης στρατηγικής. Η απάντηση της ιταλικής κυβέρνησης αφορά μόνο σε μια διετή περίοδο.

2.2. Συντονισμένη και ολοκληρωμένη προσέγγιση

Το κεφάλαιο 3 του ΕΣΔ επικεντρώνεται στον ρόλο του «ολοκληρωμένου συστήματος των κοινωνικών πολιτικών», το οποίο διαρθρώνεται γύρω από οχτώ σχέδια, τέσσερα εθνικά (κοινωνικές υπηρεσίες, υγεία, απασχόληση, εκπαίδευση) και τέσσερα τομεακά (άτομα με ειδικές ανάγκες, παιδιά και έφηβοι, τοξικομανείς, ηλικιωμένοι). Ένας πυλώνας του ΕΣΔ/Εν είναι το ΕΚΣ, ένα είδος «master plan», κάτι πολύ καινοτόμο για τα δεδομένα της Ιταλίας, το οποίο χαρακτηρίζεται από μια ολοκληρωμένη στρατηγική καθολικής απάντησης στις ανάγκες της κοινωνικής ενσωμάτωσης και βασίζεται στις αρχές της καθολικής πρόσβασης, της στενότερης εταιρικής σχέσης, της δημιουργίας δικτύων και συστήματος παρακολούθησης. Το ΕΚΣ αποτελεί το πλαίσιο για τον περιφερειακό και τοπικό σχεδιασμό. Στην πραγματικότητα, το ΕΚΣ εφαρμόζεται μέσω περιφερειακών (Piani sociali regionali) και τοπικών σχεδίων (piani di zona), στα οποία συμμετέχουν άμεσα οι περιφερειακές και τοπικές αρχές τόσο από άποψη προγραμματισμού όσο και από άποψη εφαρμογής.

Στο πλαίσιο αυτού του περίπλοκου συστήματος σχεδιασμού, οι αρχές του συντονισμού και της ολοκλήρωσης επεξηγούνται, ιδιαίτερα στο ΕΚΣ. Δεν είναι σαφές πώς θα διασφαλιστεί η ολοκλήρωση μεταξύ των εθνικών και των τομεακών σχεδίων και σε ποιο βαθμό η προτεινόμενη δομή θα μπορέσει να μειώσει τις περιφερειακές διαφορές. Η συμμετοχή των **ιδιωτικών φορέων** προκύπτει από το ρόλο των ιδρυμάτων και την ικανότητά τους να κινητοποιούν χρηματοδοτικούς πόρους. Ο ρόλος τους αναφέρεται στο ΕΚΣ 2001-2003, στο οποίο οι ιδιωτικοί παράγοντες, ιδιαίτερα οι εκπρόσωποι του τριτογενούς και του εθελοντικού τομέα είναι προνομιούχοι φορείς ως προς τις παρεμβάσεις.

2.3. Το καινοτόμο περιεχόμενο του ΕΣΔ/Εν

Η πιο καινοτόμος πλευρά του ΕΣΔ/Εν είναι η ίδια η διαδικασία της εφαρμογής του **νόμου πλαισίου για τη μεταρρύθμιση του συστήματος της κοινωνικής πρόνοιας**. Η μεταρρύθμιση προβλέπει το διαχωρισμό των εργασιών διαχείρισης και συντονισμού: οι κεντρικές αρχές θα καλούνται όλο και περισσότερο να αναπτύσσουν εργασίες συντονισμού και παρακολούθησης, ενώ η διαχείριση και η εφαρμογή θα εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των περιφερειών.

Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο καινοτομίας είναι ο πειραματισμός στο πλαίσιο του **στοιχειώδους εισοδήματος** στο επίπεδο ενός ορισμένου αριθμού δήμων, ο οποίος πραγματοποιείται από το 1998. Ωστόσο, το ΕΣΔ δεν παρέχει πληροφορίες για τα συλλεχθέντα αποτελέσματα και την ενδεχόμενη πρόθεση γενίκευσης του εν λόγω μέτρου. Ένα άλλο καινοτόμο στοιχείο αφορά στα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν για τη διάγνωση των προβλημάτων του κοινωνικού αποκλεισμού: πραγματοποιήθηκε μια εκτενής εργασία πάνω **στους δείκτες**, η οποία θα πρέπει να οδηγήσει σε σημαντική βελτίωση του σταθερού συστήματος ανάλυσης και παρακολούθησης.

2.4. Η συμβατότητα μεταξύ του ΕΣΔ/Εν και του ΕΣΔΑ

Δεν υπάρχει συγκεκριμένη παραπομπή στις πολιτικές που εκφράζονται στο ΕΣΔΑ, αλλά μόνο μια γενική επανάληψη των τελευταίων στο πλαίσιο του ΕΣΔ/Εν.

3. ΤΑ ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΜΕΤΡΑ ΚΑΙ ΟΙ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΚΟΙΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

3.1. Διευκόλυνση της συμμετοχής στην απασχόληση

Τα μέτρα διαρθρώνονται γύρω από δύο άξονες: προώθηση της πρόσβασης στην **απασχόληση** και διευκόλυνση της πρόσβασης στους **πόρους, τα δικαιώματα, τα αγαθά και τις υπηρεσίες**. Ο άξονας **απασχόληση** περιλαμβάνει όλες τις εν εξελίξει πολιτικές (μεταρρύθμιση των σχολείων, πανεπιστημιακή μεταρρύθμιση, κατάρτιση, κέντρα για την απασχόληση κ.λπ...) και, σε αυτό το πλαίσιο εντάσσονται επίσης φορολογικά μέτρα και μέτρα εισοδηματικής στήριξης, όπως ο πειραματισμός του RMI· στο πλαίσιο αυτού του στόχου περιλαμβάνονται επίσης μέτρα στήριξης σε άτομα που δεν μπορούν να αντεπεξέλθουν στις ανάγκες τις οικογένειάς τους, των κρατουμένων και των μεταναστών. Σε ό,τι αφορά τον άξονα **«συμμετοχή»**, πρέπει να σημειωθούν η ενίσχυση της συμμετοχής των δικαιούχων κοινωνικών υπηρεσιών, η διαδικασία περιφερειακής κατανομής των υπηρεσιών δημόσιας υγείας, καθώς και μέτρα για τη μείωση του κόστους των κατοικιών, η δωρεάν μέριμνα για τους πλέον μειονεκτούντες και η κοινωνική γραμματεία.

3.2. Πρόληψη του κινδύνου κοινωνικού αποκλεισμού

Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσονται τρεις τύποι πρωτοβουλιών: η καταπολέμηση της αποτυχίας και της πρόωρης εξόδου από το σχολικό σύστημα, τα μέτρα για τη στήριξη του δικτύου της οικογενειακής αλληλεγγύης και η έγκριση ενός εθνικού σχεδίου για τη **νέα οικονομία**, το οποίο προβλέπει μέτρα κατάρτισης, η διάδοση των υπολογιστών και η προώθηση της χρήσης του Διαδικτύου μεταξύ των νέων. Με εξαίρεση αυτό το σχέδιο (600.000 ενδιαφερόμενοι μαθητές για την περίοδο 2001-2002· +/-90 εκατομμύρια ευρώ), οι άλλες αναφερθείσες ενέργειες δεν περιέχουν ποσοτικοποιημένους στόχους.

3.3. Βοήθεια στους πιο ευάλωτους

Οι ληφθείσες πρωτοβουλίες αφορούν τέσσερις ομάδες στόχους. Οι φτωχοί: η απάντηση της κυβέρνησης είναι το RMI και ελάχιστα μέτρα για τους αστέγους. Οι τοξικομανείς: αναφέρονται ενέργειες θεραπευτικού χαρακτήρα. Οι ανήλικοι, οι έφηβοι και τα παιδιά: δίδεται μια διαφοροποιημένη απάντηση (δομές κοινωνικοποίησης, συμμετοχή των νέων στην κοινωνική ζωή, δομή υποδοχής για τους ανήλικους, ψυχοκοινωνική στήριξη, σχολική ενσωμάτωση των μεταναστών, προστασία των νέων που διατρέχουν κίνδυνο να στραφούν προς την εγκληματικότητα). Τα άτομα με ειδικές ανάγκες: τους αφορά άμεσα ένα εθνικό τομεακό σχέδιο (2000-2002), καθώς και σειρά ειδικών μέτρων, που περιέχουν και χρηματοδοτική στήριξη.

3.4. Κινητοποίηση του συνόλου των συναφών φορέων

Η ίδια η φύση της εν εξελίξει μεταρρύθμισης βασίζεται σε μια προσέγγιση εταιρικής σχέσης που απαιτεί τον ενεργό ρόλο διαφόρων παραγόντων, σε διαφορετικά επίπεδα ευθύνης. Η ενεργός συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα, καθώς και του εθελοντικού τομέα, των ΜΚΟ και των κοινωνικών εταίρων πρέπει να οργανωθεί από τις περιφερειακές αρχές. Οι πολίτες, ως δικαιούχοι των υπηρεσιών και ως καταναλωτές, καλούνται επίσης να διαδραματίσουν πιο ενεργό ρόλο.

Πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται σε κεντρικό επίπεδο μπορούν να μεταφερθούν στον τοπικό προγραμματισμό, με την ενθάρρυνση των «κοινωνικών συμφωνιών» (*Patti per il sociale*). Οι συμφωνίες αυτές ήταν ένα πιλοτικό πείραμα βασισμένο σε μια προσέγγιση «από τη βάση προς τα πάνω» και απαιτήσαν εκτεταμένες διαβουλεύσεις με τους σχετικούς φορείς.

4. ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Από τον προσδιορισμό των σημαντικότερων προκλήσεων στο αναλυτικό τμήμα του σχεδίου καθίστανται εμφανείς οι διαφορές εις βάρος των γυναικών σε ό,τι αφορά την απασχόληση και την ανεργία, τις αναπηρίες, την κατανομή των οικογενειακών ευθυνών, και προκύπτει μεγαλύτερη συμμετοχή των γυναικών στην εθελοντική εργασία. Αντιθέτως, μεταξύ των αστέγων, το 80% είναι άνδρες, οι μισοί εκ των οποίων είναι μετανάστες. Το ΕΣΔ παρέχει πολλούς δείκτες και στατιστικές κατανομημένες κατά φύλο (συμπεριλαμβανομένων των σχετικών με τα νοικοκυριά στοιχείων, που αναλύονται σε σχέση με τον αρχηγό της οικογένειας (κατοικία, υποκειμενική φτώχεια, δυσκολία πρόσβασης στις υπηρεσίες κ.λπ.). Η ανάλυση της κοινωνικής κατάστασης πραγματοποιήθηκε βάσει του φύλου. Το ζήτημα της προώθησης της ισότητας μεταξύ των γυναικών και των ανδρών, παρά το ότι αντιμετωπίζεται σε επίπεδο διάγνωσης, παραμένει ανεπαρκώς ανεπτυγμένο σε επίπεδο στρατηγικής προσέγγισης, καθώς δίδεται έμφαση στο συνδυασμό της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής αντί στη μείωση της διαφοράς του ποσοστού δραστηριότητας. Μια σειρά μέτρων μπορεί να θεωρηθεί θετική για αυτό το σκοπό (η στήριξη σε περίπτωση εγκυμοσύνης για τις γυναίκες που δεν καλύπτονται από την υπάρχουσα νομοθεσία όσον αφορά στην άδεια μητρότητας, φορολογικές απαλλαγές ευνοούν τη φροντίδα των παιδιών και των ηλικιωμένων στο σπίτι, καλύτερη πρόσβαση στις υπηρεσίες μέριμνας για τα παιδιά και τους ηλικιωμένους). Αναφέρεται επίσης ο νόμος κατά της οικιακής βίας, καθώς και η ανάπτυξη, σε επίπεδο εθνικών στατιστικών, νέων δεικτών για την οικιακή βία και το συνδυασμό της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής.

5. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΤ

Το ΕΣΔ αναφέρεται στη στήριξη του ΕΚΤ· σε γενικές γραμμές, σε ό,τι αφορά τους πόρους, υπολογίζεται ότι το 6% των πόρων για τους στόχους 1 και 3 του Ταμείου προορίζεται για τον κοινωνικό αποκλεισμό και την εξατομίκευση των υπηρεσιών. Ωστόσο, ο ρόλος του ΕΚΤ στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού υπερβαίνει κατά πολύ τα συγκεκριμένα επιδιωκόμενα μέτρα. Αναφέρονται επίσης και άλλες κοινοτικές πρωτοβουλίες, αλλά δεν λαμβάνεται υπόψη η επίπτωσή τους στον κοινωνικό αποκλεισμό, εκτός από την πρωτοβουλία EQUAL η οποία αποσκοπεί στην προώθηση της ολοκλήρωσης μεταξύ του ΕΣΔΑ και του ΕΣΔ/Εν και μιας καινοτόμου προσέγγισης σε ό,τι αφορά τις πολιτικές συνοχής και εκείνες για την κοινωνική ενσωμάτωση.

ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ

Συμπεράσματα

Κατάσταση και τάσεις Το Λουξεμβούργο διαθέτει μια αποδοτική οικονομία και ένα υψηλό επίπεδο ζωής. Ασκείται γενναιόδωρη κοινωνική πολιτική· το σύνολο των δαπανών κοινωνικής προστασίας ανήλθε σε 9.258 ΜΑΔ/έτος/κάτοικο το 1998 θέτοντας το εν λόγω κράτος στην πρώτη θέση μεταξύ των χωρών της Ένωσης. Η έρευνα της Eurostat σχετικά με το εισόδημα των νοικοκυριών του 1996 δείχνει ένα ποσοστό κινδύνου φτώχειας ίσο με 12% βάσει του διάμεσου εθνικού εισοδήματος ίσο με 2.200 ευρώ ανά μήνα και ανά άτομο στη χώρα αυτή (μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις), γεγονός που επιβεβαιώνει τη σχετική αποτελεσματικότητα του συστήματος κοινωνικής προστασίας του Λουξεμβούργου για τη σημαντική μείωση της φτώχειας. Παρά τις πολιτικές που αναλήφθηκαν υπάρχουν ακόμη δυσκολίες σε ό,τι αφορά τους άνεργους ηλικιωμένους, τους ανειδίκευτους αιτούντες εργασία, τις μονογονεϊκές οικογένειες ή τους «νεοαφιχθέντες» οι οποίοι εγκατέλειψαν τον τόπο καταγωγής τους.

Στρατηγική προσέγγιση. Το Λουξεμβούργο σκοπεύει, στο πλαίσιο της νέας κοινής στρατηγικής, να **συνεχίσει** την άσκηση αυστηρής πολιτικής υπέρ ενός **ενεργού κοινωνικού κράτους**, ενώ την ενισχύει όταν είναι απαραίτητο. Δεδομένου ότι το τρέχον σύστημα έχει αποδειχθεί αποτελεσματικό οι αρχές του Λουξεμβούργου δεν θεωρούν προτεραιότητα την ανάληψη σημαντικών μεταρρυθμίσεων ή τη θέσπιση νέων μέσων. Πρόθεση του κοινωνικού συστήματος του Λουξεμβούργου είναι να έχει **καθολικό χαρακτήρα**. Από αυτό το πρώτο ΕΣΔ/Εν μπορούν να εξαχθούν τρεις μεγάλες τάσεις: διασφάλιση ενός επαρκούς εισοδήματος για όλους, ενίσχυση της επαγγελματικής ένταξης ως μέσο βιώσιμης καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και, τέλος, καλύτερη πρόληψη των δυνητικών καταστάσεων κρίσης. Το σχέδιο σκοπεύει επίσης να αναπτύξει το συντονισμό και την παρακολούθηση των πολιτικών ως προς τα ζητήματα αυτά.

Μέτρα πολιτικής Ενώπιον των προβλημάτων που τίθενται, τα μέτρα που προτείνονται είναι ορθά και ανταποκρίνονται στους κοινούς στόχους που εγκρίθηκαν στη Νίκαια. Σε ό,τι αφορά τον πρώτο στόχο, το σχέδιο ακολουθεί την ασκούμενη ενεργό πολιτική, κυρίως τα μέτρα που στοχεύουν στη διασφάλιση επαρκών μέσων διαβίωσης και στη βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση, την κατάρτιση, τη στέγαση και σε όλες τις δημόσιες υπηρεσίες. Σε ό,τι αφορά το δεύτερο στόχο, το σχέδιο επιδιώκει να αποτρέψει τον αποκλεισμό από το σχολείο και τον αναλφαριθμητισμό, καθώς και να σπάσει τον φαύλο κύκλο της υπερχρέωσης. Ως προς τον τρίτο στόχο, προβλέπει καλύτερη προστασία της νεολαίας και προώθηση της κοινωνικής ένταξης των ατόμων που δεν μιλούν λουξεμβουργιανά. Τέλος, σε ό,τι αφορά τον τέταρτο στόχο, η προετοιμασία αυτού του σχεδίου κατάφερε να κινητοποιήσει το σύνολο των πολιτικών, κοινωνικών και επαγγελματικών δυνάμεων. Η κυβέρνηση έχει δώσει την υπόσχεση να συνδυάσει με δομημένο τρόπο τις διάφορες οργανώσεις (ΜΚΟ) και τις τοπικές αρχές στην εφαρμογή και τη διαχείριση του ΕΣΔ/Εν.

Μελλοντικές προκλήσεις Ορισμένες προκλήσεις αξίζουν ίσως μεγαλύτερη προσοχή: οι συνθήκες στέγασης, η μετανάστευση, ο ρόλος του σχολικού συστήματος ως μέσου κοινωνικής ενσωμάτωσης, οι ομάδες που διατρέχουν κίνδυνο ή, ακόμη, εκείνες που λαμβάνουν κοινωνική μέριμνα. Η συνδυασμένη δράση του ΕΣΔ/Εν και του ΕΣΔΑ θα πρέπει να εδραιωθεί, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τη γενίκευση των πολιτικών ενεργοποίησης και πρόληψης ως προς τους δικαιούχους του RMG (ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος) ή άλλες ομάδες με περιορισμένες επαγγελματικές δεξιότητες. Οι κίνδυνοι έλλειψης κατοικιών στις οποίες θα έχουν πρόσβαση άτομα με χαμηλό εισόδημα πρέπει να περιοριστούν περισσότερο, εξαιτίας της κατάστασης της αγοράς ακινήτων. Οι πρόσφατες εισροές μεταναστών θέτουν προβλήματα ένταξης στην πολιτιστική και την κοινωνική ζωή της χώρας, ιδιαίτερα στο σχολείο. Εξάλλου, η αναλογία των γυναικών, που συχνά συνοδεύονται από παιδιά, οι οποίες εξαρτώνται από την κοινωνική μέριμνα χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή· ο αριθμός των ηλικιωμένων που βρίσκονται στην κατάσταση αυτή απαιτεί επίσης ιδιαίτερη προσοχή. Θα μπορούσε να διενεργηθεί μια εις βάθος ανάλυση του φαινομένου του αποκλεισμού σύμφωνα με την ηλικία, την καταγωγή ή το φύλο. Τέλος, πρέπει να σημειωθεί η απουσία ποσοτικοποιημένων στόχων σε αυτό το πρώτο ΕΣΔ/Εν.

1. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Η ισχυρή οικονομική ανάπτυξη (8,5%), η προληπτική και ενεργή πολιτική απασχόλησης, η εξατομίκευση των υπηρεσιών για την απασχόληση είναι κάποιοι από τους παράγοντες που εξηγούν την απόλυτη σχεδόν απουσία ανεργίας (2,4%). Παρά την αξιοζήλευτη οικονομική κατάσταση και την καθολική και γενναιόδωρη κοινωνική πολιτική (το σύνολο των δαπανών κοινωνικής προστασίας στο Λουξεμβούργο ανέρχεται σε 9.258 ΜΑΔ³ ανά κάτοικο το 1998, αριθμός που τοποθετεί την χώρα αυτή στην πρώτη θέση μεταξύ των χωρών της Ένωσης), από την **έρευνα της Eurostat του 1996** για τα εισοδήματα των νοικοκυριών στην Ευρώπη προκύπτει, σε σχέση με το Λουξεμβούργο, ότι το 12% του πληθυσμού εισπράττει εισόδημα κατώτερο του 60% του εθνικού διάμεσου εισοδήματος (ήτοι 2.200 ευρώ ανά μήνα και ανά κάτοικο) μετά τις μεταβιβάσεις. Σύμφωνα με τα εθνικά στοιχεία, το 5% του πληθυσμού έχει μηνιαίο εισόδημα μικρότερο των 1000 ευρώ και αυτό το ποσοστό παραμένει γενικά σταθερό εδώ και πολλά χρόνια. Αυτό αποδεικνύει την αποτελεσματικότητα του υπάρχοντος συστήματος κοινωνικών μεταβιβάσεων για την ουσιαστική μείωση των επιπτώσεων της φτώχειας.

Ωστόσο, το εισόδημα είναι μόνο μία από τις διαστάσεις της φτώχειας. Για να αποκτήσει κανείς μια σαφή άποψη για τις διαστάσεις του φαινομένου, είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη άλλες σχετικές πτυχές, όπως η πρόσβαση στην απασχόληση, τη στέγαση, την υγειονομική περίθαλψη και το επίπεδο ικανοποίησης των βασικών αναγκών.

Η πρόσφατη άνοδος του πληθωρισμού (3,1%) πλήττει τα άτομα με μέσο εισόδημα. Κύριοι παράγοντες αυτής της αύξησης ήταν τα βασικά **καταναλωτικά αγαθά**, όπως η στέγη, το νερό, το ηλεκτρικό ρεύμα και η ενέργεια και τα τρόφιμα (πάνω από 5%).

Η αύξηση του αριθμού των **κοινωνικών κατοικιών** (+7,5%) δεν μπορεί να αποκρύψει τον κίνδυνο έλλειψης ενοικιαζόμενων κατοικιών που να είναι προσιτές για τον πληθυσμό με χαμηλό εισόδημα. Το Λουξεμβούργο έχει το χαμηλότερο ποσοστό μονάδων στέγης ανά 1000 κατοίκους μετά την Ιρλανδία. Το πρόβλημα αυτό θα μπορούσε να επιδεινωθεί στο πλαίσιο μιας αγοράς ακινήτων που αναπτύσσεται διαρκώς.

Η διαρκής αύξηση της απασχόλησης συνοδεύεται από ένα χαμηλό ποσοστό ανεργίας (2,4%). Η **μόνιμη ανεργία** αντανακλά αρκετά συχνά επιδεινωμένα μεμονωμένα προβλήματα και έχει, ως εκ τούτου, έντονο κοινωνικό χαρακτήρα. Έτσι, υπάρχει ένας **εξαιρετικά σκληρός πυρήνας** τον οποίο τα ισχύοντα ενεργά μέτρα επιστροφής στην απασχόληση δεν καταφέρνουν να απορροφήσουν. Πρόκειται γενικά για άτομα με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και περιορισμένα προσόντα ή άτομα που αντιμετωπίζουν πολλαπλά και διαφορετικά προβλήματα (έλλειψη εξειδίκευσης, ψυχοκοινωνικά ή υγείας).

Παρότι οι πολιτικές που αναπτύχθηκαν περιορίσαν το πρόβλημα της φτώχειας, έχοντας μάλιστα οδηγήσει σε ελαφρά βελτίωση της κατάστασης (μείωση κατά 1,7% των δικαιούχων ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος από το 1998 στο 1999), ωστόσο, η ασκούμενη πολιτική συναντά δυσκολίες όσον αφορά την επίτευξη ενός ικανοποιητικού τρόπου, του συνόλου του πληθυσμού μεταξύ των άνεργων ηλικιωμένων, των ανειδίκευτων αιτούντων εργασία, των μονογονεϊκών οικογενειών, των χιλιάδων των νεοαφιχθέντων στη χώρα (τα άτομα χωρίς άδεια παραμονής, οι πρόσφυγες, οι αιτούντες άσυλο, τα εκτοπισμένα άτομα, οι λαθρομετανάστες).

³ ΜΑΔ= Μονάδες αγοραστικής δύναμης.

2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Το ΕΣΔ επιβεβαιώνει τη θέληση των κυβερνητικών αρχών να καταβάλλουν προσπάθειες για την επίτευξη ενός **ενεργού κοινωνικού κράτους** που δρα σε ένα πλαίσιο υπεύθυνης αλληλεγγύης και ανοικτής κοινωνίας στην οποία θα μπορούν να συμμετέχουν όλοι. Πρόθεση του κοινωνικού συστήματος του Λουξεμβούργου είναι να έχει **καθολικό χαρακτήρα** και να μην εισάγει διακρίσεις. Το Λουξεμβούργο σκοπεύει, στο πλαίσιο της νέας αυτής ευρωπαϊκής στρατηγικής, να **συνεχίσει** να ασκεί στον τομέα αυτό μια ισχυρή πολιτική, η οποία θα αποσκοπεί στο να δίνεται η δυνατότητα στον κάθε πολίτη να συμμετέχει πραγματικά στην οικονομική και κοινωνική ζωή, παρέχοντάς του επαρκή μέσα επιβίωσης, διασφαλίζοντάς του την πρόσβαση στα θεμελιώδη δικαιώματα (στέγαση, υγεία, εκπαίδευση, απασχόληση, πολιτισμός, δικαιοσύνη, αναψυχή) και δίνοντάς του τη δυνατότητα να ασκεί τα δικαιώματά του ως πολίτης.

2.1. Η στρατηγική μακροπρόθεσμη προοπτική:

Ενώπιον των προκλήσεων που τίθενται, τα προτεινόμενα μέσα είναι ορθά και ανταποκρίνονται στους κοινούς στόχους που εγκρίθηκαν στη Νίκαια, χωρίς να εισάγουν σημαντικές μεταρρυθμίσεις, ενόψει της ποιότητας των μέσων που ήδη υπάρχουν. Αυτό το πρώτο ΕΣΔ/Εν εντάσσεται σε μια μεσοπρόθεσμη προοπτική: οι αρχές επιδιώκουν, αφενός, να **αξιολογήσουν** τις επιπτώσεις της ισχύουσας νομοθεσίας, αφετέρου δε, να την ενισχύσουν και να τη **συμπληρώσουν** με τη θέσπιση νέας νομοθεσίας. Ωστόσο, το Λουξεμβούργο θίγει ελάχιστα το ζήτημα της επεξεργασίας στρατηγικών και επιχειρησιακών στόχων, της επιλογής δεικτών παρακολούθησης και της προσαρμογής των προτεινόμενων μέτρων σύμφωνα με τα αποτελέσματα: επίσης είναι δύσκολο να προβλεφθούν η τελική επίδραση των προτεινόμενων μέτρων και το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής των νέων πολιτικών. Το Λουξεμβούργο αποφεύγει να ποσοτικοποιήσει τις φιλοδοξίες του στον τομέα αυτό.

2.2. Ο καινοτόμος χαρακτήρας του ΕΣΔ/Εν

Το ΕΣΔ/Εν καταρτίζει έναν συστηματικό κατάλογο των πρωτοβουλιών που έχουν αποδείξει την αποτελεσματικότητά τους, ιδίως σε ό,τι αφορά την αλληλέγγυα οικονομία, την απασχόληση των ατόμων με ειδικές ανάγκες, τα μέτρα ένταξης των δικαιούχων ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος στην αγορά εργασίας ή στο πλαίσιο των ενεργών πολιτικών υπέρ της επιστροφής ευάλωτων ατόμων στην εργασία. Παρουσιάζει υπεραξία σε σχέση με τις υπάρχουσες πολιτικές καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού και της φτώχειας, εκσυγχρονίζοντας και βελτιώνοντας ορισμένες προσεγγίσεις (υπερχρέωση, εξάρτηση, πρόσβαση στο ελάχιστο εισόδημα, σχολική αποτυχία...). Τα πιο καινοτόμα στοιχεία στο ΕΣΔ εστιάζουν στη γενίκευση της υπηρεσίας έκτακτης ιατρικής βοήθειας (SAMU) σε εθνικό επίπεδο, την εφαρμογή εναλλακτικής επαγγελματικής κατάρτισης για τους νέους που κρατούνται στο κοινωνικοεκπαιδευτικό ίδρυμα του Dreiborn και την υποδοχή στο νηπιαγωγείο παιδιών που δεν μιλούν λουξεμβουργιανά.

2.3. Ολοκληρωμένη και συντονισμένη προσέγγιση

Το ΕΣΔ/Εν καταρτίστηκε γύρω από μια **ευρεία διαβούλευση** παραγόντων της πολιτικής και οικονομικής ζωής και της κοινωνίας των πολιτών, κατόπιν μιας φάσης ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης, ιδιαίτερα ως προς τους κοινωνικούς εταίρους και τις ΜΚΟ. Εξάλλου, η κυβέρνηση άδραξε την ευκαιρία του ΕΣΔ/Εν για την προώθηση της διασύνδεσης των διαφόρων πολιτικών, και, συνεπώς, μεταξύ των διαφόρων διοικητικών φορέων που συμμετέχουν στην καταπολέμηση της φτώχειας. Το ΕΣΔ/Εν είναι ο καρπός μιας συντονισμένης προσπάθειας καταγραφής των πολιτικών, χωρίς πάντα να καθίσταται σαφές στο κείμενο η σύνδεση μεταξύ τους. Θα μπορούσε να είχε εξεταστεί περισσότερο μια εις βάθος ανάλυση του αποκλεισμού, σύμφωνα με την ηλικία, την καταγωγή ή το φύλο.

2.4. Σχέση και συνοχή με το ΕΣΔΑ

Η απασχόληση είναι ένας σημαντικός παράγοντας ενσωμάτωσης. Η εντατικοποίηση μιας ενεργού πολιτικής απασχόλησης και η εφαρμογή των μέτρων που ανακοινώθηκαν στο πλαίσιο του ΕΣΔΑ αποβλέπουν στην ενίσχυση της πρόσβασης κάθε ατόμου σε μια θέση εργασίας και, μέσω αυτής, στην υλοποίηση της κοινωνικής του ένταξης. Τα μέτρα που προβλέπονται στο πλαίσιο του ΕΣΔ/Εν και του ΕΣΔΑ αλληλοσυμπληρώνονται ως προς το ότι τα μέτρα του ΕΣΔΑ αποσκοπούν στην επανένταξη στην αγορά εργασίας των ατόμων που αναζητούν εργασία γενικά, ενώ τα μέτρα που προβλέπονται στο ΕΣΔ/Εν στοχεύουν πιο συγκεκριμένα στην επανένταξη ατόμων ιδιαίτερα μειονεκτούντων. Ο συγκεκριμένος και συγχρόνως συμπληρωματικός χαρακτήρας των δύο ΕΣΔ για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού υπογραμμίστηκαν στο πλαίσιο τόσο του ΕΣΔ για την ενσωμάτωση όσο και του ΕΣΔ για την απασχόληση.

3. Τα κυριότερα μέτρα πολιτικής στο πλαίσιο των τεσσάρων κοινών στόχων

3.1. Διευκόλυνση της συμμετοχής στην απασχόληση και της πρόσβασης όλων στους πόρους, την απασχόληση, τα δικαιώματα και τις υπηρεσίες

Την επίτευξη του στόχου της προώθησης της συμμετοχής και της πρόσβασης επιδιώκει ο μεγαλύτερος αριθμός μέτρων. Η κοινωνική ενσωμάτωση θα γίνει μέσω των πολιτικών υπέρ της απασχόλησης, της οικογένειας, της εκπαίδευσης, της κατάρτισης, της στέγασης, της πρόσβασης στις δημόσιες υπηρεσίες ή στη δικαιοσύνη, της πρόσβασης στην κοινωνία της γνώσης και χάρη στα στοχοθετημένα μέτρα για την κάλυψη των αναγκών των πλέον ευάλωτων ατόμων. Το ΕΣΔ/Εν περιέχει επίσης έναν κατάλογο πολιτικών, υφιστάμενων ή ανανεούμενων, μεταξύ των οποίων οι δραστηριότητες δημιουργίας θέσεων απασχόλησης και επανένταξης στο πλαίσιο της αλληλέγγυας οικονομίας. Ένα από τα σημαντικότερα μέτρα είναι η **επαγγελματική ένταξη** ως μέσο βιώσιμης καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

3.2 Πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού

Σε απόλυτους αριθμούς, το εύρος του αποκλεισμού μπορεί να φαίνεται ελάχιστο. Εκδηλώνεται με την αύξηση των μακροχρόνια ανέργων και των ηλικιωμένων αιτούντων εργασία, τη σταθερότητα του αριθμού των δικαιούχων του εγγυημένου κατώτατου εισοδήματος (9.000 άτομα, ήτοι 2% του πληθυσμού), των νέων που αντιμετωπίζουν σχολική αποτυχία, των ατόμων με πολλαπλά προσωπικά προβλήματα, των ατόμων με ειδικές ανάγκες και άλλων συντηρούμενων ατόμων.

Ο πρόσφατος νόμος της 8^{ης} Δεκεμβρίου 2000 σχετικά με την πρόληψη και τη διαχείριση της **υπερχρέωσης** εντάσσεται σε αυτή την οπτική πρόληψης που αποσκοπεί στη διάρρηξη του φαύλου κύκλου. Άλλα πιο συγκεκριμένα μέτρα (συγχρόνως θεραπευτικά και προληπτικά) και με αμεσότερα απτά αποτελέσματα τα οποία προκύπτουν είναι τα μέτρα κοινωνικής και οικογενειακής πολιτικής (αύξηση των οικογενειακών επιδομάτων, μείωση της φορολόγησης των χαμηλών εισοδημάτων, αύξηση των φορολογικών εκπτώσεων των συμπληρωματικών συντάξεων, μερική εξαίρεση των φόρων κατοικίας που σωρεύονται σε έναν δικαιούχο του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος στο πλαίσιο μιας κληρονομιάς) καθώς και άλλα ρυθμιστικά μέτρα υπέρ των ατόμων με μέτρια εισοδήματα (κατώφλι κατάσχεσης και εκχώρησης κυριότητας, εναρμόνιση των ελάχιστων κοινωνικών παροχών, επιτροπή διαμεσολάβησης, ταμείο εξυγίανσης της υπερχρέωσης) ή η δημιουργία της υπηρεσίας έκτακτης ιατρικής βοήθειας, τα ειδικά μέτρα κατάρτισης ή επαναφοράς στην απασχόληση για τους δικαιούχους του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, μέτρα που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση της σχολικής αποτυχίας ή του πολιτιστικού αποκλεισμού, η εκπαίδευση και πρόωμη εθελοντική κοινωνικοποίηση στο νηπιαγωγείο ή σε τάξεις εκμάθησης της γαλλικής, η δημιουργία ενός σχολείου μετάβασης προς την ενεργό ζωή για τους εφήβους που έχουν διακόψει το σχολείο ή για τους νέους ενήλικες. Το σχέδιο προσδιορίζει πολύ σαφώς το θέμα της ένταξης στις τεχνολογίες της κοινωνίας της πληροφορίας (eInclusion) ως σημαντική πρόκληση που πρέπει να αντιμετωπιστεί, χωρίς ωστόσο να δίνει ουσιαστικά λεπτομερή στοιχεία σχετικά με την ανάπτυξη των αναγκαίων απαντήσεων από τώρα έως το 2003.

3.3. Βοήθεια στους πιο ευάλωτους

Ο στόχος αυτός καλυπτόταν ήδη με τον καλύτερο τρόπο από την «κλασική» πολιτική του Λουξεμβούργου. Τα προβλεπόμενα μέτρα μεταφράζουν αυτή την πρόθεση για διόρθωση των ανισοτήτων μιας κοινωνίας που χαρακτηρίζεται από οικονομική άνθηση πέρα από ένα σκληρό πυρήνα αποκλεισμού και από την επιμονή της φτώχειας. Βασιζόμενο στο νόμο για το ελάχιστο εγγυημένο **εισόδημα** (revenu minimum garanti – RMG), ο οποίος τίθεται στο πλαίσιο της καταπολέμησης της **φτώχειας** με στόχο τη διασφάλιση **για όλους** ενός ελάχιστου επιπέδου μέσω διαβίωσης, το ΕΣΔ/Εν διευρύνει τον ορίζοντά του ώστε να περιλάβει τον **κοινωνικό αποκλεισμό** με πιο ολοκληρωμένο τρόπο, κυρίως διευκολύνοντας την πρόσβαση (νέος μηχανισμός από τον Μάρτιο του 2000).

Το ΕΣΔ/Εν αριθμεί πολιτικές κοινωνικής συνοχής και αλληλεγγύης, για παράδειγμα: δομές υποδοχής για τα παιδιά που βρίσκονται σε κίνδυνο, στο πλαίσιο ενός νομοσχεδίου για την προώθηση των δικαιωμάτων του παιδιού και της προστασίας της νεολαίας, ειδικά μέτρα σχετικά με τους δικαιούχους του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, τα άτομα με ειδικές ανάγκες (σχέδιο νόμου της 27^{ης} Ιουλίου 2001), η ένταξη των ατόμων που δεν μιλούν λουξεμβουργιανά ή η διαδικασία νομιμοποίησης των αιτούντων άσυλο αλλά και των παράνομων μεταναστών, των προσφύγων από το Κοσσυφοπέδιο, ... Πρέπει να σημειωθεί επίσης η ύπαρξη ενός πολυετούς σχεδίου καταπολέμησης της τοξικομανίας ή υπέρ των ατόμων που πάσχουν από ψυχιατρικές ασθένειες.

3.4. Κινητοποίηση του συνόλου των συναφών φορέων

Η κινητοποίηση του συνόλου των φορέων είναι μέρος της λουξεμβουργιανής παράδοσης, και έτσι, λίγα εξαιρετικά καινοτόμα μέτρα εμφανίζονται στο εν λόγω σχέδιο. Πάντως, ελήφθη καταλλήλως υπόψη η προσδοκία του Συμβουλίου για τη συμμετοχή όσο το δυνατόν περισσότερων φορέων στην κατάρτιση και την εφαρμογή του ΕΣΔ/Εν: το σχέδιο δομήθηκε γύρω από μια ευρεία διαβούλευση και συμμετοχή παραγόντων της πολιτικής και οικονομικής ζωής καθώς και της κοινωνίας των πολιτών. Για το σκοπό αυτό, υπήρξε μια φάση πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης για τα συμπεράσματα της συνόδου κορυφής της Νίκαιας, κυρίως ως προς τους κοινωνικούς εταίρους και τις ΜΚΟ. Έπειτα, το έγγραφο σύνθεσης που συντάχθηκε κατόπιν διαβουλεύσεων υποβλήθηκε στο εθνικό κοινοβούλιο, στο οποίο συζητήθηκε στις 17 Μαΐου 2001, ενώ το σχέδιο στη συνέχεια εγκρίθηκε από την κυβέρνηση. Οι διάφορες οργανώσεις (ΜΚΟ) και οι τοπικές αρχές θα εξακολουθήσουν, στη συνέχεια, να συνεργάζονται για την εφαρμογή και τη διαχείριση του ΕΣΔ/Εν.

4. Η ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Η κυβέρνηση έχει την πρόθεση να εντάξει συστηματικά την ισότητα των ανδρών και των γυναικών σε όλες τις πρακτικές και τις πολιτικές. Επιπλέον, το ΕΣΔ προτείνει να ακολουθηθούν θετικές ενέργειες που θα αποσκοπούν στην επαγγελματική και κοινωνική ένταξη των γυναικών, εκ των οποίων ο πολλαπλασιασμός των τοπικών δομών στήριξης, διευκολύνοντας, μεταξύ άλλων, την επιστροφή των γυναικών στην αγορά εργασίας και την κοινωνική ζωή. Ορισμένα μέτρα αφορούν πιο συγκεκριμένα τις γυναίκες, όπως η δημιουργία παιδικών σταθμών, η θέσπιση του καταμερισμού των δικαιωμάτων συνταξιοδότησης μεταξύ γυναικών και ανδρών, καθώς και η νομοθεσία περί ασφάλισης-συνταξιοδότησης (σύστημα «υπολογισμού»: για κάθε παιδί αναγνωρίζονται επτά έτη συνταξιοδοτικών εισφορών για τον γονέα που παραμένει στο σπίτι).

Εξάλλου, το σχετικό ποσοστό των γυναικών που εξαρτώνται από την κοινωνική πρόνοια ή λαμβάνουν το ελάχιστο εισόδημα απαιτεί μια ουσιαστικότερη συνέχεια της προώθησης της ισότητας ανάλογα με το φύλο στις διάφορες πολιτικές.

Η ενσωμάτωση της διάστασης της ισότητας των φύλων υπογραμμίζει τη σημασία μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης των πολλών μηχανισμών πολιτικής. Θέτει επίσης το ζήτημα της επιλογής των κατάλληλων δεικτών παρακολούθησης και της ειδικότερης προσοχής στις γυναίκες και τα παιδιά που αντιμετωπίζουν δυσκολίες.

5. ΣΤΗΡΙΞΗ ΑΠΟ ΤΟ ΕΚΤ

Το ΕΣΔ/Εν δεν αναφέρεται στο ρόλο του ΕΚΤ, αλλά, προφανώς, ορισμένα μέτρα που αναφέρονται καλύπτουν τις παρεμβάσεις που γίνονται δυνάμει του στόχου 3 ή της πρωτοβουλίας Equal (οι πολιτικές ενσωμάτωσης των νέων, των γυναικών που επιστρέφουν στην αγορά εργασίας, της παιδαγωγικής που εγκρίνεται, της ένταξης των ατόμων που δεν μιλούν λουξεμβουργιανά, των ατόμων που υφίστανται διακρίσεις ή των συντηρούμενων ατόμων (άτομα με ειδικές ανάγκες, τοξικομανείς, άτομα χωρίς μόνιμη στέγη, μετανάστες, αποφυλακισμένοι...)).

Το Λουξεμβούργο έχει λάβει συνδρομή από το ΕΚΤ της τάξεως των 44 εκατομμυρίων ευρώ για την περίοδο 2000-2006 δυνάμει του διαρθρωτικού στόχου 3 και της κοινοτικής πρωτοβουλίας Equal. Ένα ποσοστό 36% της συνολικής συνδρομής του ΕΚΤ διατίθεται για την κοινωνική ενσωμάτωση, εκ του οποίου 25% για τις ενέργειες για τα άτομα με ειδικές ανάγκες και 11% για άλλα άτομα που υφίστανται διακρίσεις.

ΚΑΤΩ ΧΩΡΕΣ

Συμπεράσματα

Κατάσταση και βασικές τάσεις Η δημογραφική κατάσταση στις Κάτω Χώρες χαρακτηρίζεται από τον αυξανόμενο αριθμό των ηλικιωμένων και των εθνοτικών μειονοτήτων. Η οικονομική άνθηση των περασμένων ετών οδήγησε σε μείωση του επίσημου ποσοστού της ανεργίας κάτω από το 3% και σε αύξηση της συμμετοχής στην εργασία που έφτασε στο 73%. Ωστόσο, ορισμένες κατηγορίες έχουν ένα αξιοσημείωτα χαμηλότερο ποσοστό απασχόλησης και τα σχεδόν 1 εκατομμύριο άτομα με κάποια ανικανότητα προς εργασία παραμένουν τομέας ενδιαφέροντος. Το 1997, το ποσοστό κινδύνου φτώχειας βρισκόταν στο 13%, κάτω από το μέσο όρο της ΕΕ. Η νομισματική φτώχεια μειώθηκε τα τελευταία 5 χρόνια καθώς το ελάχιστο εισόδημα αυξήθηκε περισσότερο από ό,τι οι μέσοι μισθοί. Επιπλέον, η μακροχρόνια εξάρτηση από το ελάχιστο εισόδημα μειώθηκε ελαφρώς. Από τα στατιστικά στοιχεία για το εισόδημα προκύπτει ότι οι γυναίκες και οι ηλικιωμένοι είναι συνήθως πιο ευάλωτοι από ό,τι άλλες κατηγορίες. Παροχές, όπως η στέγαση, είναι περισσότερο οικονομικές και προσιτές για τους λιγότερο ευκατάστατους. Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν κάποια προβλήματα που σήμερα αντιμετωπίζονται. Η ποιότητα της εκπαίδευσης αντιμετωπίζει προβλήματα στελέχωσης, ενώ προβλήματα μαθησιακών δυσκολιών αντιμετωπίζουν τα παιδιά διαφορετικής εθνοτικής καταγωγής και το φαινόμενο της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου παρατηρείται σε μεγάλο βαθμό. Η πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη περιορίζεται από λίστες αναμονής και υπάρχουν σημαντικές ανισότητες στο χώρο της υγείας μεταξύ ατόμων με διαφορετική κοινωνικοοικονομική κατάσταση.

Στρατηγική προσέγγιση. Η στρατηγική των Κάτω Χωρών για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού βασίζεται σε 4 κύριες αρχές. Η πρώτη έγκειται στην επαναφορά στην εργασία των ατόμων που εξαρτώνται από κάποια παροχή ή στην προώθηση της συμμετοχής τους σε κάποιο πρόγραμμα κοινωνικής ενεργοποίησης. Η δεύτερη έγκειται στην προσφορά εισοδηματικής ασφάλειας σε όλους εκείνους, οι οποίοι δεν είναι σε θέση να αυτοσυντηρηθούν. Οι παροχές και ο ελάχιστος μισθός αναπροσαρμόζονται βάσει των μισθών. Μια γενικευμένη καθολική πολιτική ελαχίστου εισοδήματος σε συνδυασμό με πιο συγκεκριμένα προγράμματα επιδοτήσεων και τοπική στήριξη του ατομικού εισοδήματος εξασφαλίζουν ότι διατηρείται η αγοραστική δύναμη των ατόμων που λαμβάνουν ή κερδίζουν χαμηλό εισόδημα. Η παγίδα της ανεργίας, η οποία αυξήθηκε μεταξύ του 1995 και του 2000, μειώθηκε μετά τη θέσπιση ενός νέου φορολογικού συστήματος με μεγαλύτερη έκπτωση φόρου. Η τρίτη έγκειται στη διατήρηση ενός καλά ανεπτυγμένου συστήματος κοινωνικών υπηρεσιών και παροχών. Επίσης δίδεται προσοχή στη βελτίωση της δυνατότητας πρόσβασης των πλέον ευάλωτων. Η τέταρτη αρχή είναι η προσέγγιση εταιρικής σχέσης, η οποία έχει ως σκοπό να διασφαλίσει ότι όλοι οι ενδιαφερόμενοι φορείς μπορούν να συμμετέχουν στην ανάπτυξη και την εφαρμογή πολιτικής.

Μέτρα πολιτικής Οι 4 στόχοι της ΕΕ αντιμετωπίζονται εκτενώς στο ΕΣΔ. Η κοινωνική συμμετοχή και η προσφορά προσιτών και οικονομικών παροχών αποτελούν δύο κύριες αρχές που υιοθετήθηκαν ως απάντηση στον στόχο 1 της ΕΕ. Η πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού, στόχος 2 της ΕΕ, τονίζεται ιδιαίτερα στο πλαίσιο των ολλανδικών πολιτικών, συμπεριλαμβανομένων συγκεκριμένων μέτρων για την προώθηση της πρόσβασης στο διαδίκτυο και την πρόληψη του «ψηφιακού αναλφαριθμητισμού». Οι ολλανδικές πολιτικές για την φτώχεια δίνουν μεγάλη έμφαση στις πλέον ευάλωτες ομάδες και η μεγάλη σημασία που δίδεται στην εφαρμογή σε τοπικό επίπεδο καθιστά εφικτή την ειδική δράση προς τις περιθωριοποιημένες συνοικίες (στόχος 3 της ΕΕ). Η ολλανδική προσέγγιση πολιτικής βασίζεται στις αρχές της συνεργασίας μεταξύ των κεντρικών και των τοπικών αρχών και της συμμετοχής όλων των ενδιαφερομένων φορέων, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων που αντιμετωπίζουν προβλήματα κοινωνικού αποκλεισμού (στόχος 4 της ΕΕ).

Μελλοντικές προκλήσεις Η σημαντικότερη πρόκληση για την Ολλανδία θα είναι να συνδυάσει την εισοδηματική πολιτική της, η οποία εγγυάται ένα σχετικά υψηλό ελάχιστο εισόδημα, με μια πολιτική ενεργοποίησης η οποία θα ανταμείβει οικονομικά τα άτομα που εγκαταλείπουν το σύστημα παροχών για μια αμειβόμενη εργασία. Άλλη μία δύσκολη πρόκληση αποτελεί η επανένταξη ατόμων που σήμερα λαμβάνουν επίδομα λόγω ανικανότητας προς εργασία, αλλά τα οποία είναι σε θέση να εργαστούν. Απαιτείται επίσης να ληφθούν προληπτικά μέτρα για τη μείωση του αριθμού των ατόμων που εντάσσονται στο πρόγραμμα ανικανότητας. Η γήρανση του πληθυσμού θα αυξήσει τη ζήτηση για υγειονομική περίθαλψη. Πρέπει να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα των λιστών αναμονής. Το αυξανόμενο ποσοστό ατόμων μειονοτικής εθνοτικής προέλευσης απαιτεί κατάλληλη εφαρμογή των προγραμμάτων ένταξης. Παρόλο που οι αριθμοί δείχνουν ότι οι μαθησιακές δυσκολίες μειώνονται, πρέπει να στηριχθούν προσπάθειες για την αντιμετώπιση των δυσκολιών στην αρχή τους.

1. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ

Από δημογραφική άποψη η ολλανδική κοινωνία έχει αλλάξει σημαντικά κατά τη διάρκεια των περασμένων δεκαετιών. Ο πληθυσμός μεγάλωσε σε ηλικία και σήμερα 13,6% των ατόμων είναι ηλικίας άνω των 65 ετών, έναντι του αντίστοιχου ποσοστού του 7,7% το 1950. Το γεγονός αυτό οδήγησε σε αυξημένο αριθμό ατόμων με σωματικές αναπηρίες ή χρόνιες παθήσεις. Εξίσου σημαντική είναι και η μεγαλύτερη αύξηση του πληθυσμού των εθνοτικών μειονοτήτων, συνέπεια του υψηλού ποσοστού γεννήσεων και της μετανάστευσης. Η Ολλανδία έχει επωφεληθεί από την οικονομική άνθηση της τελευταίας περιόδου, η ανεργία επισήμως έπεσε κάτω από το 3% και το επίπεδο συμμετοχής στην εργασία αυξήθηκε από 62% το 1990 σε 73% το 2000. Ωστόσο, τα ποσοστά απασχόλησης των γυναικών, των εθνοτικών μειονοτήτων, των ηλικιωμένων και των ατόμων με χαμηλή εξειδίκευση είναι πολύ χαμηλότερα.

Από το 1995, το ελάχιστο εισόδημα έχει αυξηθεί περισσότερο από ό,τι οι μέσοι μισθοί. Το επί τοις εκατό ποσοστό που δαπανάται σε πάγια έξοδα διαβίωσης έχει μειωθεί και η μακροχρόνια εξάρτηση από το ελάχιστο εισόδημα μειώθηκε ελαφρώς. Οι γυναίκες και οι ηλικιωμένοι εξαρτώνται γενικά για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από ένα ελάχιστο εισόδημα σε σχέση με άλλες κατηγορίες ατόμων.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του ECHP, το 1997, το 13% του πληθυσμού ζούσε με εισόδημα κάτω του 60% του εθνικού διάμεσου εισοδήματος. Μόνο το 4% διέτρεχε συνεχώς τον κίνδυνο της φτώχειας σε όλη την περίοδο 1995-1997.

Ωστόσο, το χαμηλό εισόδημα αποτελεί μόνο μία από τις διαστάσεις της φτώχειας, και, προκειμένου να μετρηθεί και να αναλυθεί αυτό το φαινόμενο με μεγαλύτερη ακρίβεια, είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη άλλες σχετικές πτυχές, όπως η πρόσβαση στην απασχόληση, τη στέγαση, την υγειονομική περίθαλψη και τον βαθμό ικανοποίησης των βασικών αναγκών.

Οι Κάτω Χώρες διαθέτουν το μεγαλύτερο ποσοστό ενοικιαζόμενων κοινωνικών κατοικιών στην ΕΕ, γεγονός που παρέχει ελευθερία επιλογής ακόμη και στους λιγότερο ευκατάστατους. Τα στεγαστικά επιδόματα προκάλεσαν μείωση του καθαρού ποσοστού εισοδήματος που δαπανάται για ενοίκιαση στέγης κατά τη διάρκεια των περασμένων ετών. Στην εκπαίδευση, τα παιδιά που προέρχονται από εθνοτικές μειονότητες, συχνά μειονεκτούν σοβαρά από τις απόψεις γλώσσας και ανάπτυξης. Από το 1991 έως το 1999, ο αριθμός των δημοτικών σχολείων με μεγάλη συγκέντρωση αναξιοπαθόντων παιδιών μειώθηκε από 19% σε 8%. Η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου αντιμετωπίζεται επίσης με επιτυχία, οδηγώντας σε μείωση από 26.600 άτομα το 1998 σε 21.800 το 2000. Οι τομείς της υγείας και της μέριμνας για τη νεολαία αντιμετωπίζουν το πρόβλημα των πινάκων αναμονής, καθώς η προσφορά δεν μπορεί να συμβαδίσει με τη ζήτηση. Πρόσφατες μελέτες για τις κοινωνικοοικονομικές διαφορές ως προς την κατάσταση της υγείας αποκαλύπτουν ότι τα άτομα με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο περνούν κατά μέσο όρο 12 χρόνια λιγότερο έχοντας καλή υγεία και ζουν κατά μέσο όρο 3,5 χρόνια λιγότερο από ό,τι τα άτομα με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο. Η πρόσβαση στο διαδίκτυο είναι καλή, αλλά μπορεί να βελτιωθεί για τους πλέον ευάλωτους. Υποχρεωτικά προγράμματα ένταξης οργανώνονται για όλους τους νέους μετανάστες. Επιπλέον, λαμβάνονται μέτρα για τους πολλούς παλιότερους μετανάστες που βρίσκονται ακόμη σε μειονεκτική θέση. Τέλος, τα άτομα με χαμηλά εισοδήματα τείνουν να συγκεντρώνονται στις ίδιες συνοικίες μεγάλων πόλεων, συμβάλλοντας στην κοινωνική και οικονομική απομόνωση.

2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Η στρατηγική αποτελείται από 4 κύριες αρχές. Πρώτον, η *κοινωνική συμμετοχή* προωθείται με τη μορφή της αμειβόμενης απασχόλησης ή της κοινωνικής ενεργοποίησης για εκείνους που απέχουν πολύ από την αγορά εργασίας. Στόχος είναι η αύξηση του ποσοστού δραστηριότητας ειδικών ομάδων-στόχων. Το ζήτημα της απασχόλησης αναπτύσσεται λεπτομερέστερα στο ΕΣΔΑ, που συμπληρώνει το ΕΣΔ/Εν. Το ΕΣΔ/Εν εστιάζει σε προγράμματα κοινωνικής ενεργοποίησης, τα οποία προωθούν την επανένταξη των μακροχρόνια άνεργων μέσω εθελοντικής εργασίας ή άλλων κοινωφελών δραστηριοτήτων. Αυτό επαναφέρει τη συνθήεια εργασίας και προωθεί τις κοινωνικές δεξιότητες των συμμετεχόντων. Η κοινωνική ενεργοποίηση μπορεί να αποτελέσει επιλογή και για τα άτομα που λαμβάνουν επίδομα ανικανότητας προς απασχόληση.

Δεύτερον, η *εισοδηματική ασφάλεια* επιδιώκεται με τρεις τρόπους: 1/ Μέσω μιας γενικής εισοδηματικής πολιτικής, που αναπροσαρμόζει τον ελάχιστο μισθό και τις κοινωνικές παροχές βάσει της αύξησης του μέσου μισθού, εξασφαλίζοντας ότι όλοι επωφελούνται από την αύξηση της ευημερίας. 2/ Υπάρχουν συγκεκριμένα προγράμματα επιδοτήσεων για ομάδες που αντιμετωπίζουν συγκεκριμένες δαπάνες στους τομείς της στέγασης, των παιδιών, ή λόγω ανικανότητας ή χρόνιων παθήσεων. 3/ Οι δήμοι και οι κοινότητες μπορούν να προσφέρουν συγκεκριμένη εισοδηματική στήριξη, πιθανά συνδεδεμένη με μέτρα ενεργοποίησης, βάσει ατομικών και τοπικών περιστάσεων. Πρόκειται για μία επιτυχή προσέγγιση που θα εξακολουθήσει να ακολουθείται. Ταυτόχρονα, οι πολιτικές ενεργοποίησης πρέπει να εξασφαλίσουν ότι οι άνθρωποι εγκαταλείπουν το σύστημα παροχών όταν μπορούν να σταματήσουν να εξαρτώνται από αυτό. Η παγίδα της φτώχειας αντιμετωπίζεται με την προσφορά οικονομικών κινήτρων σε εκείνους που δέχονται μια προσφορά για εργασία ή συμμετέχουν στην κοινωνική ενεργοποίηση. Σε εκείνους με μακροχρόνια εξάρτηση από ένα ελάχιστο εισόδημα, οι οποίοι δεν μπορούν να εργαστούν ή να συμμετέχουν στην κοινωνική ενεργοποίηση, θα εφαρμοστεί ένα σύστημα για την προσφορά πρόσθετης εισοδηματικής στήριξης.

Τρίτον, η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός καταπολεμούνται επίσης με την *προσφορά οικονομικών και προσιτών υπηρεσιών*. Η ολλανδική τοπική πολιτική στέγασης καθιστά δυνατή την επιλογή και την ενοικίαση κατοικίας καλής ποιότητας. Στην εκπαίδευση, στόχος είναι η μείωση των αναπτυξιακών δυσκολιών των παιδιών ενώ ένας ειδικότερος στόχος είναι η μείωση κατά το ήμισυ της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου μέχρι το 2010. Στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης, η στρατηγική για την εξάλειψη των λιστών αναμονής θα μπορούσε να αναπτυχθεί περισσότερο εις βάθος, ιδιαίτερα υπό το πρίσμα της γήρανσης του πληθυσμού. Σε ό,τι αφορά τις κοινωνικοοικονομικές διαφορές σε σχέση με την κατάσταση της υγείας, η κυβέρνηση επιθυμεί να μειώσει τα έτη ζωής με προβλήματα υγείας των ατόμων με χαμηλή κοινωνικοοικονομική θέση κατά 25% μέχρι το 2020. Οι συνδυασμένες πολιτικές των Κάτω Χωρών για τις ΤΠΕ προσανατολίζονται στην πρόσβαση στο διαδίκτυο και σε γνώσεις και δεξιότητες ΤΠΕ. Τίθενται βραχυπρόθεσμοι στόχοι για τη σύνδεση σχολείων, δημόσιων βιβλιοθηκών και δημοτικών υπηρεσιών με το διαδίκτυο. Η κοινωνική ενσωμάτωση των μεταναστών προωθείται από ένα πρόγραμμα ένταξης για όλους τους νεοαφιχθέντες μετανάστες και από προγράμματα κοινωνικής ενεργοποίησης για άνεργους παλαιότερα εισελθέντες μετανάστες.

Τέταρτον, η *προσέγγιση εταιρικής σχέσης*, βάσει της οποίας εθνικές και τοπικές δημόσιες αρχές συνεργάζονται στενά με όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς, συμπεριλαμβανομένων των ίδιων των δικαιούχων.

2.1. Μακροπρόθεσμη στρατηγική προοπτική

Η στρατηγική της Ολλανδίας είναι ένας συνδυασμός πολιτικών εισοδήματος, ενεργοποίησης, υπηρεσιών και παροχών. Βασικά, η στρατηγική αποσκοπεί στη διατήρηση του υφιστάμενου συστήματος και στην ενίσχυση και τη ρύθμισή του στα σημεία που παρουσιάζει αδυναμίες (με ιδιαίτερη έμφαση στις πλέον αδύναμες ομάδες). Γενικά, η στρατηγική που περιγράφεται φαίνεται ικανή να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις. Οι νέες προκλήσεις, όπως οι ΤΠΕ ή η φτώχεια σε περιθωριοποιημένες συνοικίες πόλεων, αντιμετωπίζονται μέσω νέων στρατηγικών. Ορισμένα θέματα όπως η γήρανση ή η δυνατότητα ένταξης στο εργατικό δυναμικό ατόμων που λαμβάνουν επίδομα ανικανότητας για εργασία, θα μπορούσαν να αναπτυχθούν περισσότερο εις βάθος. Η μακροπρόθεσμη προοπτική έχει αναπτυχθεί καλά στο ΕΣΔ/Εν. Έχουν συμπεριληφθεί συγκεκριμένοι στόχοι και δεσμεύσεις για την ερχόμενη δεκαετία. Το χρονοδιάγραμμα ορισμένων στόχων, όπως εκείνων που σχετίζονται με τη δυνατότητα πρόσβασης στις δημόσιες μεταβιβάσεις, υπερβαίνει ακόμη και το 2010.

2.2. Το καινοτόμο περιεχόμενο του ΕΣΔ/Εν

Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει σημαντικές προσπάθειες για τον εκσυγχρονισμό και την ολοκλήρωση των ολλανδικών πολιτικών που στοχεύουν στην καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Επιπλέον, η προετοιμασία του ΕΣΔ/Εν συνέπεσε με την αξιολόγηση των εθνικών πολιτικών για την καταπολέμηση της φτώχειας της περιόδου 1995-2000. Το πόρισμα της εν λόγω αξιολόγησης θα συνεχίσει να παρέχει καθοδήγηση πολιτικής τα ερχόμενα χρόνια. Το ΕΣΔ/Εν προσπαθεί να διαμορφώσει και να ενοποιήσει τις συνεχιζόμενες προσπάθειες μεταρρύθμισης και εκσυγχρονισμού.

2.3. Συντονισμένη και ολοκληρωμένη προσέγγιση

Ο υπουργός Κοινωνικών Υποθέσεων είναι ο συντονιστής υπουργός στον τομέα της αντιμετώπισης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Μια διυπουργική ομάδα εργασίας, όπου συμμετέχουν όλα τα σχετικά υπουργεία, καταρτίζει εκθέσεις ετησίως σχετικά με την πρόοδο που πραγματοποιείται. Η εν λόγω ομάδα εργασίας συνέταξε και αυτό το ΕΣΔ. Η ένωση των ολλανδικών δήμων και κοινοτήτων (VNG) και το γραφείο κοινωνικού και πολιτιστικού προγραμματισμού (SCP) παρείχαν πληροφορίες και συμβουλευτικές υπηρεσίες στην ομάδα εργασίας. Στις Κάτω Χώρες, η διαβούλευση και η συνεργασία με όλους τους σχετικούς φορείς και παράγοντες είναι θεσμοθετημένες.

2.4. Η συμβατότητα της στρατηγικής προσέγγισης σε σχέση με το ΕΣΔ για την απασχόληση

Το ΕΣΔΑ επικεντρώνεται στα θέματα της αγοράς εργασίας ενώ το ΕΣΔ/Εν εστιάζει σε άλλες πτυχές της κοινωνικής πολιτικής. Η στρατηγική για την αγορά εργασίας του ΕΣΔΑ επαναλαμβάνεται εν συντομία, επειδή αποτελεί τον πυλώνα της επανένταξης και της ενεργοποίησης της ολλανδικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Ωστόσο, το ΕΣΔ/Εν έχει τρεις επιπλέον πυλώνες που αποτελούν το κυρίως σώμα της έκθεσης. Τόσο το ΕΣΔΑ όσο και το ΕΣΔ/Εν αναφέρονται ρητά το ένα στο άλλο.

3. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

3.1. Διευκόλυνση της συμμετοχής στην απασχόληση

Η αύξηση της συμμετοχής στην εργασία επιδιώκεται μέσω μέτρων στοχοθετημένων σε ευάλωτες ομάδες (γυναίκες, εθνοτικές μειονότητες, ηλικιωμένοι) και μέσω φορολογικών κινήτρων. Μια φορολογική μεταρρύθμιση που θεσπίστηκε το 2001 καθιστά το φορολογικό σύστημα φιλικότερο προς την απασχόληση. Η αναθεώρηση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης στοχεύει στη δημιουργία μιας ιδιωτικής αγοράς για υπηρεσίες επανένταξης. Προκειμένου να στηρίξει την ανάπτυξη και την εφαρμογή της πολιτικής κοινωνικής ενεργοποίησης σε τοπικό επίπεδο, η κυβέρνηση δημιούργησε ένα προσωρινό εθνικό σημείο πληροφόρησης και εξυπηρέτησης για την κοινωνική ενεργοποίηση (ISSA). Το πρόγραμμα παροχής κινήτρων για την κοινωνική ενεργοποίηση παρέχει επιδοτήσεις σε δήμους και κοινότητες για να εδραιώσουν καλύτερα την κοινωνική ενεργοποίηση στις ίδιες τους τις διαρθρωτικές πολιτικές. Στο μέλλον, θα θεσπιστούν συμφωνίες επιδόσεων για δήμους και κοινότητες. Ο πολιτικός στόχος είναι η κάλυψη όλων των αποδεκτών παροχών μέσω μιας εκτενούς προσέγγισης.

3.2. Διευκόλυνση της πρόσβασης όλων στους πόρους, τα δικαιώματα, τα αγαθά και τις υπηρεσίες

Στον τομέα της *στέγασης*, η μελλοντική πολιτική περί μισθώσεων θα συνεχίσει να διασφαλίζει ότι οι αυξήσεις των ενοικίων περιορίζονται στα επίπεδα του πληθωρισμού. Θεσπίζονται ανώτατα όρια για την ετήσια αύξηση των ενοικίων σε σχέση με την ποιότητα των κατοικιών. Ο νόμος περί (προώθησης της απόκτησης) ιδιόκτητης στέγης της 1^{ης} Ιανουαρίου 2001 παρέχει στα άτομα με χαμηλό εισόδημα μια επιδότηση υποθήκης, που μπορεί να συμπληρωθεί από μια επιδότηση του φόρου μεταβίβασης περιουσίας. Η Ολλανδία προωθεί επίσης τη δυνατότητα πρόσβασης στις *δημόσιες μεταβιβάσεις* εστιάζοντας ιδιαίτερα στα άτομα με ειδικές ανάγκες.

3.3. Πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού

Η προληπτική προσέγγιση μπορεί να απαντηθεί στον τομέα της *εκπαίδευσης*, όπου οι μαθησιακές δυσκολίες αντιμετωπίζονται μέσω έγκαιρης διάγνωσης, θεραπείας και πρόληψης. Η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου αποτελεί άλλον ένα κύριο τομέα παρέμβασης. Η ποιότητα της εκπαίδευσης πάσχει από προβλήματα στελέχωσης. Καταβάλλονται προσπάθειες για την προσέλκυση διδακτικού προσωπικού που προέρχεται από άλλες θέσεις εργασίας. Οι μισθοί των διδασκόντων αυξήθηκαν. Οι σπουδαστές, συμπεριλαμβανομένων και αυτών από πολιτισμικές μειονότητες, ενθαρρύνονται να επιλέξουν κατάρτιση διδάσκοντος. Οι εκπαιδευτικές ευκαιρίες των μειονεκτούντων μαθητών βελτιώνονται με επιπλέον οικονομικούς πόρους και στήριξη για ειδικά σχολεία παροχής εκπαιδευτικών ευκαιριών. Στόχος είναι η βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης και των επιδόσεων των μαθητών. Σε πολλούς δήμους δημιουργήθηκαν «σχολεία με διευρυμένο ωράριο», τα οποία στοχεύουν στο συνδυασμό των παραδοσιακών σχολικών δραστηριοτήτων με τη φύλαξη των παιδιών εκτός των ωρών των μαθημάτων, καθιστώντας με τον τρόπο αυτό δυνατό τον συνδυασμό της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής. Η κυβέρνηση έχει προβλέψει επιπλέον κονδύλια για το «σχέδιο δράσης υποχρεωτικής φοίτησης» και το «σχέδιο δράσης για μαθητές που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο». Στον τομέα της *υγειονομικής περίθαλψης*, στις τοπικές αρχές έχει δοθεί ένας πιο προληπτικός και συντονιστικός ρόλος με την τροποποίηση του νόμου περί δημόσιας υγείας (πρόληψη), ο οποίος θα πρέπει να τις καθιστά ικανές να μειώσουν αποτελεσματικότερα τις διαφορές ως προς την κατάσταση της υγείας οι οποίες οφείλονται στην κοινωνικοοικονομική θέση.

3.4. Βοήθεια στους πιο ευάλωτους

Οι ολλανδικές εισοδηματικές πολιτικές εστιάζουν στις πλέον ευάλωτες ομάδες. Ειδικά εθνικά προγράμματα εισοδήματος προσφέρουν στεγαστικά επιδόματα, παροχές για άτομα με ειδικές ανάγκες και χρόνιες παθήσεις και δίδακτρα σπουδών. Η στήριξη εισοδήματος από τους δήμους περιλαμβάνει μέσα όπως βοήθεια βασιζόμενη στα μέσα διαβίωσης των δικαιούχων, απαλλαγές από τοπικά τέλη, μειωμένα εισιτήρια σε πολιτιστικές δραστηριότητες κ.λπ. Οι πολιτικές ΤΠΕ στοχεύουν σε μειονεκτούσες ομάδες σε ευάλωτες περιοχές. Η πρόσβαση στο διαδίκτυο προωθείται μέσω σχεδίων όπως οι «ψηφιακοί χώροι αναψυχής». Στις δημόσιες βιβλιοθήκες σε μειονεκτούσες συνοικίες, οι κάτοικοι μπορούν να έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο με μικρό κόστος ή/και να καταρτιστούν στη χρήση των ΤΠΕ. Το 2000, διατέθηκαν 9,1 εκατομμύρια ευρώ στο εν λόγω πρόγραμμα, ως μέρος της πολιτικής αστικής ανανέωσης. Οι χώροι σήμερα είναι γύρω στους 300. Άλλο ένα μέτρο είναι η «γειτονιά της γνώσης» όπου, με οικονομική στήριξη από την κυβέρνηση, ορισμένοι ολλανδικοί δήμοι πειραματίζονται με την εισαγωγή υποδομής και εφαρμογών ΤΠΕ σε συνοικίες.

3.5. Κινητοποίηση του συνόλου των συναφών φορέων

Όλες οι προσπάθειες της πολιτικής των Κάτω Χωρών βασίζονται σε μια προσέγγιση εταιρικής σχέσης. Ενώ οι εθνικές αρχές παρέχουν νομοθεσία, πλαίσια και οικονομικά μέσα, οι τοπικές αρχές διαδραματίζουν σημαντικότατο ρόλο στην ανάπτυξη και την εφαρμογή των μέτρων. Η κυβέρνηση προσπαθεί να προωθήσει τη συμμετοχή πολιτών, επιχειρήσεων και ομάδων συμφερόντων ευάλωτων κατηγοριών. Το 2000, ομάδες ειδικών συμφερόντων που διεκδικούσαν κοινωνικές παροχές, εκκλησίες, ανθρωπιστικές ΜΚΟ και εργατικά συνδικάτα ένωσαν τις δυνάμεις τους σε μια «συμμαχία για την κοινωνική δικαιοσύνη». Δύο φορές το χρόνο, αντιπροσωπεία της κυβέρνησης, με επικεφαλής τον υπουργό Κοινωνικών Υποθέσεων και Απασχόλησης, έχει επαφές με την εν λόγω συμμαχία, την ένωση των ολλανδικών δήμων και κοινοτήτων (VNG) και την ένωση επαρχιακών αρχών (IPO) για όλα τα θέματα που σχετίζονται με την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

4. ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Στο εν λόγω ΕΣΔ/Εν αποδίδεται ελάχιστη προσοχή στην ενσωμάτωση της διάστασης των δύο φύλων, με εξαίρεση την περιορισμένης κλίμακας αξιολόγηση ορισμένων διαστάσεων της ισότητας των φύλων στους τομείς της απασχόλησης, του εισοδήματος και της έλλειψης στέγης. Ορισμένα στοιχεία επιβεβαιώνουν την ύπαρξη (υψηλότερου) κινδύνου εισοδηματικής φτώχειας μεταξύ των ηλικιωμένων άγαμων γυναικών και των μόνων γονέων που ζουν με ελάχιστο εισόδημα. Το Shelters Monitor – με στοιχεία που αφορούν στα άσυλα - που δημοσιεύθηκε για πρώτη φορά το 2000, θα αναπτυχθεί προκειμένου να παρέχει στοιχεία και πληροφορίες με μεγαλύτερη ευαισθησία στα ζητήματα που αφορούν στα δύο φύλα, συμπεριλαμβανομένων στοιχείων για την ομάδα των άστεγων γυναικών που παρουσιάζει αυξητική τάση.

Γενικά, το ΕΣΔ/Εν αποδίδει προσοχή σε ζητήματα ισότητας των φύλων όταν αυτά σχετίζονται με το ΕΣΔΑ και το μακροπρόθεσμο σχέδιο πολιτικής για τη χειραφέτηση, για παράδειγμα ο γενικός στόχος της αύξησης της απασχόλησης των γυναικών στο 65% έως το 2010. Ωστόσο, μόνο στο ΕΣΔΑ περιέχονται συγκεκριμένα σχετικά μέτρα. Κατά την εξέταση των πολιτικών κοινωνικής ενεργοποίησης/συμμετοχής, το ΕΣΔ/Εν ασχολείται και με ορισμένες πτυχές της ισότητας των φύλων. Για παράδειγμα, τονίζει τη σημασία της δημιουργίας παιδικών σταθμών προκειμένου να υποστηριχθεί η επανένταξη των μόνων μητέρων που ζουν με επίδομα κοινωνικής πρόνοιας στην αγορά εργασίας. Παρόλα αυτά, σε άλλους ζωτικής σημασίας τομείς της πολιτικής κοινωνικής ενσωμάτωσης (π.χ. εκπαίδευση, υγεία, στέγαση) δεν γίνεται παρά ελάχιστη αναφορά στις πτυχές που αφορούν στην ισότητα των φύλων. Το νέο Emancipation Monitor, με στοιχεία σχετικά με τη χειραφέτηση, το οποίο πρωτοδημοσιεύθηκε τον Νοέμβριο του 2000 πρέπει να καταστήσει δυνατή την εξέταση αυτής της πτυχής των προβλημάτων.

5. ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΤ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

Ο στόχος 3 του ΕΚΤ στηρίζει τις προσπάθειες της Ολλανδίας για την επανένταξη στην αγορά εργασίας μακροχρόνια άνεργων ατόμων. Ένα μεγάλο μέρος των εν λόγω ατόμων εντάσσονται στην κατηγορία εκείνων «που απέχουν πολύ από την αγορά εργασίας». Απαιτούν διετή τουλάχιστον προσπάθεια επανένταξης, η οποία θα αποτελείται από διάφορα στοιχεία. Το ΕΚΤ στηρίζει επίσης μέτρα στον τομέα της εκπαίδευσης στοχεύοντας στη μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου. Οι ενέργειες ίσης στήριξης αποσκοπούν στη βελτίωση των προσόντων ευάλωτων ομάδων που διατρέχουν τον κίνδυνο αντιμετώπισης διακρίσεων.

ΑΥΣΤΡΙΑ

Συμπεράσματα

Κατάσταση και βασικές τάσεις Η κοινωνική προστασία βασίζεται σε ένα καθολικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης σε ομοσπονδιακή βάση, με υποχρεωτική συμμετοχή όλων των ενεργών και των μη ενεργών εξαρτώμενων από αυτούς ατόμων (σύζυγοι και παιδιά). Το σύστημα αυτό παρέχει πρόσβαση σε ασφάλιση υγείας, ανεργίας, συστήματα συνταξιοδότησης και ασφάλεια σε περίπτωση ατυχήματος. Ένα δεύτερο δίκτυο ασφάλειας, βασιζόμενο στα λοιπά εισοδήματα των δικαιούχων, το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας (Sozialhilfe), βρίσκεται υπό την ευθύνη των εννέα ομόσπονδων κρατών. Η καλή απόδοση στον τομέα της οικονομίας και της απασχόλησης στην Αυστρία συνεχίστηκε το 2000. Η πραγματική αύξηση του ΑΕΠ ανήλθε σε 3,2%, το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε περαιτέρω στο 3,7%, πλησιάζοντας τον στόχο της πλήρους απασχόλησης. Σύμφωνα με τα στοιχεία του ECHP, το 1997, το 13% του πληθυσμού στην Αυστρία διέτρεχε τον κίνδυνο φτώχειας. Το ποσοστό της επίμονης σχετικής φτώχειας είναι 5% (1995-1997). Επομένως η φτώχεια δεν αποτελεί μαζικό φαινόμενο στην Αυστρία.

Τις τελευταίες δεκαετίες, τα ποσοστά συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό έχουν αυξηθεί, ενώ τα ποσοστά ανεργίας έχουν παραμείνει σε σχετικά χαμηλά επίπεδα. Οι διαφορές μεταξύ υψηλών και χαμηλών εισοδημάτων είναι μικρότερες από το μέσο όρο της ΕΕ των 15, αλλά οι εισοδηματικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών είναι σημαντικές. Το γενικό επίπεδο μόρφωσης και κατάρτισης του πληθυσμού έχει βελτιωθεί σημαντικά τα τελευταία 30 έτη. Το ελάχιστο επίπεδο των συντάξεων γήρατος (Ausgleichszulagenrichtsatz) έχει αυξηθεί σημαντικά από το 30 στο 50% του μέσου μισθωτού εισοδήματος.

Στρατηγική προσέγγιση: Σύμφωνα με τις αυστριακές αρχές, η αυστριακή πολιτική πλαίσιο για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού βασίζεται σε μια ολοκληρωμένη πολιτική για την οικονομία, την απασχόληση και την πρόνοια. Το ΕΣΔ/Εν περιλαμβάνει έναν περιεκτικό κατάλογο υφιστάμενων μέτρων, τα οποία συνέβαλαν σε μεγάλο βαθμό στην ευνοϊκή κατάσταση που επικρατεί στην Αυστρία. Για τη δημιουργία μιας συνολικής στρατηγικής προσέγγισης, σχεδιάζεται να δρομολογηθεί έρευνα για τον προσδιορισμό των μελλοντικών παραγόντων κινδύνου που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Οι ποσοτικοί στόχοι που βασίζονται στις αναμενόμενες συνέπειες, οι δείκτες παρακολούθησης της προσπάθειας που παρουσιάζεται τώρα και τα χρονοδιαγράμματα εφαρμογής περιγράφονται για ορισμένες ομάδες (άστεγοι και άτομα με ειδικές ανάγκες). Η ένταξη των διαφόρων μέτρων της εκπαιδευτικής πολιτικής που αναφέρονται στο ΕΣΔ/Εν και η ειδική συμβολή τους σε κάθε στόχο πολιτικής πρέπει να συντονιστούν περισσότερο με ένα ολοκληρωμένο συνολικό πλαίσιο.

Μέτρα πολιτικής: Η Αυστρία ανταποκρίνεται στους τέσσερις στόχους εστιάζοντας ιδιαίτερα στα μέτρα απασχόλησης και παροχών γενικά για τις οικογένειες. Το ΕΣΔ/Εν επικεντρώνεται βασικά σε εν εξελίξει μέτρα και σε λίγες νέες εξελίξεις πολιτικής (π.χ. σύνταξη γήρατος για τις γυναίκες, άτομα με ειδικές ανάγκες, οικογενειακή φτώχεια). Τα προβλήματα ορισμένων ομάδων που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα πρόσβασης στην αγορά εργασίας ή περιορισμένης πρόσβασης σε ορισμένες κοινωνικές παροχές (όπως οι μετανάστες που δεν είναι πολίτες της ΕΕ) πρέπει να αντιμετωπιστούν λεπτομερέστερα στο ΕΣΔ.

Μελλοντικές προκλήσεις Η βασική πρόκληση είναι η προαγωγή μιας συνολικής και ολοκληρωμένης στρατηγικής για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Για το σκοπό αυτό, θα πρέπει να τεθούν στόχοι, να οριστούν σαφή χρονοδιαγράμματα και να προωθηθεί ένα πακέτο μέτρων για την αντιμετώπιση των προσδιοριζόμενων κενών. Η γενική δέσμευση για παρακολούθηση και αξιολόγηση θα πρέπει να μεταφραστεί σε επιχειρησιακές συμφωνίες στο πλαίσιο της εφαρμογής του ΕΣΔ/Εν. Θα πρέπει επίσης να γίνουν προσπάθειες για τη μείωση της πολυπλοκότητας του διοικητικού συστήματος, που συνδέεται με τις ευθύνες μεταξύ του ομοσπονδιακού κράτους και των επαρχιών και μεταξύ των διαφόρων διοικητικών μονάδων (π.χ. μια ενιαία αρχή).

1. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ

Οι καλές επιδόσεις στον τομέα της οικονομίας και της απασχόλησης στην Αυστρία συνεχίστηκαν το 2000. Η πραγματική αύξηση του ΑΕΠ ανήλθε στο 3,2%, το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε περαιτέρω στο 3,7%, πλησιάζοντας τον στόχο της πλήρους απασχόλησης. Το ποσοστό απασχόλησης είναι σχεδόν σύμφωνο με τους στόχους της Λισσαβόνας ανερχόμενο σε 68,3% (77% για τους άνδρες, 59,4% για τις γυναίκες).

Συνολικά, η επίπτωση του κινδύνου φτώχειας στην Αυστρία είναι κατά 25% μικρότερη από τον κοινοτικό μέσο όρο. Η κύρια βάση της κοινωνικής προστασίας είναι ένα καθολικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης με υποχρεωτική συμμετοχή όλων των ενεργών και των μη ενεργών συντηρούμενων από αυτούς ατόμων (σύζυγοι και παιδιά). Ένα δεύτερο δίκτυο ασφαλείας βασιζόμενο στα λοιπά εισοδήματα των δικαιούχων, το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας (Sozialhilfe), βρίσκεται υπό την ευθύνη των εννέα ομόσπονδων κρατών και παρέχει στους πολίτες της ΕΕ, καθώς και κυμαινόμενο βαθμό σε μη πολίτες της ΕΕ, δικαίωμα στην κοινωνική πρόνοια.

Η πολυπλοκότητα του ζητήματος αντικατοπτρίζεται όχι μόνο στην κατανομή των ευθυνών μεταξύ ομοσπονδιακού κράτους και επαρχιών, αλλά και μεταξύ διαφόρων διοικητικών μονάδων στα δύο αυτά επίπεδα. Η διττός χαρακτήρας του αυστριακού συστήματος κοινωνικής προστασίας εμποδίζει τα περισσότερα άτομα από το να περιέλθουν σε κατάσταση φτώχειας, ωστόσο, εκτός από κάποιες περιπτώσεις, το σύστημα είναι απολύτως αξιόπιστο. Υπάρχει ανάγκη για περαιτέρω ανάπτυξη του συντονισμού και της ολοκλήρωσης των πολιτικών ενσωμάτωσης για τις πλέον ευάλωτες ομάδες.

Σύμφωνα με δεδομένα του SESPROS (ευρωπαϊκό σύστημα ολοκληρωμένων στατιστικών για την κοινωνική προστασία) της EUROSTAT, η Αυστρία δαπανά το 28,4% του ΑΕΠ στον τομέα της κοινωνικής προστασίας σε σύγκριση με το 27,7% που είναι ο μέσος όρος στην ΕΕ (στοιχεία 1998). Υπολογιζόμενες ως κατά κεφαλήν δαπάνες σε μονάδες αγοραστικής δύναμης (ΜΑΔ), οι δαπάνες της Αυστρίας για την κοινωνική προστασία ανέρχονται στις 6.297 ΜΑΔ, περίπου 15% πάνω από τον κοινοτικό μέσο όρο των 5.532 ΜΑΔ.

Το εκτενές σύστημα κοινωνικής προστασίας της Αυστρίας έχει συμβάλει στη διατήρηση του κινδύνου φτώχειας γενικά σε χαμηλά επίπεδα. Σύμφωνα με στοιχεία του ECHP για το 1997, το 13% του πληθυσμού ζούσε με εισόδημα μικρότερο του 60% του εθνικού διάμεσου εισοδήματος. Το 4,7% βρισκόταν κάτω από το όριο του κινδύνου φτώχειας συνεχώς για την περίοδο 1995-1997.

Ωστόσο, το χαμηλό εισόδημα αποτελεί μόνο μία από τις διαστάσεις της φτώχειας, και, προκειμένου να μετρηθεί και να αναλυθεί αυτό το φαινόμενο με περισσότερη ακρίβεια, είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη άλλες εξίσου σχετικές πτυχές, όπως η πρόσβαση στην απασχόληση, τη στέγαση, την υγειονομική περίθαλψη και το επίπεδο ικανοποίησης των βασικών αναγκών.

Οι διαφορές μεταξύ υψηλών και χαμηλών εισοδημάτων είναι μικρότερες από τον μέσο όρο της Ευρώπης των 15. Ωστόσο, υπάρχουν σχετικά υψηλές εισοδηματικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών.

- Το συνολικό επίπεδο εκπαίδευσης και κατάρτισης του πληθυσμού έχει βελτιωθεί σημαντικά τα τελευταία 30 έτη – το ποσοστό των ατόμων που έχουν ολοκληρώσει μόνο την πρωτοβάθμια εκπαίδευση έχει μειωθεί δραματικά.
- Το ελάχιστο επίπεδο συντάξεων γήρατος (Ausgleichszulagenrichtsatz) έχει αυξηθεί σημαντικά εντός της περιόδου αυτής από περίπου 30% του διάμεσου εισοδήματος από την εργασία σε περίπου 50% του εισοδήματος αυτού.
- Υπάρχουν ενδείξεις ότι οι αιτούντες άσυλο που δεν καλύπτονται από την ομοσπονδιακή ελάχιστη εγγύηση (Bundesbetreuung) διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας και αποκλεισμού.

2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Το αυστριακό κοινωνικό κράτος έχει θεσπίσει ένα πλήρες δίκτυο κοινωνικής ασφάλισης, το οποίο έχει οδηγήσει σε μια αρκετά ευνοϊκή κατάσταση ως προς την φτώχεια σε σχέση με άλλα κράτη μέλη. Ως εκ τούτου, το ΕΣΔ δίδει μεγαλύτερη έμφαση στην παρουσίαση ενός καταλόγου των υφιστάμενων μέτρων, τα οποία πρόκειται να συνεχιστούν και να αξιολογηθούν, παρά σε πολλές νέες ενέργειες που θα ληφθούν στο μέλλον.

- Το ΕΣΔ/Εν αναφέρεται μόνο κυρίως σε υφιστάμενες μελέτες και σε εν εξελίξει συζητήσεις.
- Η μετάφραση των στόχων Νίκαιας βασίζεται σε εν εξελίξει και σε ορισμένα νέα μέτρα.
- Υπάρχουν λίγοι ποσοτικοποιημένοι στόχοι, αν και το σχέδιο ορισμένες φορές περιλαμβάνει δεσμεύσεις για ορισμένα μέτρα και *μη ποσοτικοποιημένους* στόχους. Το σχέδιο σχεδόν δεν παρέχει δεσμευτικά χρονοδιαγράμματα εφαρμογής. Κατάλληλοι μηχανισμοί παρακολούθησης, ικανοί για τον υπολογισμό της προόδου στην καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού θα ήταν ιδιαίτερα σημαντικοί.

2.1. Μακροπρόθεσμη στρατηγική προοπτική

Το ΕΣΔ/Εν περιλαμβάνει έναν περιεκτικό κατάλογο των υφιστάμενων μέτρων που πρέπει ακόμη να αξιολογηθούν ή να επανεκτιμηθούν σε συνάρτηση με νέες εξελίξεις ή νέες ανάγκες. Στο ΕΣΔ/Εν αναφέρονται ορισμένα μακροπρόθεσμα ζητήματα, τα οποία μπορούν να έχουν σημαντικό προληπτικό αποτέλεσμα για τη μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού και εξακολουθούν να σχεδιάζονται και να προετοιμάζονται, αλλά παραμένουν ασαφή (π.χ. το πρόβλημα των γυναικών που δεν λαμβάνουν σύνταξη γήρατος αναφέρεται ως ζήτημα το οποίο η κυβέρνηση σκοπεύει να αντιμετωπίσει στο μέλλον). Η ένταξη διαφόρων μέτρων της εκπαιδευτικής πολιτικής που αναφέρονται στο ΕΣΔ/Εν και η ειδική συμβολή τους σε κάθε στόχο πολιτικής θα πρέπει να συνδυαστούν περισσότερο με ένα ολοκληρωμένο συνολικό πλαίσιο.

2.2. Το καινοτόμο περιεχόμενο του ΕΣΔ/Εν

Η ομάδα εργασίας (Beirat) για την ανάπτυξη και την εφαρμογή του ΕΣΔ/Εν μπορεί να χαρακτηριστεί ως καινοτομία σε ό,τι αφορά τη διαδικασία. Η πρόθεση της κυβέρνησης να αντιμετωπίσει το πρόβλημα των γυναικών χωρίς σύνταξη είναι σημαντική. Ένα συγκεκριμένο μέτρο είναι ο συνυπολογισμός ενός ορισμένου αριθμού περιόδων φροντίδας παιδιών στα έτη που απαιτούνται για να δικαιούται κανείς σύνταξη λόγω γήρατος. Παρότι απομένει να αξιολογηθούν οι επιδράσεις του νέου επιδόματος παιδικής μέριμνας (“Kinderbetreuungsgeld”) στην αγορά εργασίας, υπάρχουν κάποια σημαντικά και θετικά στοιχεία σε αυτό, όπως η συμπερίληψη ατόμων που δεν είχαν προηγουμένως το δικαίωμα, η σημαντική αύξηση των πρόσθετων αποδοχών (Zuverdienstgrenze) ή οι περίοδοι που υπολογίζονται ως περίοδοι εισφορών όχι μόνο για την επιλεξιμότητα αλλά και για το επίπεδο της σύνταξης.

2.3. Συντονισμένη και ολοκληρωμένη προσέγγιση

Αρκετά μέτρα τα οποία αναφέρονται στο ΕΣΔ δεν έχουν αναπτυχθεί ειδικά για την καταπολέμηση της φτώχειας, παρά το ότι έχουν συμβάλει στη πρόληψη και τη μείωση της φτώχειας (π.χ. ορισμένα μέτρα για την απασχόληση, το επίδομα παιδικής μέριμνας, ειδικά ταμεία για άτομα με κάποια αναπηρία). Η αποδοτικότητα και η αποτελεσματικότητά τους ως προς αυτό το θέμα θα αναλυθούν.

Στην Αυστρία, ο συντονισμός των μέτρων σε περιφερειακό επίπεδο για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, συμπεριλαμβανομένου του μέτρου κοινωνικής πρόνοιας (Sozialhilfe), αποτελεί σημαντικό ζήτημα. Το ΕΣΔ/Εν αναφέρει ότι θα συσταθεί μια ομάδα εργασίας που θα ασχοληθεί με το πρόβλημα αυτό και ότι θα αναπτυχθούν πανεθνικά πρότυπα ποιότητας.

2.4. Συμβατότητα των στρατηγικών προσεγγίσεων σε σχέση με το ΕΣΔ για την απασχόληση

Γίνεται αναφορά στη συνοχή μεταξύ ΕΣΔ/Εν και ΕΣΔΑ. Στο ΕΣΔ/Εν επαναλαμβάνονται διάφορα μέτρα και στόχοι που τίθενται στο ΕΣΔΑ. Το ΕΣΔΑ έχει επισημάνει επίσης τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες σε σχέση με την αγορά εργασίας. Η ένταξη των μεταναστών αναφέρεται ως μία από τις προτεραιότητες του ΕΣΔ/Εν. Παραμένουν ασαφή μέτρα ή υποδείξεις του τρόπου με τον οποίο θα επιτευχθεί αυτός ο στόχος.

3. Σημαντικότερα μέτρα πολιτικής στο πλαίσιο των τεσσάρων κοινών στόχων

3.1. Διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση

Το ΕΣΔ δίνει έμφαση στους στόχους για την απασχόληση. Σε ορισμένο βαθμό, το ΕΣΔ/Εν αναφέρεται σε στοιχεία τα οποία έχουν αναπτυχθεί στο ΕΣΔΑ. Αυτό συνάδει με τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβόνας σε σχέση με τον στόχο της προώθησης της συμμετοχής στην απασχόληση. Ωστόσο, δεν αναφέρονται επαρκώς ορισμένες ομάδες, οι οποίες αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα με την απασχόληση, όπως οι μετανάστες που δεν είναι πολίτες της ΕΕ, για τους οποίους δεν λαμβάνονται επαρκή μέτρα έως σήμερα σε ό,τι αφορά την εναρμόνιση της άδειας παραμονής και της άδειας εργασίας. Αναφέρονται κάποιες ενδιαφέρουσες πρωτοβουλίες για την κατάρτιση στην πληροφορική, οι οποίες απευθύνονται κυρίως στις γυναίκες. Ελάχιστα αναφέρονται για τον τρόπο με τον οποίο η κοινωνία της γνώσης και οι πρωτοβουλίες ηλεκτρονικής μάθησης θα αντιμετωπίσουν το πρόβλημα της «διαίρεσης της μάθησης», καθώς και για το ποια είναι τα ειδικά χαρακτηριστικά που προβλέπονται για την αντιμετώπιση των ειδικών αναγκών των μειονεκτούντων ατόμων.

3.2. Διευκόλυνση της πρόσβασης όλων στους πόρους, τα δικαιώματα, τα αγαθά και τις υπηρεσίες

Σε ό,τι αφορά την πρόσβαση όλων στους πόρους, τα δικαιώματα, τα αγαθά και τις υπηρεσίες, το ΕΣΔ/Εν αριθμεί τις διάφορες μεταβιβάσεις, οι οποίες ήδη υπάρχουν στο προηγμένο αυστριακό κράτος πρόνοιας και οι οποίες έχουν θετικά αποτελέσματα στην επίτευξη του στόχου αυτού. Παρέχεται σε όλους πρόσβαση στην εκπαίδευση. Το ποσοστό των ατόμων με μορφωτικό επίπεδο χαμηλότερο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης έχει μειωθεί δραματικά τις τελευταίες δεκαετίες. Για το 15,8% του πληθυσμού μεταξύ 20 και 29 ετών, το μορφωτικό επίπεδο αντιστοιχεί στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (άνδρες: 14,4%, γυναίκες: 17,1%).

Πρέπει να αξιολογηθεί ένας αριθμός μεταρρυθμίσεων στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής («κοινωνική στοχοθέτηση») ως προς τις πιθανές επιδράσεις τους στον τομέα της πρόσβασης στα αγαθά και τις υπηρεσίες.

3.3. Πρόληψη του κοινωνικού αποκλεισμού

Το ΕΣΔ/Εν αναφέρει τρεις τομείς πολιτικής που πρέπει να χρησιμεύουν για την πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού: η χρήση της τεχνολογίας της πληροφορίας, τα μέτρα για τη στήριξη της αλληλεγγύης στο πλαίσιο των οικογενειών και άλλων βασικών ομάδων και η αρωγή σε ειδικές καταστάσεις ανάγκης. Εκτός από ειδικά μέτρα για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, στο ΕΣΔ/Εν αναφέρεται μια καινοτόμος προσέγγιση για την πρόληψη του φαινομένου της έλλειψης στέγης σε περιφερειακό επίπεδο (π.χ. Βιέννη). Πρέπει να εξεταστούν περαιτέρω οι προοπτικές για μακροπρόθεσμες αλλαγές και βελτιώσεις, οι οποίες θα μπορούσαν να συμβάλουν στην επίλυση των υπαρχόντων προβλημάτων σε ορισμένους εναπομείναντες τομείς (π.χ. η περιορισμένη πρόσβαση των μεταναστών σε ορισμένα μέτρα κοινωνικών παροχών ή η προώθηση καινοτόμων και ενεργών μέτρων πολιτικής για την αγορά εργασίας για εκείνους που δεν μπορούν να απασχοληθούν στην «πρώτη ή κύρια» αγορά εργασίας.

3.4. Βοήθεια στους πιο ευάλωτους

Στο ΕΣΔ/Εν περιέχεται ένας περιεκτικός κατάλογος των πλέον ευάλωτων ομάδων. Αξιοσημείωτα μέτρα είναι οι πρόσθετες χρηματικές παροχές στα άτομα με κάποια αναπηρία («Behindertenmilliarde») και το επίδομα παιδικής μέριμνας, το οποίο σχεδιάζεται ως καθολική παροχή χωρίς να υπάρχει αναγκαιότητα ασφάλισης. Ωστόσο, το ΕΣΔ/Εν δεν προσδιορίζει ποια συγκεκριμένα μέτρα σχεδιάζονται στο μέλλον για άλλες ειδικές ομάδες. Πρέπει να αναληφθούν πιο σαφείς δεσμεύσεις πέραν της διετούς προοπτικής του ισχύοντος ΕΣΔ (αναπηρία, μόνοι γονείς, ηλικιωμένοι και άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο) και πρέπει να εκπονηθεί ένα στρατηγικό πλαίσιο για ολοκληρωμένες προσεγγίσεις και διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις. Το ΕΣΔ/Εν αναφέρεται στην αγροτική διάσταση της φτώχειας και ανακοινώνονται διάφορες προτάσεις για τη βελτίωση της υποδομής στις αγροτικές περιοχές.

3.5. Κινητοποίηση του συνόλου των συναφών φορέων

Η ομοσπονδιακή κυβέρνηση αναφέρει στο ΕΣΔ/Εν ότι έχουν οργανωθεί διαβουλεύσεις με όλους τους σχετικούς φορείς. Κάποιοι ενδιαφερόμενοι φορείς, ωστόσο, έχουν εκφράσει ανησυχία για τη διαδικασία και επιθυμούν μεγαλύτερη αναγνώριση των προτάσεών τους. Δεν περιλαμβάνονται αναφορές στην κινητοποίηση των οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της ισότητας των δύο φύλων.

Ωστόσο, το ΕΣΔ/Εν παρέχει μια θεσμική βάση για τον διάλογο μεταξύ των διαφόρων παραγόντων και θεσμικών ομάδων στο πλαίσιο της εφαρμογής του ΕΣΔ/Εν και της προετοιμασίας του επόμενου εγγράφου.

4. ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Το ΕΣΔ/Εν αναφέρεται στους γενικούς στόχους για την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας και για το συνδυασμό επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής. Ωστόσο, καλύπτονται ανεπαρκώς και πολύ γενικά στο ΕΣΔ η σταθερή προσέγγιση της ενσωμάτωσης της διάστασης της ισότητας των δύο φύλων και υποδείξεις για τον τρόπο με τον οποίο θα αντιμετωπιστούν τα ειδικά προβλήματα των μειονεκτουσών γυναικών.

Ενώ το μέτρο «Kinderbetreuungsgeld» ενδέχεται να ανακουφίζει το πρόβλημα της φτώχειας σε ορισμένες περιπτώσεις, η περαιτέρω αξιολόγηση της επίδρασης της ισότητας των δύο φύλων θα πρέπει να εκτιμήσει ποιο αντίκτυπο θα έχει το «Kinderbetreuungsgeld» στην απασχόληση των γυναικών.

Η συζήτηση για τα ατομικά δικαιώματα εστιάζεται στα ατομικά συνταξιοδοτικά δικαιώματα των γυναικών.

Το επίδομα συντήρησης (Unterhaltsvorschuss) επιδιώκει να συμβάλλει στη μείωση της φτώχειας των γυναικών.

Ο «νόμος περί προστασίας κατά της βίας» (Gewaltschutzgesetz) δίνει τη δυνατότητα στις γυναίκες και τα παιδιά τους να παραμείνουν στα διαμερίσματά τους και έτσι συμβάλλει στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού των ατόμων που απειλούνται με βία.

5. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΤ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

Από τα 1.147 εκατομμύρια ευρώ για το πρόγραμμα του στόχου 3, 219 εκατομμύρια ευρώ διατίθενται στον τομέα πολιτικής 2 (κοινωνική ενσωμάτωση). Στον στόχο 1, Burgenland, 4,5 εκατομμύρια ευρώ προορίζονται να διατεθούν για την προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης. Σε άλλους τομείς πολιτικής αναμένονται θετικές επιδράσεις στην αντιμετώπιση της φτώχειας.

Γίνεται μια γενική αναφορά στην επίδραση του ΕΚΤ στη βελτίωση της κατάστασης όσον αφορά στην καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Στο ΕΣΔ/Εν αναφέρεται η κοινοτική πρωτοβουλία EQUAL, η οποία εστιάζει περισσότερο στα άτομα που υφίστανται αποκλεισμό από την αγορά εργασίας. Το συνολικό ποσό της πρωτοβουλίας EQUAL για την περίοδο προγραμματισμού 2000-2006 είναι 204 εκατομμύρια ευρώ.

ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

Συμπεράσματα

Κατάσταση και βασικές τάσεις Παρά το χαμηλό ποσοστό ανεργίας και το υψηλό ποσοστό απασχόλησης, το ποσοστό του κινδύνου της φτώχειας παραμένει υψηλό στην Πορτογαλία (23%, σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat για το 1997). Μορφές παραδοσιακής φτώχειας, που οφείλονται στους περιορισμούς του συστήματος κοινωνικής προστασίας και στην κυριαρχία στους τομείς εντατικής δραστηριότητας του ανειδίκευτου εργατικού δυναμικού με χαμηλή παραγωγικότητα συνυπάρχουν με την ανάδυση μιας «νέας φτώχειας», η οποία απορρέει από τις πρόσφατες διαδικασίες εκσυγχρονισμού της πορτογαλικής οικονομίας και σχετίζεται συχνά με τη μετανάστευση και με την αστάθεια των θέσεων εργασίας. Το χαμηλό επίπεδο των προσόντων που έχουν αποκτηθεί μέσω της εκπαίδευσης και των επαγγελματικών προσόντων της πλειονότητας του πορτογαλικού πληθυσμού σε συνδυασμό με το υψηλό ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου αυξάνουν τους παράγοντες κοινωνικού αποκλεισμού. Στο πλαίσιο αυτό, η κυβέρνηση άρχισε να αναπτύσσει κατά τη διάρκεια των 5 τελευταίων ετών μια «νέα γενιά ενεργών κοινωνικών πολιτικών» προσανατολισμένων στην ενίσχυση της κοινωνικής ενσωμάτωσης σε μια βάση εταιρικών σχέσεων και ευνοώντας τις μεθοδολογίες ολοκληρωμένης παρέμβασης.

Στρατηγική προσέγγιση: Η γενική και μακροπρόθεσμη στρατηγική προσέγγιση βασίζεται σε μια οικονομική ανάπτυξη συμβατή με τη βελτίωση της κοινωνικής συνοχής και στην εξάλειψη των διαρθρωτικών παραγόντων που οδηγούν στον κοινωνικό αποκλεισμό. Το ΕΣΔ προβλέπει την ένταξη της διάστασης της ενσωμάτωσης σε όλες τις μόνιμες πολιτικές, τον εκσυγχρονισμό των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, καθώς και ολοκληρωμένες πρωτοβουλίες στοχοθετημένες σε ιδιαίτερα ευάλωτες ομάδες και περιοχές. Η προσέγγιση εταιρικής σχέσης και η κινητοποίηση των φορέων σε εθνικό και τοπικό επίπεδο αποτελούν επίσης κεντρικό στοιχείο της στρατηγικής. Το ΕΣΔ θέτει ποσοτικοποιημένους στόχους για την εξάλειψη της παιδικής φτώχειας, τη μείωση της απόλυτης φτώχειας και του ποσοστού φτώχειας καθώς και για την καταπολέμηση της φτώχειας σε αστικές και αγροτικές περιοχές.

Μέτρα πολιτικής Το ΕΣΔ αναπτύσσει διεξοδικά τους 4 μεγάλους στόχους και τους επιμέρους στόχους της Νίκαιας, αλλά ενίοτε παρατηρείται σε αυτό κάποια σύγχυση μεταξύ των «προτεραιοτήτων» και των «σκοπών», η επανάληψη των ίδιων «οργάνων» σε πολλούς στόχους και επιμέρους στόχους και η δυσκολία καθορισμού προτεραιοτήτων. Τα περισσότερα από τα προβλεπόμενα μέτρα δεν είναι νέα και η σχέση ανάμεσα σε κάθε μέτρο και τον στόχο που αυτό εξυπηρετεί δεν είναι πάντα σαφής. Βάσει των μέτρων που παρουσιάζονται, πρέπει να επισημανθούν τρεις πτυχές: η συμμετοχή στην απασχόληση θεωρείται μια προοπτική πρόληψης/ενεργοποίησης και προώθησης της δια βίου μάθησης, η αρχή της θετικής διάκρισης αποτελεί κύριο στοιχείο της μεταρρύθμισης του συστήματος κοινωνικής προστασίας (αντιμετωπίζοντας, έτσι, το πρόβλημα των συνταξιούχων που αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της φτώχειας), η ολοκληρωμένη προσέγγιση των ευάλωτων ομάδων προτείνεται σύμφωνα με έναν ανεπτυγμένο τρόπο σύναψης συμβάσεων. Εξάλλου, το ΕΣΔ προβλέπει την ανάπτυξη υπηρεσιών και υποδομών που θα απευθύνονται κατά προτεραιότητα στα μειονεκτούντα άτομα και τις οικογένειες και δεσμεύεται ως προς την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών («κοινωνικό συμβόλαιο για την ισότητα των δύο φύλων»).

Μελλοντικές προκλήσεις: Οι κύριες προκλήσεις που πρέπει να σημειωθούν αφορούν τη διάρθρωση μεταξύ της προληπτικής και της θεραπευτικής διάστασης των κοινωνικών πολιτικών: άμεση δράση που στοχεύει στις σοβαρές καταστάσεις αποκλεισμού, έγκαιρη παρέμβαση και ενεργοποίηση για την προώθηση της επαγγελματικής επανένταξης και μακροπρόθεσμη πρόληψη ενδεχόμενου κινδύνου αποκλεισμού μέσω της βελτίωσης των επιπέδων εκπαίδευσης και εξειδίκευσης. Ο ρόλος της κοινωνικής προστασίας πρέπει να εντατικοποιηθεί, όπως και η προσαρμογή των κοινωνικών υπηρεσιών και υποδομών στις ανάγκες των πλέον μειονεκτούντων και οι δυνατότητες πρόσβασης στους τομείς της υγείας, της στέγασης, της δικαιοσύνης, κ.λπ. Δεδομένης της φιλοδοξίας των ποσοτικοποιημένων στόχων που η Πορτογαλία όρισε βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, το σύστημα παρακολούθησης των δεικτών αποτελεί σίγουρα σημαντική πρόκληση. Εξάλλου, θα πρέπει να αναπτυχθεί η αποτελεσματική κινητοποίηση των παραγόντων, ειδικότερα των ίδιων των αποδεκτών των ενεργειών και των κοινωνικών εταίρων.

1. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ

Το 2000, το ποσοστό ανάπτυξης της οικονομίας (3,3%) ήταν ίσο με το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επίσης, η παραγωγικότητα αυξήθηκε με ρυθμό ίσο με τον κοινοτικό μέσο όρο (1,6%), καθώς η Πορτογαλία σημειώνει πάντα το χαμηλότερο επίπεδο παραγωγικότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (65,8% του κοινοτικού μέσου όρου).

Η κατάσταση στον τομέα της απασχόλησης χαρακτηρίζεται από ένα ποσοστό απασχόλησης (68,3%) υψηλότερο του κοινοτικού μέσου όρου και από ένα ποσοστό ανεργίας (4,2% το 2000) το οποίο είναι σχετικά χαμηλό. Ωστόσο, και παρά την σε γενικές γραμμές θετική ανάπτυξη των δεικτών που σχετίζονται με την αγορά εργασίας, κάποια διαρθρωτικά προβλήματα συνεχίζουν να υφίστανται: η μακροχρόνια ανεργία αποτελεί ποσοστό 40% της συνολικής ανεργίας, το χαμηλό ποσοστό των ατόμων ηλικίας 15-64 ετών που έχουν ολοκληρώσει την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (11,5% έναντι 42,3% στην ΕΕ) και το υψηλό ποσοστό των νέων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολικό σύστημα (το 43% των νέων ηλικίας 18-24 ετών εγκαταλείπουν το σχολείο έχοντας χαμηλά προσόντα).

Ο κίνδυνος της φτώχειας παραμένει ένα διαδεδομένο φαινόμενο στην Πορτογαλία. Οριζόμενος ως το ποσοστό του πληθυσμού που ζει με εισόδημα κατώτερο του 60% του εθνικού διάμεσου εισοδήματος, το 23% του πληθυσμού πλήττονταν το 1997 (το υψηλότερο ποσοστό στην ΕΕ). Η επίμονη φτώχεια παραμένει επίσης σε υψηλά επίπεδα: ποσοστό 15% του πληθυσμού έζησε τρία συνεχή χρόνια κάτω από το όριο του 60% του διάμεσου εισοδήματος. Ωστόσο είναι προφανές ότι το εισόδημα αποτελεί μόνο μία από τις διαστάσεις της φτώχειας και ότι για να αποκτήσει κανείς σαφή άποψη για τη διάσταση αυτού του φαινομένου, είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη άλλες συναφείς πτυχές, όπως η πρόσβαση στην απασχόληση, τη στέγαση, την υγειονομική περίθαλψη και το επίπεδο ικανοποίησης των βασικών αναγκών. Η Πορτογαλία δαπανά στον τομέα της κοινωνικής προστασίας μικρότερο ποσοστό του ΑΕΠ της σε σχέση με τον κοινοτικό μέσο όρο (23,4% το 1998 έναντι του κοινοτικού μέσου όρου που ήταν 27,7%).

Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στον αριθμό των ατόμων που βρίσκονται σε κατάσταση επίμονης φτώχειας, στο υψηλό ποσοστό των φτωχών εργαζόμενων (σε σχέση με το χαμηλό επίπεδο των μισθών και την αστάθεια των θέσεων εργασίας) και στην εξίσου υψηλή αναλογία των συνταξιούχων που βρίσκονται σε κατάσταση φτώχειας (φέροντας στο φως μία από τις αδυναμίες του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης), στο χαμηλό επίπεδο εξειδίκευσης του εργατικού δυναμικού και στην πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου, καθώς και στο ζήτημα της φτώχειας στις αγροτικές και σε ορισμένες αστικές περιοχές. Καθώς το ποσοστό κινδύνου φτώχειας των γυναικών είναι υψηλότερο από εκείνο των ανδρών (25% έναντι 22%), στις γυναίκες πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή.

2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Οι μεγάλες προτεραιότητες σε ό,τι αφορά την καταπολέμηση της φτώχειας και την προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης είναι γενικής φύσεως και βασίζονται σε 6 στρατηγικούς άξονες: οικονομική ανάπτυξη, κοινωνική συνοχή, ισότητα ευκαιριών, κοινωνική προστασία, ολοκλήρωση και δίκτυο κοινωνικών υπηρεσιών/υποδομών.

Έτσι, οι κύριοι στόχοι του ΕΣΔ είναι οι ακόλουθοι:

- Ενεργοποίηση των αποκλεισμένων από την αγορά εργασίας ατόμων και δια βίου μάθηση στο πλαίσιο μιας οικονομικής ανάπτυξης που είναι ανταγωνιστική και σέβεται τις ανάγκες συνοχής,
- ανάπτυξη των συστημάτων κοινωνικής προστασίας ως συγκεκριμένων οργάνων καταπολέμησης της φτώχειας,
- κοινωνική και επαγγελματική επανένταξη των ατόμων και των οικογενειών που βρίσκονται σε κατάσταση αποκλεισμού (ολοκληρωμένα προγράμματα και «συμβάσεις κοινωνικής ένταξης»),
- ολοκληρωμένη ανάπτυξη των περιοχών που αντιμετωπίζουν κοινωνικό αποκλεισμό,
- δημιουργία ενός δικτύου κοινωνικών υπηρεσιών και υποδομών με τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών,
- προώθηση της ισότητας των δύο φύλων για την εφαρμογή ενός «κοινωνικού συμβολαίου για την ισότητα των δύο φύλων».

Στο ΕΣΔ, η Πορτογαλία έθεσε ορισμένους στόχους που πρέπει να επιτευχθούν εντός συγκεκριμένων προθεσμιών:

Ποσοτικοποιημένοι στόχοι: έως το 2010, εξάλειψη της «παιδικής φτώχειας»· έως το 2005 μείωση του ποσοστού του κινδύνου φτώχειας στο 17% και μείωση κατά το ήμισυ της «απόλυτης φτώχειας»· έως το 2003, εφαρμογή 50 «συμβάσεων αστικής κοινωνικής ανάπτυξης» (διαχειριζόμενων με ολοκληρωμένο τρόπο και στοχοθετημένων σε αστικές μειονεκτούσες κοινωνίες)

Άλλοι στόχοι: δρομολόγηση του προγράμματος «ύπαιθρος και κοινωνική ανάπτυξη» (ολοκληρωμένη τοπική ανάπτυξη των αγροτικών κοινοτήτων), υπογραφή ενός «συμβολαίου κοινωνικής ένταξης» με όλα τα ενδιαφερόμενα άτομα εντός προθεσμίας ενός έτους (3 μηνών για παιδιά και νέους που διατρέχουν κίνδυνο), δημιουργία μιας εθνικής τηλεφωνικής γραμμής έκτακτης ανάγκης (σε στενή συνεργασία με τα τοπικά κέντρα έκτακτης κοινωνικής ανάγκης).

2.1. Η μακροπρόθεσμη στρατηγική προοπτική

Σε ό,τι αφορά τη σχέση μεταξύ της στρατηγικής και των στόχων που επιδιώκονται, πρέπει να σημειωθούν τα ακόλουθα στοιχεία:

- η εφαρμογή της αρχής της ένταξης της διάστασης της ενσωμάτωσης για να καταστεί η καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού μία ολοκληρωμένη ξεχωριστή συνιστώσα των τομεακών πολιτικών εκτός του πλαισίου της κοινωνικής πολιτικής,
- στο ΕΣΔ αντιμετωπίζονται τα πολλαπλά θέματα που σχετίζονται με τη συμμετοχή στην οικονομική ζωή, ιδιαίτερα η κατάρτιση, η επαγγελματική εξειδίκευση, η εκπαίδευση, η απασχόληση, η δια βίου μάθηση στο πλαίσιο της κοινωνίας της γνώσης. Πρέπει να σημειωθεί ότι το ΕΣΔ στοχεύει επίσης στην τοποθέτηση της εξάλειψης των διαρθρωτικών παραγόντων του κοινωνικού αποκλεισμού στην καρδιά των οικονομικών πολιτικών,
- η σημασία της ανάπτυξης των συστημάτων κοινωνικής προστασίας αποτελεί κεντρικό στοιχείο της στρατηγικής· παρά τους σχετικούς δημοσιονομικούς περιορισμούς, συνεχίζεται η μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής αλληλεγγύης και προστασίας (βάσει των αρχών της δικαιοσύνης, της ισότητας, της αλληλεγγύης, της θετικής διάκρισης),
- η περιφερειακή διάσταση του κοινωνικού αποκλεισμού στη διπλή εκδοχή της (υποβαθμισμένες αστικές συνοικίες στις μεγάλες πόλεις και αγροτικές κοινότητες στο εσωτερικό της χώρας) αποτελεί αντικείμενο μιας στρατηγικής ολοκληρωμένης ανάπτυξης.

Η ανάλυση των προβλημάτων σε μια μακροπρόθεσμη προοπτική είναι σαφής στο ΕΣΔ: οι προκλήσεις έχουν διαρθρωτικό χαρακτήρα και παραπέμπουν στο εθνικό σχέδιο οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης (απώτερος στόχος του οποίου είναι να καλυφθεί σε μία γενιά η υστέρηση της χώρας σε σχέση με τον κοινοτικό μέσο όρο)· κάποιοι ποσοτικοποιημένοι στόχοι, κυρίως όσον αφορά στην «παιδική φτώχεια» και την «απόλυτη φτώχεια» (εννοιών που εξάλλου δεν έχουν οριστεί), παρουσιάζονται για έναν ορίζοντα που υπερβαίνει το 2003. Ωστόσο, απομένει ακόμη να αναπτυχθεί ο τρόπος με τον οποίο το εν λόγω διετές σχέδιο ενσωματώνεται στον μακροπρόθεσμο ορίζοντα, καθώς συχνά είναι δύσκολο να γίνει κατανοητή η διάκριση μεταξύ μελλοντικών «προτεραιοτήτων» και πιο άμεσων «στόχων».

2.2. Το καινοτόμο περιεχόμενο του ΕΣΔ/Εν

Όσον αφορά στη στρατηγική, υπάρχουν δύο καινοτομίες σε εθνικό επίπεδο: η ενσωμάτωση της διάστασης της κοινωνικής ένταξης στις τρέχουσες πολιτικές και η μακροπρόθεσμη προοπτική στον αγώνα για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού. Πρέπει να αναφερθεί επίσης η στρατηγική πρόληψης του κινδύνου ύπαρξης μιας νέας μορφής αποκλεισμού, του «αποκλεισμού από την πληροφόρηση». Όσον αφορά στις πολιτικές, έχουν ήδη εφαρμοστεί τα περισσότερα από τα προγράμματα και τα μέτρα που αναγγέλθηκαν.

Πάντως, πρέπει να τονισθεί ο καινοτόμος χαρακτήρας ορισμένων θεμάτων όπως, για παράδειγμα, μια νέα διάσταση του συστήματος «σύναψης συμβάσεων»: μαζί με τις «συμβάσεις κοινωνικής και επαγγελματικής ένταξης» (που δεν είναι άγνωστες καθώς η Πορτογαλία ακολουθεί ήδη την προσέγγιση ολοκληρωμένων διαδικασιών ένταξης, π.χ. το RMG), το ΕΣΔ αναφέρει ένα νέο «κοινωνικό συμβόλαιο για την ισότητα των δύο φύλων» και «συμβόλαια αστικής κοινωνικής ανάπτυξης».

2.3. Συντονισμένη και ολοκληρωμένη προσέγγιση

Ο ρόλος των διαφόρων παραγόντων (θεσμικών και μη κυβερνητικών, δημοσίων και ιδιωτικών) σε πολλαπλά επίπεδα παρέμβασης (κυρίως σε εθνικό και τοπικό επίπεδο) καθορίζεται στο πλαίσιο του κοινωνικού διαλόγου (επιτροπή κοινωνικής διαβούλευσης) και της εταιρικής σχέσης μεταξύ του κράτους και της κοινωνίας των πολιτών (συμφωνία συνεργασίας για την κοινωνική αλληλεγγύη, κοινωνικό δίκτυο για την ανάπτυξη). Η ανάγκη συντονισμού αναφέρεται πολλές φορές και παρά τις προσπάθειες που αναπτύχθηκαν κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας στο πλαίσιο των προγραμμάτων καταπολέμησης της φτώχειας, πρέπει να αναπτυχθεί κι άλλο μια ενεργή εταιρική σχέση.

Το ΕΣΔ προβλέπει: τη συνδυασμένη κινητοποίηση των εθνικών, περιφερειακών (δεν έχει αναπτυχθεί δεδομένου του ρόλου τους που ήταν ο απλός συντονισμός) και τοπικών αρχών· τις θεσμικές εταιρικές σχέσεις (διυπουργική επιτροπή παρακολούθησης για τη διάρθρωση των διαφόρων τομεακών πολιτικών και την ένταξη της διάστασης της ενσωμάτωσης και επιχειρησιακή επιτροπή στο πλαίσιο του υπουργείου Εργασίας για την προετοιμασία του ΕΣΔ και την παρακολούθησή του)· την προσαρμογή των διοικητικών και κοινωνικών υπηρεσιών στις ανάγκες των τοπικών παραγόντων (π.χ. γραφεία αλληλεγγύης και κοινωνικής προστασίας)· τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων (πρέπει να βελτιωθεί), των ΜΚΟ και των ιδρυμάτων κοινωνικών υπηρεσιών· την ανάληψη ευθυνών από τους πολίτες και τις επιχειρήσεις (π.χ. διεύρυνση του πορτογαλικού δικτύου επιχειρήσεων).

2.4. Συμβατότητα μεταξύ της στρατηγικής προσέγγισης και του ΕΣΔ για την απασχόληση

Το ΕΣΔ για την απασχόληση αποτελεί το προτιμησιακό πλαίσιο αναφοράς, κυρίως για τα μέτρα του στόχου 1 του ΕΣΔ για την ενσωμάτωση. Οι κύριοι στόχοι του ΕΣΔΑ (μετάβαση των νέων προς την ενεργό ζωή, κοινωνικο-επαγγελματική ένταξη, σχολική και επαγγελματική εξειδίκευση, παρακολούθηση της διαδικασίας τομεακής αναδιάρθρωσης και προώθηση της ποιότητας της απασχόλησης) επαναλαμβάνονται άμεσα ή έμμεσα στο ΕΣΔ/Εν.

Υπάρχει επίσης στενή σχέση μεταξύ των δύο σχεδίων σε ό,τι αφορά τη στρατηγική: διάρθρωση μεταξύ των συστημάτων εκπαίδευσης/κατάρτισης/απασχόλησης· υιοθέτηση μακροοικονομικών πολιτικών για τη δημιουργία θέσεων εργασίας· καινοτομία και κοινωνία των πληροφοριών· τομεακή, περιφερειακή και τοπική προσέγγιση για την επίλυση των προβλημάτων κοινωνικής φύσης· προώθηση του κοινωνικού διαλόγου· διάρθρωση μεταξύ των πολιτικών κοινωνικής προστασίας/απασχόλησης/κατάρτισης· προώθηση της ισότητας των ευκαιριών για να ενθαρρυνθεί η συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας και εκείνη των ανδρών στην οικογενειακή ζωή.

3. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

Δεδομένης της σφαιρικής προσέγγισης που πρέπει να αποτελέσει το πλαίσιο δράσης για την εφαρμογή των 4 κοινών στόχων (που αναλύονται στο ΕΣΔ διεξοδικά, αλλά όχι ιδιαίτερα συστηματικά σε ό,τι αφορά τον καθορισμό προτεραιοτήτων είτε μεταξύ των κύριων στόχων είτε μεταξύ των επιμέρους στόχων), θα μπορούσαν να αναφερθούν κάποια παραδείγματα:

3.1. Προώθηση της συμμετοχής στην απασχόληση

Σε ό,τι αφορά τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας, οι προσπάθειες στο επίπεδο της πολιτικής απασχόλησης επικεντρώνονται στην ανάπτυξη μέτρων πρόληψης της μακροχρόνιας ανεργίας και ενεργοποίησης μέσω του καθορισμού των διαδικασιών κοινωνικής ενσωμάτωσης και επαγγελματικής ένταξης με τη μορφή συμβατικών σχεδίων (μεγαλύτερη ανάληψη ατομικής ευθύνης), όπως και στην ανάπτυξη της εθνικής στρατηγικής για τη δια βίου μάθηση. Σε ό,τι αφορά την πρόσβαση στους πόρους, τα δικαιώματα, τα αγαθά και τις υπηρεσίες, πρέπει να σημειωθεί η επιδίωξη μιας πολιτικής «θετικής διάκρισης» των συντάξεων γήρατος, η στέγαση σε νέους χώρους εκείνων που ζουν σε επισφαλείς κατοικίες αποφεύγοντας ταυτόχρονα νέους τομείς αποκλεισμού, η βελτίωση της λειτουργίας της εθνικής υπηρεσίας υγείας και των τοπικών κέντρων υγείας (ειδικότερα, η στήριξη των τοξικομανών).

3.2. Πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού

Σε ό,τι αφορά την πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού, θεμελιώδη συνιστώσα του συνιστά η στρατηγική πρόληψης του κινδύνου «αποκλεισμού από την πληροφόρηση» (γενίκευση της πρόσβασης στις τεχνολογίες της πληροφορίας και προσπάθεια κατάρτισης που θα αποδεικνύεται με την απόκτηση ενός «διπλώματος βασικών ικανοτήτων» από 2 εκατομμύρια άτομα μέχρι το 2006). Σχετικά με τη διατήρηση της αλληλεγγύης, ένα καινοτόμο στοιχείο φαίνεται να είναι η σύζευξη μεταξύ της λογικής της παραδοσιακής αλληλεγγύης και της λογικής ανάπτυξης της αγοράς παροχής υπηρεσιών (π.χ. ανταμοιβή των γειτόνων για υπηρεσίες οικιακής στήριξης).

3.3. Βοήθεια στους πιο ευάλωτους

Η δράση υπέρ των πλέον ευάλωτων ομάδων (που έχουν προσδιοριστεί λεπτομερώς στο ΕΣΔ, με ιδιαίτερη προσοχή στους μετανάστες, τους αποφυλακισμένους και τους τοξικομανείς) βασίζεται σε μια ολοκληρωμένη προσέγγιση που χρησιμοποιεί εξατομικευμένα προγράμματα κοινωνικής, θεσμικής και οικονομικής ενσωμάτωσης και σχέδια ένταξης για ομάδες προτεραιότητας σύμφωνα με τη μεθοδολογία της σύναψης συμβάσεων. Συγκεκριμένη δράση προβλέπεται επίσης για τις προβληματικές περιοχές, μέσω περιφερειακών πρωτοβουλιών για την ενσωμάτωση.

3.4. Κινητοποίηση του συνόλου των συναφών φορέων

Σε ό,τι αφορά την κινητοποίηση, οι πρακτικές προώθησης της συμμετοχής των αποκλεισμένων αναπτύσσονται σε τρία επίπεδα (ατομικό, συλλογικό και οργανωτικό) και ο ρόλος των «μεσαζόντων» ως παραγόντων προώθησης της πληροφορίας και της ενεργού συμμετοχής των αποκλεισμένων είναι ζωτικής σημασίας. Σε θεσμικό επίπεδο, οι θεσμικές εταιρικές σχέσεις και τα τομεακά σχέδια δράσης που εφαρμόζονται ήδη, καθώς και τα «γραφεία αλληλεγγύης και κοινωνικής προστασίας» (τοπική και κοινοτική παρέμβαση για την ολοκληρωμένη επίλυση των προβλημάτων) αποτελούν μια απόπειρα προσαρμογής των διοικητικών και κοινωνικών υπηρεσιών στις ανάγκες των πολιτών. Σε ό,τι αφορά τις εταιρικές σχέσεις δημόσιου/ιδιωτικού τομέα, αξίζει να σημειωθεί η ενθάρρυνση της κοινωνικής ευθύνης των επιχειρήσεων.

4. ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Πρόκειται για ένα ζήτημα που αντιμετωπίζεται στο πλαίσιο όλων των στόχων του ΕΣΔ (συχνά με έμμεσο τρόπο) και το οποίο αποτελεί έναν από τους τομείς προτεραιότητας που χρήζουν παρέμβασης.

Σε ό,τι αφορά τον στόχο 1, οι προτεραιότητες συνίστανται στην προώθηση της ισότητας των ευκαιριών κατά την πρόσβαση στην απασχόληση και στη διασφάλιση μιας αντιμετώπισης που δεν εισάγει διακρίσεις, στην ένταξη της ιδέας του συνδυασμού επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής στη νοοτροπία των επιχειρήσεων, ως δικαιώματος των εργαζομένων (ανδρών και γυναικών), υποχρέωσης των εργοδοτών και κοινωνικής ευθύνης των επιχειρήσεων και, τέλος, στην ανάπτυξη ενός δικτύου υπηρεσιών στήριξης των παιδιών και των συντηρούμενων ατόμων, προκειμένου να προωθηθεί η απασχόληση, η κατάρτιση και η επαγγελματική ενσωμάτωση των γυναικών. Σε ό,τι αφορά τον στόχο 2, το ζήτημα της ισότητας παρουσιάζεται ρητώς σε ό,τι αφορά την πρόσβαση στην κοινωνία της πληροφορίας και στις τεχνολογίες της πληροφορίας. Σε ό,τι αφορά τον στόχο 3, το ΕΣΔ δεν κάνει καμία ειδική αναφορά στις γυναίκες θύματα της οικιακής βίας. Σε ό,τι αφορά τον στόχο 4, το ΕΣΔ αναφέρει πόσο σημαντικό είναι να λαμβάνεται συστηματικά υπόψη η διάσταση της ισότητας ανδρών και γυναικών στο πλαίσιο της εταιρικής σχέσης. Ωστόσο, επιβάλλονται επιπλέον προσπάθειες σε ό,τι αφορά την αύξηση της κινητοποίησης των γυναικείων οργανώσεων ή/και εκείνων που εκπροσωπούν τα συμφέροντα των γυναικών.

5. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΤ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

Στο επίπεδο των «μέσων» που συμβάλλουν στην πραγματοποίηση των στόχων της Νίκαιας, τα επιχειρησιακά προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ στο πλαίσιο του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης III (2000-2006) όπως και η κοινοτική πρωτοβουλία EQUAL αναφέρονται συχνά, αλλά το ΕΣΔ δεν περιέχει καμία ένδειξη των σχετικών ποσών. Ωστόσο, η αποτελεσματική διάρθρωση μεταξύ των χρηματοδοτήσεων που προέρχονται από τον προϋπολογισμό της κοινωνικής ασφάλισης και του ΚΠΣ III αναφέρεται ως ένας από τους παράγοντες που ευνοούν την ανάπτυξη του σχεδίου. Εξάλλου, το πλαίσιο δράσης που αντιπροσωπεύει το ΕΣΔ αποτελεί μια ευκαιρία για την αποφυγή του κατακερματισμού των εθνικών και κοινοτικών παρεμβάσεων και για τον εξορθολογισμό αυτών με τη συγκέντρωση και την εξειδίκευση των μέσων.

Οι πόροι που χορηγούνται στην Πορτογαλία από τα διαρθρωτικά ταμεία στο πλαίσιο του στόχου 1 είναι σημαντικοί: η συνεισφορά του ΕΚΤ αντιπροσωπεύει το 22% (4.370 εκατομμύρια ευρώ) αυτής της στήριξης. Το 16% περίπου του ΕΚΤ προορίζεται συγκεκριμένα για τον τομέα της κοινωνικής ενσωμάτωσης (ποσοστό που συνιστά αύξηση σε σχέση με το ΚΠΣ II): πρέπει να σημειωθεί επίσης η έμμεση συνεισφορά των άλλων τομέων παρέμβασης του ΕΚΤ (ενεργές πολιτικές της αγοράς εργασίας και δια βίου μάθηση). Σε ό,τι αφορά το ΚΠΣ III, μπορούν να αναφερθούν, μεταξύ άλλων, τα προγράμματα «απασχόληση, κατάρτιση και κοινωνική ανάπτυξη» (ο σημαντικότερος άξονας από οικονομικής άποψης στοχεύει συγκεκριμένα στην κοινωνική ανάπτυξη), «εκπαίδευση» (καταπολέμηση της εγκατάλειψης του σχολείου, βελτίωση των επιπέδων φοίτησης, εκπαίδευση των ενηλίκων), «κοινωνία της πληροφορίας» (απόκτηση δεξιοτήτων στη χρήση ΤΠΕ, καταπολέμηση του ηλεκτρονικού αποκλεισμού) και «υγεία» (ένας από τους άξονες έχει ως στόχο τη βελτίωση της πρόσβασης σε ποιοτική υγειονομική μέριμνα).

ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ

Συμπεράσματα

Κατάσταση και βασικές τάσεις Το φινλανδικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης στηρίζεται στις βασικές αρχές των καθολικών υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας και υγείας και σε ένα εκτενές σύστημα εισοδηματικής ασφάλειας. Στόχος είναι η παροχή στο σύνολο του πληθυσμού υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας και υγείας που κυρίως χρηματοδοτούνται μέσω της φορολογίας και των οποίων η ευθύνη της οργάνωσης είναι αποκεντρωμένη, καθώς ανατίθεται στους δήμους. Το σύστημα εισοδηματικής ασφάλισης είναι από τη φύση του ένα σύστημα κοινωνικής ασφάλισης βασιζόμενο στον κίνδυνο, το οποίο συμπληρώνεται από στεγαστικές παροχές. Το 1998, η Φινλανδία δαπάνησε το 27,2% του ΑΕΠ για την κοινωνική προστασία, ελαφρώς λιγότερο από τον κοινοτικό μέσο όρο. Αυτή η δομή έχει καταφέρει να διασφαλίσει το χαμηλό κίνδυνο φτώχειας σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα. Το 1997, το 9% του φινλανδικού πληθυσμού ζούσε με εισόδημα κάτω του 60% του εθνικού διάμεσου εισοδήματος.

Η αύξηση της οικονομικής μεγέθυνσης (5,7%) συνεχίστηκε στη Φινλανδία το 2000 χάρη στον τομέα των εξαγωγών. Φαίνεται πιθανό η οικονομική ανάπτυξη να συνεχιστεί με τους ίδιους περίπου ρυθμούς και για αυτό τον χρόνο (στο 4% περίπου). Το ποσοστό της απασχόλησης ανήλθε στο 67,5% το 2000.

Στρατηγική προσέγγιση Η στρατηγική του ΕΣΔ/Εν για την επόμενη δεκαετία αποκρυσταλλώνεται σε τέσσερις γενικές πολιτικές: την προώθηση της υγείας και της ικανότητας για ενεργό ζωή· την αύξηση της ελκυστικότητας της επαγγελματικής ζωής· την πρόληψη και την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και τη διασφάλιση αποτελεσματικών υπηρεσιών και ενός λογικού επιπέδου εισοδηματικής ασφάλειας. Το σημείο εκκίνησης είναι η διατήρηση της βασικής δομής του φινλανδικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης και η εργασία στο πλαίσιο της εν λόγω δομής, δίνοντας περισσότερη έμφαση στην υπεροχή της εργασίας. Η διαδικασία θα παρακολουθηθεί και θα αξιολογηθεί συστηματικά από τις φινλανδικές αρχές, αλλά, εκτός από το ποσοστό του κινδύνου φτώχειας, το ΕΣΔ/Εν δεν προσδιορίζει ποιοι στόχοι και δείκτες θα χρησιμοποιηθούν για αυτό το σκοπό.

Μέτρα πολιτικής Η Φινλανδία θεωρεί το καθολικό σύστημα των υπηρεσιών και των μεταβιβάσεων εισοδήματος αποτελεσματικό εργαλείο πολιτικής για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Το σύστημα έχει συμπληρωθεί από επιπλέον μεταβιβάσεις εισοδήματος και υπηρεσίες για σε ομάδες που διατρέχουν κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού.

Το ΕΣΔ/Εν ανταποκρίνεται και στους τέσσερις στόχους με ένα αριθμό μέτρων, τα περισσότερα εκ των οποίων στοχεύουν στη βελτίωση του καθολικού συστήματος. Τα μέτρα περιλαμβάνουν, παραδείγματος χάρι, αύξηση του επιπέδου της εθνικής σύνταξης, δραστηριότητες αποκατάστασης της εργασίας, βελτίωση των υπηρεσιών ψυχικής υγείας για τα παιδιά και τους νέους, θέσπιση ενός οργάνου-διαμεσολαβητή για ζητήματα διακρίσεων και ενεργοποίηση των ηλικιωμένων, καθώς και συστάσεις ποιότητας για τη φροντίδα τους. Έχουν προσδιοριστεί οι επιπτώσεις των μέτρων στον προϋπολογισμό, όπου είναι δυνατόν. Η Φινλανδία έχει προσαρτήσει στο σχέδιο ένα ολοκληρωμένο συνοπτικό πίνακα του συνόλου των μέτρων των τεσσάρων κοινών στόχων που έχουν αναλυθεί σύμφωνα με προσδιορισμένους παράγοντες κινδύνου.

Μελλοντικές προκλήσεις Οι κυριότερες προκλήσεις περιλαμβάνουν: την ανάπτυξη του συστήματος προστασίας με τέτοιο τρόπο ώστε η αποδοχή της εργασίας να είναι πάντα προσοδοφόρα· την πρόληψη της συσσώρευσης των προβλημάτων σε ό,τι αφορά π.χ. τους μακροχρόνια άνεργους, τα άτομα με ψυχικά προβλήματα ή προβλήματα εθισμού, εκείνους που αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της υπερχρέωσης και τις οικογένειές τους· η στόχευση της στήριξης ατόμων που βρίσκονται στην πλέον εύάλωτη θέση· τη βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ διαφόρων φορέων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της πρόληψης του κοινωνικού αποκλεισμού και της φτώχειας, και την αντιμετώπιση των περιφερειακών διαφορών ώστε να διατηρούνται τα ίδια επίπεδα κοινωνικών υπηρεσιών σε ολόκληρη τη χώρα.

1. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ

Η έντονη οικονομική ανάπτυξη (5,7%) συνεχίστηκε το 2000 χάρη στην ανάπτυξη του τομέα των εξαγωγών. Οι εθνικές πηγές, ωστόσο, δείχνουν μικρότερη ανάπτυξη για αυτό το χρόνο (2,7%), κυρίως λόγω της μειωμένης διεθνούς ζήτησης. Η απασχόληση αυξήθηκε κατά 1,5% το 2000. Το ποσοστό απασχόλησης ήταν 67,5% (70,6% για τους άνδρες και 64,4% για τις γυναίκες). Σε αντίθεση με την ευνοϊκή οικονομική ανάπτυξη το 2000, το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε αργά και παρέμεινε στο 9,8% (9,1% για τους άνδρες, 10,6% για τις γυναίκες). Τα διαρθρωτικά προβλήματα στην αγορά εργασίας εκδηλώνονται στη δυσανάλογα υψηλή ανεργία μεταξύ των ανειδίκευτων εργαζομένων και των ηλικιωμένων εργαζομένων από τη μία πλευρά και στην αύξηση των προβλημάτων στελέχωσης σε μερικούς τομείς και σε τομείς με μεγάλη ανάπτυξη από την άλλη.

Εξαιτίας της αποταμίευσης που πραγματοποιήθηκε ως συνέπεια της ύφεσης που σημειώθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1990 και μιας σχετικά μεγάλης περιόδου οικονομικής ανάπτυξης που ακολούθησε, το μερίδιο του ΑΕΠ που καταβλήθηκε για τις κοινωνικές δαπάνες στη Φινλανδία ήταν κατώτερο του κοινοτικού μέσου όρου. Σύμφωνα με τα στοιχεία του SESPROS από τη Eurostat, η Φινλανδία δαπανά το 27,2% του ΑΕΠ της για την κοινωνική προστασία σε σύγκριση με το 27,7% που είναι ο μέσος όρος της ΕΕ των 15 (στοιχεία 1998). Υπολογιζόμενες ως κατά κεφαλήν δαπάνες σε μονάδες αγοραστικής δύναμης (ΜΑΔ), οι δαπάνες της Φινλανδίας για την κοινωνική προστασία ανέρχονται σε 5.181 ΜΑΔ, σχεδόν στο ίδιο επίπεδο με τον μέσο όρο της ΕΕ των 15 που ανέρχεται στις 5.379 ΜΑΔ (στοιχεία 1997). Τα εναρμονισμένα στοιχεία του ECHP αποκαλύπτουν ότι το 1997 το 9% (ΕΕ15 18%) του φινλανδικού πληθυσμού ζούσε με εισόδημα κατώτερο του 60% του εθνικού διάμεσου εισοδήματος. Οι νέοι ενήλικες, οι άνεργοι και «άλλα με ενεργά άτομα» και νοικοκυριά ενός ατόμου τείνουν να παρουσιάζουν τον υψηλότερο κίνδυνο φτώχειας.

Ωστόσο, το χαμηλό εισόδημα είναι μόνο μία από τις διαστάσεις της φτώχειας, και για να μετρηθεί και να αναλυθεί αυτό το φαινόμενο με μεγαλύτερη ακρίβεια, είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη άλλες σχετικές πτυχές, όπως η πρόσβαση στην απασχόληση, τη στέγαση, την υγειονομική περίθαλψη και το επίπεδο ικανοποίησης των βασικών αναγκών.

- Οι εθνικές πηγές δείχνουν ότι ο αριθμός των ατόμων που πλήττονται από σοβαρό κοινωνικό αποκλεισμό κυμαίνεται από 30.000 έως 60.000, δηλαδή ποσοστό 0,6-1,2% των Φινλανδών.
- Το υψηλό επίπεδο ανεργίας, ιδιαίτερα της μακροχρόνιας ανεργίας (ποσοστό μακροχρόνια άνεργων ίσο με 2,8%), παραμένει το σημαντικότερο κοινωνικό πρόβλημα της Φινλανδίας.
- Οι κυριότεροι παράγοντες που οδηγούν στον κίνδυνο του κοινωνικού αποκλεισμού συμπεριλαμβάνουν οικονομικό ή χρηματοδοτικό αποκλεισμό, προβλήματα υγείας, αποκλεισμό από την αγορά εργασίας, αποκλεισμό από την αγορά στέγης, αποκλεισμό από την εκπαίδευση ή χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και άλλους τύπους αποκλεισμού, όπως η εγκληματικότητα, οι διάφορες μορφές εθισμού, ο πολιτισμικός αποκλεισμός κ.λπ.
- Οι περιφερειακές διαφορές χρήζουν προσοχής
- Ο αποκλεισμός σχετίζεται συχνά με τη συσσώρευση πολλών προβλημάτων. Μια βασική πρόκληση είναι η πρόληψη της ταυτόχρονης συσσώρευσης ανεπάρκειας πόρων.

2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Το φινλανδικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης στηρίζεται στις βασικές αρχές των καθολικών υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας και υγείας και σε ένα εκτενές σύστημα εισοδηματικής ασφάλισης. Οι κάτοικοι έχουν συνήθως ατομικά δικαιώματα σε βασικές υπηρεσίες και παροχές. Δεν υπάρχει βασική απαίτηση ως προς την απασχόληση ή το εισόδημα, ωστόσο οι εργαζόμενοι λαμβάνουν υψηλότερες παροχές βάσει του εισοδήματός τους. Τα συστήματα έχουν καταφέρει να διασφαλίσουν ένα χαμηλό επίπεδο φτώχειας σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα.

Η στρατηγική του ΕΣΔ/Εν για την επόμενη δεκαετία αποκρυσταλλώνεται σε τέσσερις πολιτικές: την προώθηση της υγείας και της ικανότητας για ενεργό ζωή· την αύξηση της ελκυστικότητας της επαγγελματικής ζωής· την πρόληψη και την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και τη διασφάλιση αποτελεσματικών υπηρεσιών και ενός λογικού επιπέδου εισοδηματικής ασφάλειας.

Η Φινλανδία προσπαθεί να διατηρήσει τη βασική δομή του υπάρχοντος συστήματος και εργάζεται στο πλαίσιο της εν λόγω δομής δίδοντας μεγαλύτερη έμφαση στην υπεροχή της εργασίας. Η μεταρρύθμιση των παροχών κοινωνικής ασφάλισης, της φορολογίας και των δαπανών παροχής υπηρεσιών πρόκειται να συνεχιστεί, προκειμένου η αποδοχή της εργασίας να είναι πάντα οικονομικά συμφέρουσα. Στόχος είναι η βελτίωση όχι μόνο των κινήτρων για τα νοικοκυριά αλλά και των θεσμικών κινήτρων για τους οργανισμούς: ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στα κίνητρα για τους εργοδότες, τη νομοθεσία που ρυθμίζει τη σχέση μεταξύ του κράτους και των δήμων, και στην κρατική χρηματοδότηση των οικονομικών των δήμων.

2.1. Η μακροπρόθεσμη στρατηγική προοπτική

Το σχέδιο καθορίζει βασικούς στόχους στρατηγικής και επιχειρεί να προσδιορίσει τις προκλήσεις μέσα από μια μακροπρόθεσμη προοπτική. Η Φινλανδία επιδιώκει να επεκτείνει περαιτέρω το υπάρχον σύστημα. Οι πολιτικές και τα μέτρα που στοχεύουν στην αναβάθμιση του καθολικού συστήματος στήριξης και υπηρεσιών μπορούν να θεωρηθούν μια προσπάθεια βιώσιμης αντιμετώπισης των προβλημάτων. Το ΕΣΔ/Εν αναγνωρίζει, ωστόσο, ότι πολλές από τις προκλήσεις που προβλέπονται στο σχέδιο απαιτούν επίσης τη χρήση ειδικών στοχοθετημένων ενεργειών. Συνολικά, υπάρχει ένα ευρύ φάσμα εγχειρημάτων σε διάφορα επίπεδα για την αντιμετώπιση των προβλημάτων. Ένας σημαντικός στόχος είναι η αύξηση της απασχόλησης και, ειδικότερα, η προσπάθεια καταπολέμησης της μακροχρόνιας ανεργίας, μέσω μιας στρατηγικής βασιζόμενης σε μια ενεργό κοινωνική πολιτική. Αυτό αποτελεί μια ειδική πρόκληση για τη Φινλανδία. Ενώ βρίσκεται στο επίκεντρο των κυβερνητικών πολιτικών εδώ και αρκετά χρόνια, η μακροχρόνια ανεργία δεν έχει μειωθεί όσο θα ήταν επιθυμητό και πλήττει μια ομάδα ατόμων που δύσκολα μπορούν να αποκτήσουν μια θέση εργασίας.

2.2. Καινοτόμο περιεχόμενο του ΕΣΔ/Εν

Πέρα από την εκτενή σειρά μέτρων που έχουν συμπεριληφθεί στο σχέδιο της Φινλανδίας, παρουσιάζονται επίσης διάφορα ζητήματα που αποτελούν αντικείμενο διαρκούς συζήτησης πολιτικής και μέτρα που έχουν προταθεί ή εξετάζονται από διάφορες ομάδες εργασίας. Αυτά θα συζητηθούν και θα αντιμετωπιστούν κατά την περίοδο του σχεδίου. Ορισμένα παραδείγματα σχεδιαζόμενων μέτρων είναι τα εξής: η μεταρρύθμιση του επαγγελματικού συστήματος υγείας για την ενσωμάτωση βραχυπρόθεσμων θέσεων εργασίας· η προώθηση της απασχόλησης των ατόμων με ειδικές ανάγκες· η ανάπτυξη ενός μοντέλου δράσης βασισμένου στην κοινή ευθύνη από την πλευρά διαφόρων φορέων εντός της κοινωνίας και το οποίο θα επιφέρει αλλαγές στις χρηματοδοτικές ευθύνες των συστημάτων παροχών προκειμένου να αυξηθούν οι ευκαιρίες απασχόλησης για εκείνους που διατρέχουν κίνδυνο αποκλεισμού από την αγορά εργασίας· η κατάρτιση ολοκληρωμένων στρατηγικών στέγασης σε δήμους βάσει των υπάρχουσών δυνατοτήτων στέγασης· η εξέταση των εθνικών αναγκών ανάπτυξης και της φοιτητικής μέριμνας στα επίπεδα της προσχολικής εκπαίδευσης, της βασικής εκπαίδευσης και της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης· και η θέσπιση ενός κέντρου το οποίο θα συνεργάζεται στενά με ΜΚΟ για τη μελέτη και την παρακολούθηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

2.3. Συντονισμένη και ολοκληρωμένη προσέγγιση

Η προετοιμασία πολιτικών σε ευρεία βάση έχει μεγάλη παράδοση στη Φινλανδία. Τα συστήματα διευθύνονται συνήθως από τη δημόσια διοίκηση, κυρίως σε δημοτικό επίπεδο. Οι πολιτικές της χώρας στους τομείς του εισοδήματος, της φορολογίας, της απασχόλησης και των κοινωνικών υποθέσεων έχουν αναπτυχθεί μέσω της συνεργασίας μεταξύ του κράτους, των δήμων και των κοινωνικών εταίρων. Η εν λόγω παράδοση, που βασίζεται στην εταιρική σχέση, διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην προσαρμογή του φινλανδικού συστήματος κοινωνικών πολιτικών στη μεταβολή των περιστάσεων στη δεκαετία του 1990. Οι φορείς του τριτογενούς τομέα και οι εκκλησίες, ο δημόσιος και ο ιδιωτικός τομέας έχουν αυξήσει πρόσφατα τη συνεργασία τους με στόχο την πρόληψη του κοινωνικού αποκλεισμού.

2.4. Συμβατότητα των στρατηγικών προσεγγίσεων και στόχων σε σχέση με το ΕΣΔ για την απασχόληση

Τα μέτρα του ΕΣΔ/Εν που βρίσκονται στο κεφάλαιο «αποκλεισμός από την αγορά εργασίας» του σχεδίου έχουν αναφερθεί και στο ΕΣΔΑ και είναι συμβατά. Και τα δύο σχέδια έχουν ελεγχθεί από μια διυπουργική ομάδα υπεύθυνη για το συντονισμό ζητημάτων σχετικών με την ΕΕ στον τομέα των κοινωνικών υποθέσεων. Επιπλέον, οι κοινωνικοί εταίροι, οι οποίοι διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην κοινωνική πολιτική και την πολιτική απασχόλησης στη Φινλανδία, έχουν συμμετάσχει στην προετοιμασία και των δύο ΕΣΔ.

3. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

3.1. Διευκόλυνση της συμμετοχής στην απασχόληση

Οι αλλαγές στην αγορά εργασίας έδειξαν ότι η ζήτηση της αγοράς εστιάζεται κυρίως σε άτομα με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης και δεξιοτήτων. Είναι σημαντικό να διασφαλιστεί επαρκής προσφορά εργασίας. Χάρη στην απομάκρυνση των αντικινήτρων που περιλάμβανε το σύστημα φόρων και παροχών, δεν υπάρχουν πλέον εμπόδια στην απασχόληση. Έχουν αναπτυχθεί νέοι τύποι υπηρεσιών και διάφορα είδη επιδοτούμενης εργασίας για την προώθηση της απασχόλησης των ατόμων με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και δεξιοτήτων. Η επανένταξη στην εργασία και οποιαδήποτε σχετικά μέτρα στήριξης που στοχεύουν στην αύξηση της ικανότητας ενός ατόμου να ελέγχει τη ζωή του είναι βασικές μέθοδοι που προσδιορίζονται από το ΕΣΔ/Εν για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού.

Υπάρχουν επίσης μέτρα για τη βελτίωση της ικανότητας εργασίας των μεγαλύτερης ηλικίας ατόμων, καθώς και για την αύξηση της απασχολησιμότητας των μεταναστών. Σε ό,τι αφορά το συνδυασμό της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής, οι γονείς με παιδιά προσχολικής ηλικίας έχουν δικαίωμα σε θέση σε παιδικό σταθμό, ανεξάρτητα από το καθεστώς απασχόλησής τους. Το ΕΣΔ/Εν προβλέπει την ανάπτυξη απογευματινών δραστηριοτήτων για τα παιδιά σχολικής ηλικίας. Η δια βίου μάθηση προωθείται με τη μεταρρύθμιση της εισοδηματικής ασφάλειας κατά την επαγγελματική κατάρτιση των ενηλίκων.

3.2. Διευκόλυνση της πρόσβασης όλων στους πόρους, τα δικαιώματα, τα αγαθά και τις υπηρεσίες

Ο κίνδυνος του κοινωνικού αποκλεισμού καταπολεμάται με τη χρήση του καθολικού συστήματος υπηρεσιών και μεταβιβάσεων εισοδήματος που καλύπτει όλους τους κατοίκους της Φινλανδίας. Το δίκτυο κοινωνικής ασφάλισης και η ευρεία αποδοχή του έσωσαν τη Φινλανδία από μεγάλη κοινωνική αναταραχή στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Οι πολιτικές που στοχεύουν στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού θα συνεχίσουν να στηρίζονται κατά κύριο λόγο στην ανάπτυξη του καθολικού συστήματος, το οποίο μπορεί, ωστόσο, να συμπληρωθεί με ειδικά στοχοθετημένα μέτρα, όπου είναι απαραίτητο.

Το σχέδιο αναφέρεται σε μέτρα για τη βελτίωση του συστήματος κοινωνικής προστασίας, π.χ. συντονισμός επιδόματος διαβίωσης και αποδοχών για την ενθάρρυνση των ατόμων να αποκτήσουν μια θέση μερικής απασχόλησης ή προσωρινή εργασία· παράταση της περιόδου επιδόματος για την επανένταξη των νέων με ειδικές ανάγκες, προκειμένου να στηριχθούν για να αποκτήσουν μια θέση χωρίς να χάσουν αμέσως τις παροχές τους· αύξηση του ανώτατου ενοικίου που είναι αποδεκτό για τα γενικά επιδόματα στέγασης· και βελτίωση των υπηρεσιών ψυχικής υγείας για τα παιδιά και τους νέους ενήλικες.

3.3. Πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού

Έντονες προσπάθειες έχουν γίνει σε ορισμένους τομείς πολιτικής με στόχο την πρόληψη των καταστάσεων κρίσης που οδηγούν στον κοινωνικό αποκλεισμό. Η αναδιανομή του εισοδήματος μειώνει τη σχετική φτώχεια στη Φινλανδία με ιδιαίτερα αποτελεσματικό τρόπο. Το ΕΣΔ/Εν αναφέρει τα ακόλουθα μέτρα στο πλαίσιο του στόχου για την πρόληψη: αύξηση του εθνικού επιπέδου σύνταξης· αύξηση των επιδομάτων τέκνου που σχετίζονται με τη στήριξη της αγοράς εργασίας· μεταρρύθμιση που στοχεύει στην αύξηση της αποτελεσματικότητας του προληπτικού επιδόματος διαβίωσης· συμμόρφωση προς τα συστήματα αναζήτησης εργασίας ως προαπαιτούμενο για τη λήψη επιδομάτων ανεργίας· δωρεάν προσχολική εκπαίδευση για τα παιδιά ηλικίας έξι ετών· και θέσπιση ενός ταμείου αντιστάθμισης για να διασφαλιστεί ότι η προστασία των παιδιών δεν εξαρτάται από την οικονομική κατάσταση του δήμου.

3.4. Βοήθεια στους πιο ευάλωτους

Ο κίνδυνος του κοινωνικού αποκλεισμού αντιμετωπίζεται πρώτον και κύριον από τις υπηρεσίες και την εισοδηματική ασφάλεια που παρέχονται στο πλαίσιο της αρχής της καθολικότητας, ωστόσο, η ύπαρξη προβλημάτων κοινωνικού αποκλεισμού σημαίνει ότι απαιτούνται πρόσθετα ειδικά στοχοθετημένα μέτρα. Η Φινλανδία παρουσιάζει διάφορα είδη μέτρων επανένταξης που στοχεύουν στην αύξηση της ικανότητας ενός ατόμου να ελέγχει τη ζωή του. Αναφέρονται επίσης καινοτόμα εργαστήρια σε ινστιτούτα επαγγελματικής κατάρτισης για την αντιμετώπιση του φαινομένου του αποκλεισμού από την εκπαίδευση, καθώς και εργαστήρια για νέους άνεργους, τα οποία συγχρηματοδοτούνται και τα δύο από το ΕΚΤ. Η κυβέρνηση προτείνει τη θέσπιση ενός οργάνου-διαμεσολαβητή για ζητήματα διακρίσεων και προώθησης των καλών σχέσεων μεταξύ των εθνοτήτων. Επιπλέον, πρέπει να αναπτυχθεί η ικανότητα των απλών ανθρώπων να αντεπεξέρχονται στην κοινωνία των πληροφοριών.

3.5. Κινητοποίηση του συνόλου των συναφών φορέων

Στη φινλανδική δομή, η συμμετοχή και η κινητοποίηση του συνόλου των φορέων αποτελεί μέρος της κανονικής διοίκησης, όπου οι σχέσεις με όργανα εκτός της ίδιας της διοίκησης ρυθμίζονται από τη νομοθεσία και την καθημερινή πρακτική. Ωστόσο, το ΕΣΔ/Εν αναφέρεται σε νέες πρωτοβουλίες ως προς το θέμα αυτό, όπως: την ανάπτυξη της συνεργασίας μεταξύ των δημοτικών αρχών στον τομέα της ενεργού κοινωνικής πολιτικής, το πρόγραμμα κοινωνικής στέγασης «Προάστια 2000» την ανάπτυξη ανοιχτών υπηρεσιών για άτομα που έχουν νοσηλευτεί για ψυχικά ασθένειες και τη δημιουργία περιφερειακών κέντρων εταιρικής σχέσης από τους ΜΚΟ.

4. ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Η δομή του συστήματος κοινωνικής πολιτικής βασίζεται κυρίως στα ατομικά και τα εξατομικευμένα δικαιώματα και έχει αποδειχτεί ότι τα καθήκοντα αυξάνουν την ισότητα των δύο φύλων στην κοινωνία. Το ΕΣΔ/Εν αναγνωρίζει τις διαφορές μεταξύ των δύο φύλων ως τέτοιες, καθώς και τη σημασία της προώθησης της ισότητας των δύο φύλων. Τα εξατομικευμένα συστήματα στηρίζονται από ένα εκτενές σύστημα υπηρεσιών που διευκολύνει το συνδυασμό της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής, καθώς και τη συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό.

5. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΤ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

Στο πλαίσιο του προγράμματος της Φινλανδίας για το στόχο 3, προβλέπεται χρηματοδότηση σχεδόν 140 εκατομμυρίων ευρώ από το ΕΚΤ και το δημόσιο για συγκεκριμένα μέτρα που στοχεύουν στην επανένταξη των πλέον ευάλωτων ατόμων και των μειονεκτουσών ομάδων, ποσό που αντιπροσωπεύει το 13% των συνολικών δημοσίων δαπανών για το πρόγραμμα. Τα μέτρα κοινωνικής ενσωμάτωσης χρηματοδοτούνται επίσης μέσω περιφερειακών φινλανδικών προγραμμάτων. Επιπλέον, η κοινοτική πρωτοβουλία EQUAL στοχεύει στην καταπολέμηση κάθε μορφής διάκρισης και ανισότητας, καθώς και στην πρόληψη του κοινωνικού αποκλεισμού. Η χρηματοδότηση του ΕΚΤ και του δημοσίου για το πρόγραμμα EQUAL της Φινλανδίας ανέρχεται σε 145 εκατομμύρια ευρώ.

ΣΟΥΗΔΙΑ

Συμπεράσματα

Κατάσταση και βασικές τάσεις: Το σουηδικό σύστημα κοινωνικών παροχών και υγείας είναι καθολικό και εκτενές. Οι παροχές κοινωνικής ασφάλειας βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στην αρχή της αποζημίωσης για απώλεια εισοδήματος εξασφαλίζοντας το δικαίωμα σε βασικές παροχές για όλους τους κατοίκους της χώρας ανεξάρτητα από την κοινωνική ή την επαγγελματική τους θέση, την οικογενειακή κατάσταση ή το φύλο τους.

Η σταθερή οικονομική ανάπτυξη (πάνω από 3% κατά τη διάρκεια των 3 τελευταίων χρόνων) με υψηλό ποσοστό απασχόλησης της τάξης του 73% και σχετικά χαμηλό ποσοστό ανεργίας αποτελεί σταθερή βάση για την ενίσχυση πολιτικών για την κοινωνική ενσωμάτωση και την καταπολέμηση της φτώχειας. Η Σουηδία δαπάνησε το 33% του ΑΕΠ της στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας το 1998. Το ποσοστό αυτό είναι το υψηλότερο στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το ποσοστό του κινδύνου φτώχειας είναι χαμηλό, ανερχόμενο στο 12% το 1997.

Στρατηγική προσέγγιση: Το σουηδικό σύστημα πρόνοιας βασίζεται σε μια πολιτική πλήρους απασχόλησης τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες και σε ένα καθολικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Η κυβέρνηση δεσμεύεται με το ΕΣΔ/Εν να αυξήσει περαιτέρω τις θέσεις εργασίας (στόχος: ποσοστό απασχόλησης της τάξης του 80 % μέχρι το 2004) και να ενισχύσει την κοινωνική δικαιοσύνη (στόχος: μείωση στο ήμισυ του αριθμού των ατόμων που εξαρτώνται από το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας μέχρι το 2004). Μια δραστική πολιτική απασχόλησης είναι το κλειδί για την καταπολέμηση της φτώχειας. Επιλέγοντας ένα καθολικό σύστημα με παροχές που σχετίζονται με το εισόδημα αντί ενός συστήματος ελάχιστων επιπέδων παροχών, η Σουηδία διασφαλίζει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση που ευνοεί την ενσωμάτωση. Η διάσταση της ισότητας των δύο φύλων ενσωματώνεται στη δομή του συστήματος πρόνοιας. Τα καθολικά συστήματα που εξασφαλίζουν ατομικά δικαιώματα ενισχύουν την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών.

Μέτρα πολιτικής: Το ΕΣΔ/Εν ανταποκρίνεται στους τέσσερις κοινούς στόχους αυξάνοντας τις επενδύσεις στο σύστημα πρόνοιας και προσαρμόζοντας τα προγράμματα κοινωνικής προστασίας ώστε να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικότερα τους υπάρχοντες θύλακες ανέχειας. Το ΕΣΔ/Εν περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα γενικών μεταρρυθμίσεων και ειδικών μέτρων σε όλους τους τομείς με μια λεπτομερή προσέγγιση για τον κοινωνικό αποκλεισμό. Τα μέτρα που ευνοούν την ενσωμάτωση στην αγορά εργασίας συνεπάγονται ότι στους άνεργους προσφέρεται κατάρτιση ή εργασιακή εμπειρία εάν δεν υπάρχει διαθέσιμη κάποια θέση εργασίας. Η αρχή της υπεροχής της εργασίας προωθεί αποτελεσματικά μέτρα ώστε να δώσει στα άτομα την ευκαιρία να βρουν μια θέση εργασίας και να στηρίξουν τον εαυτό τους. Οι συνταξιοδοτικές μεταρρυθμίσεις επιδιώκουν να αυξήσουν την κοινωνική ενσωμάτωση. Το ΕΣΔ/Εν περιλαμβάνει επένδυση σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης, μεταρρύθμιση της επαγγελματικής κατάρτισης και της εκπαίδευσης των ενηλίκων, καθώς και αύξηση των δεξιοτήτων και της ικανότητας πρόσβασης στην τεχνολογία της πληροφορίας.

Μελλοντικές προκλήσεις: Η σημαντικότερη πρόκληση του μέλλοντος είναι η συνέχιση της ενδυνάμωσης του συστήματος πρόνοιας, συμπεριλαμβανομένης της πολιτικής πλήρους απασχόλησης και του καθολικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης. Μόνο αυξάνοντας το ποσοστό της απασχόλησης μπορούν να χρηματοδοτηθούν επαρκώς η υγειονομική περίθαλψη, οι κοινωνικές υπηρεσίες και οι συντάξεις του γηράσκοντος πληθυσμού και να μειωθεί η ανάγκη για παροχές και άλλα επιδόματα κοινωνικής ασφάλισης. Έχουν προσδιοριστεί και άλλες προκλήσεις για να διασφαλιστεί ότι δεν αποκλείονται κοινωνικά εκείνοι των οποίων το βιοτικό επίπεδο επιδεινώθηκε σημαντικά κατά τις οικονομικές κρίσεις, να ενισχυθεί η προστασία όσων διατρέχουν κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού εξαιτίας αναπηρίας, εθνοτικής προέλευσης, χαμηλής ή μη ολοκληρωμένης εκπαίδευσης, μη ένταξης στην αγορά εργασίας ή επειδή κατοικούν σε μειονεκτούσες περιοχές, και να βελτιωθεί η στήριξη των πλέον ευάλωτων (εκείνων που κάνουν κατάχρηση αλκοόλ και ναρκωτικών, των άστεγων, των παιδιών που διατρέχουν κίνδυνο και των ατόμων που πάσχουν από ψυχασθένεια).

1. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Το σουηδικό σύστημα κοινωνικών παροχών και υγείας είναι καθολικό και εκτενές και το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στην αρχή της αποζημίωσης της απώλειας εισοδήματος, συμπεριλαμβανομένων των ατομικών δικαιωμάτων σε βασικές παροχές για όλους τους κάτοικους της χώρας ανεξάρτητα από την κοινωνική ή την επαγγελματική τους θέση, την οικογενειακή κατάσταση ή το φύλο τους. Δεν υπάρχει βασική απαίτηση ως προς την απασχόληση ή το εισόδημα προκειμένου να αποκτήσει κανείς πρόσβαση στην κοινωνική ασφάλιση, παρά το ότι οι εργαζόμενοι λαμβάνουν υψηλότερες παροχές βάσει του εισοδήματός τους. Τα τελευταία τρία χρόνια η **ανάπτυξη του ΑΕΠ** ήταν ανώτερη του 3% ετησίως, 3,6% το 2000, αλλά αναμένεται να υποχωρήσει στο 2% το τρέχον έτος. Το **ποσοστό απασχόλησης** το 2000 ήταν 73% (71% για τις γυναίκες και 74,8% για τους άνδρες), ένα από τα υψηλότερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το επίπεδο ανεργίας εξακολουθεί να μειώνεται και το 2000 ήταν 5,9% (5,8% για τις γυναίκες και 6% για τους άνδρες) σε σύγκριση με 7,2% το 1999. Το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας παραμένει χαμηλό, στο 1,1% για τις γυναίκες και στο 1,4% για τους άνδρες το 2000.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του SESPROS από τη Eurostat, το 1998 η Σουηδία δαπάνησε το 33,3% του ΑΕΠ της για την **κοινωνική προστασία**, το υψηλότερο ποσοστό μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ (ο κοινοτικός μέσος όρος ήταν 27,7%). Ο προϋπολογισμός του 2001 δείχνει ότι το ποσοστό των σχετικά φτωχών ατόμων (εκείνων που ζουν με εισόδημα μικρότερο του 50% του διάμεσου εισοδήματος) έχει αυξηθεί από 7,2% σε 9,1% από το 1991 έως το 1998⁴. Βάσει των εναρμονισμένων στοιχείων του ECHP, το ποσοστό του κινδύνου φτώχειας (υπολογιζόμενο στο 60% του εθνικού διάμεσου εισοδήματος) ήταν 12% το 1997.

Ωστόσο, το χαμηλό εισόδημα είναι μόνο μία από τις διαστάσεις της φτώχειας, και για να μετρηθεί και να αναλυθεί αυτό το φαινόμενο με μεγαλύτερη ακρίβεια, είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη άλλες σχετικές πτυχές, όπως η πρόσβαση στην απασχόληση, τη στέγαση, την υγειονομική περίθαλψη και το επίπεδο ικανοποίησης των βασικών αναγκών.

Μετά την οικονομική ανάκαμψη μεταρρυθμίστηκε η κοινωνική πολιτική και αυξήθηκαν οι πόροι. Ωστόσο, μπορούν να παρατηρηθούν οι ακόλουθες προκλήσεις:

- Η επέκταση του συστήματος επιδομάτων κοινωνικής πρόνοιας συνεπάγεται την αύξηση του κόστους, εξαιτίας των μεγαλύτερων περιόδων εξάρτησης από την πρόνοια και του αυξανόμενου αριθμού των εξαρτημένων από τα εν λόγω επιδόματα για μεγάλες χρονικές περιόδους νοικοκυριών (νέοι και νοικοκυριά με πρόσφυγες και μετανάστες). Για την καταπολέμηση αυτού του προβλήματος, στόχος της πολιτικής ήταν να καταστήσει το σύστημα λιγότερο γενναιόδωρο και πιο περιοριστικό, ιδιαίτερα μέσω αυστηρότερων κριτηρίων επιλεξιμότητας και θέτοντας ανώτατα όρια στα επίπεδα των παροχών. Η αποκατάσταση του κοινωνικού συστήματος διασφαλίζει τη βιωσιμότητα και τη σταθερότητά του.

⁴ Υπολογιζόμενο σύμφωνα με το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών ανά μονάδα κατανάλωσης, χρησιμοποιώντας εθνικά στοιχεία, το ποσοστό σχετικής φτώχειας έπεσε στο 3,9 % κατά την ίδια περίοδο.

- Παρότι το σουηδικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης ήταν σε θέση να αντιμετωπίσει την πρόκληση της οικονομικής ύφεσης και να αποτρέψει τη μετατροπή της σε κρίση του συστήματος πρόνοιας, κάποιες ομάδες, όπως **οι νέοι, οι μετανάστες και οι μόνοι γονείς**, επλήγησαν περισσότερο από άλλες. Η πρόκληση έγκειται στον τρόπο αποζημίωσης των εν λόγω ομάδων.
- Μια άλλη πρόκληση είναι επίσης η βελτίωση της κατάστασης των **πλέον ευάλωτων**. Παρά την έλλειψη διαθέσιμων στοιχείων υπάρχουν ενδείξεις ότι η κατάσταση των πλέον ευάλωτων επιδεινώθηκε από πολλές απόψεις, δηλαδή σε ό,τι αφορά τα παιδιά που διατρέχουν κίνδυνο, εκείνους που κάνουν κατάχρηση αλκοόλ και ναρκωτικών, τους άστεγους και τα άτομα που διαβιώνουν σε νοικοκυριά με περισσότερα άτομα από εκείνα που φυσιολογικά χωρούν στην κατοικία τους, τους εγκληματίες και τις ιερόδουλες. Περαιτέρω προσοχή πρέπει επίσης να δοθεί στις ανάγκες των μακροχρόνια ανέργων, των ατόμων με ειδικές ανάγκες, των ηλικιωμένων και των ατόμων που γεννήθηκαν εκτός της Σουηδίας.
- Παρότι υπάρχουν μόνο ελάχιστες περιφερειακές διαφορές σε ό,τι αφορά το διαθέσιμο εισόδημα, η διαδικασία του **κοινωνικοοικονομικού και εθνοτικού διαχωρισμού** συνεχίστηκε κατά τη δεκαετία του 1990. Ωστόσο, η τάση δεν είναι ούτε δραματική, ούτε σαφής από όλες τις απόψεις. Ο εθνοτικός διαχωρισμός είναι ιδιαίτερα υψηλός.

2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Το σουηδικό σύστημα κοινωνικής πρόνοιας βασίζεται σε μια πολιτική πλήρους απασχόλησης τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες και σε ένα καθολικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Η κυβέρνηση δεσμεύεται να αυξήσει τις θέσεις εργασίας και την κοινωνική δικαιοσύνη. Ο στόχος της απασχόλησης είναι ότι το 80% του πληθυσμού ηλικίας μεταξύ 20 και 64 ετών να έχει τακτική απασχόληση μέχρι το 2004. Ο στόχος της κοινωνικής δικαιοσύνης είναι η μείωση κατά το ήμισυ της εξάρτησης από την πρόνοια από το 1999 έως το 2004.

Μια δραστική πολιτική απασχόλησης είναι το κλειδί για την καταπολέμηση της φτώχειας. Στόχος της σουηδικής πολιτικής απασχόλησης είναι η μείωση της ανεργίας και η επίτευξη υψηλού ποσοστού απασχόλησης τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες, ανεξάρτητα από το παρελθόν ή την καταγωγή τους.

Οι στόχοι της κυβέρνησης για την αύξηση της κοινωνικής δικαιοσύνης περιλαμβάνουν 1) τη διασφάλιση του ότι δεν αποκλείονται κοινωνικά οι ομάδες των οποίων το βιοτικό επίπεδο επιδεινώθηκε σημαντικά κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης – κυρίως οι νέοι, οι μόνοι γονείς και ορισμένες ομάδες μεταναστών και προσφύγων, 2) την ενίσχυση της προστασίας για τις ομάδες που διατρέχουν κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού εξαιτίας αναπηρίας, εθνοτικής προέλευσης, χαμηλής ή ατελούς εκπαίδευσης, μη ένταξης στην αγορά εργασίας ή επειδή κατοικούν σε μειονεκτούσες περιοχές, και 3) τη βελτίωση της στήριξης των πλέον ευάλωτων ομάδων. Πρέπει να ληφθούν μέτρα για την πρόληψη και τη θεραπεία της κατάχρησης αλκοόλ και ναρκωτικών, τη μείωση του αριθμού των αστεγών και την ενίσχυση της προστασίας των παιδιών που διατρέχουν κίνδυνο και των διανοητικά ασθενών ατόμων.

Επιλέγοντας ένα καθολικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης με παροχές ανάλογες με το εισόδημα, αντί ενός συστήματος με ελάχιστα επίπεδα παροχών, σύμφωνα με τις σουηδικές αρχές, η διοίκηση είναι λιγότερο δαπανηρή από ό,τι σε ένα σύστημα παροχών βασιζόμενο στα μέσα διαβίωσης των δικαιούχων και οι πλέον μειονεκτούσες ομάδες είναι σε ευνοϊκότερη θέση.

2.1. Μακροπρόθεσμη στρατηγική προοπτική

Δεδομένης μιας πολιτικής πλήρους απασχόλησης με καθολικό κοινωνικό σύστημα, το οποίο συμπληρώνεται από προγράμματα βασιζόμενα στο εισόδημα, οι στρατηγικές προσεγγίσεις και οι βασικοί στόχοι τίθενται σωστά. Όταν δεν είναι δυνατός ο προσδιορισμός της καθαρής φτώχειας ή του καθαρού κοινωνικού αποκλεισμού, είναι συνετό να ενισχυθεί η πρόνοια όλων των ατόμων. Εάν η οικονομική ανάπτυξη συνεχίσει όπως προβλέπεται, θα επιτευχθούν οι μακροπρόθεσμοι στόχοι. Ενισχύοντας το πλαίσιο της πολιτικής κοινωνικής πρόνοιας, θα αντιμετωπιστούν τα προβλήματα που πιθανώς δημιουργήθηκαν από τη μικρότερη ανάπτυξη.

Το σουηδικό ΕΣΔ/Εν δεν ασχολείται στην πραγματικότητα με τον τρόπο με τον οποίο η εν λόγω βασική στρατηγική του συστήματος πρόνοιας θα μειώσει αποτελεσματικά την φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, αλλά έχει εκτιμηθεί η σημασία και οι δυνατότητες των καθολικών συστημάτων. Επιπλέον, δεν είναι σαφής ο τρόπος με τον οποίο τα διάφορα μέτρα που αναφέρονται στο ΕΣΔ/Εν θα συμβάλλουν στον κεντρικό στόχο της μείωσης κατά το ήμισυ του αριθμού των ατόμων που εξαρτώνται από την πρόνοια. Η πρόοδος, ωστόσο, θα μετρηθεί έως το 2004.

2.2. Το καινοτόμο περιεχόμενο του ΕΣΔ/Εν

Το καθολικό κοινωνικό σύστημα, όπως περιγράφεται παραπάνω, αποτελεί την κινητήρια δύναμη των σουηδικών πολιτικών για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Το σύστημα παρέχει μια σταθερή βάση για την κατάργηση των κύριων αιτιών της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Ωστόσο, χρειάζονται ακόμη ειδικά μέτρα για την αντιμετώπιση ειδικών περιπτώσεων ή ομάδων ανθρώπων. Τα μέτρα αυτά είναι πράγματι ένα σημαντικό τμήμα του σουηδικού συστήματος πρόνοιας. Θα υπάρξει επίσης στο μέλλον περιθώριο για περαιτέρω καινοτομίες προκειμένου να βοηθηθούν και να υποστηριχθούν οι πιο ευάλωτοι. Στο ΕΣΔ/Εν αναφέρονται μερικές υπηρεσίες διαμεσολαβητή (για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, τα παιδιά). Καθώς έχει μεγάλη παράδοση σε τέτοιου είδους υπηρεσίες σε διάφορους τομείς, αυτός ο τυπικός σουηδικός θεσμός του διαμεσολαβητή για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού θα μπορούσε να αναφερθεί ως καινοτομία, σχετικά με την οποία θα μπορούσαν να δοθούν περισσότερες πληροφορίες.

2.3. Συντονισμένη και ολοκληρωμένη προσέγγιση

Στο πλαίσιο του συστήματος πρόνοιας, η συντονισμένη και ολοκληρωμένη προσέγγιση των πολιτικών ρυθμίζεται κυρίως από τη νομοθεσία και τους διοικητικούς κανόνες. Τα όργανα εκτός της διοίκησης μπορούν επίσης να δώσουν τη γνώμη τους. Έχοντας αυτό ως δεδομένο, η γενική πολιτική πρόνοιας λαμβάνει υπόψη όλες τις σχετικές πτυχές της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Ακόμη και αν δεν εκφράζεται ρητώς, φαίνεται ότι υπάρχει μια σαφής ισορροπία μεταξύ των πολιτικών που σχετίζονται με την ανεργία και των μέτρων για την ενδυνάμωση των κοινωνικών συστημάτων, καθώς και σαφώς καθορισμένοι βασικοί στόχοι και για τους δύο τομείς (βλέπε επίσης σημείο 3.4 παρακάτω). Στο ΕΣΔ γίνονται αναφορές στις προσπάθειες που έχουν καταβληθεί από την κυβέρνηση και από διάφορους άλλους φορείς και ομάδες συμφερόντων σε όλα τα επίπεδα, αν και δεν είναι δυνατό να εκτιμηθεί ο βαθμός στον οποίο η συμμετοχή των φορέων εκτός της κανονικής διοίκησης έχει οδηγήσει σε πραγματικές συνεισφορές στο ΕΣΔ/Εν.

2.4. Συμβατότητα των στρατηγικών προσεγγίσεων σε σχέση με το εθνικό σχέδιο δράσης για την απασχόληση

Η Σουηδία επέλυσε το πρόβλημα της συμβατότητας και του συντονισμού του ΕΣΔΑ επισυνάπτοντάς το ως προσάρτημα 1 στο ΕΣΔ/Εν. Παρόλο που φαίνεται να υπάρχει συντονισμός σε επίπεδο πολιτικής μεταξύ αυτών των δύο πλευρών του σουηδικού κοινωνικού κράτους, αυτός δεν εκφράζεται σαφώς στο ΕΣΔ/Εν.

3. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΜΕΤΡΑ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

3.1. Διευκόλυνση της συμμετοχής στην απασχόληση

Καθώς η πολιτική πλήρους απασχόλησης αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του σουηδικού συστήματος πρόνοιας, το ΕΣΔ/Εν τονίζει το ρόλο της πολιτικής απασχόλησης στον αγώνα για την καταπολέμηση της φτώχειας. Για την προώθηση της συμμετοχής στην απασχόληση, η Σουηδία επέλεξε την αρχή της ενεργοποίησης και της αύξησης των δεξιοτήτων. Η αρχή της υπεροχής της εργασίας συνεπάγεται αποτελεσματικά μέτρα ώστε να δώσει την ευκαιρία στους ανθρώπους να βρουν μια θέση εργασίας και να στηρίζουν τον εαυτό τους. Για να ενισχυθεί το κίνητρο για την εργασία, οι κανόνες του συστήματος ασφάλισης κατά της ανεργίας έχουν τροποποιηθεί αναλόγως. Επιπλέον, την περασμένη χρονιά δρομολογήθηκε ένα πρόγραμμα εγγύησης δραστηριότητας. Εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις, όπως η εξειδικευμένη επαγγελματική κατάρτιση, η νέα μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση και ένα καινούριο σχέδιο για την ανάπτυξη της εκπαίδευσης των ενηλίκων, διευκολύνουν επίσης την πρόσβαση στην αγορά εργασίας. Προκειμένου να είναι ευκολότερη και για τους δύο γονείς η είσοδος και η παραμονή στην αγορά εργασίας, οι γονικές παροχές πρόκειται να παραταθούν κατά 30 ημέρες, ανερχόμενες συνολικά σε 480 ημέρες, εάν και οι δύο γονείς αξιοποιούν τουλάχιστον 60 ημέρες ο καθένας.

3.2. Διευκόλυνση της πρόσβασης όλων στους πόρους, τα δικαιώματα, τα αγαθά και τις υπηρεσίες

Το καθολικό σύστημα κοινωνικής πρόνοιας συνεπάγεται ατομικά δικαιώματα και πρόσβαση όλων σε κοινωνικές παροχές, την εκπαίδευση, την υγεία και τις υπηρεσίες μέριμνας, καθώς και στη στέγαση. Όλοι δικαιούνται λογικούς οικονομικούς πόρους σε περίπτωση απώλειας εισοδήματος. Για την προώθηση της πρόσβασης όλων, η Σουηδία έχει δρομολογήσει διάφορες μεταρρυθμίσεις και μέτρα. Παραδείγματος χάρη, βελτιώθηκε η οικονομική κατάσταση των ηλικιωμένων και μεταρρυθμίστηκε η σύνταξη γήρατος βάσει των ισόβιων αποδοχών και συμπεριλαμβανομένης μιας βασικής κάλυψης υπό μορφή εξασφαλισμένης σύνταξης για εκείνους με χαμηλό εισόδημα ή χωρίς εισόδημα. Για τη διευκόλυνση της πρόσβασης στην εκπαίδευση, έχουν γίνει επενδύσεις σε όλα τα επίπεδα. Μεταρρυθμίστηκε η πολιτική της στέγασης· παραδείγματος χάρη οι τοπικές αρχές πρέπει να προγραμματίζουν την προσφορά της στέγασης ώστε να διασφαλίζεται αξιοπρεπής στέγαση για όλους. Ένα εθνικό σχέδιο δράσης για την ανάπτυξη των υγειονομικών υπηρεσιών πρόκειται να βελτιώσει την υγειονομική περίθαλψη. Ένας νόμος περί κοινωνικών υπηρεσιών πρόκειται να επεκτείνει το δικαίωμα του ατόμου στην πρόνοια. Η υπηρεσία του διαμεσολαβητή για θέματα αναπηρίας θα δημιουργήσει ένα εθνικό κέντρο για τη δυνατότητα πρόσβασης.

3.3. Πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού

Ένας από τους κύριους στόχους της κυβέρνησης είναι η ενίσχυση της προστασίας των ομάδων που διατρέχουν κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού για οποιοδήποτε λόγο. Η κατάσταση πρόκειται να αναλύεται ετησίως ώστε να καθίσταται δυνατή η ενδυνάμωση συγκεκριμένων μέτρων. Το ΕΣΔ/Εν παρουσιάζει πολυάριθμα σχέδια και μέτρα για αυτό το σκοπό, όπως το εθνικό σχέδιο δράσης κατά του ρατσισμού, της ξενοφοβίας, της ομοφυλοφοβίας και των διακρίσεων, το οποίο παρουσιάστηκε πρόσφατα προκειμένου να αυξηθούν οι δυνατότητες θέσπισης γενικής νομοθεσίας κατά των διακρίσεων. Τα μέτρα για την ένταξη στις τεχνολογίες της κοινωνίας της πληροφορίας (eInclusion) εστιάζουν σε νέες πρωτοβουλίες όπως οι δυνατότητες των ΤΠΕ για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, ενώ δεν παρουσιάζονται οι υπάρχουσες πρωτοβουλίες σε ό,τι αφορά την απόκτηση ψηφιακών γνώσεων από τις μειονεκτούσες ομάδες ή την πρόσβαση των ηλικιωμένων στις ΤΠΕ.

3.4. Βοήθεια στους πιο ευάλωτους

Η βελτίωση της στήριξης των πλέον ευάλωτων είναι επίσης μία από τις στρατηγικές προσεγγίσεις πολιτικής της κυβέρνησης που θα αναλύονται ετησίως. Τα θεσπιζόμενα μέτρα και σχέδια καλύπτουν τους πλέον ευάλωτους, όπως τα παιδιά που διατρέχουν κίνδυνο, εκείνους που κάνουν κατάχρηση αλκοόλ και ναρκωτικών, τους άστεγους και τα άτομα που διαβιούν σε νοικοκυριά με περισσότερα άτομα από εκείνα που φυσιολογικά μπορούν να ζήσουν στην κατοικία τους, τα άτομα με παραβατική συμπεριφορά και τις ιερόδουλες, καθώς και τους μακροχρόνια άνεργους, τα άτομα με ειδικές ανάγκες, τους ηλικιωμένους και τους μετανάστες. Για τη βελτίωση της κοινωνικής ένταξης, έχει διοριστεί ένας ειδικός ερευνητής, ο οποίος θα υποβάλλει προτάσεις προς εφαρμογή των δύο κοινοτικών οδηγιών κατά των διακρίσεων. Η κυβέρνηση έχει δεσμεύσει κονδύλια για την περίοδο 1999-2003 για να αντιμετωπίσει τον κοινωνικό, εθνοτικό διαχωρισμό και τον διαχωρισμό λόγω διακρίσεων στις μητροπολιτικές περιοχές και να προωθήσει την ισότητα ως προς τις συνθήκες διαβίωσης μεταξύ των κατοίκων των εν λόγω περιοχών, αλλά και μεταξύ ανδρών και γυναικών.

3.5. Κινητοποίηση του συνόλου των συναφών φορέων

Καθώς η Σουηδία έχει μεγάλη παράδοση σε εθελοντικές οργανώσεις, η κυβέρνηση χορηγεί επιδόματα κάθε χρόνο για τη στήριξη περίπου 100 οργανώσεων στον κοινωνικό τομέα. Για να αυξηθούν οι γνώσεις και να αναπτυχθεί το έργο αυτών των οργανώσεων, συστάθηκε μια γραμματεία στον Εθνικό Φορέα Υγείας και Πρόνοιας το 2001. Για να γενικευθεί ο αγώνας κατά του αποκλεισμού, όλες οι κυβερνητικές υπηρεσίες θα προετοιμάσουν σχέδια δράσης για την προώθηση της εθνοτικής ποικιλομορφίας μεταξύ των εργαζομένων τους. Για να αυξηθούν οι δυνατότητες των αιτούντων άσυλο, των προσφύγων και των άλλων πρόσφατα αφιχθέντων μεταναστών, συνήφθη μια συμφωνία για τη βελτίωση του συντονισμού μεταξύ διαφόρων δημόσιων αρχών. Η κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων έχει αυξηθεί από διάφορα μέτρα

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Τα καθολικά προγράμματα, αναγνωρίζοντας ατομικά δικαιώματα σε όλους, αυξάνουν την ισότητα αυτή καθεαυτή, όπως και μεταξύ των ανδρών και των γυναικών. Η ενσωμάτωση της διάστασης της ισότητας των δύο φύλων ενυπάρχει στην ίδια τη δομή. Έτσι πρέπει να εξηγηθεί γιατί υπάρχουν μάλλον λίγες ειδικές αναφορές σε ζητήματα ισότητας των δύο φύλων. Παρόλο που η Σουηδία έχει μεγάλη παράδοση στην ισότητα των ευκαιριών και έχει σημειώσει θετικά αποτελέσματα στον εν λόγω τομέα, η ενσωμάτωση της διάστασης της ισότητας των δύο φύλων αυτή καθεαυτή δεν αναπτύσσεται καθόλου ώστε να καθίσταται εμφανής η προοπτική της ισότητας των δύο φύλων σε στόχους, ενέργειες και διαδικασίες αξιολόγησης.

5. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΤ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

Η συνολική συγχρηματοδότηση του ΕΚΤ για την περίοδο 2000-2006 για τον στόχο 3 είναι 2,78 δισεκατομμύρια ευρώ, για τον στόχο 1 είναι 44 εκατομμύρια ευρώ και για την πρωτοβουλία EQUAL 172,4 εκατομμύρια ευρώ, συμπεριλαμβανομένης της χρηματοδότησης του ΕΚΤ και της εθνικής δημόσιας και ιδιωτικής χρηματοδότησης. Το 14,5% των κονδυλίων των προγραμμάτων των στόχων 3 και Ι διατίθεται στην ισότητα ευκαιριών. Η πρωτοβουλία EQUAL συμβάλλει εξ ολοκλήρου στην καταπολέμηση των διακρίσεων. Παρά την ύπαρξη αυτών των προγραμμάτων, ο ρόλος του ΕΚΤ είναι πρακτικά μηδενικός στο πλαίσιο του ΕΣΔ/Εν. Θίγεται μόνο σε αναφορές στο ΕΣΔΑ και εκεί στο κεφάλαιο που περιγράφει τη συνεισφορά του ΕΚΤ στη Σουηδία. Δεν γίνεται καμία αναφορά στον τρόπο με τον οποία τα προγράμματα ΕΚΤ θα μπορούσαν να βοηθήσουν τη σουηδική πολιτική κοινωνικής πρόνοιας.

ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

Συμπεράσματα

Κατάσταση και βασικές τάσεις: Οι καλές οικονομικές επιδόσεις έχουν οδηγήσει σε αύξηση σε επίπεδα ρεκόρ του ποσοστού απασχόλησης και έχει μειώσει σε επίπεδα ρεκόρ το ποσοστό ανεργίας και μακροχρόνιας ανεργίας. Παρά ταύτα, το Ηνωμένο Βασίλειο εμφανίζει συνεχείς εισοδηματικές ανισότητες. Το Ηνωμένο Βασίλειο είχε ένα ποσοστό κινδύνου φτώχειας της τάξεως του 22% το 1997⁵ (εισόδημα κάτω του 60% του εθνικού διάμεσου εισοδήματος). Ένα στα τρία παιδιά ζει σε νοικοκυριά που βρίσκονται κάτω από αυτό το κατώφλι. Περίπου 2 εκατομμύρια παιδιά ζουν σε νοικοκυριά όπου κανείς δεν εργάζεται. Η ανεργία επικεντρώνεται κυρίως σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες και γεωγραφικές περιοχές. Υπάρχουν ορισμένες ομάδες που είναι ιδιαίτερα ευάλωτες στον κοινωνικό αποκλεισμό: τα παιδιά, οι άστεγοι, οι μόνοι και έφηβοι γονείς, ορισμένες εθνοτικές μειονότητες, τα άτομα που αντιμετωπίζουν προβλήματα ψυχικής υγείας και τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Το ποσοστό των γυναικών μεταξύ των ενηλίκων που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας είναι μεγαλύτερο. Η επιμονή της νομισματικής φτώχειας σημαίνει ότι πολλοί συνταξιούχοι δεν ήταν σε θέση να εξασφαλίσουν μια αξιοπρεπή δεύτερη σύνταξη. Μια σημαντικότερη πρόκληση είναι η συγκέντρωση της φτώχειας σε γεωγραφικές περιοχές (αστικά κέντρα, συγκροτήματα εργατικών κατοικιών και ορισμένες αγροτικές περιοχές) που πάσχουν από αλληλοσυνδεόμενα προβλήματα κοινωνικού αποκλεισμού.

Στρατηγική προσέγγιση: Η προσέγγιση του Ηνωμένου Βασιλείου αντιμετωπίζει ζητήματα που σχετίζονται με τον κύκλο της ζωής μέσω παρεμβάσεων προσαρμοσμένων στις ανάγκες των διαφόρων ηλικιακών ομάδων. Αυτό λειτουργεί στο πλαίσιο του βρετανικού καθολικού συστήματος κοινωνικής προστασίας. Υπάρχει μια ισχυρή δέσμευση στην απασχόληση ως διέξοδο από την φτώχεια, αλλά και ως σημαντική προληπτική διάσταση. Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στα παιδιά που ζουν κάτω από συνθήκες φτώχειας, με βασική δέσμευση την εξάλειψη της παιδικής φτώχειας εντός 20 ετών. Δεδομένης της σύνθετης φύσης του προβλήματος, η στρατηγική υιοθετεί μια μακροπρόθεσμη προσέγγιση. Το ΕΣΔ/Εν καταγράφει μόνο μια υφιστάμενη δέσμη πολιτικών και δεν ανακοινώνει καμία νέα πολιτική. Έμφαση δίνεται στη θέσπιση μακροπρόθεσμων στόχων (2020) με επιμέρους στόχους για ειδικές ομάδες ή περιοχές και ενδιάμεσους στόχους για την παρακολούθηση της προόδου. Μια σειρά καινοτόμων δεικτών παρακολουθούν την πρόοδο. Το ΕΣΔ/Εν περιλαμβάνει ελάχιστες λεπτομέρειες για την ενσωμάτωση της διάστασης της ισότητας των δύο φύλων στις πολιτικές. Οι αποκεντρωμένες διοικήσεις είναι υπεύθυνες για πολλές από τις πολιτικές που επιδρούν στην φτώχεια και τον αποκλεισμό και καθεμία είναι υπεύθυνη για την ανάπτυξη της δικής της στρατηγικής για την αντιμετώπιση των προβλημάτων. Η βρετανική κυβέρνηση και οι αποκεντρωμένες διοικήσεις έχουν κοινό στόχο την εξάλειψη της φτώχειας και την προώθηση της ενσωμάτωσης, ενώ υπάρχουν ομοιότητες στις στρατηγικές τους προσεγγίσεις.

⁵ Τα στοιχεία αυτά δεν αψηφά συγκρίσιμα με τα στοιχεία του 1996 (18%). Τελούν επί του παρόντος υπό αναθεώρηση προκειμένου να βελτιωθεί η συγκρισιμότητα με στοιχεία από άλλα κράτη μέλη.

Μέτρα πολιτικής: Το Ηνωμένο Βασίλειο ανταποκρίνεται και στους τέσσερις στόχους. Υπάρχει μια σειρά πολιτικών και πρόσφατων μεταρρυθμίσεων που έχουν στόχο την αύξηση των ευκαιριών και των κινήτρων για εργασία και την αντιμετώπιση των προβλημάτων των χαμηλών μισθών και των περιορισμένων δεξιοτήτων. Το ΕΣΔ/Εν παρέχει λίγα παραδείγματα από την προσέγγιση του Ηνωμένου Βασιλείου για τη διασφάλιση της πρόσβασης στις υπηρεσίες. Η πρόληψη του αποκλεισμού εστιάζει ιδιαίτερα στις πολιτικές για την παροχή βοήθειας στα παιδιά από πολύ νωρίς. Με τη συνταξιοδοτική μεταρρύθμιση θα βοηθηθούν περισσότερα άτομα ώστε να μην περιέλθουν στην κατάσταση της φτώχειας των συνταξιούχων. Το ΕΣΔ αναπτύσσει επίσης εθνικές στρατηγικές για τη μείωση του κινδύνου φτώχειας για τα άτομα που βαρύνονται με τη φροντίδα άλλων και τους μόνους γονείς. Το ΕΣΔ/Εν εντοπίζει ορισμένες ευάλωτες ομάδες που απαιτούν πρόσθετη παρέμβαση για την αντιμετώπιση των αναγκών τους. Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στα παιδιά που βρίσκονται στην πρόνοια ή εξέρχονται από αυτή, τις έφηβες εγκύους και τα άτομα με προβλήματα τοξικομανίας, έλλειψης στέγης ή κακής ψυχικής υγείας. Η τοπική εταιρική σχέση αποτελεί ένα ισχυρό στοιχείο της προσέγγισης του Ηνωμένου Βασιλείου· μια σειρά σχετικών φορέων συμμετέχουν στενά στην εφαρμογή των πολιτικών. Συχνά τους παρέχεται η δυνατότητα να «τροποποιούν» τα προγράμματα ώστε να καλύπτουν ειδικές τοπικές συνθήκες. Ωστόσο, σε εθνικό επίπεδο, οι ΜΚΟ και οι δύο βασικοί κοινωνικοί εταίροι συμμετέχουν σε μικρότερο βαθμό.

Μελλοντικές προκλήσεις: Η κυριότερη πρόκληση για το Ηνωμένο Βασίλειο παραμένει η αντιμετώπιση προβλήματος του μεγάλου αριθμού των παιδιών που διαβιών κάτω από συνθήκες φτώχειας. Η καταπολέμηση του αποκλεισμού πρέπει επίσης να αντιμετωπίσει τις συνεχείς εισοδηματικές ανισότητες και τη συγκέντρωση ανέργων και ανενεργών ατόμων σε ορισμένες βασικές ομάδες και περιοχές. Είναι σημαντικό το Ηνωμένο Βασίλειο να συνεχίσει να αναπτύσσει κατάλληλα συντονισμένα σχέδια για στοχοθετημένες πολιτικές για τη διασφάλιση της πρόσβασης όλων σε υπηρεσίες καλής ποιότητας, ιδιαίτερα στους τομείς της υγείας, της στέγασης και της εκπαίδευσης. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό στις περιθωριοποιημένες συνοικίες. Η αποκέντρωση και η εστίαση στην τοπική εφαρμογή συνεπάγονται ότι το Ηνωμένο Βασίλειο πρέπει να διασφαλίσει ότι οι υπάρχουσες μέθοδοι συντονισμού συνεχίζουν να λειτουργούν αποτελεσματικά για τη διατήρηση της στρατηγικής πίσω από το φάσμα των τοπικών, περιφερειακών και εθνικών πολιτικών. Η αντιμετώπιση του προβλήματος των περιορισμένων βασικών δεξιοτήτων είναι σημαντική επειδή συνδέονται με χαμηλόμισθες εργασίες και περιοδικά διαστήματα ανεργίας. Δεδομένου ότι οι γυναίκες είναι πιθανότερο να βρεθούν, και να παραμείνουν, σε κατάσταση φτώχειας, τα μελλοντικά ΕΣΔ πρέπει να ενσωματώνουν συστηματικά τη διάσταση της ισότητας των δύο φύλων σε όλες τις πολιτικές. Μια περαιτέρω πρόκληση συνίσταται στην αντιμετώπιση του μεγάλου αριθμού ατόμων (κυρίως γυναικών) που δεν είναι σε θέση να εξασφαλίσουν ικανοποιητικά συνταξιοδοτικά δικαιώματα και ως εκ τούτου στη μείωση του αριθμού των συνταξιούχων που ζουν κάτω από συνθήκες φτώχειας.

1. ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ

Παρά τις καλές οικονομικές επιδόσεις που έχουν οδηγήσει στην άνοδο σε επίπεδα ρεκόρ του ποσοστού απασχόλησης και σε ανάλογη μείωση των ποσοστών ανεργίας και μακροχρόνιας ανεργίας, η αύξηση των εισοδηματικών ανισοτήτων τα τελευταία 20 έτη και του αριθμού των ατόμων σε κίνδυνο φτώχειας θέτουν μια σειρά προκλήσεων. Το 1997, το 22% του πληθυσμού διέτρεχε κίνδυνο φτώχειας. Πριν τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, το ποσοστό ήταν 43% το 1997, γεγονός που αποτελεί μονάδα μέτρησης του διορθωτικού αποτελέσματος του εισοδήματος του συστήματος κοινωνικής προστασίας. Το Ηνωμένο Βασίλειο δαπάνησε για την κοινωνική προστασία το 26% του ΑΕΠ το 1998, οριακά λιγότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (27,7%).

Ωστόσο, το χαμηλό εισόδημα είναι μόνο μία από τις διαστάσεις της φτώχειας, και για να μετρηθεί και να αναλυθεί αυτό το φαινόμενο με μεγαλύτερη ακρίβεια, είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη άλλες εξίσου σχετικές πτυχές, όπως η πρόσβαση στην απασχόληση, τη στέγαση, την υγειονομική περίθαλψη και το επίπεδο ικανοποίησης των βασικών αναγκών.

Η αναλογία των γυναικών στους ενήλικες που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας είναι μεγαλύτερη. Μια από τις πιο σημαντικές προκλήσεις είναι ο αριθμός των παιδιών που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας. Το πρόβλημα δεν είναι μόνο αριθμητικό αλλά μπορεί να σωρευτεί από γενιά σε γενιά καθώς τα παιδιά μεγαλώνουν κάτω από συνθήκες επίμονης φτώχειας. Περίπου ένα στα τρία παιδιά ζούσε σε νοικοκυριά με εισόδημα κάτω του 60% του εθνικού διάμεσου εισοδήματος το 1998/1999. Αυτό εξηγείται εν μέρει από τον αριθμό των παιδιών που ζουν σε οικογένειες όπου δεν εργάζεται κανείς. Ο αριθμός των «άνεργων» νοικοκυριών έχει διπλασιαστεί από το 1979. Περίπου 2 εκατομμύρια παιδιά ζούσαν σε τέτοια νοικοκυριά το 2000 (σχεδόν 16% του συνόλου των παιδιών), εκ των οποίων 800.000 μεγαλώνουν σε οικογένειες όπου και οι δύο γονείς λαμβάνουν επιδόματα ανεργίας για περισσότερα από πέντε έτη.

Το πρόβλημα της ανεργίας μπορεί να επιδεινωθεί από την έλλειψη κινήτρων για εργασία που δημιουργεί η σχέση μεταξύ χαμηλών μισθών και απώλειας παροχών. Η πρόσφατη θέσπιση φορολογικών ελαφρύνσεων απασχόλησης για να ενισχυθούν οι χαμηλόμισθοι θα πρέπει να ελαφρύνει αυτή την κατάσταση. Η ανεργία συγκεντρώνεται σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες, γεωγραφικές περιοχές και νοικοκυριά. Τα άτομα ηλικίας 16-18 ετών που δεν είναι στο σχολείο ούτε εργάζονται, οι μόνοι γονείς (ο υψηλότερος αριθμός στην ΕΕ), ορισμένες εθνοτικές μειονότητες, τα άτομα με ειδικές ανάγκες και τα ανειδίκευτα άτομα διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο φτώχειας και αποκλεισμού. Ιδιαίτερα ευάλωτα στον αποκλεισμό είναι τα παιδιά που βρίσκονται στην πρόνοια, οι έφηβες μητέρες και τα άτομα με προβλήματα τοξικομανίας, έλλειψης στέγης και ψυχικής υγείας. Ένα στα τέσσερα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας διαβιούσε σε χαμηλόμισθο νοικοκυριό το 1998/1999. Η επιμονή της νομισματικής φτώχειας σημαίνει ότι πολλά άτομα δεν ήταν σε θέση να εξασφαλίσουν ικανοποιητικές δεύτερες συντάξεις. Μια περαιτέρω πρόκληση που αντιμετωπίζει το Ηνωμένο Βασίλειο είναι η συγκέντρωση του φαινομένου της φτώχειας σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές (αστικά κέντρα, συγκροτήματα εργατικών κατοικιών και ορισμένες αγροτικές περιοχές). Οι περιοχές αυτές πάσχουν από πολλαπλά, αλληλοσυνδεόμενα προβλήματα υψηλών ποσοστών ανεργίας και θνησιμότητας, εθνοτικών διαχωρισμών, υψηλών επιπέδων εγκληματικότητας και ελλιπούς πρόσβασης σε ποιοτικές υπηρεσίες (στέγαση, εκπαίδευση και υγειονομική περίθαλψη).

Οι βασικές μελλοντικές τάσεις είναι πιθανόν να συνεχίσουν να είναι: η αυξανόμενη συγκέντρωση της ανεργίας μεταξύ των βασικών ομάδων και περιοχών· διαρκή υψηλά επίπεδα οικονομικής αδράνειας, ειδικά μεταξύ των ηλικιωμένων ανδρών (υπάρχουν 2,3 εκατομμύρια οικονομικά ανενεργών ανδρών σε ηλικία εργασίας)· περιορισμένες βασικές δεξιότητες και η σχέση τους με περιοδικά διαστήματα ανεργίας· και τα υψηλά επίπεδα παιδικής φτώχειας. Τα προβλεπόμενα πρότυπα ανάπτυξης των θέσεων εργασίας πιθανόν θα επιδεινώσουν αυτή την κατάσταση, καθώς η ανάπτυξη συγκεντρώνεται σε επαγγέλματα με υψηλά προσόντα και σε περιοχές με χαμηλή ανεργία.

2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Το Ηνωμένο Βασίλειο διαθέτει ένα καθολικό σύστημα κοινωνικής προστασίας βασιζόμενο σε ελάχιστα επίπεδα για όλους. Η προσέγγιση συνίσταται στην αντιμετώπιση ζητημάτων που σχετίζονται με τον κύκλο της ζωής. Η παρέμβαση έχει προσαρμοστεί στις ανάγκες των διαφόρων ηλικιακών ομάδων προκειμένου να διασφαλίζεται ότι η υστέρηση δεν σωρευτεί από γενιά σε γενιά. Η προσέγγιση αυτή χαρακτηρίζεται από μια ισχυρή δέσμευση στην απασχόληση ως πρωταρχική διέξοδο από τον κοινωνικό αποκλεισμό. Καθορίζονται στρατηγικοί στόχοι σε σχέση με τα παιδιά και τους νέους, τα άτομα σε ηλικία εργασίας και τους ηλικιωμένους. Άλλοι στόχοι σχετίζονται με τις μειονεκτούσες κοινότητες. Τα μέτρα για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού συνδυάζουν αλλαγές στα βασικά προγράμματα, όπως το φορολογικό σύστημα και το σύστημα παροχών με στοχοθετημένες πρωτοβουλίες που αφορούν ειδικά θέματα ή ομάδες. Οι εν λόγω πρωτοβουλίες έχουν πολλαπλασιαστεί τον τελευταίο καιρό και πρέπει να ενσωματωθούν καλά, προκειμένου να διασφαλιστεί η συνοχή.

Η βασική δέσμευση συνίσταται στην εξάλειψη της παιδικής φτώχειας εντός 20 ετών. Οι πολιτικές για την αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος περιλαμβάνουν μια ισχυρή προληπτική διάσταση. Υπάρχουν παρόμοιοι στόχοι σε όλες τις αποκεντρωμένες διοικήσεις. Σε ό,τι αφορά τα άτομα σε ηλικία εργασίας, στόχος είναι η δημιουργία μιας κοινωνίας χωρίς αποκλεισμούς μέσω ενός κράτους πρόνοιας που παρέχει στήριξη και ευκαιρίες σε οποιονδήποτε μπορεί να εργαστεί και να διασφαλίζει ότι οι πλέον ευάλωτοι μπορούν να συμμετέχουν πλήρως στην κοινωνία. Η αντιμετώπιση της φτώχειας των συνταξιούχων επικεντρώνεται στην ανακούφιση των άμεσων προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι σημερινοί πλέον φτωχοί συνταξιούχοι και σε ένα μακροπρόθεσμο στόχο για την παροχή ασφάλειας και ανεξαρτησίας στους ηλικιωμένους μετά τη συνταξιοδότηση. Υπάρχει μια σειρά καινοτόμων πολιτικών για τη μείωση του χάσματος μεταξύ των φτωχότερων συνοικιών και της υπόλοιπης χώρας. Κεντρικό ρόλο σε αυτό διαδραματίζει η διασφάλιση της κάλυψης των ειδικών αναγκών των πλέον μειονεκτουσών περιοχών από τις βασικές δημόσιες υπηρεσίες.

2.1. Μακροπρόθεσμη στρατηγική προοπτική

Υπάρχει μια σειρά στόχων σύμφωνων με την αντιμετώπιση των βασικών προκλήσεων του Ηνωμένου Βασιλείου. Δεδομένης της σύνθετης και πολυδιάστατης φύσης του προβλήματος, η στρατηγική αναγκαστικά υιοθετεί μια μακροχρόνια προσέγγιση. Οι στόχοι κυμαίνονται από το μακροπρόθεσμο στόχο για την παιδική φτώχεια (2020) σε μια σειρά επιμέρους στόχων για ειδικές ομάδες ή περιοχές και ενδιάμεσους στόχους για την παρακολούθηση της προόδου.

Το καινοτόμο περιεχόμενο του ΕΣΔ/Εν

Το ΕΣΔ/Εν αναφέρεται αποκλειστικά σε μια υφιστάμενη δέσμη πολιτικών και δεν ανακοινώνει καμία νέα πολιτική για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού. Η σειρά των καινοτόμων δεικτών υπολογίζουν την πρόοδο, όχι μόνο σε εθνικό αλλά και τοπικό επίπεδο, με εστίαση στη βελτίωση των επιπέδων στις περιοχές με τη χειρότερη απόδοση. Οι «ελάχιστοι στόχοι» θέτουν τα ελάχιστα επίπεδα κάτω από τα οποία δεν πρέπει να πέφτει η παροχή υπηρεσιών. Ένα σημαντικό στοιχείο της προσέγγισης του Ηνωμένου Βασιλείου είναι η εστίαση στους στόχους. Έτσι δίνεται έμφαση και γίνονται σημαντικές επενδύσεις στην ανάπτυξη μιας «βάσης στοιχείων» μέσω της συστηματικής παρακολούθησης της προόδου και της χρήσης έγκυρης αξιολόγησης.

2.2. Συντονισμένη και ολοκληρωμένη προσέγγιση

Η αποκέντρωση αρμοδιοτήτων έχει σημαντικές επιπτώσεις στο Ηνωμένο Βασίλειο. Η Σκωτία, η Ουαλία και η Βόρειος Ιρλανδία είναι υπεύθυνες για πολλές από τις πολιτικές που έχουν επίδραση στην φτώχεια και τον αποκλεισμό και κάθε μία είναι υπεύθυνη για την ανάπτυξη της δικής της στρατηγικής για την επίλυση των προβλημάτων. Η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και οι αποκεντρωμένες διοικήσεις έχουν κοινό στόχο την εξάλειψη της φτώχειας και την προώθηση της ενσωμάτωσης, ενώ υπάρχουν μεγάλες ομοιότητες στις προσεγγίσεις τους. Έχει συσταθεί μια κοινή υπουργική επιτροπή για την φτώχεια, με τη συμμετοχή υπουργών από το Ηνωμένο Βασίλειο και τις αποκεντρωμένες διοικήσεις, για την ανάπτυξη μιας κοινής πολιτικής. Τόσο η αποκέντρωση όσο και η εστίαση στην τοπική εφαρμογή καθιστούν προτεραιότητα την ανάγκη συντονισμού για τη διατήρηση της στρατηγικής πίσω από το ευρύτατο φάσμα τοπικών, περιφερειακών και εθνικών στρατηγικών. Η εταιρική σχέση στην εφαρμογή των πολιτικών σε τοπικό επίπεδο αποτελεί ένα ισχυρό στοιχείο της προσέγγισης του Ηνωμένου Βασιλείου. Η κυβέρνηση και οι αποκεντρωμένες διοικήσεις αναγνωρίζουν ότι δεν μπορούν να επιτύχουν χωρίς την ενεργό συμμετοχή του συνόλου των φορέων. Η πολυ-υπηρεσιακή και η διυπουργική προσέγγιση είναι σημαντική δεδομένης της κλίμακας του προβλήματος. Είναι σημαντικό το Ηνωμένο Βασίλειο να συνεχίσει να αναπτύσσει κατάλληλα συντονισμένα σχέδια για στοχοθετημένες πολιτικές για τη διασφάλιση της πρόσβασης όλων σε υπηρεσίες καλής ποιότητας. Η διαβούλευση στην ανάπτυξη του επόμενου ΕΣΔ/Εν σε όλα τα επίπεδα θα βελτιωθεί με ένα λιγότερο αυστηρό χρονοδιάγραμμα.

2.3. Η συμβατότητα της στρατηγικής προσέγγισης σε σχέση με το ΕΣΔΑ

Δεδομένης της εστίασης του Ηνωμένου Βασιλείου σε μια καθοδηγούμενη από την απασχόληση προσέγγιση, υπάρχει ισχυρή σχέση μεταξύ των πολιτικών που καλύπτονται στο ΕΣΔ/Εν και στο ΕΣΔΑ. Ωστόσο αυτή η σύνδεση δεν καλύπτεται επαρκώς στο ΕΣΔ/Εν.

3. ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

3.1. Διευκόλυνση της συμμετοχής στην απασχόληση

Οι πολιτικές που ενθαρρύνουν την πρόσβαση στην απασχόληση περιλαμβάνουν ενεργές πολιτικές για την αγορά εργασίας, φορολογική μεταρρύθμιση και μεταρρύθμιση των παροχών (φορολογικές ελαφρύνσεις για τους χαμηλόμισθους) και βελτιώσεις στην προσανατολισμένη προς την εργασία «υπηρεσία» για τα άνεργα και ανενεργά άτομα. Το «New Deal» αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο αυτής της προσέγγισης, καθώς προσφέρει εντατική στήριξη και κατάρτιση σε μια ευρεία ομάδα πελατών: νέοι (υποχρεωτικό στους 6 μήνες) άτομα άνω των 25 ετών (υποχρεωτικό στους 18 μήνες) και εθελοντικά προγράμματα (μόνοι γονείς, άτομα με ειδικές ανάγκες, άτομα άνω των 50 ετών και οι σύντροφοι των ανέργων). Μια αξιολόγηση έχει καταλήξει σε σχετικά θετικά συμπεράσματα για τα αποτελέσματα των New Deals, ειδικά του New Deal για τους νέους, το οποίο οδηγεί σε βελτιώσεις όλων των προγραμμάτων. Για την αντιμετώπιση των αντικινήτρων για την εργασία και την επίλυση του προβλήματος των χαμηλών επιπέδων μισθών σε ένα σημαντικό μέρος του εργατικού δυναμικού, το Ηνωμένο Βασίλειο χρησιμοποιεί όλο και περισσότερο στοχοθετημένες φορολογικές ελαφρύνσεις για την παροχή ενός ελάχιστου εισοδήματος από την εργασία. Αυτό θα επεκταθεί το 2003 με τη θέσπιση μιας φορολογικής ελάφρυνσης απασχόλησης για άτομα με χαμηλό εισόδημα, είτε έχουν παιδιά είτε όχι. Για να συμπληρωθεί αυτό, ο εθνικός ελάχιστος μισθός παρέχει ένα κατώτατο όριο για τους μισθούς. Για τη βελτίωση της υπηρεσίας που προσφέρεται στους άνεργους και τους οικονομικά ανενεργούς, το νέο «ενισχυμένο κέντρο εργασίας» («Jobcentre plus») θα καταστεί επιχειρησιακό τον Οκτώβριο του 2001. Η υπηρεσία αυτή, η οποία συγχωνεύει τη δημόσια υπηρεσία απασχόλησης και την υπηρεσία παροχών, θα παρέχει μια περισσότερο επικεντρωμένη στην εργασία προσέγγιση της καταβολής όλων των παροχών για τα άτομα σε ηλικία εργασίας στη Μεγάλη Βρετανία.

3.2. Εύκολη πρόσβαση για όλους στους πόρους, τα δικαιώματα, τα αγαθά και τις υπηρεσίες

Μια σειρά πολιτικών αντιμετωπίζουν ανισότητες στην ποιότητα και την πρόσβαση σε αυτές τις υπηρεσίες. Ωστόσο, το ΕΣΔ/Εν παρέχει λίγα μόνο παραδείγματα της προσέγγισης του Ηνωμένου Βασιλείου για τη διασφάλιση της πρόσβασης στις υπηρεσίες, χωρίς να γίνεται συζήτηση για την πρόσβαση στις νομικές υπηρεσίες, τον αθλητισμό και τον πολιτισμό. Καινοτόμες υπηρεσίες δια βίου μάθησης αποσκοπούν στην προσέλκυση ατόμων που παραδοσιακά δεν είναι σε θέση ή δεν έχουν τη θέληση να ενταχθούν σε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Οι πολιτικές για την ένταξη στις τεχνολογίες της κοινωνίας της πληροφορίας (eInclusion) δεν περιγράφονται επαρκώς στο σχέδιο, με αξιοσημείωτες εξαιρέσεις. Τα κέντρα «UK online» («Ηνωμένο Βασίλειο σε απευθείας σύνδεση») έχουν στόχο να βοηθήσουν στην ανάπτυξη δεξιοτήτων ΤΠΕ και την αντιμετώπιση του κινδύνου αποκλεισμού των ομάδων που βρίσκονται στη μειονεκτούσα πλευρά του ψηφιακού χάσματος. Το πρόγραμμα «*Μάθηση σε Απευθείας Σύνδεση*» («*learnndirect*») προσφέρει εκπαιδευτικά προγράμματα βασισμένα στο διαδίκτυο και πάνω από 1.000 κέντρα σε όλο το Ηνωμένο Βασίλειο καθιστούν τη μάθηση προσιτή σε όλους. Η πρόσβαση σε ικανοποιητική στέγαση αποτελεί ιδιαίτερο πρόβλημα στο Ηνωμένο Βασίλειο. Το 1996, το 40% των κοινωνικών κατοικιών και το 29% των ιδιωτικών κατοικιών στην Αγγλία δεν πληρούσαν τα καθιερωμένα πρότυπα ικανοποιητικής στέγασης. Η πρόσφατη πράσινη βίβλος «Ο δρόμος της προόδου για τη στέγαση» εκθέτει τη στρατηγική για τη βελτίωση της ποιότητας της στέγασης στην Αγγλία, με τη στήριξη μιας πρόσθετης επένδυσης 1,8 δισεκατομμυρίων λιρών Αγγλίας. Στην Ουαλία, η Εθνική Συνέλευση προσφάτως πραγματοποίησε μια σύσκεψη για μια εθνική στρατηγική στέγασης «*Καλύτερα σπίτια για τους κατοίκους της Ουαλίας*». Στη Σκωτία, ο πρόσφατος νόμος περί στέγασης δίνει στις τοπικές αρχές πολλές αρμοδιότητες για να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες στέγασης και να συμβάλλουν στην ανακούφιση του φαινομένου της έλλειψης στέγασης. Το Ηνωμένο Βασίλειο προσφέρει καθολική πρόσβαση στις υπηρεσίες ιατρικής περίθαλψης μέσω του Εθνικού Συστήματος Υγείας. Το 10ετές σχέδιο του Εθνικού Συστήματος Υγείας προβλέπει μεταρρυθμίσεις για τη βελτίωση των υπηρεσιών υγείας και τη διασφάλιση της αντιμετώπισης των ανισοτήτων στον τομέα της υγείας στην Αγγλία.

3.3. Πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού

Η προσέγγιση του κύκλου της ζωής δίνει έμφαση στην πρόληψη των κινδύνων αποκλεισμού μεταξύ των παιδιών. Διάφορες πολιτικές, στηριζόμενες από σημαντικές επενδύσεις, αποσκοπούν στην αντιμετώπιση των βασικών παραγόντων κινδύνου που εμφανίζονται κατά την παιδική ηλικία: προβλήματα στην προσχολική ανάπτυξη, την υγεία, τη φοίτηση στο σχολείο, η απόκτηση παιδιών κατά την εφηβεία και η μη συμμετοχή στην εκπαίδευση, την κατάρτιση ή την απασχόληση μεταξύ των ηλικιών 16-18. Το πρόγραμμα «*Σίγουρη Εκκίνηση*» («*Sure Start*») αποτελεί τη βασική πολιτική στον αγώνα αυτό. Το σύστημα προσανατολίζεται στις συνοικίες με υψηλά ποσοστά παιδιών που διαβιούν κάτω από συνθήκες φτώχειας, ασχολούμενο με άτομα που ετοιμάζονται να γίνουν γονείς, με γονείς και με παιδιά για την αντιμετώπιση του φαύλου κύκλου της υστέρησης. Αποσκοπεί στη βελτίωση των υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο, την εξάλυψη ορθών πρακτικών και τη συμβολή στην επίτευξη των τοπικών και εθνικών στόχων που ποικίλλουν ανάλογα με τις τοπικές ανάγκες. Η πρόσφατη εκπαιδευτική μεταρρύθμιση βοηθά στη βελτίωση των επιπέδων, όπως φαίνεται από την πρόοδο που έχει γίνει προς την κατεύθυνση των διάφορων εθνικών στόχων. Στήριξη μέσω πολιτικών όπως τα *Κέντρα Προσχολικής Εκπαίδευσης (Early Education Centres)*, η *Αριστεία στις Πόλεις (Excellence in Cities)* και τα *Νέα Κοινοτικά Σχολεία (New Community Schools)* στη Σκωτία αποσκοπούν στην πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού μεταξύ των πλέον ευάλωτων ομάδων παιδιών. Η Βόρεια Ιρλανδία έχει θέσει ως στόχο τη μείωση του αριθμού των μαθητών που χαρακτηρίζονται ως μόνιμοι απόντες (2003). Για την πρόληψη του αποκλεισμού στην τρίτη ηλικία, το Ηνωμένο Βασίλειο έχει θεσπίσει μέτρα στοχεύοντας τόσο στη βοήθεια των σημερινών συνταξιούχων και όσο και στην προστασία των αυριανών συνταξιούχων από τον κίνδυνο του κοινωνικού αποκλεισμού. Έχουν ληφθεί σήμερα βήματα για τη στήριξη των φτωχότερων συνταξιούχων μέσω της εξασφάλισης ελάχιστου εισοδήματος. Μακροπρόθεσμα, το πιο σημαντικό αίτιο της φτώχειας στην τρίτη ηλικία είναι η έλλειψη ικανοποιητικής δεύτερης σύνταξης για τη συμπλήρωση της βασικής κρατικής σύνταξης. Επομένως, σχεδιάζονται σημαντικές μεταρρυθμίσεις του συνταξιοδοτικού συστήματος για την αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού με τη νέα κρατική δεύτερη σύνταξη, η οποία στοχεύει σε ομάδες που διατρέχουν ιδιαίτερο κίνδυνο, όπως στα άτομα με χαμηλό εισόδημα ή στα άτομα που είχαν σταθερή απασχόληση ή αδυνατούν να παραμείνουν σε μια αμειβόμενη εργασία λόγω ευθυνών φροντίδας, ασθένειας ή αναπηρίας. Η επίδραση αυτών των νέων εξελίξεων πρέπει να παρακολουθηθεί προσεκτικά.

3.4. Βοήθεια στους πιο ευάλωτους

Το ΕΣΔ/Εν εντοπίζει έναν αριθμό ευάλωτων ομάδων που απαιτούν ειδική παρέμβαση για την κάλυψη των αναγκών τους. Ιδιαίτερη προσοχή αποδίδεται στα παιδιά που βρίσκονται στην πρόνοια ή εξέρχονται από αυτή, ένα ζήτημα που χαρακτηρίζεται ως ένας από τους βασικούς κινδύνους κοινωνικού αποκλεισμού. Το πρόγραμμα «*Η ποιότητα προστατεύει*» («*Quality Protects*») (Αγγλία) στοχεύει στον εκσυγχρονισμό των υπηρεσιών που παρέχονται στα παιδιά που βρίσκονται στην κοινωνική πρόνοια ώστε να μπορούν να έχουν μια επιτυχή μετάβαση στην ενήλικη ζωή. Έχουν τεθεί στόχοι για τη βελτίωση των αποτελεσμάτων για τα ευάλωτα παιδιά, συμπεριλαμβανομένου του μορφωτικού επιπέδου για εκείνα που εξέρχονται από την πρόνοια. Δεδομένου ότι το Ηνωμένο Βασίλειο έχει ένα από τα υψηλότερα ποσοστά εγκυμοσύνης στην εφηβεία στη Δυτική Ευρώπη, αποδίδεται ιδιαίτερη προσοχή στη μείωση του ποσοστού αυτού. Στην Αγγλία, η κυβέρνηση έχει δημιουργήσει μια μονάδα για την εγκυμοσύνη στην εφηβεία για τον συντονισμό των πρωτοβουλιών με στόχο να μειωθεί στο ήμισυ το ποσοστό των συλλήψεων σε γυναίκες κάτω των 18 ετών έως το 2010. Στην Ουαλία το πρόγραμμα «*προτεραιότητα στα παιδιά*» («*Children First*») θέτει ένα πενταετές πρόγραμμα για τη βελτίωση των κοινωνικών υπηρεσιών για τα παιδιά που έχουν ανάγκη, με τη στήριξη τοπικών στόχων.

Η πρωταρχική εστίαση των πρωτοβουλιών για τον ενεργό πληθυσμό είναι η συμμετοχή στην απασχόληση. Πρόσθετη στήριξη δίνεται στα άτομα με προβλήματα τοξικομανίας, έλλειψης στέγης ή ψυχικής υγείας. Σε ό,τι αφορά τη στήριξη στους ευάλωτους ηλικιωμένους, στόχος είναι η παροχή ενός ελάχιστου ικανοποιητικού εισοδήματος και η βελτίωση της πρόσβασης στις υπηρεσίες και της ποιότητάς τους, ιδιαίτερα στους τομείς της υγείας και της κοινωνικής πρόνοιας, της στέγας και της αντιμετώπισης του φόβου της εγκληματικότητας. Το ΕΣΔ εξετάζει τις πολιτικές που προσανατολίζονται προς τις συνοικίες στο πλαίσιο του στόχου 4, για να παρουσιάσει τη βασισόμενη στην εταιρική σχέση προσέγγιση των εν λόγω πολιτικών. Ωστόσο, το Ηνωμένο Βασίλειο υιοθετεί μια ισχυρή περιφερειακή προσέγγιση για την αντιμετώπιση του αποκλεισμού. Στην Ουαλία, η «*προτεραιότητα στις Κοινότητες*» (*Communities First*) θα παράσχει στοχοθετημένη στήριξη στις πλέον περιθωριοποιημένες κοινότητες. Η «*εθνική στρατηγική για την ανανέωση των συνοικιών*» παρουσιάζει την πρόθεση της κυβέρνησης για μείωση του χάσματος μεταξύ περιθωριοποιημένων περιοχών και της υπόλοιπης Αγγλίας. Οι πολιτικές συχνά εφαρμόζονται σε τοπικό επίπεδο και στοχεύουν στην αντιμετώπιση σημαντικών, αλληλοσυνδεόμενων προβλημάτων των περιθωριοποιημένων περιοχών. Ο φιλόδοξος στόχος είναι μέσα στα επόμενα 10-20 χρόνια κανείς να μην υστερεί σοβαρά εξαιτίας του τόπου κατοικίας του. Σημαντικός στόχος της στρατηγικής είναι η κατάλληλη προσαρμογή των κεντρικών προγραμμάτων, ώστε να εστιάζουν στις πλέον περιθωριοποιημένες περιοχές. Το «*ταμείο για την ανανέωση των συνοικιών*» παρέχει πρόσθετους πόρους για 88 από τις πιο πλέον περιθωριοποιημένες περιοχές που βρίσκονται υπό τη διοίκηση τοπικών αρχών. Σε ολόκληρη την Αγγλία, 26 «*Ζώνες δράσης για την υγεία*» στοχεύουν στην μείωση των ανισοτήτων ως προς την υγεία στις περιθωριοποιημένες περιοχές. Παρόμοιες προσεγγίσεις ακολουθούνται από τις αποκεντρωμένες διοικήσεις. Στη Σκωτία, το πρόγραμμα «*συνεργασίας για την κοινωνική ενσωμάτωση*» προωθεί την ενσωμάτωση στις συνοικίες που πάσχουν από πολλαπλή περιθωριοποίηση

3.5. Κινητοποίηση του συνόλου των συναφών φορέων

Πολιτικές της κυβέρνησης του Ηνωμένου Βασιλείου και των αποκεντρωμένων διοικήσεων βασισμένες σε εδαφικά κριτήρια στηρίζονται έντονα στη συνεργασία σε ό,τι αφορά την εφαρμογή τους σε τοπικό επίπεδο. Συχνά, οι τοπικοί εταίροι έχουν τη δυνατότητα να τροποποιούν τα προγράμματα και να τα προσαρμόζουν στις τοπικές ανάγκες. Οι τοπικές στρατηγικές εταιρικές σχέσεις συγκεντρώνουν τον δημόσιο, τον ιδιωτικό, τον εθελοντικό και τον κοινοτικό τομέα προκειμένου να εντοπιστούν τα ριζικά αίτια της παρακμής των συνοικιών και να αναπτυχθούν ιδέες για τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να βελτιωθούν τα πράγματα. Πολλές τοπικές αρχές έχουν συνάψει τοπικές συμφωνίες δημοσίων υπηρεσιών (Public Service Agreements - PSA) σύμφωνα με τις οποίες πρέπει να επιτύχουν στόχους που συμφωνούνται με τους κατοίκους και εταίρους της περιοχής. Σε επίπεδο Αγγλίας, η μονάδα κοινωνικού αποκλεισμού έχει αποστολή να βελτιώσει την κυβερνητική δράση με την προώθηση «κοινών λύσεων». Η μονάδα βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στη συμμετοχή των εταίρων στο έργο της. Η ευρύτερη διαβούλευση στο εθνικό επίπεδο είναι λιγότερο συχνή, καθώς η συμμετοχή των ΜΚΟ και (ειδικά) των δύο μεγάλων εθνικών κοινωνικών εταίρων του Ηνωμένου Βασιλείου περιορίζεται σε ειδικά θέματα.

4. Η ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Το ΕΣΔ/Εν του Ηνωμένου Βασιλείου αναγνωρίζει ότι «οι γυναίκες αποτελούν μεγαλύτερο ποσοστό των ενηλίκων που βρίσκονται σε κατάσταση φτώχειας και είναι πιθανότερο να περιέλθουν σε κατάσταση επίμονης φτώχειας», ωστόσο, ο τρόπος αντιμετώπισης της διάστασης της ισότητας των δύο φύλων είναι ετερόκλητος. Οι σκοτσέζικοι τομείς του σχεδίου δείχνουν, παρόλα αυτά, πιο συνεπή προσδιορισμό των προκλήσεων και γίνεται αναφορά στη νομική δέσμευση της Βορείου Ιρλανδίας για την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, ακόμη και μεταξύ ανδρών και γυναικών. Η κάλυψη των ζητημάτων που αφορούν στην ισότητα των δύο φύλων στο πλαίσιο των τεσσάρων στόχων ποικίλλει. Είναι ιδιαίτερα ισχυρή στο πλαίσιο του πρώτου στόχου, όπου διάφορες πολιτικές ενθαρρύνουν τις γυναίκες να διαδραματίζουν έναν πλήρη και ενεργό ρόλο στην αγορά εργασίας. Παραδείγματα περιλαμβάνουν το «New Deal» για τους μόνους γονείς και την εθνική στρατηγική για την παιδική μέριμνα που στοχεύουν σε σημαντική αύξηση του αριθμού και της ποιότητας των κέντρων παιδικής μέριμνας. Οι μελλοντικές γυναίκες συνταξιούχοι οι οποίες δεν εργάζονταν συνεχώς θα ωφεληθούν ιδιαίτερα από τις εν εξελίξει μεταρρυθμίσεις του κρατικού συνταξιοδοτικού συστήματος. Στο πλαίσιο του στόχου 3, οι έφηβες μητέρες και τα αγόρια που εγκαταλείπουν την πρόνοια χαρακτηρίζονται ως ιδιαίτερα ευάλωτες ομάδες. Λίγοι από τους δείκτες του ΕΣΔ/Εν αναλύθηκαν βάσει του φύλου, παρά το ότι αυτή η ανάλυση θα μπορούσε εύκολα να είχε δοθεί για πολλούς από τους δείκτες και τους στόχους. Η Σκωτία παρουσιάζει μια πληρέστερη ανάλυση των δεικτών της.

5. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΤ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

Το διαρθρωτικά ταμεία έχουν έναν σημαντικό ρόλο να διαδραματίσουν στην αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού στο Ηνωμένο Βασίλειο. Η κοινωνική ενσωμάτωση αποτελεί ένα βασικό στοιχείο για το ΕΚΤ. Στο πλαίσιο της χρηματοδότησης για το 2000-2006, ο στόχος 3 περιλαμβάνει τρία επιχειρησιακά προγράμματα (Αγγλία, Σκωτία, Ουαλία), παρέχοντας μια στενότερη εθνική εστίαση και επιτρέποντας σε κάθε πρόγραμμα να τροποποιεί τη χρηματοδότηση, ώστε να αντιμετωπίζει τον αποκλεισμό ανάλογα με τις εθνικές προτεραιότητες. Στη Σκωτία, το 40% του προϋπολογισμού του στόχου 3 αφορά άμεσα στον κοινωνικό αποκλεισμό. Το ΕΚΤ θα αντιμετωπίσει μια σειρά προβλημάτων που σχετίζονται άμεσα με την καταπολέμηση του αποκλεισμού σε όλους του τομείς προτεραιότητας. Πιο σημαντική είναι η προτεραιότητα 2, η οποία αφορά στα περιθωριοποιημένα άτομα ή τις περιθωριοποιημένες περιοχές που πάσχουν από πολλαπλή υστέρηση. Ωστόσο, η δράση στο πλαίσιο και των άλλων τεσσάρων προτεραιοτήτων θα βοηθήσουν σημαντικά. Στο πλαίσιο των στόχων 1 και 2 το ΕΚΤ θα εργαστεί από κοινού με το ΕΤΠΑ στη χρήση της προσέγγισης που βασίζεται στις περιοχές για την προώθηση της Κοινωνικής Οικονομικής Ανάπτυξης. Το EQUAL θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη στόχευση ομάδων που υφίστανται κοινωνικό αποκλεισμό, ωστόσο δεν αναφέρεται στο σχέδιο.